

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
Fakulta přírodovědně-humanitní
a pedagogická

UTVÁŘENÍ MARIÁNSKÉHO KULTU V HEJNICÍCH BAROKNÍ HISTORIOGRAFIÍ

Diplomová práce

Studijní program: N7105 – Historické vědy

Studijní obor: 7105T021 – Historie

Autor práce: **Bc. Jana Čermáková**

Vedoucí práce: PhDr. Milan Svoboda, Ph.D.

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Jana Čermáková**
Osobní číslo: **P11000664**
Studijní program: **N7105 Historické vědy**
Studijní obor: **Historie**
Název tématu: **Utváření mariánského kultu v Hejnicích barokní historiografií**
Zadávající katedra: **Katedra historie**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Diplomantka objasní na základě pramenného výzkumu strategie utváření a budování mariánského kultu v Hejnicích v 18. století na základě edice knihy Edmunda Oppitze. Podle stavu bádání v české a zahraniční historiografii studentka využije možnosti badatelské sondy do jiných regionů (např. příhraniční oblasti jazykově německé a naopak některá mariánská poutní místa etnicky česká). Práce splní následující požadavky: Edice pramene, tj. knihy Edmunda Oppitze *Fruchtbarer und Schattenreicher Linden-Baum* (1732), historiografický rozbor textu zázračných uzdravení, komparace s německo- a českojazyčným prostředím v 18. století. Využije tyto metody: Interpretace, komparace, analýza, syntéza, sonda.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná**

Seznam odborné literatury: **viz příloha**

Vedoucí diplomové práce:

PhDr. Milan Svoboda, Ph.D.

Katedra historie

Datum zadání diplomové práce: **12. prosince 2011**

Termín odevzdání diplomové práce: **30. listopadu 2012**

doc. RNDr. Miroslav Brzezina, CSc.

děkan

PhDr. Milan Svoboda, Ph.D.

vedoucí katedry

V Liberci dne 12. prosince 2011

- ČERNÝ, K. Ostatky, zázraky a bratrstva v jezuitské koleji v Klatovech v 17. a na počátku 18. století. Sborník prací z historie a dějin umění 2, 2003, s. 51-66
- ČERNÝ, K. Sv. Ignác z Loyoly a Panna Maria Klatovská jako zdroje milosti. In: Barokní jezuitské Klatovy. Klatovy 2007, s. 23-31
- HLAVÁČEK, P. Ďábel z Horní Blatné aneb Ze života českých luteránů v polovině 16. století. In: Ve znamení zemí Koruny české. Praha 2006, s. 314-324
- Wallfahrt und Reformation. Pouť a reformace. Zur Veränderung religiöser Praxis in Deutschland und Böhmen in den Umbrüchen der Frühen Neuzeit. Frankfurt am Main 2007, s. 221-234
- HOLUBOVÁ, M. Soupis tištěných sbírek zázraků jezuitských poutních míst. Miscellanea oddělení rukopisů a starých tisků 17, 2001-2002, s. 116-132
- HOLUBOVÁ, M. Textové a obrazové zaznamenání svatohorských zázraků ve světle barokní doby. Podbrdsko 8, 2001, s. 68-75
- CHYBOVÁ, H. Imago miraculosa. Po stopách osudu tzv. zázračného obrazu ze zaniklého františkánského kostela Nejsvětější Trojice v Kroměříži. AS 13, 2007, s. 84-89
- KRATOCHVÍL, J. Matka Boží Tuřanská. Dějiny a zázraky Matky Boží v "Trní" na poutním místě v Tuřanech na Moravě. Praha 1998
- KÜHN, P. Zázrak u Lipnické kaple, Bezděz 13, 2004, s. 305-308
- MIKULEC, J. Vestigium Bohemiae Piae Albrechta Chanovského - krajina zázraků z časů pobělohorské rekatolizace. In: Husitství - Reformace - Renesance 2. Praha 1994, s. 767-779
- Zázrak hostýnský. [Ed.]: NEUMANN, A. A. In: Hlídka B., 50, 1933, s. 171-176, 209-214, 256-265, 285-295, 326-329
- PINDUR, D. "Miracula" v knize Růžencového bratrstva ve Frýdku. PSMB 16, 2005, s. 50-55
- PROKOPOVÁ, Z. "Auxilium Christianorum, ora pro nobis!" Barokní knihy zázraků jako dosud málo využitý pramen. Kuděj 6, 2004, č. 1, s. 3-16
- ROSENKRAC, M. "Zázračný" obraz Panny Marie Sněžné v Děčíně. DVZ 17, 2007, č. 2, s. 49-52; ROYT, J. Zázrak v Kašperských Horách. VSMŠ 6, 2001, s. 73-75
- SLÁDEK, M. Zázračná uzdravení a "dobrotivá vzhlednutí" v literatuře českého baroka. LA 27, 1994, s. 247-271
- HABERMAS, R. Wunder, Wunderliches, Wunderbares. Zur Profanisierung eines Deutungsmusters in der Frühen Neuzeit, in: Armut, Liebe, Ehre. Studien zur historischen Kulturforschung, Frankfurt am Main 1988, s. 38-66, 278-280
- NEUWIRTH, M. Ex voto. Die "Allgemeinen und ungemeynen Gnaden" als ikonographische Mitbestimmung, in: Sinnbild und Abbild. Zur Funktion des Bildes, Innsbruck 1994, s. 63-87
- SCHULLER, A. L., Das Mirakelbuch der Wallfahrtskirche "Maria Hasel" in Pinggau. Ein Beitrag zur Kulturgeschichte der Steiermark im 18. Jahrhundert, in: ZHVS, Graz 1977, Jg. 68, s. 245-277
- SCHUH, B. "Wiltu gesund werden, so pring ain waxen pildt in mein capellen..." Votivgaben in Mirakelberichten, in: Symbole des Alltags. Alltag der Symbole, Graz 1992, s. 747-763
- SCHROUBEK, G. R. Traditionelle Wallfahrts- und Andachtsstätten. Zur Frömmigkeitsgeschichte der Diözese Budweis, in: AKBMS, Bd. 7, Königstein 1985, zde s. 277-278
- BERBÉE, P. Zur Klärung von Sprache und Sache in der Wallfahrtsforschung. Begriffsgeschichtlicher Beitrag zur Diskussion, in: BBV 14, 1987, Hft. 2, s. 65-82
- TÜSKÉS, G. - KNAPP, É. Mirakelliteratur als sozialgeschichtliche Quelle: barockzeitliches Wallfahrtswesen in Ungarn, in: SAV 84, Basel 1988, s. 79-103
- BRÜCKNER, W. Zur Phänomenologie und Nomenklatur des Wallfahrtswesens und seiner Erforschung. Wörter und Sachen in systematisch-semantischen

Prohlášení

Byla jsem seznámena s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé diplomové práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li diplomovou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Diplomovou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé diplomové práce a konzultantem.

Současně čestně prohlašuji, že tištěná verze práce se shoduje s elektronickou verzí, vloženou do IS STAG.

Datum:

Podpis:

PODĚKOVÁNÍ

Touto cestou bych přednostně mile ráda poděkovala panu PhDr. Milanu Svobodovi, Ph.D., vedoucímu mé diplomové práce, který mi byl vždy plně nápomocen a věnoval maximum svého času, aby tato práce došla úspěšného dokončení. Za to mu patří můj veliký dík.

Dále bych ráda poděkovala zaměstnancům Mezinárodního centra duchovní obnovy v Hejnicích za jejich ochotu a pomoc, zaměstnancům Krajské vědecké knihovny v Liberci a pracovníkům Národního archivu. Akademické obci za cenné názory a připomínky během CSVK 2014 a oponentům, kteří si dali práci s důkladným prostudováním celého textu včetně sepsání odborných posudků.

Závěrem bych chtěla poděkovat celé své rodině a partnerovi, kteří mě po celou dobu psaní a bádání podporovali.

ANOTACE

Diplomová práce pojednává o německé monografii františkána Edmunda Oppitze s názvem „Fruchtbarer und Schattenreicher Linden-Baum, Das ist Mariae der Wunderthaetigen Mutter Gottes in Heuendorff Ursprung“. Tato obsáhlá kniha zachycuje nejen sílu a důležitost mariánského kultu v Českém království, ale je zároveň textem, který hluboce hájí smysl katolické víry v sevření luteránského světa.

Dílo Edmunda Oppitze má za úkol vyzdvihnout mariánské poutní místo jako nejlepší v Boleslavském kraji a zároveň Hejnice bránit před těmi, kdo zpochybňují mariánské zázraky svými postoji a výroky. Tomu má napomoci soupis téměř 180 zázraků, které se odehrály na přímlovu Matky Boží v Hejnicích během 15 let (tj. 1716 až 1731). Skutečnost, že nemocní vážili cestu z různě vzdálených míst, a to nejen z Českého království, ale také z obou Lužic, Saska a Slezska, ať už pěšmo, či vozmo, svědčí o tom, že mariánský kult v Hejnicích měl v katolickém světě nemalý význam.

Stěžejní součástí mého bádání je analýza Oppitzova díla z hlediska kategorizace a interpretace hejnických „mirákulí“ dle informací, které nám páter poskytl. Nechybí ani transliterace celého díla a převyprávění původního františkánova textu.

KLÍČOVÁ SLOVA

Edmund Oppitz, Fruchtbarer und Schattenreicher Linden-Baum, Hejnice, hrabata z Gallasu, Panna Marie, Mater Formosa, zázraky, poutní místo, obrázek, soška.

ANNOTATION

This diploma thesis deals with German monograph of Franciscan Edmund Oppitz entitled „Fruchtbarer und Schattenreicher Linden-Baum, Das ist Mariae der Wunderthaetigen Mutter Gottes in Heuendorff Ursprung“. This comprehensive book captures not only the power and significance of the Marian cult in the Bohemian Kingdom, but at the same time it is a text that profoundly defends the purpose of catholic faith in the grasp of the Lutheran world.

The purpose of Edmund Oppitz's work is to accentuate Marian place of pilgrimage as the best in the Mlada Boleslav region and at the same time to defend Hejnice from those who are questioning Marian miracles with their attitudes and statements. The catalogue of nearly 180 miracles, that happened on intercession of Mother of God in Hejnice during 15 Years (i.e. 1716 až 1731), should help to support this. The fact that sick people from different places/countries (all over the place), not only from the Bohemian Kingdom, but also from Lusatia, Saxony and Silesia, either by foot or by carriage undertook this journey, shows the evidence of fairly big significance of the Marian cult of Hejnice in the catholic world.

Fundamental element of my investigation is the analysis of Oppitz's work from the aspect of categorization and interpretation of Hejnice-miracles according to information provided by the priest. The entire transcription and paraphrase of the original Franciscan's text is also included.

KEY WORDS

Edmund Oppitz, Fruchtbarer und Schattenreicher Linden-Baum, Hejnice, Counts of Gallas, Virgin Mary, Mater Formosa, miracles, place of pilgrimage, picture, sculpture.

OBSAH

Seznam použitých zkratk a symbolů	11
Úvod	12
Mariánská modlitba	15
1. PRVNÍ ČÁST	
1. 1. Výsledky vědeckého bádání o mariánském kultu v Hejnicích od 18. století do počátku 21. století	16
1. 2. Tradice poutního místa v Hejnicích a středověká legenda o svatém obrázku/sošce „Mater Formosy“	21
1. 3. Historie mariánského poutního místa v Hejnicích (13.–21. století).....	25
1. 3. 1. Klášter.....	34
1. 3. 2. Ambit	36
1. 4. Kostel Nanebevzetí Panny Marie v Hejnicích a jeho popis	37
1. 5. Zázračná soška Panny Marie Hejnické „Mater Formosa“ a její popis podle Oppitze a novější tradice.....	42
1. 5. 1. Grafická vyobrazení Panny Marie Hejnické od 17. do 20. století.....	45
1. 6. Páter Edmund Oppitz, autor knihy „ <i>Fruchtbarer und Schattenreicher Linden-Baum</i> “	46
1. 7. Charakteristika díla Edmunda Oppitze „ <i>Fruchtbarer und Schattenreicher Linden-Baum, Das ist Mariae der Wunderthaetigen Mutter Gottes in Heuendorff Ursprung</i> “	47
1. 8. Obhajoba katolicity mariánského poutního místa v Hejnicích.....	50
1. 9. Rozbor knihy Edmunda Oppitze a její komparace s prací o mariánských milostech od Johanna Karla Straucha	54
1. 10. Mariánské zázraky v Hejnicích mezi lety 1716–1731.....	57
1. 10. 1. Ověřitelnost udělených zázraků.....	58
1. 10. 2. Lokality, z nichž přicházeli nemocní	59
1. 10. 3. Genderové hledisko	61
1. 10. 4. Typologizace nemocí	62
1. 10. 5. Četnost udělených milostí.....	64
1. 10. 6. Druhy díkuvzdání	65
1. 11. Analýza mariánských zázraků v Hejnicích rok po roce	66

2.	DRUHÁ ČÁST – transliterace Oppitzova díla	
2. 1.	Inhalt des Buches.....	76
2. 2.	„Fruchtbarer und Schattenreicher Linden-Baum, Das ist Mariae der Wunderthaetigen Mutter Gottes in Heuendorff Ursprung“	79
2. 3.	Inhaltsverzeichnis / Rejstřík.....	227
2. 3. 1.	Namensverzeichnis / Jmenný rejstřík	227
2. 3. 2.	Namensverzeichnis-Die Anderen / Jmenný rejstřík-ostatní.....	233
2. 3. 3.	Lokalverzeichnis / Místní rejstřík	236
3.	TŘETÍ ČÁST – parafráze Oppitzova díla	
3. 1.	Obsah knihy	240
3. 2.	„Úrodná a stín vrhající lípa, to jest: Marie, zázračná Matka Boží z Hejnic“	242
4.	ČTVRTÁ ČÁST – grafové analýzy	
4. 1.	Analýzy zázraků uskutečněných v Hejnicích mezi lety 1716–1730 dle informací z díla Edmunda Oppitze.....	359
4. 1. 1.	Původ osob uzdravených v Hejnicích; Graf č. 1	359
4. 1. 2.	Pohlaví osob v Hejnicích zázračně uzdravených; Graf č. 2	360
4. 1. 3.	Počet potvrzených a nepotvrzených zázraků; Graf č. 3.....	360
4. 1. 4.	Počet uzdravených v jednotlivých letech; Graf č. 4	361
4. 1. 5.	Přehled vyléčených nemocí; Graf č. 5.....	361
4. 1. 6.	Přehled vyléčených nemocí – detail; Graf č. 6.....	362
4. 1. 7.	Uzdravení z Českého království; Graf č. 7.....	363
4. 1. 8.	Uzdravení z Lužic; Graf č. 8	365
4. 1. 9.	Uzdravení ze Slezska; Graf č. 9.....	365
4. 1. 10.	Uzdravení ze Saska; Graf č. 10	366
4. 1. 11.	Vyléčené nemoci u mužů; Graf č. 11	366
4. 1. 12.	Vyléčené nemoci u žen; Graf č. 12.....	367
4. 1. 13.	Vyléčené nemoci u dětí; Graf č. 13	367
4. 1. 14.	Vyléčené nemoci osob neznámého pohlaví; Graf č. 14.....	368
4. 2.	Detailní zpracování uskutečněných zázraků v Hejnicích dle díla E. Oppitze	
4. 2. 1.	Rok 1716	369
4. 2. 2.	Rok 1717	370

4. 2. 3. Rok 1718	371
4. 2. 4. Rok 1719	373
4. 2. 5. Rok 1720	376
4. 2. 6. Rok 1721	380
4. 2. 7. Rok 1722	381
4. 2. 8. Rok 1723	382
4. 2. 9. Rok 1724	382
4. 2. 10. Rok 1725	383
4. 2. 11. Rok 1726	384
4. 2. 12. Rok 1727	385
4. 2. 13. Rok 1728	385
4. 2. 14. Rok 1729	386
4. 2. 15. Rok 1730	386
4. 2. 16. Rok 1731	387
Závěr	388
Seznam použitých pramenů a literatury	390
Seznam příloh	396

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK A SYMBOLŮ

AMP – Archiv města Prahy

ed. – edice

edd. – eddiderunt (vydavatelé)

i. B. – in Boehmen

NA – Národní archiv

s. – strana

ÚVOD

Hejnice (Heindorff) jako mariánské poutní místo v severních Čechách, respektive německé jazykové oblasti v sousedství protestanských zemí Horní Lužice, Saska a Dolního Slezska, získaly na svém věhlasu na sklonku 17. a první polovině 18. století. Kromě obecné tendence k rozšiřování barokní religiozity po třicetileté válce – podpořené i zapříčiněné rozsáhlým rekatolizačním procesem v intencích v Českých zemích panujících Habsburků – se mariánskému poutnímu místu v Hejnicích dostalo intenzivnější pozornosti díky založení františkánského kláštera (1691). Tato fundace hraběte Františka Ferdinanda z Gallasu a jeho manželky Johany Emerenciány není v kontextu Českých zemí ničím výjimečným, avšak pro pojednávanou oblast severních Čech měla mimořádný význam. Právě stálé kontakty, zvláště obchodní, mezi katolickým prostředím a luteránsky orientovaným příhraničím, skýtaly časté příležitosti ke konfrontaci obou denominací, a přesně to vyplývá také z díla „*Fruchtbarer und Schattenreicher Linden-Baum, Das ist Mariae der Wunderthaetigen Mutter Gottes in Heuendorff Ursprung*“ (1732) někdejšího františkánského kvardiána v Hejnicích, pátera Edmunda Oppitze. Nejedná se pouze o obvyklý chronologický výklad regionální historie s přihlédnutím k účtě vůči sošce zvané Mater Formosa; Oppitzův zájem podat ucelený přehled historického vývoje mariánské poutního místa od středověku do jeho současnosti (tj. do 1731), jak se dozvíte na následujících stránkách, je vícevrstevnatý.

K obhajobě „katolicity“ Hejnic využil Oppitz soupisu téměř 180 zázraků podchycených mezi lety 1716–1731. „*Miracula*“ – zázračná uzdravení na přímluvu Matky Boží – zaslouží podrobnější analýzu, která dosud v regionální ani celozemské historiografii uskutečněným zázrakům v Hejnicích věnována nebyla, a právě proto mariánské zázraky v Hejnicích budou ústředním tématem mé diplomové práce.

Edmund Oppitz před námi svým dílem otevřel několik možností, jak uchopit fakta, která nashromáždil a prezentoval. Proto bych se chtěla pokusit o kompletní interpretaci a analýzu hejnických mirákulí dle informací, které páter poskytl. Ačkoli se chci primárně soustředit na milosti udělené Pannou Marií Hejnickou, nerada bych opomněla rámcový nástin klíčových motivů ostatních kapitol, jež tehdejší kvardián ve své knize představuje, neboť se jedná o významnou sondu do vnímání konfesijní problematiky očima tehdejšího františkánského představeného v Hejnicích.

Otázkou pochopitelně zůstává možnost komparace níže popsaných zázraků

v souvislosti s českým, resp. středoevropským katolickým prostředím. I když se v prostředí současné České republiky již opakovaně nabízí v různých soupisech a rozličné kvalitě zpracované lokality s mariánskou úctou, pozornost kvantifikaci a interpretaci zázraků spjatých s Pannou Marií je z odborného hlediska zanedbatelná. I přestože některé z těchto prací zmíním, pro detailnější rozbor jsem si zvolila obsáhlou monografii ze stejné doby a z geograficky nejbližšího prostředí od Johanna Karla Straucha s obdobným názvem jako u Oppitzova díla, totiž „*Fruchtbarer und schatten-reicher Linden-Baum oder Marianischer Albendorffer erneuerter Ehren- und Gnaden-Thron*“ (1731).¹

V celkovém výsledku bych chtěla dosáhnout interpretace významného regionálního díla, jehož ústředním tématem bude textová i grafová kategorizace mariánských zázraků v Hejnicích v první polovině 18. století. Pro lepší přehlednost a uchopitelnost tématu jsem se rozhodla svoji závěrečnou práci rozdělit do čtyř větších celků. Mimo hlavní text budou další části věnovány kompletní transliteraci Oppitzovy monografie psané v raně novověké němčině, doplněnou o poznámkový aparát včetně odkazů na úryvky z Bible, a parafrázi díla. Tuto část jsem se rozhodla pojmout právě jako převyprávění proto, že nejde o vědeckou edici, tedy doslovný překlad pramene. Tím je umožněno komentovat text a současně ho v jeho průběhu vysvětlovat, avšak citace k Bibli budou uvedeny pouze v německé části, aby nedošlo k vytváření duplicitního textu. Čtvrtým obsáhlým celkem jsou grafové analýzy, které z různých hledisek podrobně mapují udělené zázraky v námi zkoumaném období patnácti let.

V neposlední řadě v práci představím i komparaci Oppitzova díla s několika spisy obdobného zaměření. Dále se pokusím o chronologický nástin vývoje samotného hejnického poutního místa v odrazu regionální historie a věcný popis nynějšího františkánského barokního kostela. Stejně tak se pozastavím u mariánské sošky (obrázku) Mater Formosy² a u ikonografického pojetí samotné Panny Marie Hejnické, jejíž postava neodmyslitelně patří k místním zázrakům a více či méně se dotýká celého Oppitzova díla.

Závěrem upozorním, že v Oppitzově práci „*Fruchtbarer und Schattenreicher Linden-Baum*“ narážíme na sémantickou nejednotnost německého termínu „Gnaden-

¹ Johann Carolus STRAUCH: *Fruchtbarer und Schatten-reicher Linden-Baum oder Marianischer Albendorffer erneuerter Ehren-und Gnaden-Thron: Das ist: Ausführlicher Bericht von dem uralten Wunder-reichen Gnaden-Bild zu Albendorf, in der Kayser und Koenigl. Erb-Graffschafft Glatz gelegen: Erster Theil Von desser Ursprung, und unzählbahren allda durch die Fuerbitt der Himmels-Koenigin MARIAE. Erhaltenen Wunder-reichen Gnaden und Wohlthaten*, Breßlau 1731.

² Označení pro milostnou sošku Panny Marie Hejnické.

Bild“. Právě „Gnaden-Bild“ je obecným názvem pro „vyobrazení“, kde může mít konečný předmět různá pojetí ztvárnění. Vychází se ze slova „Abbildung“, čili „znázornění, vyobrazení“. Z toho důvodu je „Bild“ v barokní němčině synonymem pro „obraz“, dle moderního čtení pro „sošku“. Barokní němčina pro český výklad nabízí více možností interpretace tohoto označení, a tedy buď jako „svatá|milostivá|zázračná soška“ nebo „svatý|milostivý|zázračný obrázek“ (tj. to, co ob/ráží skutečnost, je „obrazem“, ať již jde z dnešního hlediska o malbu či kresbu, nebo o sochu, tj. trojrozměrné dílo). Jelikož je dnes jasné, že autor měl označením „Gnaden-Bild“ na mysli drobnou skulpturu hejnické Panny Marie Mater Formosu, budu v textu své závěrečné práce používat označení „soška“. Výraz „obrázek“ bude s ohledem na dobovou interpretaci používán pouze v parafrázi Oppitzova díla a tedy i v Oppitzových citacích z monografie, které budou text diplomové práce doprovázet.

MARIÁNSKÁ MODLITBA

O liebe, reiche Mutter vom Himmel, sieh' nieder auf die Schar Deiner Kinder, die heute im Geiste dem heiligen friedlichen Haine sich nahet, wo Du so milde und tröstend all denen zu helfen bereit stehst, die hoffend und harrend zu Dir ihre Zuflucht nehmen. Vergiß nicht, daß man Dich „Formosa“ nennet, die Anmutige, die Liebreiche. So zeig' uns Deines Antlitzes Liebreiz, Deines Herzens Erbarmen und sieh' gnädig, freundlich, gütig nieder auf die, die armselig, elend, aber vertrauend Dir zu Füßen knien! Mutter, ewig lächelnde, unterbrich nicht Dein holdes Lächeln, wenn unsere Armut, unsere grenzelose Hinfälligkeit, unsere Schwachheit vor Dir erscheint. Lächle, lächle, Mutter und Dein Mutterlächeln wird uns wie die Morgenröte sein, wird uns Trost und Heil und Seligkeit bringen. Amen!³

Ó drahá, skvostná Matko Nebeská, shlédni na zástup svých dětí, jenž se dnes v duchu blíží do blízkosti posvátného pokojného háje, kde Ty tak vlídně a útěšně všem těm ku pomoci připravena stojíš, kteří doufajíce a čekajíce na Tebe své útočiště berou. Nezapomeň, že Tebe Formosa „Sličná“ nazývají, líbezná, láskyplná. Tak vyjev nám svou půvabnou tvář, své soucitné srdce a shlédni milostivě, přátelsky, dobrotivě na ty, již uboze, nuzně, ale důvěřující Tobě u nohou klečí! Matko věčně se usmívající, nepřerušuj svůj spanilý úsměv, když naše chudoba, naše bezmezná pomíjející, naše slabost se před Tebou zjeví. Usmívej se, usmívej, Matko, a Tvůj mateřský úsměv se pro nás stane svítáním, přinese nám útěchu a spásu a blaženost. Amen!

³ Alfred HOPPE, *Des Österreichers Wallfahrtsorte*, Wien 1913, Haindorf, s. 8. Překlad Jana Čermáková.

1. PRVNÍ ČÁST

1.1. VÝSLEDKY VĚDECKÉHO BĀDÁNÍ O MARIÁNSKÉM KULTU V HEJNICÍCH OD 18. STOLETÍ DO POČÁTKU 21. STOLETÍ

„*Dějiny Hejnic jako poutního místa a především příběh katolické úcty vůči Panně Marii zveřejňovali od 17. a 20. století pouze muži. Výhradně duchovní, teologové, později historikové církevních dějin a umění, regionální badatelé, úhrnem tvůrci, hodnotitelé a upravovatelé, interpreti minulých dějů. A zase to byli muži píšící o ženě, tentokrát však zcela výjimečné, protože na nebe vzaté.*“⁴

Dosud nejstarší dochované záznamy o svatém obrázku Mater Formosy pocházejí z barokních spisů. O poutní místo v Hejnicích se zajímali mnozí topografové, historikové a členové církve, přičemž ve zmíněném období byly obvykle typické kompilace různých kvalit. Kromě autorsky určitelných psaných děl vycházely i práce anonymní. V souvislosti se zmíněnými pracemi se setkáme také s ikonografickými prameny.⁵

Roku 1717 byl v Praze vydán německý překlad Gumpenbergova Mariánského atlasu, kde Augustinus Sartorius věnuje zmínku Panně Marie a legendě provázející vznik poutního místa v Hejnicích.⁶ O dva roky později je vydána kniha Kryštofa Manlia,⁷ v níž

⁴ Milan SVOBODA, Mariánské poutní místo Hejnice v historické paměti, in: *Locus pietatis et vitas. Sborník příspěvků z konference konané v Hejnicích ve dnech 13.–15. září 2007*, Praha 2008, s. 255; vice Jan ROYT – Jan MLČOCH, *České nebe. Topografie poutních míst barokních Čech*, Praha 1993; Mezi nejznámější ikonografické zobrazení Hejnic můžeme zařadit Smiškův mědiryt z roku 1659 a Sartoriovu rytinu z roku 1701.

⁵ Milan SVOBODA, Mariánské poutní místo Hejnice v historické paměti, Praha 2008, s. 255–258.

⁶ Augustinus SARTORIUS – Guillelmus GUMPENBERG, *Marianischer Atlas, Oder Beschreibung Der Marianischen Gnaden-Bilder Durch die gantze Christen-Welt*, Praha 1717, Hejnice s. 527–528: „*U[nsere]. L[iebe]. F[rau]. zu Heyndorff; Laut einer uralten Tradition von dem Ursprung dieser Bildnuß, so ist ein armer Mann der zu Hauß ein kranckes Weib, und krancke Kinder hatte, einstens unter dem alldasigen Linden-Baum eingeschlaffen, da ihn denn im Schloff die Mutter Gottes ermahnet, sich ihre Statue zuverschaffen, und selbige auf diese Linde zustellen. So bald er solchem Befehl nachkommen, und nebst einem Weib und Kindern eifrig allda gebethet, hat er sie sammentlich frisch und gesund von dannen nach Hause gefuehret: worauff die Andacht mehr und mehr angewachsen, welche jetzt die PP. Franciscaner versehen.*“

⁷ Christophonus MANLIUS, *Scriptores rerum Lusaticarum Antiqui et recentiores, Seu Opus, In quo Lusaticae Gentis Origines, Res gestae, Temporum vices, et alia ad Slavicarum Lusaticarum et vicinarum Gentium Antiquitates et Historiam pertinentia Monumenta recensentur, quidam nunc primum ex Manuscriptis eruti, inter quos Christophori Manlii Rerum Lusaticarum Commentarii diu desiderati deprehenduntur, nonnulli vero ex Libellis fugientius, ob raritatem in Corpus conjecti, ex Bibliotheca senatus Zittaviensis editi.* (předml. Christ. Godofred. Hoffmann), Lipsko – Budyšin 1719, David Richter

opět krátce pojednává o středověké vesnici Hejnice na Frýdlantsku a o krásné sošce svaté Panny Marie. Dosud nejrozsáhlejší dílo o mariánské úctě v Hejnicích a o zázracích s nimi spojovaných sepsal františkán Edmund Oppitz,⁸ kvardián hejnického kláštera. Díky obsáhlosti a širokému tematickému zpracování své práce se stalo cenným zdrojem informací pro další autory, kteří z jeho práce vycházeli.

Od 18. století se mezi autory objevují tendence podložit interpretovaný text skutečným pramenným materiálem. Původní konfesijní, výchovné a subjektivně zaujaté výklady⁹ sloužící především k oslavě Panny Marie byly nově doplňovány o badatelsky získané informace, a tak postupně vznikalo nové pojetí regionálních dějin. Jestliže bychom pouze letmo nahlédli reflexi Oppitzovy knihy alespoň v 18. století v libereckém regionu i v českém zemském prostředí, využil jeho informací nedlouho po vzniku díla Vigilius Greiderer.¹⁰ Také Severinus Vrbčanský¹¹ ve svém soupisu františkánských klášterů v Čechách, na Moravě a ve Slezsku čerpal z Oppitzovy monografie. Druhý ze známějších pozdně barokních kronikářů 18. století, který Oppitzovu knihu citoval, byl liberecký kronikář Johann Carl Rohn,¹² autor obsáhlé kroniky měst Frýdlant a Liberec,

1719, s. 43, 311.

⁸ Edmund OPPITZ, *Fruchtbarer und Schattenreicher Linden-Baum, Das ist: Mariae der Wunderthätigen Mütter Gottes in Heundorff Ursprung*, Praha 1732.

⁹ V knize Edmunda Oppitze, *Fruchtbarer und Schattenreicher Linden-Baum*, je na katolíky pohlíženo jako na hodné děti, které Panna Marie chrání před zlými konfesemi, především luterány. Více viz Milan SVOBODA, *Der Fall Haindorf - Katholiken versus Protestanten: Konfessionalisierung oder Disziplinierung?*, in: Miloš Řezník (Hg.), *Grenzraum und Transfer. Perspektiven der Geschichtswissenschaft in Sachsen und Tschechien*, Berlin 2007, s. 95–118.

¹⁰ Vigilius GREIDERER, *Germania Franciscana, seu Chronicon geographo-historicum ordinis S. P. Francisci in Germania tractans primario de provinciis et domiciliis dicti ordinis sub stemmate observantium militantibus, secundario etiam de aliis sub jurisdictione aliorum superiorum repositis, I. Germania Franciscana orientali-australis, seu Chronicon geographo-historicum ordinis S. P. Francisci in Germania orientali-australi*, Innsbruck 1777, s. 601, 667–670.

¹¹ Severin VRBČANSKÝ, *Nucleus minoriticus, seu vera et sincera relatio originis, et progressus provinciae Bohemiae, conventuum, et residentiarum, Fratrum, et Sororum Sancti-Monialium, Ordin. Minor. S. P. Francisci Strict. Observ. Reform. in Provincia, sub patrocinio sancti Wenceslai ducis et martyris, Per Bohemiam, Moraviam, et Silesiam, existentium. Nec non Fundatorum, Capitulorum, Commissariorum, Provincialium, aliorumque memoriâ dignorum, ex Archivis, Proto-collis, et Manuscriptis, sedulè collectorum compilatus*, Praha 1746, kapitola 39, s. 361–376. Dostupné na: <http://books.google.at/books?id=g8hdAAAACAAJ&printsec=frontcover&hl=cs#v=onepage&q&f=false> [cit.dne 1.8.2014]

¹² Johann Carl ROHN, *Chronic Vormals Boehmischer Cron-Lehen, Nunmehr ins Allodium gezohener zweyer Staedten Friedland, und Reichenberg, in welcher Deren allda gewesten Hohen Herrschaften Succession, als deren Berken de Duba, deren von Biberstein, deren von Raedern, des von Wallenstein, deren von Gallas, und deren von und zu Clam, ihre Helden-Thaten, und Wuerden, Aufkommen der Staedten, Veraenderungen der Religion, der Catholischen Geistlichen Hirten Nachfolge, Kriegs-Bedraengnussen, Stadt- und Gerichts-Sachen, verschiedene Gluecks- und Ungluecks-Zufaelle und was sonst etwann merkwuerdiges allda vorgangen, theils aus fleißigen Geschichtschreibern, theils aus*

vydané v roce 1763, sepsané však již o 10 let dříve v Praze. Tento regionální badatel s důkladnou znalostí archivních materiálů a dobových pramenů z oblasti Liberce a Frýdlantu v Čechách uzavírá kapitolu církevních historiků a též vrchol mariánské úcty v Hejnicích v barokním období.¹³ V celozemském rozsahu pak Oppitzovo dílo využil piarista a autor topografických a statistických přehledů Jaroslav Schaller¹⁴ ve 4. svazku (Boleslavský kraj) své šestnáctidílné Topografie Království českého, vydané roku 1790, do níž převzal pouze základní faktografické údaje.

S ohledem na vzdělanostní zázemí a subjektivní schopnosti lze kriticky využít pro srovnání práce frýdlantského amatérského badatele Julia Helbiga, kterému se podařilo shromáždit a nalézt obsáhlé dokumenty ze 17. a 18. století a sepsat tak záslušnou, tematicky pestrou monografii o vybraných údobích liberecko-frýdlantského panství.¹⁵ Za zmínku mimo jiné stojí kvalitně zpracovaná část pojednávající o hejnickém kostele a klášteře. Obdobně jako Vrbčanský a Rohn, i Helbig čerpá četné informace z díla pátera Oppitze.¹⁶

O mariánském poutním místě píší různí autoři v odlišných kvalitách. Jedná se o různorodá díla kompilačního charakteru, ale i o vlastivědně-historické cenné práce.¹⁷ Výraznou osobností pro regionální historiografii období 20. století je učitel a kronikář z Mníšku u Liberce Anton Ressel, který za svůj život vydal několik hodnotných děl založených na důkladném pramenném studiu, přičemž pro Hejnice je stěžejní jeho práce o frýdlantském panství.¹⁸ I on ve svých didakticky pojatých knihách vychází z textů

geschriebenen Anmerkungen zusammen getragen seynd, Praha 1763. Dostupné na: <http://books.google.at/books?id=h8JPAAAcAAJ&printsec=frontcover&hl=cs#v=onepage&q&f=false> [cit.dne 1.8.2014]

¹³ Milan SVOBODA, *Mariánské poutní místo Hejnice v historické paměti*, s. 255–265.

¹⁴ Jaroslav SCHALLER, *Topographie des Königreich Böhmen, darinn alle Städte, Flecken, Herrschaften, Schlößer, Landgüter, Edelsitze, Klöster, Dörfer, wie auch verfallene Schlößer und Städte unter den ehemaligen, und jetzigen Benennungen samt ihren Merkwürdigkeiten beschrieben werden*, 4, Prag – Wien 1790, s. 299–300.

¹⁵ Julius HELBIG, *Geschichte der Kirche und des Klosters in Haindorf*, Friedland i. B. 1894, s. 3–111; Milan SVOBODA, *Mariánské poutní místo Hejnice v historické paměti*, s. 265; Anton RESSEL, *Geschichte der Gemeinde Raspenau, Mildenau und Mildeneichen*. Eine Beschreibung und Geschichte dieser Orte 1, *Friedland i. B.*, 1914, s. 2.

¹⁶ Julius HELBIG, *Geschichte der Kirche und des Klosters in Haindorf*, Friedland i. B. 1894, s. 3–111.

¹⁷ Alfred HOPPE, *Des Österreichers Wallfahrtsorte*, Wien 1914, s. 520–528; Anastas PEER, *Maria-Haindorf in seiner Entwicklung*, Warnsdorf 1918.

¹⁸ Anton RESSEL, *Geschichte des Friedländer Bezirkes. Nach den glaubwürdigsten Quellen zusammengestellt*, Friedland 1900, s. 269–273; o Antonu Resselovi více viz Rudolf ANDĚL, *Učitel a kronikář Anton Franz Ressel*, in: *Krkonoše. Jizerské hory. Měsíčník o přírodě a lidech*, 40, 2007, č. 4,

Edmunda Oppitze, Julia Helbiga, dále z knih vlastivědného básníka Josefa Bennesche,¹⁹ ale i z univerzitně vzdělaných historiků Hermanna Hallwicha²⁰ a univerzitního profesora Josefa Vítězslava Šimáka.²¹ Pro všechny zmíněné autory byla práce Edmunda Oppitze důležitým výchozím bodem i inspirací pro jejich vlastní tvorbu. Od 20. století se vedle německých vlastivědných děl objevovat tvorba česko-jazyčná tvorba, která později začne převládat.

Mezi první česká regionální díla patří texty věnované významným turistickým místům,²² vedle nichž se objevují publikace s detailnějším popisem jizerskohorské oblasti, zprvu často podložené výsledky německy píšících autorů. Takto na své knize pracoval i Josef Vítězslav Šimák. Hejnice popisuje ze své autopsie, doplňuje je o fakta z německé literatury.²³

Zatímco Šimákův popis odpovídá požadavkům historické vlastivědy, monografie katolíka Julia Košnáře a františkánů Bonaventury Wilhelma a Klementa Minaříka poskytují náhled katolíků směřujících k mariánské úctě.²⁴ Proto také v Hejnicích podrobně popisují historický vývoj mariánského poutního místa včetně legendy o hejnickém zázraku.²⁵

V druhé polovině 20. století vznikají práce spíše přehledového formátu. Kromě stručných brožur vycházejí především práce historiků umění Jiřího Kropáčka,²⁶ Mojmiry Horyny²⁷ či Emanuela Pocheho.²⁸ Z pochopitelných důvodů se v letech 1948 až 1989 nekladl zvláštní důraz na církevní dějiny tohoto místa. Situace se změnila až s převratem

s. 32–33.

¹⁹ Josef BENNESCH, *Ortsgeschichte von Haindorf*, Friedland 1924.

²⁰ Hermann HALLWICH, *Friedland vor fünfhundert Jahren*, Mitteilungen des Vereines für Geschichte der Deutschen in Böhmen, 43, 1905, s. 357–428.

²¹ Josef Vítězslav ŠIMÁK, *Čechy*, 10, Severní Čechy, Praha 1898, s. 149–151.

²² *Řivnáčův průvodce po Království českém*, Praha 1882, s. 417

²³ Josef Vítězslav ŠIMÁK, *Čechy*, s. 149–151.

²⁴ Julius KOŠNÁŘ, *Poutnická místa a památné svatyně v Čechách*, Praha 1903, s. 246–247.

²⁵ Bonaventura WILHELM – Klement MINAŘÍK, *Dějiny klášterů františkánských v Čechách a na Moravě*, Třebíč 1909–1910, s. 112–118; Část jejich díla je věnovaná Hejnicím, kde podrobně popisují historický vývoj mariánského poutního místa včetně legendy o hejnickém zázraku a neopomenou ani vizuální popis interiéru i exteriéru místního kostela.

²⁶ Jiří KROPÁČEK a kol., *Severní Čechy. Krajina, historie, umělecké památky*, Praha 1981, s. 64–68.

²⁷ Mojmir HORYNA, *Tomáš Haffenecker a stavba poutního kostela v Hejnicích*, Umění 29, 1981, s. 437–447.

²⁸ Emanuel POCHE a kol., *Umělecké památky Čech*, 1, Praha 1977, s. 370–372.

1989. Hejnicím, ale i dalším obdobným lokalitám, začala být věnována pozornost také z pohledu veřejnosti. Svědčí o tom nově vznikající studie,²⁹ encyklopedie,³⁰ brožury,³¹ atlasy,³² přehledy,³³ sborníky³⁴ a tematické publikace³⁵ odlišných kvalit, přičemž jejich počet neustále narůstá. Ze současných autorů se mariánskému kultu věnuje nejvíce historik umění Jan Royt,³⁶ který shromáždil mnoho informací, ač povětšinou útržkovitých, o hejnické madoně. O oblasti Frýdlantska a poutního místa v Hejnicích píše regionální historici Milan Svoboda,³⁷ Rudolf Anděl a objevují se i tematické závěrečné práce studentů historie.³⁸ V současné době prozatím nevyšla žádná studie, která by zabývala v Hejnicích skutečněnými zázraky na přímluvu Panny Marie, a nikdo se ani nesnažil vytvořit porovnání mezi zázraky, jež se odehrály na jiných poutních místech v rámci českých zemí či v zahraničí.

²⁹ Michaela OTTOVÁ – Aleš MUDRA, *Capella in honorem Mariae Formosae. K historii středověkého poutního místa v Hejnicích*, in: Regnum Bohemiae et Sacrum Romanum Imperium. Sborník k počtu Jiřího Kuthana, Praha 2005, s. 315 – 335.

³⁰ Pavel VLČEK – Petr SOMMER – Dušan FOLTÝN, *Encyklopedie českých klášterů*, Praha 1997, s. 225–227.

³¹ Miloš RABAN – Eva MACHKOVÁ, *Mezinárodní centrum duchovní obnovy Hejnice*, Pardubice 2005.

³² *Atlas Mariánská poutní místa*, Dačice 2007, 92 s.

³³ Karel KUČA, *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*, 2, Praha 1997, s. 58–60.

³⁴ *Locus pietatis et vitae, Sborník příspěvků z konference konané v Hejnicích ve dnech 13.–15. září 2007*, (edd. Ivana Čornejová – Hedvika Kuchařová – Kateřina Valentová), Praha, 2008, 536 s.

³⁵ Rudolf ANDĚL – Roman KARPAŠ a kol., *Frýdlantsko. Minulost a současnost*, Liberec 2002, s. 65; Miloslav NEVRLÝ, *Kniha o Jizerských horách*, Praha 2007, s. 171.

³⁶ Jan ROYT, *České nebe: Soupis nejznámějších mariánských poutních míst v Čechách a na Moravě, českých a moravských zemských patronů*, Havlíčkův Brod: Okresní vlastivědné muzeum H. Brod, 1991.

³⁷ Milan SVOBODA – Jan HEINZL, *Hrabata z Gallasu, Clam-Gallasu a Hejnice. Poutní místo a jeho patroni*, Liberec – Hejnice, 2015, s. 10–41; Milan SVOBODA, *Mariánské poutní místo Hejnice v historické paměti*, s. 255–278; Milan SVOBODA, *Der Fall Haindorf – Katholiken versus Protestanten: Konfessionalisierung oder Disziplinierung?*, in: Miloš Řezník (Hg.), *Grenzraum und Transfer. Perspektiven der Geschichtswissenschaft in Sachsen und Tschechien*, Berlin 2007, s. 95–118.

³⁸ Helena PEŠÍKOVÁ, *Vznik a využití hrobky Gallasů v Hejnicích*, Diplomová práce, Liberec 2002; Jan KILIÁN, *Gallasové na Frýdlantsku a Liberecku v 17. a 18. století*, Diplomová práce, Liberec 2000; Martina ZEMANOVÁ, *Historická rekonstrukce knihovny konventu františkánů v Hejnicích (1691–1945/1950)*, Diplomová práce, Liberec 2010; Daniela PLÍŠKOVÁ, *Vznik a využití krypty Clam-Gallasů v kostele Navštívení Panny Marie v Hejnicích v letech 1759–1945*, Diplomová práce, Liberec 2010; Jana ROLENCOVÁ, *Františkáni v Hejnicích 1691–1783*, Diplomová práce, Liberec 2005.

1. 2. TRADICE POUTNÍHO MÍSTA V HEJNICÍCH A STŘEDOVĚKÁ „LEGENDA“ O SVATÉM OBRÁZKU/SOŠCE „MATER FORMOSY“

Od vrcholného a pozdního středověku, avšak především v dobách pobělohorské rekatolizace, se významně rozvinul kult mariánských zázraků, který získal široký ohlas jak v Českém království, tak v zahraničí. Projevem toho je nespočet poutních míst zasvěcených milosrdné Bohorodičce. Tento oslavný kult ve svých pevných základech silně zakořenil od druhé poloviny 17. století téměř do závěru 18. století.³⁹ Na svatá místa v barokní době konali daleké křesťané poutě, což byl jeden z hlavních projevů zbožnosti.⁴⁰ Důležitou úlohu s sebou neslo historické stáří míst, na kterých se zázraky odehrávaly. To bylo pro církve podstatné, neboť starobylost potvrzovala dlouholetou tradici. Násobila se tak úcta k dané lokalitě a stávala se obhajobou i pevným pilířem katolické víry v převážně luteránských oblastech.⁴¹

Páter Oppitz svatosti hejnické sošky Panny Marie a „legendě“, která se k ní váže, věnuje celou úvodní kapitolu své práce. Uznává, že: „Ačkoli se jedná o velkou starožitnost, o jejím roku vzniku (v němž byla milostivá socha zakoupena, a vystavena na milostivý strom lipový) nemůžeme najít nic spolehlivého.“⁴² Ze současné regionální historie víme, že základ „středověké“ legendy, vznikající v 17. století, klade počátky mariánského kultu v Hejnicích do přelomu 12. a 13. století. Traduje se, že ve zdejší obci „Mildeneichen“ (Lužec pod Smrkem),⁴³ ležící u říčky Smědé nedaleko Hejnic, žil chudý řemeslník – sítař

³⁹ Georg CRUGERIUS, *Sacri Pulveres mensis Julii*, Praha (?), b. d. (1670?), s. 7–11. Rozkvět mariánských (ale i jiných) poutních míst přerušila nařízení osvicenského panovníka Josefa II., který mezi lety 1782 až 1784 rozhodl o uzavírání kostelů a klášterů. Došlo tak k přerušení náboženské tradice.

⁴⁰ Zdeňka PROKOPOVÁ, „*Thaumaturga Cajoviensis*“. *Život barokního poutního místa v letech 1660–1720*, In: *Historie*, č. 96, Studentská vědecká konference Hradec Králové, 1997, s. 123.

⁴¹ Jan ROYT, *Poutě a poutní místa v Čechách*, in: *Cesty a cestování v životě společnosti*. Sborník příspěvků z konference konané 6.–8. září 1994 v Ústí nad Labem, (edd. L. Bobková, M. Hrubá), Ústí nad Labem 1997, s. 310; Též: Panna Marie nebyla jediným pilířem katolické úcty ve střední Evropě. Vedle ní v Českém království a okolí stála také silná úcta k zemským patronům a světcům. I oni měli svá poutní místa.

⁴² Edmund OPPITZ, *Fruchtbarer und Schattenreicher Linden-Baum*, s. 3–4.

⁴³ Bonaventura WILHELM a Klement MINAŘÍK, *Dějiny klášterů františkánských*, s. 112, uvádějí jako název obce „*Wildeneichen*“. Při čtení jejich textu došlo k chybě interpretace názvu obce, neboť takováto ves se v okolí Hejnic nikdy nenacházela. První zmínka o Lužci pod Smrkem (Mildeneichen) pochází z urbáře frýdlantského panství z roku 1381, který je nestarším dochovaným soupisem obcí na Frýdlantsku. Je vysoce pravděpodobné, že Lužec se zde nacházel dříve, než uvádí urbář, ale k potvrzení tohoto faktu prozatím nebyly nalezeny žádné historické prameny. Miloslav NEVRLÝ, *Kniha o Jizerských horách*, s. 171, za místo původu chudého řemeslníka (pravděpodobně chybnou transliterací) označil Luh u Raspenavy/pod Smrkem – Mildenau, oproti správnému

a řešetář.⁴⁴ Tento muž měl nemocnou ženu a dítě, což jej nesmírně tížilo. Jednou, když se vydal za prací přes nedaleký les, pocítil únavu a usnul pod starou lípou nedaleko Smědé v místě, kde dnes stojí kostel Nanebevzetí Panny Marie.⁴⁵ Ve snu se mu nad hlavou zjeví ve sluncem zalitých korunách lip andělé a zvěstovali mu: „Jsi na zázračném místě, na kterém se zalíbilo Otcí. Jdi domů a vrať se s obrázkem Matky Boží, aby každý, kdo v budoucnu půjde kolem, se mohl zastavit a mít účast na milosti. Tobě se pak za odměnu uzdraví žena i dítě.“⁴⁶ Vydal se tedy do Žitavy. Zde zakoupil za posledních sedm grošů sošku a umístil ji do lipového kmene v místě svatého zjevení. Záhy sem přivezl nemocnou ženu i dítě a dlouze se modlili, až nemoc od obou ustoupila. Páter Oppitz tuto mariánskou legendu ve své práci interpretuje téměř autenticky a dodává: „...kterého roku se ale tato událost stala, samotný Bůh ví... Příčinou, proč byl svatý obrázek/socha samotným chudým hospodářem přinesen do blízkosti Hejnic a do lipového stromu postaven, je podle prohlášení těchto svědků tato: dříve již zmíněný sedlák chtěl vyléčit svou nemocnou ženu a dítě, které nemohlo sdílet žádnou lidskou pomocí ani prostředky a on nevěděl, jak jim pomoci. Poté šel ztrápený muž do lesa za svou prací, a tam na něj přišel spánek. Lehl si pod lipový strom, aby tam odpočíval a ve spánku mu bylo do obličeje sděleno, že má koupit mariánský obraz/sošku a postavit ho na lípu. Tam má se svou ženou a dítětem vykonat pobožnost, a pak se jim dostane milost uzdravení. A hle! Zázrak! Do hodiny jeho těžce nemocná žena i s dítětem stojí živá a zdravá a jde svou cestou domů, Boha velebíc(e) a děkujíc(e) ve svatou Matku Marii.⁴⁷ Zpráva o zázraku se roznesla do širokého okolí, odkud sem postupně začali přicházet poutníci a nemocní z nejrůznějších krajín.“⁴⁸

Původní mariánský zázrak v Hejnicích byl písemně zaznamenán roku 1655 jezuitou Johannem Heinemannem. Ten se spolu s hejnickými kněžími vyptával čtyř různých mužů na legendu vztahující se k posvátnému místu. Všichni tázaní se nezávisle

Mildeneichen – Lužec.

⁴⁴ Tamtéž.

⁴⁵ Dle Miloše RABANA – Evy MACHKOVÉ, *Mezinárodní centrum duchovní obnovy Hejnice*, s. 1, se tak údajně stalo roku 1159. Během svého výzkumu jsem neobjevila nic, co by tuto informaci potvrdilo.

⁴⁶ Miloš RABAN – Eva MACHKOVÁ, *Mezinárodní centrum duchovní obnovy Hejnice*, s. 1.

⁴⁷ Edmund OPPITZ, *Fruchtbarer und Schattenreicher Linden-Baum*, s. 3–4.

⁴⁸ Bonaventura WILHELM a Klement MINAŘÍK, *Dějiny klášterů františkánských v Čechách a na Moravě*, s. 112; Augustinus SARTORIUS – Guillelmus GUMPENBERG, *Marianischer Atlas*, s. 527–528; Miloslav NEVRLÝ, *Knihy o Jizerských horách*, s. 171. Přesné znění legendy se liší. Především se jedná o nepřesné časové údaje v jednotlivých částech legendy.

na sobě, až na časové zařazení, shodli na shodném znění legendy.⁴⁹ Oppitz se těmito čtyřmi muži a jejich výpověďmi ve své práci důkladněji zabývá. Uvádí i svědky, kteří jejich slova zapsali. List s výpověďmi byl dle Oppitzových slov uložen ve Frýdlantě: „...nade všechnu vykonanou píli se konečně podařilo a v archivu ve Frýdlantu bylo nalezeno, že čtyři důvěryhodní muži a obyvatelé tohoto církevního okrsku (co slyšeli vyprávět zčásti od svých rodičů a prarodičů), také co sami viděli (ve své prostotě), s dobrým svědomím vypovídali a potvrdili při výslechu duchovních a světských pánů. Tak se událo 12. května, 1655 v Hejnicích... Tyto informace nám podali na své čestné svědomí čtyři výše jmenovaní svědci, a to bylo dobrovolně zaznamenáno těmito níže uvedenými: ctihodný pan, vysoký kněží Ježíše Krista, otec Johann Heyneman, (titulovaný) pan Kryštof Strauch z Blumenthalu z Loučné a Srbské, toho času vrchní hejtman hraběte Gallase. A toto svědectví potvrdili pan konšel a soudce Cyriach Gembrich z Frýdlantu, pan Georg Wessel a všichni zdejší přísežní. Vše bylo podepsáno vlastní rukou duchovenskými, šlechtickými a potvrzeno obvyklými pečeti.“⁵⁰

Svědectví hejnických obyvatel o místním mariánském zázraku se v jedné kompletní formě objevují v roce 1717, kdy ji ve svém Mariánském atlasu otiskli Augustinus Sartorius a Guillelmus Gumpenberg.⁵¹ Píše se zde: „Naše milá Paní v Hejnicích: Podle prastaré tradice o počátku tohoto vyobrazení byl jeden chudý muž, který měl doma nemocnou ženu a dítě. Jednou usnul pod lipovým stromem a ve spánku jej Matka Boží napomenula, aby nechal vytvořit její sochu a postavil ji na lípu. Jakmile takový příkaz vykonal, a spolu se ženou a dětmi se tam horlivě modlili, všechny odtamtud odvezl domů čilé a zdravé. Načež úcta více a více vzrůstala; nyní ji opatřují otcové františkáni.“⁵²

⁴⁹ Miloslav NEVRLÝ, *Kniha o Jizerských horách*, s. 171; Michaela OTTOVÁ – Aleš MUDRA, *Capella in honorem Mariae Formosae*, s. 323; Edmund OPPITZ, *Fruchtbarer und Schattenreicher Linden-Baum*, s. 4-6.

⁵⁰ Edmund OPPITZ, *Fruchtbarer und Schattenreicher Linden-Baum*, s. 4, 7-14: Oppitz uvádí výpovědi čtyř svědků, a to zahradníka a lesníka (označení dle Berní ruly) frýdlantského panství Jacoba Sembdnera, zahradníka z Bílého Potoka Georga Augstena a hejnických zahradníků Johanna Neumanna a Fabiana Lindnera. Všechny výpovědi se až na drobné výjimky v popisu svým obsahem shodují.

⁵¹ Augustinus SARTORIUS – Guillelmus GUMPENBERG, *Marianischer Atlas*, s. 527-528.

⁵² Milan SVOBODA – Jan HEINZL, *Hrabata z Gallasu, Clam-Gallasu a Hejnice. Poutní místo a jeho patroni*, s. 24; Augustinus SARTORIUS – Guillelmus GUMPENBERG, *Marianischer Atlas, Oder Beschreibung Der Marianischen Gnaden-Bilder Durch die gantze Christen-Welt*, Praha 1717, Hejnice s. 527-528: „U[nsere]. L[iebe]. F[rau]. zu Heyndorff. / Laut einer uralten Tradition von dem Ursprung dieser Bildnuß, so ist ein armer Mann der zu Hauß ein kranckes Weib, und krancke Kinder hatte, einstens unter dem alldasigen Linden-Baum eingeschlaffen, da ihn denn im Schloff die Mutter Gottes ermahnet, sich ihre Statue zuverschaffen, und selbige auf diese Linde zustellen. So bald er solchem

Existuje i jiná, méně známá verze legendy vyprávějící o hejnických uhlířích, kteří našli sošku Panny Marie ve vykotlané lípě a chovali ji ve veliké úctě. Mělo se tak stát právě roku 1211. Proto měl být tento letopočet vyryt do trámu v dřevěné kapličce postavené na ochranu sošky Mater Formosy před nepřízní počasí.⁵³

Befehl nachkommen, und nebst einem Weib und Kindern eifrig allda gebethet, hat er sie sammentlich frisch und gesund von dannen nach Hause gefuehret: worauff die Andacht mehr und mehr angewachsen, welche jetzt die PP. Franciscaner versehen.“

⁵³ Julius KOŠNÁŘ, *Poutnická místa a památné svatyně v Čechách*, Praha 1903, s. 151–154; Michaela OTTOVÁ – Aleš MUDRA, *Capella in honorem Mariae Formosae*, s. 323.

1. 3. HISTORIE MARIÁNSKÉHO POUTNÍHO MÍSTA V HEJNICÍCH (13.–21. STOLETÍ)

V knize Edmunda Oppitze *Fruchtbarer und Schattenreicher Lindenbaum* podobně jako ve většině literatury z 18. a 19. století, z níž jsem v průběhu svého studia čerpal, je uvedeno, že v Hejnicích první „kaple jest postavena roku 1211.“⁵⁴ Z hlediska současné kritické historiografie je zřejmé, že osídlení Hejnic lze na základě písemných pramenů datovat až do sklonku 14. století.⁵⁵ Jak již bylo předesláno, v páterově monografii se setkáváme s množstvím polopravd a výmyslů. Z toho důvodu je možné, že v tomto případě autor operuje s letopočty ve snaze ukotvit význam poutního místa. Pracuje s vysokými čísly, které podporují značné stáří hejnické mariánské lokality.

Kdybychom pominuli Oppitzovo krátké představení místních vrchností od Bibrštejnů po Gallasy (kterým, jakožto donátorům ambitu, kláštera a nového kostela dedikuje nejednu oslavu), samotné faktografické historii věnuje pouze krátké a stručné pasáže o vzniku první kaple, jejím rozšíření a založení kláštera. Naopak detailně nejpropracovanější je část o položení základního kamene nového kostela z roku 1722, tedy z doby, kdy páter v Hejnicích působil. Zde jeho dějinný výklad končí. Z hlediska zachování celistvosti výkladu jsem se rozhodla pokračovat v Oppitzově chronologickém popisu a s pomocí různorodých textů stručně dokončit dějiny hejnického kláštera poutního místa do 21. století.

Historicky nejstarší pramenný doklad o existenci hejnického oltáře pochází z míšeňských církevních záznamů z první poloviny 14. století.⁵⁶ Díky udělenému zázraku se Hejnice stávaly známou vsí a kolem milostivé mariánské kaple se navyšoval počet obytných domků.⁵⁷ I s ohledem na obsah v urbáři frýdlantského panství z roku 1381 je reálné, že ona kaplička v Hejnicích vznikla později, než dobové záznamy vycházející přímo či sekundárně z Oppitze uvádějí.⁵⁸

⁵⁴ Edmund OPPITZ, *Fruchtbarer und Schattenreicher Linden-Baum*, s. 4.

⁵⁵ Emanuel POCHE a kol., *Umělecké památky Čech*, 1, A/J, Praha 1971, s. 370; více Hermann HALLWICH, *Friedland vor fünfhundert Jahren*, s. 357–428.

⁵⁶ Rudolf ANDĚL – Roman KARPAŠ a kol., *Frýdlantsko*, s. 65.

⁵⁷ Bonaventura WILHELM a Klement MINAŘÍK, *Dějiny klášterů františkánských v Čechách a na Moravě*, s. 112.

⁵⁸ Emanuel POCHE a kol., *Umělecké památky Čech 1*, s. 370; více Hermann HALLWICH, *Friedland vor fünfhundert Jahren*, *Mitteilungen des Vereines für Geschichte der Deutschen in Böhmen* 43, 1905, s. 357–428; Alfred HOPPE, *Des Österreichers Wallfahrtsorte*, s. 7; Anastas PEER, *Maria-Haindorf in*

Rok zbudování byl údajně vytesán v trámů nad vstupem do drobné dřevěné kaple, přičemž Oppitz neopomíná ani upozornění na intenzitu a důležitost návštěvnosti mariánských poutních míst již ve 13. století: „V klenbě tehdy k vidění bylo, že zmíněná kaple jest postavena roku 1211, jiná její část byla dokončena 1252 v Den svatého Františka, ze kterého zachované vzpomínky a připojené spisy dostatečně prokázaly, že již tehdy byly mariánské sochy horlivě navštěvovány.“⁵⁹

Snahou pátera Oppitze bylo proslavení posvátného místa v Hejnicích a úcty k Panně Marii, kterou od samotného počátku mariánského kultu v této oblasti reflektuje velká obliba u lidí. K tomu vhodně zvolil i interpretaci ve své knize: „Brzy se stávala v zemi známou Milost Boží, kterou poctil Hejnice, když sem seslal Matku Boží. Začaly se sem ubírat houfy lidí stejně jako houfy vod, které se shromáždily do povodní. Bylo tedy nutné kapli rozšířit. Původní stěny byly zbořeny a ty v nové kapli sestávaly již ze zděných částí. Tak se ještě víc rozšířila zbožnost a byl rozšířen kostel, aby mohl pohodlněji sloužit a být používán.“⁶⁰ Roku 1252, nebo 1352, došlo k přestavbě kaple do kamenné podoby s gotickým klenutím, která byla v 18. století zakomponována pod názvem Mariánská (někdy též Valdštejnská) kaple do dnešního barokního chrámu Navštívení Panny Marie.⁶¹ Do oltářní menzy⁶² uvnitř kamenné kaple byly zazděny dvě větve a v otvoru ponechán zbytek pařezu z posvátných lipových stromů, jež původně stály v blízkosti kaple a později v 18. století musely být kvůli stavbě nového barokního chrámu zcela vykáceny.⁶³

seiner Entwicklung, s. 3; Edmund Oppitz též uvádí datum vzniku původního gotického kostelíka do roku 1211 (Edmund OPPITZ, *Fruchtbarer und Schattenreicher Lindenbaum*, Praha 1732, s. 4). Jeho dílo, kterým se bude tato práce především zabývat, vzniklo v roce 1732. K barokní přestavbě kostela na příkaz Emerenciany z Gallasu došlo mezi lety 1722-1725, tedy jen sedm let před vznikem Oppitzova díla. Oppitz se s údajným nápisem A D MCCXI (Anno Domini 1211) vtesaným do starého dřevěného trámu kostela s největší pravděpodobností fyzicky setkal. Dle výzkumu Marie Ottové a Aleše Mudry (*Capella in honorem Mariae Formosae*, s. 321) je s ohledem na stáří trámu reálná možnost, že nápis byl v tu dobu špatně čitelný, a proto došlo k chybné interpretaci datace. Julius Helbig (*Beiträge zur Geschichte der Stadt und des Bezirkes Friedland i. B.*, s. 27) prezentoval myšlenku, že rok 1211 uvedený na trámu, je vzpomínkou na první dřevěnou kapli stojící v těchto místech.

⁵⁹ Edmund OPPITZ, *Fruchtbarer und Schattenreicher Linden-Baum*, s. 4.

⁶⁰ Tamtéž, s. 28.

⁶¹ Miloš RABAN – Eva MACHKOVÁ, *Mezinárodní centrum duchovní obnovy Hejnice*, s. 2.

⁶² Původní posvátná lípa byl nahrazena oltářem, proto se tvrdí, že části tohoto stromu jsou zazděny v menze kaple Panny Marie v hejnickém kostele.

⁶³ Michaela OTTOVÁ – Aleš MUDRA, *Capella in honorem Mariae Formosae*, s. 323; Lenka BOBKOVÁ, *Velké dějiny Země koruny české*, IVa, 1310-1402, Praha/Litomyšl 2003, s. 516.

V reakci na vzrůstající počet poutníků, jejichž množství stávající svatostánek⁶⁴ nebyl schopen pojmout, došlo roku 1472 k položení základního kamene pro stavbu gotického kostela. Jeho dokončení připadlo na rok 1498,⁶⁵ přičemž nový svatostánek 2. září vysvětil míšeňský biskup Jan ze Salhausenu, pod jehož diecézi kostel spadl až do roku 1581.⁶⁶ Dle interpretace františkánů Wilhelma a Minaříka „byla stavba neúhledná, plná koutů a výklenků; mohutnou, strategickou klenbu podpíraly uprostřed dva pilíře. Lavice a chóry byly zpracovány jednoduše ze dřeva. V kostele bylo šest malých, bezcenných oltářů; hlavní oltář stál poněkud výše a na něm spočívala zasklená skříň s milostnou sochou mariánskou. Kostel osvětlován byl deseti malými okny. Nad kostelem čněla vížka se dvěma zvony.“⁶⁷ Podobu tehdejšího gotického kostela a jeho okolí zachytil rytec Jan Kryštof Smíšek na mědirytině z roku 1659. Je na ní znázorněna Panna Marie s Ježíškem s malým kostelíkem obklopeným kruhovou zdí. Po pravé straně kostela pak stojí dřevěný dům, který patrně sloužil poutníkům a církevním návštěvám k přenocování.⁶⁸

Kvůli silným vlivům protestantství, pronikajícího na české území ze Saska, se společnost v otázkách víry začala postupně diverzifikovat. První známky luterství se projevovaly už u posledních Bibrštejnů – majitelů zdejšího panství – a především pak za jejich následovníků Redernů.⁶⁹ Ti byli již plně protestanského vyznání, což mělo dopad

⁶⁴ První zmínka o poutních cestách na Hejnisko pochází z roku 1408 – viz Rudolf ANDĚL, Roman KARPAŠ a kol., *Frýdlantsko*, s. 65.

⁶⁵ Rudolf ANDĚL – Roman KARPAŠ a kol., *Frýdlantsko*, s. 65: První zmínka o poutních cestách na Hejnisko pochází z roku 1408; Alfred HOPPE, *Des Österreichers Wallfahrtsorte*, s. 8; Anastas PEER, *Maria-Haindorf in seiner Entwicklung*, s. 6; Bonaventura WILHELM a Klement MINAŘÍK, *Dějiny klášterů františkánských*, s. 112; Milan SVOBODA, *Redernové v Čechách*, s. 122; Prameny s informacemi o vysvěcení gotického kostela v Hejnicích jsou uloženy v SOA Litoměřice, pob. Děčín, fond „Historická sbírka Clam-Gallas“, k. č. 198.

⁶⁶ Rudolf ANDĚL – Roman KARPAŠ a kol., *Frýdlantsko*, Liberec 2002, s. 65; Alfred HOPPE, *Des Österreichers Wallfahrtsorte*, s. 8; Anastas PEER, *Maria-Haindorf in seiner Entwicklung*, s. 6; Bonaventura WILHELM a Klement MINAŘÍK, *Dějiny klášterů františkánských v Čechách a na Moravě*, s. 112; Milan Svoboda, *Redernové v Čechách*, Praha 2011, s. 122; Prameny s informacemi o vysvěcení gotického kostela v Hejnicích jsou uloženy v SOA Litoměřice, pob. Děčín, fond „Historická sbírka Clam-Gallas“, k. č. 198.

⁶⁷ Bonaventura WILHELM a Klement MINAŘÍK, *Dějiny klášterů františkánských v Čechách a na Moravě*, s. 112.

⁶⁸ Jan Kryštof SMÍŠEK, *Eigentliche abbildnüs Mariae zu Heündorff*, 1659, NA Praha, fond Řád františkánů, karta č. 130; Milan SVOBODA – Jan HEINZL, *Hrabata z Gallasu, Clam-Gallasu a Hejnice*, s. 25.

⁶⁹ Milan SVOBODA, *Redernové v Čechách*, s. 122; více Franz NÉMETHY, *Das Schloß Friedland in Böhmen*, Praha 1818, s. 52; Miloslav KOŠTÁL, *Počátky luterské reformace na lužickém pomezí, in: Z minulosti Děčína a Českolipska II*, 1974, s. 26–41.

především na poddané, i přestože na frýdlantském panství existovalo katolictví po boku luteránství i nadále.⁷⁰ Je historicky doloženo, že od roku 1534 ve Frýdlantě sídlil kněz luterského vyznání, a místní obyvatelé i vrchnost tuto víru podporovali.⁷¹ V důsledku toho rostla snaha zabránit dalším poutím k hejnické Madoně.⁷² Zejména pak odmítavý přístup Melchiora z Redernu a jeho manželky Kateřiny úzce souvisel s německými reformačními vlivy a snahou o oslabení katolického vyznání.⁷³ Během jejich vlády bylo několikrát požádáno o znovu zpřístupnění hejnického kostela k příležitosti různých církevních událostí, což bezpochyby svědčí o jeho velkém významu.⁷⁴ Redernové před katolickým panovníkem Rudolfem II. a katolickými šlechtici⁷⁵ odůvodňovali svůj odmítavý přístup různými argumenty.⁷⁶ Oppitz píše: „Pozoruhodné a pamětihodné se mi také zdá, že brzy po našem příchodu do Hejnic jeden starý důvěryhodný muž z Lužce mi předložil křivé, téměř nečitelné písmo, v němž bylo obsaženo luterství. A když zemřeli katoličtí pánové z Bibrštejna a panství přešlo dědictvím na pány z Redernu, (kteří patřili k luterskému náboženství) sami pronásledovali poutníky všemožným způsobem. Nakonec zavřeli kostel a všemožnými způsoby zabraňovali poutím, takže došlo o mnoho více stížností římskému císařskému Veličenstvu Rudolfovi II., křesťanské milosrdné památky, a také stěžovatelé silně odkazovali na nedobré chování a zkušenosti, a proto poutě zakázali. Tyto zlé události nemohou Redernové povolit a nechat poutníky jiné vystavovat těmto

⁷⁰ Milan SVOBODA, *Redernové v Čechách*, Praha 2011, s. 122; více viz: Franz NÉMETHY, *Das Schloß Friedland in Böhmen*, s. 52; Miloslav KOŠTÁL, *Počátky luterské reformace na lužickém pomezí*, s. 26–41

⁷¹ František Xaver KRYŠTŮFEK, *Protestantství v Čechách až do bitvy Bělohorské (1517–1620)*, Praha 1906, s. 76

⁷² Milan SVOBODA – Jan HEINZL, *Hrabata z Gallasu, Clam-Gallasu a Hejnice*, s. 29.

⁷³ Rudolf ANDĚL – Roman KARPAŠ a kol., *Frýdlantsko*, s. 65.

⁷⁴ Detailněji v knize Milan SVOBODA, *Redernové v Čechách*, Praha 2011, s. 122–138; Bonaventura WILHELM a Klement MINAŘÍK, *Dějiny klášterů františkánských v Čechách a na Moravě*, s. 113–114: Uvádí se, že po smrti Melchiora z Redernu se jeho manželka stále snažila zamezit mariánským poutím, a tak nechala přemístit sošku Mater Formosy z hejnického kostela do svého sídla libereckého zámku. Tam však zanedlouho propukl požár. Vše bylo zničeno kromě sošky. Kateřina z Redernu v obavách před Božím trestem vrátila sošku zpět do Hejnic, ačkoli ji nenechala postavit na hlavní oltář.

⁷⁵ Antonín Brus z Mohelnice (1579), Jiří Popel z Lobkovic (1589), Jiří z Martinic (1589), o znovuotevření žádala i Dorothea Scheidereichin (1604) z nadace Svaté Marie Magdaleny v Lublani. Viz Markéta VEDRALOVÁ, *Historie poutního místa v Hejnicích*, s. 72–73.

⁷⁶ Rudolf ANDĚL – Roman KARPAŠ a kol., *Frýdlantsko*, s. 65; Rudolf Anděl uvádí, že Redernové obhajovali především uzavření hejnického kostela několika argumenty: „Nepamatují si, že by se tam někdy konaly řádné bohoslužby nebo jiné náboženské obřady, ale naopak se prý doslechli, že se tam scházejí ze široka daleka všelijací lidé a pod rouškou bohoslužeb tam dochází k nepřístojnostem, krádežím, vraždám a necudnostem.“

nebezpečím, proto chtějí dobré a zbožné lidí od tohoto nebezpečí odvrátit. Z toho důvodu tedy nedovolili v kostele konat pobožnosti (v kostele, v němž milostivý obraz/soška na oltáři byl pod křídly oltáře uschován, také kostelní dveře byly zavřené). Tak horliví mariánští milovníci svá ex vota aneb dary, jež v přilehlých lesích, kde – jak bylo vidět v blízkosti kostela – , věšeli na větve stromů, aby dostáli příslibu, kterým dali dík Bohu a jeho svaté Matce Marii.⁷⁷

V dobách rekatolizace po roce 1620 získal frýdlantské a liberecké panství katolík Albrecht z Valdštejna, který je vlastnil do roku 1634.⁷⁸ Oppitz tuto dějinnou etapu na Hejnicku zaznamenal stručně slovy: „...vypukla dlouholetá válka a v tomto revíru byla zdejší oblast každou chvílí postižena. Jenom tato milostivá soška naší Paní zůstala v každé době na oltáři nezničená. Po dosažení milého ušlechtilého míru poddaní tohoto panství (chvála Bohu!) opět se přidali k blaženost činícímu náboženství a i k prastaré úctě a navštěvování tohoto svatého místa se rok od roku zmáhala a rozšiřuje se až po naše časy.“⁷⁹

Mezníkem v existenci hejnického poutního místa se stal příchod hrabat z Gallasu, především pak nástup Františka Ferdinanda Gallase (1635–1697) a jeho choti Johanny Emerenciany (1643–1735). Za jejich vlády panství opět vzkvétalo a vše se postupně navracelo k původním hodnotám. Konkrétně v Hejnicích dal František Ferdinand spolu se svoji chotí vystavět krytý ambit pro poutníky a klášter (viz níže kapitoly Klášter a Ambit).

Po smrti Františka Ferdinanda panství zdědil jeho nejstarší syn Jan Václav z Gallasu. Avšak s ohledem na Janovo významné postavení vyžadující neustálý pobyt v zahraničí se správy gallasovských majetků ujala jeho matka a Františkova manželka Johanna Emerenciana. Ta pod původní Mariánskou (nazývanou též Valdštejnskou) kaplí, která je dnes oddělena od hlavní lodi kostela kovovou mříží,⁸⁰ nechala po smrti svého muže roku 1697 vystavět gallasovskou rodovou hrobku (později clam-gallasovskou).⁸¹

⁷⁷ Edmund OPPITZ, *Fruchtbarer und Schattenreicher Linden-Baum*, s. 16–17.

⁷⁸ Milan SVOBODA – Jan HEINZL, *Hrabata z Gallasu, Clam-Gallasu a Hejnice*, s. 31.

⁷⁹ Edmund OPPITZ, *Fruchtbarer und Schattenreicher Linden-Baum*, s. 17–18.

⁸⁰ Helena PEŠÍKOVÁ, *Vznik a využití hrobky Gallasů v Hejnicích*, s. 50–51.

⁸¹ Gallasovská hrobka byla na přání Františka Ferdinanda Gallase a jeho choti vystavěna roku 1697 přímo pod nejstarší kaplí, odkud byla těla zemřelých spouštěna do krypty otvorem v zemi, který byl zakryt mramorovou deskou s bronzovým erbem Clam-Gallasů v jejím středu. Dříve byla hrobka rozdělena do dvou částí (františkánská i gallasovská). Ty byly roku 1730 zvětšeny a následně roku 1819 spojeny, přičemž 1843 vstup do hrobky opatřil nový vchod. Po spojení rodu Clamů a Gallasů se krypta rozšířila

Jako první sem byly uloženy ostatky Františka Ferdinanda Gallase v říjnu roku 1698.⁸²

Díky založení kláštera a příchodu františkánů se mariánské poutní místo stále více dostávalo do povědomí širokého okolí. Počet přicházejících věřících neustále stoupal⁸³ a starý gotický kostel už nemohl dispozičně pojmout takový počet poutníků. Z toho důvodu se Johanna Emerenciana, vdova po Františku Ferdinandovi Gallasovi, zavázala, že dá na vlastní náklady zbudovat kostel nový. Dne 8. května 1721 podepsala smlouvu s pražským stavitelem Tomášem Haffeneckerem o návrhu stavby nového hejnického kostela. Stavební realizaci Haffeneckerova architektonického plánu byl pověřen zednický mistr Jan Fogenauer.⁸⁴

Je velmi pravděpodobné, že Oppitz důležité mezníky ve výstavbě kostela v Hejnicích sám zažil, neboť je v některých místech posisuje velmi barvitě: „Položení základního kamene se konalo 4. května 1722 a výstavba započala 28. května,⁸⁵ přičemž základní kámen byl položen vpravo od portálu, přesně po roce od schválení stavby na „Svátek narození Svaté Panny Marie.“⁸⁶ „Tedy trpělivý čtenáři! (Tak se stalo roku 1722) Zázračná socho ve skvělém Svátku narození Panny Marie! S velkou slávou také v přítomnosti vysoké šlechty a mnohého lidu za trubení trubek a za znění salvy z děl nejvýše byl radostně položen základní kámen. Dále přišlo množství lidu se podívat ke tvému vznešenému trůnu [pozn.: myšlen kostel], na němž zcela jistě sedíš a odpočíváš a lidé zde mohou najít svoji jistotu a klid. Trůn milosti byl zbudován oněmi městy

do tří částí. Milan SVOBODA – Jan HEINZL, *Hrabata z Gallasu, Clam-Gallasu a Hejnice*, s. 78–81; Emanuel POCHE a kol., *Umělecké památky Čech 1*, s. 370.

⁸² Milan SVOBODA – Jan HEINZL, *Hrabata z Gallasu, Clam-Gallasu a Hejnice*, s. 82–83; Jan KILIÁN, *Gallasové na Frýdlantsku a Liberecku v 17. a 18. století*, s. 181; více Helena PEŠÍKOVÁ, *Vznik a využití hrobky Gallasů v Hejnicích (1690–1759)*, Diplomová práce katedry historie FP TUL, Liberec 2002; Daniela PLÍŠKOVÁ, *Vznik a využití krypty Clam-Gallasů v kostele Navštívení Panny Marie v Hejnicích v letech 1759–1945(2000)*, Diplomová práce katedry historie FP TUL, Liberec 2003.

⁸³ Rudolf ANDĚL – Roman KARPAŠ a kol., *Frýdlantsko*, s. 65; Bonaventura WILHELM a Klement MINAŘÍK, *Dějiny klášterů františkánských v Čechách a na Moravě*, s. 115; Miloš RABAN – Eva MACHKOVÁ, *Mezinárodní centrum duchovní obnovy Hejnice*, s. 5; nepodařilo se mi dohledat žádný pramenný materiál, který by potvrdil informaci z díla Rabana a Machkové: roku 1692 přijalo svátost 18 000 poutníků. O necelých třicet let později (1721) počet stoupl na 63 873. Celkem mezi lety 1699 až 1725 navštívilo Hejnice 1 381 176 poutníků.

⁸⁴ Rudolf ANDĚL – Roman KARPAŠ a kol., *Frýdlantsko*, s. 65; Bonaventura WILHELM a Klement MINAŘÍK, *Dějiny klášterů františkánských v Čechách a na Moravě*, s. 115; Alfred HOPPE, *Des Österreichers Wallfahrtsorte*, s. 8; Mojmir HORYNA, *Tomáš Haffenecker a stavba poutního kostela v Hejnicích*, s. 437–447.

⁸⁵ Edmund OPPITZ, *Fruchtbarer und Schattenreicher Linden-Baum*, s. 29, 30.

⁸⁶ Bonaventura WILHELM a Klement MINAŘÍK, *Dějiny klášterů františkánských v Čechách a na Moravě*, s. 115; Edmund OPPITZ, *Fruchtbarer und Schattenreicher Linden-Baum*, s. 29.

v Lužici, která nebyla katolická, z darů (ex voto). Tato města znázorňují štítky s erby, které jsou ještě dnes vidět za svatým obrázkem/soškou, a které poukazují na to, že peněžní dary byly dány městy Budyšín, Žitava, Zhořelec, Lubáň a Lubij. Chybí zde Kamenec; přesto, že zmíněná města nebyla katolická, nechala vybudovat z úcty k Panně Marii Svatý oltář. K tomu patří i některé ozdoby, které zdobily milostivou sošku ve větších svátcích. Do ozdob je oblečena a stojí v nich.“⁸⁷

Samotná výstavba trvala 7 let, tedy do roku 1729.⁸⁸ Jednalo se o třetí a prozatím poslední přestavbu/rozšíření hejnického poutního místa. K vysvěcení došlo 1. července 1725 v předvečer svátku Navštívení Panny Marie⁸⁹ a o 14 dní později se zde již konaly pravidelné bohoslužby.⁹⁰ Poutní místo Panny Marie se začalo těšit velké návštěvnosti a oblibě i přes skutečnost, že roku 1754 pruský král zakázal cestovat na svatá místa do zahraničí.⁹¹

Od roku 1757, v období vlády Marie Terezie, byl vydán zákaz náboženských procesí kromě Těla Páně. Z kostela byly odneseny všechny stříbrné liturgické předměty a později i jiné vzácnosti. Na 21. května 1784 nakázal Josef II. odstranit milostné dary ze stěn kaple. Rok poté, 6. července 1785,⁹² byl vydán dekret, který přísnou vyhláškou zakazoval veškeré náboženské poutě. Pro mariánský kostel v Hejnicích to mělo velké následky. Na dlouhá léta osiřel a chátral. Po smrti císaře se na krátký okamžik obnovila stará hejnická procesí.⁹³ Téhož roku však císařův bratr Leopold II. nechal vytvořit soupis veškerého majetku kostela včetně drahých předmětů, načež byl kostel roku 1807 františkánům zabaven a zapečetěn. Od roku 1810 v kostele nezůstalo nic cenného, jeho stav byl zbídačelý.⁹⁴ Rozsáhlé opravy inicioval až roku 1900 páter Dominik za pomoci

⁸⁷ Edmund OPPITZ, *Fruchtbarer und Schattenreicher Linden-Baum*, s. 32.

⁸⁸ Rudolf ANDĚL – Roman KARPAŠ a kol, *Frýdlantsko*, s. 65; Bonaventura WILHELM a Klement MINAŘÍK, *Dějiny klášterů františkánských v Čechách a na Moravě*, s. 116; Milan SVOBODA – Jan HEINZL, *Hrabata z Gallasu, Clam-Gallasu a Hejnice*, s. 26; Emanuel POCHE a kol., *Umělecké památky Čech 1*, s. 370; Tamtéž; Anastas PEER, *Maria-Haindorf in seiner Entwicklung*, s. 12; Alfred HOPPE, *Des Österreichers Wallfahrtsorte*, s. 8.

⁸⁹ Miloš RABAN – Eva MACHKOVÁ, *Mezinárodní centrum duchovní obnovy Hejnice*, s. 5.

⁹⁰ Bonaventura WILHELM a Klement MINAŘÍK, *Dějiny klášterů františkánských v Čechách a na Moravě*, s. 116.

⁹¹ Alfred HOPPE, *Des Österreichers Wallfahrtsorte*, s. 8–9.

⁹² Anastas PEER, *Maria-Haindorf in seiner Entwicklung*, s. 14.

⁹³ Alfred HOPPE, *Des Österreichers Wallfahrtsorte*, s. 9; Anastas PEER, *Maria-Haindorf in seiner Entwicklung*, s. 15.

⁹⁴ Alfred HOPPE, *Des Österreichers Wallfahrtsorte*, s. 9.

financí hraběte Franze Clam-Gallase.⁹⁵ Rekonstrukce probíhaly v několika fázích po sedm let 1901 až 1908. Nové zvony byly do věží instalovány roku 1914. Další obměny nastaly roku 1929, kdy byl kostel plně elektrifikován, a v kostele přibyly barokní varhany.⁹⁶

Vládní nařízení z roku 1945 donutilo z českého pohraničí odejít početnou německou menšinu včetně hejnických františkánů. Roku 1950 kostel s klášterem obsadila Státní bezpečnost a zbylí členové františkánského řádu byli pozatýkáni. Z posvátného místa se stal pod dohledem StB internační tábor pro členy různých řeholních řádů. Až do roku 1989 kostel i klášter chátraly. Zlom nastal s příchodem pátera Miloše Rabana, který se zasadil o komplexní rekonstrukci celého poutního místa a zpřístupnil je znovu poutníkům a turistům. Díky tomuto muži se symbolicky znovu naplnila dohoda mezi Clam-Gallasem a řeholním řádem františkánů, že právě oni se budou starat o majetek hraběcího rodu.

Od roku 1997 probíhaly rozsáhlé rekonstrukce, přičemž v první vlně byl opraven klášter se zahradou.⁹⁷ Rozsáhlé práce zakončilo restaurování průčelí barokního chrámu roku 2008. Po smrti Miloše Rabana v lednu 2011 se novou ředitelkou Mezinárodního centra duchovní obnovy,⁹⁸ jak se hejnický poutní komplex od roku 1990 nazývá, stala paní Petra Šiklová.⁹⁹

Během staletí zachvátilo kostel několik pohrom. V historických záznamech se píše o požáru, který posvátné místo Panny Marie Hejnické zachvátil 1. května 1761.¹⁰⁰ V kostele poškodil celý chór včetně oltáře, kopule, dále věžní hodiny a obě věže, přičemž došlo i k roztavení zvonů. Oprava trvala 18 měsíců a prováděl ji stavitel Jedlička.¹⁰¹ Na rekonstrukci bylo vynaloženo 7 000 zlatých, které pocházely především z darů

⁹⁵ Tamtéž.

⁹⁶ Anastas PEER, *Maria-Haindorf in seiner Entwicklung*, s. 12, 16; Emanuel POCHE a kol., *Umělecké památky Čech 1*, s. 370.

⁹⁷ Miloš RABAN – Eva MACHKOVÁ, *Mezinárodní centrum duchovní obnovy Hejnice*, s. 11.

⁹⁸ Více na <http://www.mcdo.cz/cs/>

⁹⁹ *Mezinárodní centrum duchovní obnovy* [<http://www.mcdo.cz/cs/kdo-jsme/historie>] [cit. dne 1.12.2013]

¹⁰⁰ Anastas PEER, *Maria-Haindorf in seiner Entwicklung*, s. 13; Rudolf ANDĚL – Roman KARPAŠ a kol., *Frydlantsko*, s. 65.

¹⁰¹ Emanuel POCHE a kol., *Umělecké památky Čech 1*, s. 370.

věřících.¹⁰² Roku 1868 uhodil blesk do východní věže. Škoda byla nepatrná.¹⁰³

¹⁰² Anastas PEER, *Maria-Haindorf in seiner Entwicklung*, s. 13–14; Bonaventura WILHELM a Klement MINAŘÍK, *Dějiny klášterů františkánských v Čechách a na Moravě*, s. 118.

¹⁰³ Bonaventura WILHELM a Klement MINAŘÍK, *Dějiny klášterů františkánských v Čechách a na Moravě*, s. 118.

1. 3. 1. KLÁŠTER

Po schválení pražského arcibiskupa Jana Bedřicha z Valdštejna v roce 1691 započala na žádost Františka Ferdinanda z Gallasu stavba kláštera do podoby, v jaké se dochoval dodnes.¹⁰⁴ Základní kámen¹⁰⁵ ke stavbě kláštera byl položen 27. dubna 1692 provinciálem a páterem Amandem Hermannem dva měsíce poté, co byly Hejnice slavnostně předány do rukou františkánů. Termín dokončení byl stanoven na rok 1695. I když stavbu stihli dokončit v řádném čase, budova byla obytná až od následujícího roku. Vzhledem k úmrtí Františka Ferdinanda Gallase, který nechal celý klášter vystavět na vlastní náklady, se proces předání stavby hejnickým františkánům opozdil. Oficiálně klášter řádu odevzdal v březnu 1698 zámecký hejtman Karel Kristián Platz. Prvním představeným se stal františkán páter Januar Šidlo a vikářem páter Emerlich Brener.¹⁰⁶ Oppitz stručně zachycuje situaci františkánů během výstavby hejnického kláštera: „náš františkánský klášter je tvořen z mnoha duchovních řádů, z nichž v české františkánské provincii je 30 františkánů a dvě klarisky. Mluvíme také o našem hejnickém klášteře roku 1692, který byl založen blahorodým a urozeným panem panem Matyášem,¹⁰⁷ Svaté říše římské pana z Gallasu, a postaven ke cti Boží a nejblaženější Bohorodičky Marie. Jsou zde serafinisté otcové františkáni a otcové svatého Antonia z Padovy. Na počátku roku 1691 sem bylo uvedeno sedm bratří, potom byl za pět let postaven klášter.“¹⁰⁸

V podobě stanovené donátory fungoval až do éry osvícenství. Během vlády Josefa II., v čase uzavírání klášterů a klášterních kostelů, se podařilo Hejnice uchránit před zrušením. Počet zde sloužících františkánů byl snížen, ale klášter zůstal zachován, protože náklady na jeho provoz od počátku nesli fundátoři Gallasové a po nich příbuzní a jejich právní nástupci hrabata z Clam-Gallasu.

Zlom nastal nikoli v roce 1945, když museli němečtí františkáni z Hejnic odejít, neboť tohoto místo se ujali františkánští bratři z Čech. Přeruvu fungování kláštera znamenal až zásah státní moci v dubnu 1950 v rámci akce „K“ (Kláštery). Z hejnického kláštera se stal centralizační a internační tábor, který svou existenci skončil svou existenci

¹⁰⁴ Jiří KETTNER, *Dějiny pražské arcidiěze v datech*, Praha 1993, s. 224–229.

¹⁰⁵ Emanuel POCHE a kol., *Umělecké památky Čech 1*, s. 370.

¹⁰⁶ Bonaventura WILHELM a Klement MINAŘÍK, *Dějiny klášterů františkánských v Čechách a na Moravě*, s. 114–115.

¹⁰⁷ Myšlen František Ferdinand z Gallasu.

¹⁰⁸ Edmund Oppitz, *Fruchtbarer und Schattenreicher Linden-Baum*, s. 53–54.

roku 1955.¹⁰⁹ Později byl klášter používán jako škola i družina s jídelnou.¹¹⁰ Klášterní zahrada zastala místo dětského hřiště. V 80. letech byla více než polovina zahrady zničena kvůli stavbě nové silnice. Zákklady původní zahrady dnes připomíná zatravněná plocha o tvaru obdélníka u hlavní příjezdové cesty vedoucí ke kostelu. Po dalších peripetiích se podařilo klášter i poutní místo obnovit po roce 1989 s příchodem pátera Miloše Rabana, který se zasadil o komplexní rekonstrukci celého poutního místa a zpřístupnil jej znovu věřícím a turistům.¹¹¹

¹⁰⁹ Více k centralizačnímu klášteru v Hejnicích viz Jan HEINZL, *Perzekuce katolické církve na Frýdlantsku 1949–1955, centralizační a internační klášter Hejnice*, Diplomová práce, Liberec 2006.

¹¹⁰ Anton RESSEL, *Geschichte der Gemeinde Raspenau, Mildenau und Mildeneichen. Eine Beschreibung und Geschichte dieser Orte*, díl 1., Frýdlant v Čechách, 1914, s. 160–162: Původní škola stála v Hejnicích již v polovině 16. století, avšak s ohledem na plánovanou výstavbu hejnického kláštera, v jehož místě stála, byla roku 1691 zbořena. Novou nechal vystavět hrabě Filip Josef z Gallasu roku 1731, ale z kapacitních důvodů se od roku 1788 vyučovalo ve vrchnostenském domě. Ten byl roku 1880 stržen a místo něj vznikla nová obecní škola, která měla pojmout dostačující počet dětí. 1893 vznikla v Hejnicích živnostenská škola, 1894 se pro chlapce otevřela škola měšťanská a 1906 také mateřská škola.

¹¹¹ Milan SVOBODA – Jan HEINZL, *Hrabata z Gallasu, Clam-Gallasu a Hejnice*, s. 36–40.

1. 3. 1. AMBIT

Roku 1679 nechal František Ferdinand z Gallasu v blízkosti gotického kostela zhotovit krytý ambit, jenž měl sloužit jako ochrana poutníkům v nepřízni počasí.¹¹² Vypracováním architektonického návrhu byl pověřen Abraham Leitner. K ambitu náležela kuchyně, ložnice a další prostory. Samotný ochoz tvořily čtyři kaple celkem s devíti zповědnicemi a dvaceti čtyřmi plastikami patronů hraběnky Emerenciany Gallasové, která jimi nechala ambit vyzdobit.¹¹³ Dle plánů Marca Antonia Canevalleho byly roku 1694 ambity doplněny o sloupoví. Dle záznamů o čtyři roky později stály na místě pouze čtyři původní sochy (Anna, František, Antonín a Josef) a v kaplích visely obrazy nahrazující oltáře. V roce 1692 uzavřel Marcus Antonius Canevalle s Gallasy smlouvu o návrhu kláštera v bezprostřední blízkosti ambitu a ještě tehdejšího gotického kostela. Ačkoli stavební práce trvaly čtyři roky, v roce 1696 se vzhledem k špatným základům zdí Canevalleho smlouva s Gallasy prodloužila a k opravám a původnímu plánu přidal další čtyři kaple.¹¹⁴

¹¹² Emanuel POCHE a kol., *Umělecké památky Čech*, 1, s. 370; Rudolf ANDĚL – Roman KARPAŠ a kol., *Frydlantsko*, s. 65.

¹¹³ Josef BENNESCH, *Ortsgeschichte von Haindorf*, s. 113.

¹¹⁴ Markéta VEDRALOVÁ, *Historie poutního místa v Hejnicích*, s. 53.

1. 4. KOSTEL NANEBEVZETÍ PANNY MARIE V HEJNICÍCH A JEHO POPIS

Páter Oppitz o současném kostelu z umělecko-architektonického hlediska nesděljuje žádné zprávy. Jedním z důvodů může být doba dokončení barokní přestavby (1729), kdy již v Hejnicích nepobýval. Proto předkládám kapitolu o popisu kostela Navštívení Panny Marie v Hejnicích, neboť se domnívám, že budova kostela zaslouží čtenáři bližší představení.

Ještě na počátku 18. století stála v místě hejnického zázraku malá kamenná kaple, jež se během své existence postupně rozšiřovala.¹¹⁵ V poslední fázi přestavby v první polovině 18. století byla přivedena do podoby jednoho z nejmonumentálnějších a nejreprezentativnějších františkánských kostelů v českých zemích.¹¹⁶

¹¹⁵ Michaela OTTOVÁ – Aleš MUDRA, *Capella in honorem Mariae Formosae*, s. 320–322. Poprvé se kaple rozšířila o dvoulodí plynule přecházející v presbytář. Lodě podpíraly dva sloupy. Kostel měl jednu věž severně od kněžiště. První rozšiřování a úpravy kostela probíhaly mezi lety 1352–1472, další pak 16. století. Šířka dvoulodí byla ponechána, ale jejich délku stavitelé směřovali k západu. K druhému zvětšení kostela přibližně v 16. století. Dodnes se dochoval presbytář, který je nenápadně zakomponovaný do barokní jednodílného kostela, od níž je oddělena kovovou mříží s motivem vinného kmene z 20. století (Emanuel POCHE, a kol., *Umělecké památky Čech 1*, s. 370 uvádí motiv růže). Uvnitř kaple nalezneme kamenný výklenek (sanktuář) s reliéfem tváře Ježíše Krista a oltář, v němž jsou údajně uloženy části pařezu posvátné lípy. Tato skutečnost nebyla zatím vědecky prokázána. Vedle dnešního vchodu do krypty stojí po pravé straně křtitelnice s ornamentikou zakončená novodobou plastikou skupiny Křtu Páně z roku 1788. Naproti vchodu do krypty jsou dveře vedoucí do sakristie s původním nábytkem. Nad ní v patře byla zbudována panská lóže, odkud členové rodu Gallasů a Clam-Gallasů mohli sledovat mši svatou. Strop je zaklenut gotickou křížovou klenbou paprsčitého závěru. Do jeho středu je jako klenák zakomponován erb rodu Bibrštejnů – donátorů výstavby původní kaple. Na podlaze před oltářem leží kamenná deska s bronzovým erbem Clam-Gallasů. Přímou pod ní spočívá tříkomorová krypta tohoto významného rodu a františkánů. Dle charakteru stavební kompozice gotické kaple lze období jejího vzniku datovat přibližně do 14. století. V literatuře a pramenech jí jsou přiřazovány různé názvy: kaple Panny Marie, kaple sv. Jana Nepomuckého či Valdštejnská kaple. Poslední název se odvozuje od křídlového oltáře v kněžišti, který se v kapli nachází dodnes. Na něm jsou plasticky znázorněny postavy Panny Marie (vprostřed), dále podle atributů rozpoznatelná svatá Kateřina a svatá Barbora. Reliéfy pocházejí asi z konce 15. století (obnoveny roku 1908). Čerpáno z: Emanuel POCHE a kol., *Umělecké památky Čech 1*, s. 371–372; Milan SVOBODA, *Redernové v Čechách*, s. 122–138; Michaela OTTOVÁ – Aleš MUDRA, *Capella in honorem Mariae Formosae*, s. 320–322; Josef HELBIG: *Beitrdge zur Geschichte der Stadt und des Bezirkes Friedland i. B.*, s. 20; Mojmír HORYNA: *Tomáš Haffenecker a stavba poutního kostela v Hejnicích*, in: *Umění 29*, 1981, 437–447; Jiří KROPÁČEK, *Severní Čechy. Krajina, historie, umělecké památky*, Praha 1981, s. 66: „Křídlový oltář s madonou mezi světci a s celým souborem sošek a reliéfů na křídlech je umístěn v kněžišti středověké svatyně. Tento pozdně gotický řezaný „Valdštejnský polní oltář“, jak je tradičně nazýván, má dnes novodobé doplňky. Původní plastiky z doby kolem roku 1500 můžeme připisat řezbáři, který ve svém díle spojoval výtvarné složky zhořelecké a saské. Archa byla nepochybně objednána do hejnického kostela krátce po vzniku zmíněného [původního gotického] dvoulodí.“; Lucie KRACÍKOVÁ – Vojtěch BELLING, *Středověká sakrální architektura na Frýdlantsku*, Praha 2003, s. 65: „plán barokní přestavby z roku 1721, který zachycuje také půdorys starého kostela“. Plány jsou uloženy v NA Praha, fond Archiv pražského arcibiskupství, kart. č. 1098: Na stavebním plánu barokní přestavby z roku 1721 je zachycen také půdorys starého kostela.

¹¹⁶ Bonaventura WILHELM a Klement MINAŘÍK, *Dějiny klášterů františkánských v Čechách a na*

Chrám je posazen kolmo k původní gotické kapli. Není orientován k východu, což je pro kompozici stavby ve vrcholném baroku netypické. Místo toho je celá stavba citlivě umístěna na úpatí Jizerských hor pohledově pod vrch Ořešník, který dominuje hejnické lokalitě. K němu také vybíhá závěr kostela (jih), zatímco průčelí směřuje na sever.

Kostel se skládá z jedné hlavní lodi s půdorysem nepravidelného oválu a šesti bočních půlkruhových kaplí.¹¹⁷ Architektonicky připomíná tvar latinského kříže, přičemž delší strana hlavní lodi měří od vstupního portálu po chór 72 metrů. Kratší, 50 metrů dlouhou příčnou loď, tvoří dvě kaple (východní část je původní kaple sv. Panny Marie, západní pak nově vytvořená kaple sv. Antonína).¹¹⁸

Hejnický kostel je výrazný především svým mohutným žluto-oranžově zbarveným průčelím, kterému dominují dvě nakoso stočené prohnuté věže s vypnutým rizalitem a se dvěma věžními hodinami (s celkem čtyřmi ciferníky) na každé z nich – v čele a na boční straně horní části věže. Ciferníky mají tvar kruhu, černé pozadí a pozlacené ručičky s číselníkem. Obě věže zakončují červené cibulovité bání a kostel má mansardovou střechu.¹¹⁹ Celá vnější část je opticky členěna do tří linií se znatelným pilastrovým řádem. Ve spodní části hlavního průčelí se nacházejí tři vstupní portály obdélníkového tvaru. Dominuje jim prostřední se sedlovým zakončením a s oválným světlíkem, který směřuje do hlavní lodi přímo proti kněžišti. Průčelí je po celé své délce lemováno pilastry. Úseky kladí s římsou vybíhají ve volutovité závit, v nichž je zasazena znaková kartuš – jedná se o erb hraběcího rodu Gallasů, donátorů stavby. Nad bočními portály jsou vysoká zaklenutá okna. Závěr budovy zdůrazňuje vypouklý štít nad středním rizalitem a volutový nástavec uzavírající druhou linii nad štíhlými okny. Mezi nimi a volutou je nika s pozlacenou kamennou plastikou Panny Marie uzavřená římsou s kamenosochařskou výzdobou (vlevo svatý Antonín a vpravo svatý

Moravě, Třebíč 1909-1910, s. 118.

¹¹⁷ Emanuel POCHÉ a kol., *Umělecké památky Čech 1*, s. 370; Milan SVOBODA – Jan HEINZL, *Hrabata z Gallasu, Clam-Gallasu a Hejnice*, s. 26–27.

¹¹⁸ Bonaventura WILHELM a Klement MINAŘÍK, *Dějiny klášterů františkánských v Čechách a na Moravě*, s. 116; Emanuel POCHÉ a kol., *Umělecké památky Čech 1*, s. 370; Markéta VEDRALOVÁ, *Historie poutního místa v Hejnicích*, s. 57 uvádí jiné rozměry: „Chrám je sám o sobě dlouhý 50 m, široký 37 m a kopule je vysoká 35 m. Celkem je zde 66 půlkruhově zakončených oken a 47 přístupových dveří.“

¹¹⁹ Markéta VEDRALOVÁ, *Historie poutního místa v Hejnicích*, s. 58.

František)¹²⁰ a „Božím okem“ vprostřed nad nikou.¹²¹

Interiér chrámu není příliš zdobný, jak tomu u barokních kostelů bývá. Mimo kaple svaté Panny Marie a svatého Antonína se zde ještě nacházejí další čtyři boční kaple zaklenuté kupolemi. Kromě hlavního oltáře sahajícího až ke klenbě presbytáře má každá z bočních kaplí svůj oltář a ve většině z nich jsou uloženy ostatky františkánských světců – jedná se o kaple svatého Antonína, svatého Františka, svaté Kláry, svaté Anežky České, svatého Josefa a svatého Jana Nepomuckého.¹²² První kaple vlevo od vstupu vstupu u do kostela je zasvěcena posledně jmenovanému – svatému Janu Nepomuckému, prostřední svatému Františku Serafinskému a třetí v pořadí svaté Panně Marii.¹²³ Po levé straně kostela je umístěna dřevěná barokní kazatelna z roku 1740.¹²⁴ Paralelně ke kapli svaté Panny Marie stojí kaple svatého Antonína. Vedle ní vprostřed kaple svaté Anny Samotřetí a napravo ode dveří kaple svatého Josefa.¹²⁵

Přímo za ústředním portálem stojí mramorová mušle pro svěcenou vodu. Stěny kostela plynule přechází do stropního křížení kolem kopule s lucernou. Východní část příčné lodi (kaple Panny Marie) je sklenuta gotickou žebrovou klenbou. Protější novogotická kaple sv. Antonína má klenbu již ryze odpovídající slohu, v němž byla postavena, avšak její kompozice je přizpůsobena protějšímu zakončení. Uvnitř stojí pseodogotický oltář svatého Antonína z roku 1908.¹²⁶

Hlavní oltář v chóru lodi se skládá ze dvou částí. První tvoří iluzivní malba monumentálních rozměrů sahající až ke klenbě presbytáře od mistra Josefa Kramolína¹²⁷, dle signování dokončená roku 1787. Ze stejné doby pochází i menza s tabernáklem, alegorickými postavami víry a naděje a sochami andělů od Hájka z Mnichova Hradiště a Brennera z Liberce.¹²⁸ Mezi plastikami andělů je skleněná skříňka, uvnitř níž se nachází

¹²⁰ Tamtéž, s. 59.

¹²¹ Bonaventura WILHELM a Klement MINAŘÍK, *Dějiny klášterů františkánských v Čechách a na Moravě*, s. 116.

¹²² Miloš RABAN – Eva MACHKOVÁ, *Mezinárodní centrum duševní obnovy Hejnice*, s. 9.

¹²³ Bonaventura WILHELM – Klement MINAŘÍK, *Dějiny klášterů františkánských v Čechách a na Moravě*, s. 116–117.

¹²⁴ Miloš RABAN – Eva MACHKOVÁ, *Mezinárodní centrum duševní obnovy Hejnice*, s. 8.

¹²⁵ Markéta VEDRALOVÁ, *Historie poutního místa v Hejnicích*, s. 60.

¹²⁶ Emanuel POCHE a kol., *Umělecké památky Čech 1*, s. 372.

¹²⁷ Tamtéž.

¹²⁸ Miloš RABAN – Eva MACHKOVÁ, *Mezinárodní centrum duševní obnovy Hejnice*, s. 8–9.

kopie plastiky Mater Formosy z 80. let 14. století, již dle legendy přinesl chudý řemeslník ze Žitavy. Na zadní části sošky jsou znatelné stopy po požáru připomínající požár buď z roku 1615 na libereckém zámku, kam byla dočasně uložena, nebo roku z 1761, kdy vzplanul hejnický kostel.¹²⁹

Na stěně nad sochou je zavěšen obraz se zlatým rámem zachycující návštěvu Panny Marie u svaté Alžběty v Ain Karin. Pod kamenným oltářem se svatostánkem a ostatky svatých stojí vyvýšené kněžiště z období kolem roku 1740.¹³⁰ V hlavní lodi stojí lavice pro věřící a u zdí dvě barokní zpovědnice z 18. století. Nad lavicemi je zavěšen skleněný od místního rodáka, majitele sklářské hutě ve Vilémově, Josefa Riedla. Lustr je široký 2,65 metru a vysoký 4,24 metru. Poprvé se rozzářil v roce 1853, 1929 prošel elektrifikací.¹³¹

Mezi jednotlivými sloupy podpírajícími klenbu hlavní lodi se nacházejí placky, které jsou od sebe odděleny válcovitými pásy. Chór uzavírá placka a koncha s volutami. Stejně tak je tomu v případě oratoří v prvním patře a v horní kruchtě. Hlavní kupole, která se nachází ve výšce třiceti pěti metrů nad zemí, je zakončena lucernou. Zároveň ji podpírají čtyři sloupy symbolizující základy duchovního a mravního řádu každého jedince (horlivost, spravedlnost, rozvaha a odvaha). Od země ji dělí 35 metrů a je pokryta celoplošnou freskou Nanebevzetí Panny Marie a Ukřižování Ježíše Krista, datovanou do roku 1906 od Andree Grolla. Stejně jako ona, i jiné malby v kostele prezentuje úryvky ze života Panny Marie a Ježíše Krista.¹³² Nalezneme zde výjevy Božího poselství současné i minulé, dále Kristovu korunu nad presbytářem, na stropě hlavní lodi kolem lustru je malbou vyobrazeno Kristovo narození, vedle něj pak Zvěstování Panně Marii. Nad varhanami nalezneme fresku zobrazující nebeský chór.¹³³ Kolem hlavních nástropních maleb jsou zobrazeni čtyři evangelisté (Matouš, Marek, Lukáš, Jan).¹³⁴

Podél celé lodi v prvním patře byl zakomponován ochoz se vstupem do kláštera. V těchto nad hlavním portálem stojí i varhany z roku 1798 (opraveny 1840) původem

¹²⁹ Markéta VEDRALOVÁ, *Historie poutního místa v Hejnicích*, s. 62.

¹³⁰ Emanuel POCHE a kol., *Umělecké památky Čech 1*, s. 371.

¹³¹ Tamtéž, s. 373.

¹³² Miloš RABAN – Eva MACHKOVÁ, *Mezinárodní centrum duševní obnovy Hejnice*, s. 8.

¹³³ Markéta VEDRALOVÁ, *Historie poutního místa v Hejnicích*, Bakalářská práce, s. 67.

¹³⁴ Miloš RABAN – Eva MACHKOVÁ, *Mezinárodní centrum duševní obnovy Hejnice*, s. 8.

z žitavské dílny.¹³⁵ Během své existence byly několikrát přestavovány. Nynější podobu získaly až od Franze Heilera z Frýdlantu a Michaela Kandra z Chrastavy. Vnitřek hudebního nástroje sestavila krnovská firma Rieger roku 1929.¹³⁶

Celý kostel obklopuje kruhový otevřený ambit s pilířovitými arkádami plynule přecházejícími ve stropní křížovou klenbu. V ambitu se, kromě křížové cesty vyrobené z keramiky, nacházejí i dva fragmenty z původní sochařské výzdoby Emerenciány Gallasové (svatý Antonín a Ummaculata z druhé třetiny 18. století) a oltář svatého Antonína.¹³⁷

Přílehlá jednopatrová čtyřkřídlá budova kláštera má čtvercový půdorys a nezdobenou fasádu. Obdélníková okna jsou dnes již bez kamenného ostění. V horní části portálu vystupuje římsa a znak hraběcího rodu Clam-Gallasů.¹³⁸ Ke klášteru náleží také obdélníková zahrada ohraničená zdí. Klášter je s kostelem spojen průchodem v 1. patře kláštera.¹³⁹

Na nádvoří před kostelem stojí mariánský sloup z roku 1714, u něhož se scházeli poutníci.¹⁴⁰ Prostranství před kostelem je ohraničeno zídkou, která je ohraničena sloupy, na jejichž vršku stojí celkem čtyři světcí - svatý Jakub, svatý František, svatý Jan Nepomucký a svatý Václav. Nedaleko zídky a pravého vstupního portálu stojí malá novobaroční kaple s pilastrově členěným průčelím, obdélníkovým portálem a štítem zdobeným volutami, nikou a zakončeným římsou.¹⁴¹

¹³⁵ Emanuel POCHE a kol., *Umělecké památky Čech 1*, s. 371.

¹³⁶ Miloš RABAN – Eva MACHKOVÁ, *Mezinárodní centrum duševní obnovy Hejnice*, s. 8.

¹³⁷ Emanuel POCHE a kol., *Umělecké památky Čech 1*, s. 372.

¹³⁸ Tamtéž, s. 37.

¹³⁹ Markéta VEDRALOVÁ, *Historie poutního místa v Hejnicích*, s. 57.

¹⁴⁰ Milan SVOBODA, *Mariánské poutní místo Hejnice v historické paměti*, s. 275.

¹⁴¹ Jiří KROPÁČEK, *Severní Čechy. Krajina, historie, umělecké památky*, Praha 1981, s. 68; Emanuel POCHE a kol., s. 372.

1. 5. ZÁZRAČNÁ SOŠKA PANNY MARIE HEJNICKÉ „MATER FORMOSA“ A JEJÍ POPIS PODLE OPPITZE A NOVĚJŠÍ TRADICE

„...zbožnost k nejblaženější Matce Boží byla na počátku velmi malá, pouze rozšířená v okolí Hejnic, kde byli jen místní milovníci Panny Marie a dřevěné kaple, kterou se zdejší vrchnosti rozhodli postavit,“¹⁴² Tato Oppitzova slova úvodem poukazují na předpoklad, že původní dřevěná kaple se nacházela mezi lípami na malebném vršku nad řekou Smědou. Chór nově zbudovaného gotického kostela stál záměrně v místě posvátné lípy, kam chudý řemeslník umístil sošku Panny Marie.¹⁴³ „Co se týká stromů lipových v Hejnicích, byly tenkrát tři, z nichž dva musely být na konci května roku 1722 sraženy, aby uvolnily prostor pro stavbu nového Božího domu (z těch tří svými větvemi sošku a milostivý kostel pokrývaly a chránily před bouřlivými větry po asi 100 let). Třetí, nesražený prostřední strom, který poskytoval přístřeší svatému obrázku/sošce, musel stát v Hejnicích už v roce 1211 a v jeho kmeni stál svatý obrázek/soška. ... Důležité je vědět, že nynější obrázek/soška stojí na tomtéž místě, kde před časy stál prostřední strom lipový, kde ona řečená nemocná sedláková žena obdržela milost a zdraví.“¹⁴⁴

Kronika saská z roku 1350 nás informuje, že původní soška Mater Formosy vyrobená za vlády Jana z Bibrštejna v období mezi lety 1304–1327 byla odstraněna a zničena Rudolfem Saským,¹⁴⁵ který tak učinil ze strachu z početných skupin poddaných, již k posvátné sošce každým dnem přicházeli a modlili se u ní.¹⁴⁶ Proto byla později

¹⁴² Edmund OPPITZ, *Fruchtbarer und Schattenreicher Linden-Baum*, s. 28.

¹⁴³ Michaela OTTOVÁ – Aleš MUDRA, *Capella in honorem Mariae Formosae*, s. 323; Lenka BOBKOVÁ: *Velké dějiny země koruny české*, s. 516.

¹⁴⁴ Edmund OPPITZ, *Fruchtbarer und Schattenreicher Linden-Baum*, s. 34–35.

¹⁴⁵ Též Rudolf I., saský kurfiřt a přítel Karla IV.

¹⁴⁶ Michaela OTTOVÁ – Aleš MUDRA, *Capella in honorem Mariae Formosae*, s. 324-325: „Barokní historik Christophorus Manlius cituje zprávu z Kroniky saské k roku 1350, podle níž toho roku „...došlo v Lužici k podivuhodnému sročení lidu u jakési sochy (imago) panenské Bohorodičky, která, jak se proslýchalo, promluvila k lidem, kteří kolem ní stáli a uctívali ji. Když pak k ní z četných krajů sbíhali se lidé jako velké běsnící roje, vládcí (principes), protože nevěděli jak jinak zmírnit či ukončit toto bláznění, zakázali svým poddaným tuto zbožnou pouť, jak byla tehdy nazývána. Především vévoda Rudolf Saský, který také konečně sochu Panny Marie odstranil/zničil (aboleverit)“ a dodává: „Na tomto místě je třeba se zeptat, zda to nebyla ona slavná socha Panny Marie, zvaná sličná, v Hejnicích, v kraji nad Frýdlandem, asi dvě míle od Žitavy, ke které co paměť předků, otců i naše paměť sahá, měli lidé, vázání zbožným slibem, ve zvyku konat pouť.“ - citováno z originálu Christophora MANLI, *Rerum Lusaticarum commentarii Liber*, VI, Lipsko – Budyšín 1719, 311, Cap. XX, par. 1–2: „Eodem ano 1350 in chronico Saxonum annotatum est, colluviem flagelliferorum iterum Germanium pervagatam et pestilitatem magnam, (quam Johannes Boccatus descripsit) tertiam partem generis humani consumpsisse; mirificum item factum populiconcursum ad imaginem quadam Deiparae virginis in

v letech 1380-1385 vytvořena kopie původní plastiky.

Dodnes zachovaná dřevořezba Mater Formosy vysoké 39 centimetrů.¹⁴⁷ Soška pravděpodobně pochází z některé z řezbářských dílen v Horní Lužici. Hypoteticky, vzhledem k době jejího vzniku, možná existuje spojitost s umělci kolem Petra Parléře.¹⁴⁸ Její provedení lze dle jasné charakteristiky přirovnat k typu madony Plzeňské, ale ztvárnění dítky v jejím náručí již tyto prvky nenese.¹⁴⁹ Hlavu Panny Marie zdobí vyšší jednoduchá zlatá korunka, pod níž se schovávají dlouhé tmavé vlasy, které splývají přes ramena téměř do poloviny zad. Výraz ve tváři má klidný, líbezný, koutky jejich úst se tvarují do jemného úsměvu. Očima směřuje k malému dítku, jehož levou rukou drží u svého těla, v pravé pak svírá Evino zlaté jablko. Celá je zahalena do dlouhých splývajících šatů s bohatou drapérií. Ty postupně přechází do podstavce, na němž celá esovitě prohnutá soška spočívá. Dítka s kudrnatými vlasy sedící na levé ruce Panny Marie je oděno pouze ve spodní části těla bederní rouškou. V dlaních svírá zlaté jablko a pozoruje Pannu Marii. Tělové části mají podobu inkarnátů, bederní rouška je zbarvená do zlata. V současné době se na hlavním oltáři nachází kopie této plastiky.¹⁵⁰

Pro srovnání uvedme, jak na stránkách své knihy z 18. století popisuje sošku Mater Formosy páter Edmund Oppitz: „Důležité je mít na paměti povahu svatého obrázku/sošky v Hejnicích, který je vyřezán ze dřeva a jeho celková délka sahá něco málo okolo půl lokte. Hlava požehnané Panny je zdobena pozlacenou královskou korunou. Ve své pravé ruce svírá červené jablko a na levici nese Ježíška – dítka, které je nahoře zcela nahé a dole je ovinuto do bílé roušky. Jeho malé ručičky svírají jablko. Tvář Panny je zcela krásná a blažená, stejně jako obličej dítěte – malého Ježíška – je trochu brunet; Tělo Panny je zdobeno zlatým pláštěm. V jeho přední části, již nazýváme podšívku, je modré barvy. Žlutá a vybledlá sukně požehnané Panny sahá až k jejím chodidlům, které zakrývá.

Lusatia, quam ad homines, qui venerabundi circumstarent, verba facere, fama erat. Cum igitur ex multis regionibus homines lymphatis similes magnis agminibus illis confluerent, principes, quod aliter insaniam neque modum ullum neque finem fore cernerent, suis quemque subditis peregrinatione ista, (ut tunc vocabatur) religiosa interdixisse, in primis vero, Rudolphum Saxoniae ducem, qui etiam imaginem tandem aboleverit", Tamtéž par. 3: „Hoc loco quaerendum, fuerit ne haec Celebris illa D. Mariae, cognomento formosae, statua in Hayndorffo, pago supra Friedelandum, haud plus duobus a Sitavia milliaribus, ad quam avorum patrumque et nostra adeo memoria, voti rei homines religionis ergo iter suscipere solebant...“

¹⁴⁷ Milan SVOBODA – Jan HEINZL, *Hrabata z Gallasu, Clam-Gallasu a Hejnice*, s. 29.

¹⁴⁸ Jiří KROPÁČEK, *Severní Čechy. Krajina, historie, umělecké památky*, s. 65.

¹⁴⁹ Tamtéž, s. 64.

¹⁵⁰ Bonaventura WILHELM a Klement MINAŘÍK, *Dějiny klášterů františkánských*, s. 118.

Kolem těla je opásaná páskem a celá levá noha vystupuje dopředu. Pravá noha, ale jen z poloviny, je zakryta červenou botou. Svatý obrázek/soška stojí na okrouhlém podstavci – pařezu, který je vyřezán do cylindrické polohy, potaženém zelenou a červenou barvou. A to je o vlastnosti svatého obrázku/sošky, jejím tvaru a podobě.¹⁵¹

Kromě posvátné dřevěné sošky Mater Formosy s dítětem nám bibrštejnskou éru připomíná také votivní kamenné sousoší Panny Marie s Ježíškem, u jejíchž nohou se modlí tehdejší majitel frýdlantského panství, rytíř a donátor výstavby původní kaple, blíže neurčený pán z rodu Bibrštejnů.¹⁵² Pravděpodobně se jedná o Jana III. nebo jeho syna Václava, jemuž otec postoupil frýdlantské panství roku 1416.¹⁵³ Obě plastiky se nacházejí ve výklenku vnější zdi bývalé prvotní gotické kaple, z níž se v baroku stala postranní kaple se vstupem do hrobky Gallasů a Clam-Gallasů.

¹⁵¹ Edmund OPPITZ, *Fruchtbarer und Schattenreicher Linden-Baum*, s. 18–19.

¹⁵² Tamtéž.

¹⁵³ Michaela OTTOVÁ – Aleš MUDRA, *Capella in honorem Mariae Formosae*, s. 324; Jiří KROPÁČEK, *Severní Čechy*, s. 64.

1. 5. 1. GRAFICKÁ VYOBRAZENÍ PANNY MARIE HEJNICKÉ OD 17. DO 20. STOLETÍ

Co se týká grafického zpracování Panny Marie Hejnické, bývá často vyobrazena jako svatá soška Mater Formosa. Velice charakteristickým motivem je stojící Panna Marie Hejnická v kmeni lipového stromu, přesně jak vypráví legenda.¹⁵⁴ Pozadí za hejnickou Bohorodičkou obvykle nenese žádné honosné prvky, nebo jenom lehce zdobný motiv, uprostřed něhož stojí ona s Ježíškem v náručí.¹⁵⁵ V nejstarším dosud dochovaném mědirytu je hejnická Bohorodička zachycena na podstavci mezi dvěma planoucími svícny nad obrázkem starých Hejnic.¹⁵⁶ Velice oblíbený zůstává motiv Mater Formosy s Ježíškem s částí hejnického kostela a kláštera. Po pravé straně za jejími zády stojí posvátná lípa, do níž ji dle legendy vložil chudý řemeslník. Někdy bývá u stromu zachycen tento řemeslník s vozíkem, na němž odváží svoji uzdravenou ženu s dítětem. Nalevo od Panny Marie pak stojí hejnický kostel v barokní podobě z 18. století.

Pozadí svaté lípy a hejnického kostela bývá velice oblíbeným motivem. Objevuje se také motiv adorujících františkánů, kteří pozvedají Mater Formosu do výše, a pod ní opět zůstává zachycen hejnický kostel. Mimo františkánské bratry se v horní části rytin objevují andělé, nebo naopak podpírají zmiňovanou sošku namísto menších bratří. Jiná varianta popisuje Pannu Marii Hejnickou na nebesích s anděly modlícími se k její božské bytosti, která shlíží pod sebe na Hejnice. Méně obvyklá je svatá Mater Formosa v koruně lípy, k níž vzhlížejí a modlí se dva poutníci. Ojedinelý je pohled na sošku Panny Marie zasazené v kopii do hejnického oltáře.¹⁵⁷ Výjevy nesou jasná specifika stylové tvorby zasaditelné do určitého uměleckého rámce a období, v němž byla vytvořena. Vesměs jde o 18.–20. století.

¹⁵⁴ Jan TANNER, *Heiliger Weeg VOn Prag nacher Alt-Buntzel zu der Jungfrawen Maria*, Praha 1680; Jan Tanner, *Via Sancta*, Praha 1690; *Mariae Lust-Garten*, Praha 1704; *Mariae Lust-Garten*, Praha 1717; viz Přílohy.

¹⁵⁵ Joseph RUDL, *Der Himmlische Gnadenbaum*, 1843; viz Přílohy.

¹⁵⁶ Jan Kryštof SMÍŠEK, *Eigentliche abbildnüs Mariae zu Heündorff*, 1659, fotokopie této mědirytiny je uložena v NA Praha, fond Řád františkánů, karton č. 130; viz Přílohy.

¹⁵⁷ Všechna zmíněná vyobrazení Panny Marie Hejnické viz Přílohy.

1. 6. PÁTER EDMUND OPPITZ, AUTOR KNIHY „FRUCHTBARER UND SCHATTENREICHER LINDEN-BAUM“

Pramenné zprávy o tomto muži jsou skoupé, jak je pro františkánské prostředí příznačné. Víme pouze, že tento německy mluvící františkán žil na přelomu 17. a 18. století. Datum ani místo jeho narození nejsou známy. Prozatím nejstarší zmínka o jeho životě se objevuje v *Liber Memorabilium conventus Novodomensis*.¹⁵⁸ Píše se tu o jeho působení v konventu v Jindřichově Hradci, kde měl na starosti sváteční obřady mezi lety 1707 až 1708.¹⁵⁹ Proto lze usoudit, že do františkánského řádu vstoupil na přelomu století. Další přesný údaj o něm se objevuje až v letech 1719–1720, kdy již jako představený řídil klášter v Moravské Třebové.¹⁶⁰ Roku 1720 se přesunul do Hejnic, kde vykonával funkci kvardiána po dobu dvou let.¹⁶¹ Za svého působení v Hejnicích Edmund Oppitz s vysokou pravděpodobností zažil významný mezník v dějinách místního poutního místa, a to rozhodnutí vrchnosti vystavět nový barokní kostel, jehož realizace započala roku 1722. To úzce souviselo s rozkvětem mariánského místa, kdy do Hejnic přicházeli poutníci stále ve větších počtech a původní kostel jejich náporu již nedostačoval.¹⁶²

Dle tradic františkánského řádu bylo zvykem, že jeho členové ze svůj život vystřídali několik klášterů. Edmund Oppitz se byl vyslán převážně do těch, které se nacházely v jazykově německém prostředí Českého království. Po svém působení v Hejnicích a také v Plzni¹⁶³ vedl až do roku 1725 klášter v Opavě. Na základě prameny nepodložených zpráv zemřel v říjnu 1736 v Kroměříži.¹⁶⁴

¹⁵⁸ *Liber Memorabilium conventus Novodomensis*, s. 156; Strojový přepis je k dispozici v Jihočeské vědecké knihovně, Zlatá Koruna, signatura 1 JH 54, s. 37–38, bod 156; Digitální zpracování strojopisu na internetových stránkách <http://kramerius.cbvk.cz/>.

¹⁵⁹ „Concionatus Festivus V. P. Edmund Oppitz“.

¹⁶⁰ Více viz práce kvardiána z Moravské Třebové: Albin HLAWATCH, *Chronik des Klosters zum hl. Joseph in Mährisch Trübau Ab anno 1678. 1910[-1940]*. Digitálně zpracováno v Muzeu v Moravské Třebové; též Karl MÜLLER, *Zur Geschichte des Franziskanerkonvents in Mähr.=Trübau. Nach Aufzeichnungen der Klosterchronik. Mitteilungen zur Volkskunde des Schönhengstrer Landes*, roč. 19, 1923, s. 70–83.

¹⁶¹ Tento údaj porovnán s diplomovou prací: Martina ZEMANOVÁ, *Historická rekonstrukce knihovny konventu františkánů v Hejnicích (1691–1945/1950)*, s. 14.

¹⁶² Bonaventura WILHELM – Klement MINAŘÍK, *Dějiny klášterů františkánských*, s. 115.

¹⁶³ *Liber Memorabilium conventus Plsnensis*, Strojový přepis je k dispozici v Jihočeské vědecké knihovně, Zlatá Koruna, s. 528.

¹⁶⁴ Prozatím nejdůkladněji zpracovaný rámcový přehled o životě františkána Edmunda Oppitze a jeho

1. 7. CHARAKTERISTIKA DÍLA EDMUNDA OPPITZE „FRUCHTBARER UND SCHATTENREICHER LINDEN-BAUM; DAS IST MARIAE DER WUNDERTHAETIGEN MUTTER GOTTES IN HEUENDORFF URSPRUNG“

Německy (místy latinsky) psané dílo františkána a pátera Edmunda Oppitze, s názvem „*Fruchtbarer und Schattenreicher Linden-Baum, Das ist Mariae der Wunderthaetigen Mutter Gottes in Heuendorff Ursprung*“, vydané roku 1732 v Praze, je v zemsky českém prostředí bezesporu historicky cenným pramenem. I když je česko-německá produkce poutních knih roku 1730 již na svém vrcholu a mnoho děl se dochovalo do dnešních dní, jsou tato díla zpracována pouze střípkovitě. Od dob knihtisku se do širší společnosti začaly šířit informace o božích milostech v podobě mariánských zázraků. Neexistoval direktivně daný způsob zaznamenávání, práce proto mívaly odlišný charakter. Mohlo se jednat o jednoduchý soupis několika zázraků, ilustrace nebo i o obsáhlý soupis blížící se k 1000 milostem. Podobně se vytvářely práce, které psaly pouze o určitém časovém období. V těchto případech zázraky bývaly lépe propracovány, v opačném případě zaznamenány jako rámcový soupis. Setkáme se i s díly věnující se jenom jednomu zázraku. Co se týká dispozic prací, bývají řazeny jak chronologicky dle jednotlivých měsíců a let, nebo také tematicky dle konkrétních uzdravení.¹⁶⁵

U Oppitze se nejedná pouze o obvyklý chronologický výklad regionální historie s přihlédnutím k úctě vůči sošce zvané Mater Formosa; jeho monografie psaná květnatým jazykem má za úkol vyzdvihnou mariánské poutní místo v Hejnicích jako nejlepší při Svatováclavské provincii a v Boleslavském kraji, do něhož Hejnice v 18. století spadaly, a zároveň jej bránit před těmi, kdo zpochybňují mariánské zázraky svými postoji a výroky.

Většinu svého díla Oppitz věnoval skryté či víceméně otevřené polemice s geograficky i kulturně blízkým luterským prostředím. Slovem bojuje s protestanty, přičemž svůj postoj vysvětluje na různých situacích doplněných četnou řadou argumentů.

stěžejním knižním díle je kolektivní práci regionálního historika Jana Heinzla, knihovníka Ostravské univerzity Matyáše Franciszka Bajgera, profesora Jana Sokola aj., který je uveřejněn na wikipedii včetně odborného poznámkového aparátu. Viz Jan HEINZL – Matyáš F. BAJGER – Jan SOKOL, *Edmund Oppitz*. http://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Edmund_Oppitz&action=history [cit. dne 28. 12. 2014]

¹⁶⁵ Markéta HOLUBOVÁ, *Textové a obrazové zaznamenání svatohorských zázraků ve světle barokní doby*, in: Podbrdsko, č. 8, Příbram 2001, s. 68–75.

Kniha vzniká za účelem šířit a upevnit úctu k Panně Marii, což je dobře promyšlená strategie obhajoby mariánského kultu. Právě mariánský kult je nejdůležitějším zbožnou úctou v katolickém světě, který láká zbožný lid k uchýlení do milostiplné náruče Kristovy Matky a přímlyvkyně u Boha. Oppitz si je toho jako zapřísáhlý mariánský milovník velmi dobře vědom. Ve svém téměř třista stránkovém díle se opírá o sílu mariánského kultu a dává Pannu Marii čtenáři na obdiv skoro na každé straně, ať už přímo nebo mezi řádky; přikládá i katalog hejnických zázraků uskutečněných na přímlyvu Matky Boží či oslavná kázání a modlitby v závěru práce. Tímto způsobem brání hejnické poutní místo a kult Panny Marie před vlivy protestanství. Navíc ve snaze co nejvíce podpořit katolictví Oppitz často pracuje s polopravdami, výmysly a nepřesnostmi.

Přesto největší důležitost poskytuje soupis 179 mariánských zázraků, které se v Hejnicích dle páterových slov odehrály mezi lety 1716–1730. I když je jasné, že hejnický kvardián Oppitz tvořil také na základě získaných informací z archivu františkánů, uloženého patrně v Hejnicích, a z ústních zdrojů, dle současné terminologie bychom dílo za vědecké neoznačili. Navíc chybí i rejstříky a obsah práce. Text bychom spíše mohli charakterizovat jako populárně naučný, propagandistický a užitkový ve smyslu upevnění mariánského poutního místa v povědomí katolíků. Je více než pravděpodobné, že jedním z cílů této práce bylo přilákání poutníků do Hejnic. Tímto způsobem by františkáni nejen rozšiřovali informace o mariánském místě v Hejnicích, ale také od příchozích jedinců získali různé finanční prostředky.

Ačkoli je typické pro vzdělance jeho doby uvádět odkazy na literaturu (přímo odkazuje na Bibli,¹⁶⁶ církevní otce, zmiňuje díla slavných učenců apod), z níž čerpali, Oppitz až na drobné výjimky tak nečiní. Je poměrně komplikované rozpoznat, kým se páter nechal inspirovat nebo na čí myšlenky navázal. Myšlenky patrně čerpal z dobově často citovaných nebo známých autorů, k nimž patřili katoličtí Balbín, Chanovský nebo Crugerius. Neodvolává se ani na žádného jiného předchůdce, který by psal o mariánském kultu v Čechách či v sousedních zemích.

Po přečtení knihy „*Fruchtbarer und Schattenreicher Linden-Baum*“ lze odhadnout autorův záměr, totiž vytvořit dílo primárně pro katolíky, kterým bude po částech

¹⁶⁶ Jeho citace někdy nebývají přesné, neboť františkáni kázali z hlavy. Šlo jim o podstatu a obsah textu, ne o přesné znění. Z toho se místy s latinským originálem neshodují. Dále ve středověku nebylo zvykem odkazovat a přesně citovat antické autory. Pravidelně byly vydávány antologie. Původní zdroj textu neznáme, jelikož nedokážeme odhadnout, zda uváděné zdrojové práce měl Oppitz přímo v ruce.

předčítáno, nebo jim bude obsah interpretován při různých událostech nebo v soukromí.

„*Fruchtbarer und Schattenreicher Linden-Baum*“ bylo v Praze¹⁶⁷ oficiálně vydáno roku 1732, tedy v čase, kdy Edmund Oppitz v Hejnicích dávno nepobýval. Vystává proto otázka, jestli dílo tvořil v době svého působení na severu Čech, nebo se inspiroval jinou knihou a svou práci sepisoval až dodatečně. Každopádně Hejnice a posílení jejich postavení jakožto posledního ostrůvku katolické víry v protestanském prostředí na sever od Prahy do roku 1620,¹⁶⁸ bylo pro františkánského kněze natolik důležité, že se rozhodl sepsat více jak třistastránkové dílo na jeho obranu.

¹⁶⁷ Praha, jakožto místo vydání Oppitzovy práce vybízí k myšlence, že si autor byl vědom důležitosti a hodnoty textu, který bude mít působnost nejen v regionu, ale i v Českém království a v zahraničí, proto za místo publikace zvolil hlavní město země.

¹⁶⁸ Po bělohorské porážce nekatolických stavů slouží jako jistý prostředek šíření a podpory rekatolizačních snah úsilí katolické církve. V této době se církev za podpory Habsburské vládnoucí rodiny snažila navrátit své národy k původní katolické víře. Rozvoj a podpora poutních míst měla být v otázkách rekatolizace silným podpůrným prostředkem.

1. 8. OBHAJOBA KATOLICITY MARIÁNSKÉHO POUTNÍHO MÍSTA V HEJNICÍCH

Jednou z nosných myšlenek Oppitzovy monografie je teologická otázka, tedy obhajoba katolictví před luteránským vyznáním. Zde vyzdvihuje tři nejdůležitější pilíře katolické víry, a to mši, světce a modlitby za mrtvé. Celý kontext páterovy obrany se primárně nese v popisu církevní mše. To úzce souvisí s konfesijní polemikou první třetiny 18. století. Důvodem, proč se Oppitz rozhodl založit obranu Hejnic na svaté mši, která má daný neměnný rytus, je celistvě stabilizovaná situace katolické církve v luteránské oblasti. Jedná se o jediné místo na severu Českého království, kam pravděpodobně chodili i katoličtí Lužičtí Srbové. Oppitz při své obraně klade důraz na pravověrnost (podporovanou starobylostí obřadu, spasitelností ve víře), směřování a specifčnost mariánské úcty spolu s udělenými zázraky: „Kacíři celkem dobře vědí, že nepochybný úspěch učinit zázračné dílo bylo dědičně přenecháno katolické, jediné samospasitelné víře v Krista, jeho svaté apoštoly a katolické církvi. Odtud tedy pochází nechť luteránů...katolická jediná samospasitelná církev musí být tou, která sama posiluje své učení o zázracích (tak Bůh na potvrzení nescíslněkrát působil).“¹⁶⁹

Když bychom porovnali smysl katolické i protestanské víry, v mnoha ohledech se liší. Zásadní diferencí tvoří samotná koncepce smýšlení jedinců obou denominací. Zatímco katolíci jsou přesvědčení o Boží spáse, k ní jim může dopomoci kněz jakožto prostředník mezi Bohem a člověkem, protestanti se naopak upínají k samospasitelnosti. Edmund Oppitz si záměrně pro demonstraci správnosti katolického vyznání vybral církevní mši, neboť protestanti podobné obřady ve smyslu bohoslužby nemají - oslavují Kristovu památku ve smyslu připomínky Ježíše s apoštoly. „Lutherovo učení samotné je založeno na tom, co říká ďábel.“¹⁷⁰ – „Svatá mše je pravou a správnou obětí.“¹⁷¹ Autor proto sbírá argumentační materiál pro podporu katolíků a obhajuje je na příkladech z Bible. Tyto fráze současně také používá jako argumentační materiál proti luteránům a kalvinistům ve smyslu zpochybňování jejich víry tím, že nenechají sloužit mše a oproti katolickým věřícím přijímají podobojí. Objevují se např. věty: „...Zapřísáhlý nepřítel

¹⁶⁹ Edmund OPPITZ, *Fruchtbarer und Schattenreicher Linden-Baum*, s. 140, 144.

¹⁷⁰ Tamtéž, s. 73.

¹⁷¹ Tamtéž, s. 69.

lidského pokolení Ďábel v souvislosti s knihou Lutherovou d'ábelskými argumenty [nekatolíky] přemluvil, že mše nemá být činěna dle katolického obřadu. Oběť svaté mše na oltáři, jež se sloužila mezi zbožnými křesťany, tak byla náhle násilně přerušena.¹⁷² Vysvětluje, jak luteráni odpadli od správného křesťanství a přirovnává je ke „lvu, který má na hraní kamennou kouli“ – tedy si vzali nebezpečnou hračku, s níž si zahrávají.¹⁷³ „A tímto způsobem a myšlením se chovají kacíři a nepřátele katolické církve. Jsou hloupí nebo nezkušení tito lvi, jež mají tuto hloupou kratochvíli a myslí si, že nebude nic lepšího a potěšujícího, když z církve tyto věci vyhodí [myšleno svatou mši] a toto chování se brzy rozšířilo do jiných zemí, nejprve do Saska, pak do Nizozemí a brzy bylo i v Anglii.“¹⁷⁴ Oppitz pokračuje v obhajobě formou mnohých citátů z Bible a jejich následného rozvíjení do extrémů: „Dle sv. Apoštola Petra je církev postavena na skále, aby odolávala všemu včetně zemětřesení. Katolická církev je pevná a věčná, nikdo nemůže zlomit sílu katolické církve a trvanlivost díla božího. Kdežto to d'ábelské dílo, učení arcikacířů, s děsivostí napadá církev boží a snaží se poničit a zmustrovat Boha a vyhodit tu oběť svaté mše. Je otázka, jestli Luterovo učení je schopné tento odpor vydržet.“¹⁷⁵ Po obecném seznámení čtenáře se situací mezi oběma denominacemi Oppitz stáčí své vysvětlení k Hejnicím, na kterých svá tvrzení implementuje a prosazuje správnost katolického učení. „A co se týká Hejnic, tak před naším příchodem [františkánů],¹⁷⁶ tam nebyl žádný stálý kazatel bydlištěm, teprve 4 roky před tím, když pan fundator umožnil stavbu budovy se stálým duchovním, který bude zajišťovat mše svaté. Často přicházel číst mši svatou ctihodný pan děkan z Frýdlantu jako někdejší farář zmíněného kostela, a sice míle cesty daleko. Také sem chodili případně jiní páni faráři a duchovní vykonávat mši.“¹⁷⁷

Oppitzova obhajoba s sebou přináší i připomínku starobylosti křesťanských zvyků a jejich neměnnost, kterou doráží na Luthera a jeho nerozhodnost, jako je přijímání Kristova těla pod jednou a podobojí, zkupování odpustků, které měly vést k vykoupení ze hříchů a zázraky udělené Pannou Marií, a velmi často vedly k uzdravení nemocných

¹⁷² Edmund OPPITZ, *Fruchtbarer und Schattenreicher Linden-Baum*, s. 70.

¹⁷³ Tamtéž, s. 71.

¹⁷⁴ Tamtéž, s. 71.

¹⁷⁵ Tamtéž, s. 72.

¹⁷⁶ Mezi lety 1691 – 1692.

¹⁷⁷ Místo kněze v Hejnicích do příchodu františkánů bylo neobsazené; tamtéž, s. 74.

katolíků. Otázka podobojí byla pro Oppitze obzvláště ožehavé téma, neboť mu věnuje téměř jednu celou kapitolu: „Ti kacíři mají také důležitou příčinu svého mínění pro přijímání podobojí, protože tvrdí, že když budou požívat jen chleba jako Kristovo tělo, tak budou dělat dost, aby dostali věčný život....“¹⁷⁸

Bez rozdílu pootevřít konflikt katolíka a protestanta s ohledem na uctívání svatých a bůžků: „Vzývání svatých je z protikřesťanských zneužívání jedním z těch, které je ve sporu s prvním hlavním přikázáním a vyhlazuje poznání Krista.“ Dokonce přidává i příklady skutečných osudů protestantských kněží: „Kacíř Vigilantius kolem roku 402 po Kristu nechtěl vůbec nic slyšet o uctívání a vzývání svatých. Stejně tak činil kacíř Wicleff, Jak Hus a Martin Luther: A vymysleli si, že to všechno je velké pobožnůstkářství. Ovšem tohle všechno je velký nerozum.“¹⁷⁹ Oppitz se pro snazší orientaci a podložení skutečnosti, že protestanští luteráni nemají přehled ani o základních náboženských bodech, v textu horlivě vysvětluje rozdílnost uznávání Cultu Latriae, čistě patřící pouze k uctívání Boha, a Cultu Duliae pro další svaté: „...ti prolhaní kacíři u obyčejného lidu zesměšňují naši pravou katolickou víru a všeobecně tvrdí, že katolíci nedělají žádný rozdíl mezi Cultus Latrie [modlením se] a Cultus Duliae [uctívání].“¹⁸⁰

V díle se setkáme s nejednou polemikou s protestanty. Mimo samotný průběh mše Oppitz označil za další rozpor mezi vyznáními tzv. „přímiluvy za mrtvé“, neboť protestanti se za mrtvé nemodlí: „Čili, krátce řečeno, modlitba za zemřelé a obětování mše svaté jsou ve všem křesťanstvu a sami kacíři, ať je to Kalvín nebo Luther, nemůžou na svých spisech nic pojednat.“¹⁸¹ Modlitbu za mrtvé považují protestanti za zbytečnou. Věří totiž, že člověk s mrtvou duší nic neudělají – katolíci naopak modlitbu vnímají jako vymrštění duše zesnulého do nebe, např.: „Tenhle obvyklý zvyk je doporučován už svatým Augustinem, jako nejvýše užitečným - nutným... Svatý Marek Evangelista svaté mši v modlitbě říkal: Pane Bože, propůjč duším našich rodičů a bratrů, kteří zesnuli v křesťanské víře klid a mír; Svědectví sv. Klementa: Modleme se za naše bratry, kteří spočívají v Kristu, protože Bůh, který přijal jejich duše, jim může odpustit hříchy... Tertulianus o Křesťanech v knize O Koruně vojáků, kap. 3.: My křesťané

¹⁷⁸ Tamtéž, s. 91.

¹⁷⁹ Tamtéž, s. 122.

¹⁸⁰ Tamtéž, s. 123.

¹⁸¹ Tamtéž, s. 81.

bychom měli činit jisté objeti pro zesnulé¹⁸² V případě Hejnic osobně kladu za důležitou jistou Oppitzovu znalost fundační listiny Gallasů, kteří si mimo jiné vymíňovali pravidelně sloužené mše svaté za členy rodu. Autor dodává důkazní materiál o dodržování smlouvy a respektování přání zakladatelů. „V Hejnicích je slouženo mnoho svatých mší našimi otci za zesnulé fundátory a dobrodince a také mnoha cizími. Tyto pobožnosti ostatně byly zvykem pravověrných už na začátku křesťanství.“¹⁸³

Františkán celou jednu kapitolu věnoval osudu kacírských zlotřilcům, co odnesli svatou sošku z Hejnic.¹⁸⁴ Tím narážel i na členy vrchnostenské rodiny Redernů, kteří od počátku své vlády na Frýdlantsku prosazovali protestanství a potlačovali katolické zvyky, včetně poutí k Panně Marii do Hejnic. „Nyní je ještě možné dokázat, jak přísná je boží spravedlnost, jedna z těch luterských stavovských osob [šlechtičen], která odňala hejnický milostivý obraz/sošku, tím ho znesvětila a znectila, tak za to byla také potrestána... Boží spravedlnost, která byla uplatněna na těch nepřátelích Mariiných, jež potrestal na jejich světských statcích, na jejich dobrém jménu a také ztrátou jejich života. Tentýž trest dostala ona zmíněná luterská stavovská osoba, jež chtěla umenšit a svou mocí zničit čest milostivé sochy Marie v Hejnicích, vytrhnout z jejího trůnu milosti a z jejího oltáře v kostele spolu se všemi drahocennými ozdobami a tehdejším kostelním pokladem a odvézt na frýdlantský zámek.“¹⁸⁵ Kromě ryze regionální protestanské problematiky čerpal různé příklady i z náboženských a biblických textů, kde dokládal důsledky neuváženého jednání kacírů. Za příklad zmíním krátký příběh z páterovy monografie: „Zonaras v Annal. Constant. píše: Bezbožný císař Copronymus si vzal císařskou cennou zlatou korunu z hlavy sochy Panny Marie... a sám si ji posadil na svoji bezbožnou hlavu. Brzy následoval boží trest.“¹⁸⁶

Tak můžeme uzavřít stručný náhled do Oppitzova boje s luteránským prostředím, kde se snažil shrnout kompletní konfesijní problematiku a rozdílnost, avšak při žádném příkladu luteránského myšlení nechyběla obhajoba katolictví, jeho jedinečné a neomylné správnosti.

¹⁸² Edmund OPPITZ, *Fruchtbarer und Schattenreicher Linden-Baum*, s. 76, 78–79.

¹⁸³ Tamtéž, s. 77.

¹⁸⁴ Tamtéž, s. 55.

¹⁸⁵ Tamtéž, s. 57, 60–61.

¹⁸⁶ Tamtéž.

1. 9. ROZBOR KNIHY EDMUNDA OPPITZE A JEJÍ KOMPARACE S PRACÍ O MARIÁNSKÝCH MILOSTECH OD JOHANNA KARLA STRAUCHA

Oslavných děl k velebení nebeské divotvůrkyně Panny Marie vzniklo v období baroka na území Českého království i za hranicemi (např. v Polsku, Rakousku) velké množství. To úzce souviselo s vírou v nespočet mariánských zázraků, jakožto důkazů Boží existence, které se odehrály na dnešních poutních místech. Jedním z nich byly právě severočeské Hejnice.¹⁸⁷

Během svého dvouletého působení v hejnickém klášteře (a pravděpodobně i po něm) dokázal Edmund Oppitz nashromáždit obsáhlý materiál k sepsání oslavného díla na milostivou sochu Panny Marie a zázraků, které se na tomto poutním místě odehrály v první třetině 18. století. Ačkoli je kniha důležitým pramenným a v severních Čechách jediným dochovaným materiálem tohoto druhu, ve své podstatě nevybočuje z dobové produkce oslavného mariánského žánru.

Kardinální otázkou zůstává samotná idea vytvořit knihu, jež je stala apologií i oslavou Hejnic ve smyslu mariánské úcty. Protože v českojazyčném prostředí doby vzniku Oppitzovy práce nemůžeme nalézt tematicky i obsahově (včetně soupisu mariánských milostí) srovnatelnou monografii, je třeba porozhlédnout se po geograficky blízkém prostoru. Mezi nejbližší poutní místa s mariánskou úctou mimo Čechy patřily slezské Vambeřice (původně Albendorf, též nazýváno jako „německý Jeruzalém“). Tato lokalita, známá nejen katolíkům, ale také všem čtenářům proslulé Babičky od Boženy

¹⁸⁷ Jan ROYT, *Křesťanská pout' po barokních Čechách*, in: Český lid, č. 79, Praha 1992, s. 323–339; Z oblasti severních Čech, kde se nacházejí i zkoumané Hejnice, bychom z významnějších poutních míst mohli jmenovat železnobrodský Bozkov u Semil, Novou Paku, z Českolipska Doksy a Horní Polici. Další mariánská poutní místa bychom našli na Šluknovsku v Rumburku či Filipově, také v Bohosudově u Teplic a Mariánských Radčicích na pomezí Ústecka a Teplicka. V litoměřickém regionu pak stojí za zmínku Doksany a Křešice, na Chomutovsku Květov a Dolní Ročov v blízkosti Loun. Mimo severočeský region se velikému uznání a oblibě těšila Panna Marie Klatovská a Panna Marie Svatohorská u Příbrami. Samozřejmě se jedná pouze o skromný nástin, neboť počet zázračných mariánských sošek v barokních Čechách, k nimž se konaly dlouhé poutě, byl několikanásobně vyšší, což bezpochyby souvisí s rozmáhajícím se kultem Panny Marie. V posledních letech se objevují také studie, které se zabývají mariánskými zázraky a nemocemi, jež místní Panna Marie vyléčila. Více viz: Karel ČERNÝ, *Sv. Ignác z Loyoly a Panna Maria Klatovská jako zdroj milosti*, in: Barokní jezuitské Klatovy. Sborník textů ze symposia v Klatovech, Klatovy 2007, s. 23–31; Markéta HOLUBOVÁ, *Textové a obrazové zaznamenání svatohorských zázraků ve světle barokní doby*, s. 68–75; Andrej J. ZAKRZEWSKI, *Choroby i uzdrowienia w swietle Jasnogórskiej Księgi cudom*, in: Život na šlechtickém sídle v 16.–18. století. Acta Universitatis Purkynianae, Philosophica et Historica I, Ústí nad Labem 1992, s. 141–160.

Němcové, patří doposud nejen turisticky, ale i kulturněhistoricky k mimořádně cenným místům současného Polska. Není bez zajímavosti, že v roce 1731 ve slezské Vratislavi (Wrocław) vyšla kniha Johanna Karla Straucha¹⁸⁸ „*Fruchtbarer und schatten-reicher Linden-Baum oder Marianischer Albendorffer erneuerter Ehren-und Gnaden-Thron*“, jejíž rozsah, obsah a zřejmě i dosah byly patrně intenzivnější, než Oppitzovo zpracování mariánského poutního místa Hejnice.

Strauch zmiňuje 17 932 zázraků za léta 1666–1730. Tento nepochybně mimořádný statistický výkon ovšem s Oppitzovým líčením příliš srovnávat nelze s ohledem na detailnost vysvětlení jednotlivých zázraků. Zatímco Oppitz objasňuje podrobněji uskutečněné zázraky chronologicky, Strauch naopak postupuje tematicky, tedy k jednotlivému druhu uzdravení (např. oči, končetiny) přiřazuje konkrétní roky. Též jmenuje konkrétní osoby, které se dočkaly mariánských milostí, a proto také jeho kniha působí spíše jako holý výčet dat bez podrobnějšího určení jednotlivých uskutečněných zázraků, jelikož Strauch zjevně nepotřeboval vytvářet obširnou oslavu a obhajobu tohoto mariánským kultem prosyceného místa pravděpodobně z toho důvodu, že se jednalo o – nejen v regionu – proslulou katolickou výspu. Naopak nevelká vesnice v podhůří jizerských hřbetů spíše působila provinčněji a ještě k tomu se nacházela na již zmíněné nábožensky vyhocené hranici. Proto Oppitz zřejmě pocítoval intenzivnější potřebu toto katolické místo obhajovat a oslavovat. Strauch poté, co vytvoří soupis uskutečněných zázraků, závěrem dokládá stručnou kategorizaci vyléčených chorob, přičemž u každé z nich uvádí přesná čísla uzdravených nemocných.

Když bychom vzali v úvahu porovnání jednotlivých typů zázraků, jak v případě Oppitze, tak i u Straucha se v první řadě jedná o vyléčení nespécifikovaných a nebezpečných nemocí. Zatímco v Hejnicích se na pomyslném druhém místě léčili postižení slepotou, infekcí očí a očními vadami, ve Vambeřicích u Panny Marie prosili o úlevu bolavých údů. V Hejnicích byli na třetím místě vyléčení od nemocí hlavy, ve Vambeřicích od problémů se zažíváním, které pro porovnání dle záznamů v Hejnicích patřilo mezi méně časté. Stejně tomu je i v případě gynekologických záležitostí, např. problémů s porodem, jichž bylo v Hejnicích vyléčeno poměrově víc než ve Vambeřicích. Ve Strauchově knize se objevují také zázraky, které v Hejnicích neznali,

¹⁸⁸ Na titulním listě toto jméno nefiguruje a i věnování je podepsáno pouze jménem „vambeřického mariánského kostela“ („Das Miraculose Marianische Gottes-Hauß Unser lieben Frauen zu Albendorff“). Rovněž internetové knihovnické databáze knihu uvádějí výhradně bez autora a vratislavská univerzitní knihovna ji ve svém katalogu také vede jako anonymní dílo, avšak v závěru práce je na straně 638 ve spodní části autorovo slovo závěrem, a to včetně jeho celého jména.

například vyhnání zlého ducha, pomoc malomocným, jejichž vyléčení je ve Vambeřicích poměrně početně zastoupeno, či vysvobození ze zajetí.

Strauchovo dílo je současně doplněno mariánskými modlitbami a oslavami, které jsou co do obsahu a i do rozsahu výrazně monumentálnější než u Oppitze. Na úplný závěr monografie Strauch sumarizuje práci na své knize a na rozdíl od Oppitze uvádí případ konverze nemocného Žida, který po absolvování uzdravující koupele ve Vambeřicích přestoupil ke katolictví, nechal se pokřtít a o pár let později zemřel jako dobrý katolík v Praze, kde byl také pochován. S přestoupením na katolictví se v Oppitzově líčení nesetkáme. Stejně tak – na rozdíl od Straucha – nesledujeme konverzi některého ze šlechticů. Nejpozoruhodnější z hlediska citace, respektive odkazování na dobové prameny, zůstává skutečnost, že Oppitz nezmiňuje jmenovitě žádný rukopisný či tištěný zdroj, z něhož musel své informace získávat. Jmenovitě neuvádí ani žádné svědky starších událostí, kteří mu mohli poskytnout zprávy o historii Hejnic, kde scházely písemně fixované údaje. Strauch naopak cituje, respektive sděluje, kdo mu byl s jeho prací nápomocen. Vzniká tedy opodstatněné podezření, že Oppitz ze Strauchova díla, tj. ze samotného konceptu, výrazně čerpal z hlediska uspořádání své knihy o Hejnicích jako mariánském poutním místě. Oppitz mohl název z velké části převzít, pokud byl dost rychlý a kvalitně informovaný o nejnovější katolické literatuře. Svědčilo by to o jeho dobrých vazbách na německé tiskařské i duchovenské prostředí, nebo aspoň české knihkupce. Při otevření Strauchovy knihy (resp. výtisku, s nímž jsem pracovala) upoutá pozornost papírový štítek nalepený na předním přideščí, který informuje o tom, že se kniha nacházela u františkánů ve Vratislavi (Breslau, dnes Wrocław), pak v Lehnici (Legnica, Liegnitz), což může potvrzovat fakt, že Oppitz knihu znal. Samozřejmě může připadat také v úvahu, že štítek byl do knihy vlepěn až při inventarizaci františkánské knihovny ve Vratislavi v 19. století. Nelze sice jednoznačně tvrdit, že Oppitz byl tím, kdo Strauchovo „know-how“ opsal, nicméně opačně to vzhledem k detailnímu propracování a rozsahu knihy být nemohlo. Přesto je Oppitzova kniha originální, při nejmenší v severočeském prostředí a zřejmě i v samotné svatováclavské provincii v řádu františkánů v 18. století.

1. 10. MARIÁNSKÉ ZÁZRKY V HEJNICÍCH MEZI LETY 1716–1731

Hejnice jsou za kultovní místo katolické víry pokládány od nepaměti. Po zázračném uzdravení manželky a dítěte jistého řemeslníka na přimluvu Panny Marie do těchto míst začali přicházet poutníci z nejrůznějších míst. Oppitz pojímá převyprávění historie poutního místa jako chronologický výklad, jenž se nese v tehdy obvyklé dynastické periodizaci od Biberštejnů přes epochu Redernů, Albrechta z Valdštejna až po Gallasy jako majitele frýdlantského dominia. Již v této fázi výkladu Oppitz rozlišuje mezi příslušností správců zdejších statků ke katolíkům nebo protestantům. V jeho pojetí vítězí po epizodní převaze luteránství, právě katolická církev a kult Panny Marie, která spojuje s obdobím středověké „čisté“ víry s rekatolizovaným prostředím pobělohorským. Doba luteránství se tak jeví jako exces, vybočení z „normálu“ a vítězství katolické nauky jako přirozený proces, jež ještě podporuje vzrůstající úcta k Boží matce (adorace), kterou vyznavači luteránství neakceptovali. Dle jejich bohosloví je Panna Marie uctívána, ne zbožňovaná – tímto výkladem si Oppitz vytvořil zázemí pro konstrukci stálého působení a zázračného vlivu Matky Boží, jež na mnohé pokorné přimluy zbožných poutníků poskytovala nejrůznější milostivé skutky. Autor se tak staví do role skromného vyprávěče zázraků, neboť zde je důležité zachovat pokoru, neboť reprodukuje boží vůli, jakoby byl obyčejným dokumentaristou. Zřejmě i díky Oppitzovově snaze a práci, došlo někdy v době jeho přítomnosti v Hejnicích k "inventarizaci" zázraků pro potřeby konventu či i zvažované knihy. Není to sice ničím podložená hypotéza, je však velmi pravděpodobná.

V číslované podobě ve své knize zachytil 121. Ačkoli ve skutečnosti jsou však některé zázraky opakované či čtenější včleněny do jednoho. Na chválu mariánského poutního místa v Hejnicích převyprávěl celkem 179 zázraků, které v Hejnicích byly zaznamenány mezi lety 1716 až 1731. V několika případech se objevují zázraky i několik let staré, avšak s ohledem na dataci jejich dosvědčení jsou Oppitzem zaneseny do námi zkoumaného období.¹⁸⁹

Za zázrak – mirákulum – můžeme značit určité nadpřirozené znamení, přičemž jedním z projevů může být uzdravení. Divy od hejnické Bohorodičky, jež Edmund Oppitz zahrnul do svého díla, mají jasnou strukturu. Na začátku každého popisu je představen chorý jedinec, místo jeho původu a nemoc, jíž je sužován. Pokud je to možné, Oppitz čtenáře blíže seznamuje s utrpením nemocného, který se ze strachu a bolesti z choroby

¹⁸⁹ Například zázrak č. 109.

zaslíbil Panně Marii Hejnické, kterou žádal o pomoc. Pokud slib k božské Bohorodičce chorý splní, je jeho prosba vyslyšena a posléze je jedinec uzdraven. Pouze u dvou případů ze 179 zázraků je Mariina milost odvolána z důvodu nedodržení slibu (zázrak 3 a 120), avšak po nápravě je zdraví nemocnému opět zcela navraceno. Jak sám autor uvádí, soupisy zázraků „pocházejí od pravdivých a věrohodných svědectví, dosud také z vlastních ústních svědectví, čestných a věrohodných mužů a jako dobrodiní byla sebrána dohromady.“¹⁹⁰ V jednotlivých letech nebývají zázraky vždy zaznamenány chronologicky za sebou, ale časově neuspořádaně. Oppitz údaje zřejmě čerpal z archivu hejnických františkánů¹⁹¹ a ústního svědectví, proto můžeme Oppitzův pečlivě sepsaný katalog tamních zázraků rozdělit do několika rovin. Nabízí se tedy možnost zkoumat zázračná uzdravení z několika hledisek:

1. 10. 1. Ověřitelnost udělených zázraků

Prvním se pro Oppitze nevyčeneně stává jejich ověřitelnost, neboť od roku 1720 se přímo odvolává na podepsaná a datovaná svědectví (tj. autentizované výroky uzdravených a svědků těchto mimořádných událostí). Věrohodnost má zvýšit identifikace prosebníků, respektive lidí, kterým byla skrze Pannu Marii prokázána milost. Neověřitelné milosti můžeme interpretovat jako zázraky podané formou ústní podoby. Jedinci jsou zde obtěžkáni chorobou, z toho důvodu se zaslíbí¹⁹² Panně Marii Hejnické a dostane se jim uzdravení. Ověřitelné jsou sepsány spíše jako svědectví na objednávku. V těchto textech Oppitz převypráví celý příběh postiženého nemocí přes jeho zaslíbení až po uzdravení. Závěrem je též uvedena signatura vyléčeného spolu se jmény svědků včetně jejich vlastnoručních podpisů. Pravdivost příběhu stvrzuje oražená pečeť. Tyto záznamy vznikaly často na vyžádání františkánů jako podklad pro stvrzení skutečného odehrání příběhu, který je úředně prověřen. V případě signovaných dokumentů se ve většině případů jedná o detailně propracovaný text odlišných rozsahů. Souhrnem Oppitz

¹⁹⁰ Edmund OPPITZ, *Fruchtbarer und Schattenreicher Linden-Baum*, s. 154.

¹⁹¹ Na různých poutních místech byly často vedeny tzv. „Mirakelbücher“ (knihy zázraků) se seznamem uvedených božích milostí včetně jejich svědectví a schválení různými církevními autoritami. Více: Markéta HOLUBOVÁ, *Textové a obrazové zaznamenání svatohorských zázraků ve světle barokní doby*, s. 68–75; Miloš SLÁDEK, *Zázračná uzdravení a „dobrotivá vzhlednutí“ v literatuře českého národa*, in: Česká barokní literatura, Praha 1993, s. 248.

¹⁹² Zaslíbení může probíhat několika způsoby. Buď se jedná o dar přímo do poutního místa, tzv. ex vota, nebo pout', dále vykonání modlitby či se v jejím poutním místě sloužit nechá mše apod.

doložil 49 signovaných potvrzení, zbylých 130 zázraků není nijak podloženo výpovědí svědků, podpisem uzdraveného ani otištěnou pečetí. Je samozřejmě možné, že doložení mariánských milostí může úzce souviset s Oppitovým působením v Hejnicích, neboť téhož roku 1720, kdy páter přichází do Hejnic, se v jeho monografii začínají objevovat písemná doznání zázraku. Otevírá se tím jistá otázka, zda přímo sám Oppitz nevyžadoval oficiální dokumentaci pro podložení uzdravení. Oproti tomu nevíme, jestli už tehdy Oppitz začal uvažovat o sepsání knihy „*Fruchtbarer und Schattenreicher Linden-Baum*“, nebo tomu bylo až v pozdějším čase.

1. 10. 2. Lokality, z nichž přicházeli nemocní

Druhé hledisko souvisí s lokalitami a jejich blízkostí či vzdáleností od mariánského poutního místa. Dle očekávání se nejvíce uzdravených objevuje v okruhu do 20 kilometrů, a to jak z české, tak z hornolůžické a dolnosaské strany. Ovšem Oppitz neopomíná ani vzdálenější obce – lokality, z nichž lze zmínit např. Oldřichov na Hranicích, Příšovice, Březinu, Křivou Olešnici, Mertzdorff, Freystadt, Seckendorffu aj.¹⁹³ Čili regionální ohlas můžeme kvantifikovat do 50 kilometrů. Tato „extrémní“ vzdálenost může být dána fyzickou dosažitelností pěšmo do Hejnic pro zbožné poutníky, kteří opouštěli svůj domov na delší dobu. Z Oppitzova textu vyplývá, že ze 179 zázraků je u 162 z nich uvedeno, odkud pocházeli nemocní a zaslíbení Panně Marii Hejnické. Značná vzdálenost mezi jednotlivými obcemi a poutním místem, které tito poutníci podstoupili, jen podtrhuje důležitost hejnické Madony. Co se týká zemsky českého prostředí, do Hejnic nejvíce nemocní přicházeli z nejbližšího okolí.¹⁹⁴

Jak sám uvádí, poutní cesty – i ty do Hejnic – měly na svatá místa pro mariánské milovníky veliký význam. „Aby bylo učiněno za dost, tak už od starého věku je poutní zvyk, jak se vypráví, činěn ročně mariánskými milovníky směrem do Hejnic. O toto místo se starající páni faráři a duchovní pečující o duši a zdůrazňují, že zde byly uvedeny různé milosti a dobrodiní, které zdejší obdrželi od Marie Matky Hejnické ve své nouzi, a to právě při nejrůznějších poutích. Poutníci přicházivali často před svátkem Navštívení Panny Marie, troubením a bubnováním provázení, procesí veliká, slavná a krásná činíce.

¹⁹³ Více viz Grafové analýzy.

¹⁹⁴ Viz Tamtéž.

A přišli z Horní Lužice z Ostritz, také se k nim přitovaryšili z Chrastavy, Seckendorfu, Wiessau, Wittig a mnoha dalších. Ve sváteční den ráno přišli frýdlantští s krásným a řádným průvodem. Dorazili i naši bratři z Turnova [františkáni] a z arcibratrstva Svatého Františka na neděli v oktávu výše řečeného svátku ze sousedního Slezska z Liebenthalu a okolo ležících farností s velkým počtem lidu v krásných skvostných procesích. Neméně ctihodný otcové dominikáni z Jablonného [v Podještění] z Čech a s arcibratrstvem svatého růžence. Skrze celý oktáv přicházelo z mnoha stran velké množství zbožného lidu. V den Svátku Nanebevzetí Paní Marie přicházejí také liberečtí s vlajíci praporci a za zvuků trumpet a bubnů v krásných a skvostných procesích s velkým množstvím lidu. Na Svátek Narození Panny Marie i novoměstští a z Liebenthalu v krásných procesích. Kromě toho [poutníci] přicházejí po celý rok od Svátku svatého Josefa až po všechny svaté [dušičky], aby zde u Marie vyhledávali pomoc.¹⁹⁵

Nejvíce uzdravených žilo na severu Českého království (132), dále v Horním a Dolním Slezsku (19), v obou Lužicích (7), a dokonce i v Sasku (5). Místa, odkud přišli zbývající nemocní je neznámý (16). Značné vzdálenosti mezi jednotlivými městy a poutním místem, které tito poutníci podstoupili, jen podtrhuje důležitost Hejnické Marie. Co se týká zemsky českého prostředí (43), do Hejnic nejvíce nemocní přicházeli z nedalekého Frýdlantu (9), Luhu (9), Kunratic (9), Raspenavy (8), Ludvíkova pod Smrkem (8), z Větrova (8), Chrastavy (7), Liberce (5), Bílého Potoka (5), Suché (5), Dětrichova (5), Oldřichova v Hájích (5), Dolní Řasnice (4), Krásného Lesa (3), Vratislavic nad Nisou (2), Hejnic (2), Lužce pod Smrkem (2), Loučné (2), Jindřichovic pod Smrkem (2), Poustky (2), Radčic (2), Vítkova (2), Libverdy (1), Krásné Studánky (1), Albrechtic (1), Andělky (1), Bedřichova (1), ze vsi Boleslav (1), Dlouhého Mostu (1), Nového Města pod Smrkem (1), Bulovky (1), Pertoltic (1), Saňe (1), Vsi (1). Ze vzdálenějších regionů se jednalo o Grottau (Hrádek nad Nisou, 3), Pangratz (Pankrác – Jítrava, 2), Schluckenau (Šluknov, 2), Břetšoff (Březina?, 1), Wuest-Ullersdorff (Oldřichov na Hranicích, 1), Pručowitz (Příšovice, 1), Dorff Ketten (Chotině, 1), Klein-Skall (Malá Skála, 1), Gabel (Jablonné v Podještědí, 1) Johannes-Berg (Janův Kopec, Vítkovice u Semil).¹⁹⁶ Co do počtu jsou ve značném zastoupení vyléčení z Horního

¹⁹⁵ Edmund OPPITZ, *Fruchtbarer und Schattenreicher Linden-Baum*, s. 114–116.

¹⁹⁶ Poslední zmiňované místo si zaslouží určitou pozornost. Jablonné v Podještědí je zasvěcené svatému Vavřincovi a Zdislavě. Právě Zdislava, žijící ve 13. století, měla léčivou moc a díky ní místní bazilika minor sv. Zdislavy a sv. Vavřince, kterou založila za charitativním účelem, stala poutním místem, o němž se stará řád dominikánů. Stejně tak blízky pramen v nedaleké studánce pod leberským zámek má

a Dolního Slezska (12). Do Hejnic přicházeli lidé z Buntzlau (Boleslavěc, Polsko, 3), Rohrsdorff / Roersdorff / Rohersdorff (Mirsk, Polsko, 3), Liebenthal (Lubomierz, Polsko, 2), Namburg / Naumburg (2), Klein-Helmsdorff (Malé Heřmanice – Jelení Hora, Polsko, 1), Krummen Oelße (Křivá Olešnice - Polsko, 2), Freystat (Kožuchówo, Polsko, 2), Watterforth (Polsko, 1), Nunersdorff (1), Kroenau (Wobreau, Polsko, 1), Schmuckseuff (Bratowice, Polsko, 1). Nemocní přicházeli také z různých míst Lužice (4), 1), Seckendorff (4), z Ostritz (oblast v Německu na půl cesty mezi Zhořelcem a Žitavou, 1), Koenigshayn (Königstein, Německo, 1). Mimo to také ze Saska (5), které již nebylo součástí českých zemí, tj. z Goersdorffu (Görsdorf, Německo, 1), Seyfersdorffu (Seifersdorf, Německo, 1), Ottendorffu (Ottendorf-Okrilla, Německo, 1), Muldenhausenu (Muldenhäuser, Německo, 1) a z Mertzdorffu (Merzdorf, Německo, 1).

1. 10. 3. Genderové hledisko

Otázkou neméně závažnou zůstává motivace vydat se na tyto poutní cesty, neboť v popsáných příbězích zázračného uzdravení se opakuje napomenutí těm, kteří mohou být uzdraveni, aby se do místa skutečně dostavili osobně. S tímto výzkumem lze spojit také genderovou kvantifikaci, tj. podíl žen, mužů a dětí jako nositelů jednotlivých uzdravení. Dle vytvořené analýzy vytvořené v grafech je zjevné, že nejvíce prosily Pannu Marii o pomoc ženy. Těch bylo uzdraveno 80. Oproti tomu bylo nejméně uzdraveno mužů, celkem 41. Velmi častou a poměrně netypickou úlohu sehrály děti. Zatímco dospělí o způsobu svého uzdravení rozhodovali sami, děti zaslíbovali jejich rodiče. K této „nesvobodné“ volbě musíme také přihlížet. Oppitz podal informaci, že Panna Marie Hejnická zázračně uzdravila 51 dětí. Zbýlých sedm uzdravených bylo neznámého pohlaví. Bohužel nelze zkoumat věkové rozvrstvení všech uzdravených, neboť u žádného ze zázraků není uveden věk vyléčených. V Oppitzově monografii se jména vyléčených ani svědků neopakují. Proč se vyléčení k Marii Hejnické neuchýlili s prosbou o pomoc podruhé, může mít několik eventualit.¹⁹⁷ Nejpravděpodobnější z nich je, že milost Boží

léčivou moc a je pojmenován po svatě Zdislavě. Ačkoli jsme v minulosti mířili nemocní za uzdravením, je zvláštní, že byl syn Antona Richtera z Jablonného v Podještědí zaslíben Panně Marii Hejnické s prosbou o vyléčení oční choroby, která jej sužovala. A to i přes to, že v místě jejich rodiště se uzdravovali především nemocní s kůží a očima. Zmíněná skutečnost jen potvrzuje sílu a význam Panny Marie v Hejnicích.

¹⁹⁷ Jmenovitě pak Johannes Christophorus Christoph, Johann Friedrich Patzelt a Maria Weberin.

byla každému smrtelníkovi poskytnuta pouze jednou. Samozřejmě existuje i možnost úmrtí jedinců v důsledku neplného uzdravení, o něž v Hejnicích prosili, popř. u konkrétní osoby existuje více hejnických božích milostí, ale autor záměrně uváděl pouze jednu z milostí, kterou na základě svého přesvědčení či vážnosti choroby vybral.

1. 10. 4. Typologizace nemocí

V knize „Fruchtbarer und Schattenreicher Linden-Baum“ píše celkem o 43 druzhů udělených milostí. Pokud přikročíme k typologizaci vyléčených chorob, jednoznačně převažuje uzdravení z konkrétněji nespecifikovaných nemocí (55). V případě, že bychom je pominuli, dominují zázraky ve vyléčení nejrůznějších očních chorob způsobující zhoršené nebo žádné oční vidění (38), potažmo bolestí (16), různých očních nemocí a špatného vidění (14) slepoty (4), zranění (2), zánětů (1) a očních nádorů (1). Druhou nejzastoupenější kategorií jsou choroby v oblasti hlavy (24). Sem jsou zařazeny veškeré hlavové nemoci (14) a pomatení (4), bolesti hlavy (3), ztráta rozumu (1) bezvědomí (1) či příhoda vedoucí ke ztrátě řeči (1). Poslední nejvíce častou skupinu tvoří neduhy končetin (17). Panna Marie Hejnická vyléčila několik chromých či křivých údů (6), bolestí těla a končetin (3), třasavic (2), nemohoucností (2), zranění nohy (1), kulhavost (1) i infekci končetin (1). Na pomyslném čtvrtém místě stojí ryze ženská trápení (8) spojená porodem (4), neplodností (1), nemocí v těhotenství (1), po porodu (1) a při porodu dítěte (1). Stejně tak jsou časté zázraky spojené s krevním oběhem (8). V prvním případě se objevuje vysoce zastoupená vodnatost (4), srdeční bolesti (2), nemoci (1) či krvetok (1). Opakovaným jevem jsou také blíže nekonkretizované horečky (7). Naopak v souvislosti s dýchací soustavou (6) se setkáváme s infekčními chorobami plic (2), bolestmi v krku (2), souchotinami (1) a dalšími respiračními onemocněními (1). Panna Marie Hejnická též uzdravení nešťastně poranění jedinci (5). Zde stojí za zmínku příběh jistého Gottfrieda Linckeho.¹⁹⁸ Jedná se o vůbec jediný zázrak přímo datovatelný do času

¹⁹⁸ Edmund OPPITZ, *Fruchtbarer und Schattenreicher Linden-Baum*, zázrak č. 102, s. 203–204: Stejným způsobem prokázala zvláštní velkou moc a dobrotivost Marie Hejnická při výstavbě zdejšího nového božího domu aneb kostela při očekávaném neštěstí jistého nádeníka této stavby Gottfried Lincke, který spadl z lešení 36 stop vysokého [11m]. Na tři kusy se rozlomil půlkruhový oblouk, kterým se tvoří klenba, a tyto kusy mu spadly na hlavu a učinilo mu to zranění a bylo vidět, že celé jeho tělo je poraněné. Takže měl také zraněné pravé oko, levou nohu a tento ubohý člověk pět týdnů ležel (snad také kvůli utrpenému úleku) a po těch pěti uvedených týdnech byl péčí jiných dělníků tento mariánský boží dům dostavěn. Tato nešťastná náhoda může být k zmnožení boží úcty a zázračné matky Marie v Hejnicích

výstavby hejnického kostela roku 1725. Je zde zachycen nešťestí místního nádeníka, který v důsledku odtržení tří kusů klenby spadl z lešení z výšky 11 metrů a způsobil si tak zranění po celém těle. Gottfried prý při pádu v duchu neustále volal o pomoc Pannu Marii Hejnickou. Ta se zachovala nadmíru dobrotivě a prokázala velkou moc, neboť Gottfried k nepochopení druhých pád přežil. Panna Marie Hejnická vyléčila hluché (4), ty, již byli souženi bolestí celého těla (2), měli starosti s trávicím systémem, tj. střevní choroby (2). Dále se jednalo o bolesti zubů (2), popáleniny a kožní nemoci (2). Minimální množství zázraků lze najít při pomoci tělesné slabosti (1). Objevil se i zázrak vymykající se všem ostatním (1), neboť se netýkal uzdravení. Jakkoli je možné sledovat touhu zbavit se nejrůznějšího typu chorob, jeden příklad ukazuje také opak nečekaný, totiž žádost dobré smrti. V tomto pohledu jde o výjimku potvrzující pravidlo.¹⁹⁹ Jedná se o pozoruhodný a zcela se vymykající příběh, jenž vypráví o paní, která se nepřišla do Hejnic uzdravit, ale zemřít. Tato žena nelpěla na životě, protože jejím největším přáním bylo zemřít čistou smrtí v náručí Panny Marie Hejnické a být v jejím poutním místě pohřbena. Katarina Orttmanová se na svou pouť do Hejnic vydala až z dalekého polského Liebenthalu (Lubomierz). Tato zbožná žena se po celou dobu svého devítidenního pobytu v Hejnicích modlila. Její přání došlo vyslyšení 25. května 1728, kdy zde v poklidu skonala a její tělo bylo uloženo „naproti“ svatému obrázku/sošce.²⁰⁰

šťastně nazvána, v níž uvedený chudák Gottfried Lincke nepřirozeným způsobem nýbrž skutečně nadpřirozeným (podle mínění všech rozumných lidí) byl zachován při životě a protože při tom samotném pádu on vnitřně volal o pomoc Marii. Budiž tím chválen Bůh a blahorečen na věčnosti skrze milostiplnou Matku Marii Hejnickou tato udělená milost.

¹⁹⁹ Je možné, že ji zasáhla nesnesitelná nemoc a jelikož si křesťan nemůže sáhnout na život, zvolila prosbou smrt od Panny Marie.

²⁰⁰ Edmund OPPITZ, *Fruchtbarer und Schattenreicher Linden-Baum*, zázrak č. 112, s. 248–250: Mezi jinými četnými milostmi, jež Marie v Hejnicích prokazovala svým zbožným klientům, může být započtena také milost, kterou obdržela (nyní) v Bohu odpočívající urozená paní Kateřina Orttmanová z Liebenthalu /pozn. dnešní Polsko/ z knížecího kláštera, která byla také vdovou po panu sekretáři, která přišla 14. května 1728 sem do Hejnic, aby zde uskutečnila zamýšlenou pouť, ale zvláštní lásky, kterou vůči Marii v Hejnicích nosila ve svém zbožném srdci, požadovala vroucně u Marie o jedinou milost, jen v Hejnicích zemřít a být tam pohřbena. K tomuto konci /pozn. ke smrti/ se připravovala doma. Z této příčiny také nejdříve přebývala u svého pana syna, následně u všech jiných přátel /pozn. během té cesty do Hejnic/ a na cestu si s sebou vzala již připravenou úmrtní košili (rubáš) s hábitem /pozn. jako spolusestra 3. řádu svatého františka – terciářka/, v němž chtěla být pohřbena a uložena do země. Modlila se a u Marie Hejnické beze všeho zdržování v devátém dni obdržela uvedenou milost a nehledě na okolnosti šla do kostela a vroucně prosila Marii, aby tam mohla zemřít a být pohřbena. Kterážto milost této zbožné ženě a velké ctitelce Panny Marie Hejnické byla nakonec poskytnuta, neboť v témže dni v kostele během té bohoslužby onemocněla a potom druhého dne obdržela svaté svátosti umírajících a nakonec po vroucích prosbách 25. května sladce v Bohu zesnula a obdržela svého klidu právě naproti zdejšímu milostivému obrazu. Jejíž duši buď Bůh a Marie věčně chvál a uctívej; Jedná se o naprostý unikát v udělených zázracích s prostorem pro další bádání.

Odlišné choroby vykazují právě ženy a muži. Nejčastějšími typy onemocnění bývají na nespecifikovaná nemoc, problémy s očima, hlavou a končetinami. Na základě nám zprostředkovaných poznatků nelze jednoznačně určit typ choroby a její závažnost, neboť chybí moderní medicínská terminologie a možnost stanovit objektivní diagnózu. Lze předpokládat, že právě léčba očních potíží souvisí s tamními léčivými prameny dnes v nedalekých Lázních Libverda. Ovšem konkrétnější závěry ani z těchto znalostí vyvozovat nelze. Převážná většina vyléčených se v Hejnicích neobjevuje znovu, je tedy možné, že se jednalo skutečně o jednorázovou záležitost, která by mohla nasvědčovat tomu, že choroba neměla dramatický průběh, jenž by musel vést k vážnému poškození zdraví či dokonce ke smrti. Možná, že i kvůli „medializaci“ a dobré pověsti poutního místa mohly být zamlčeny případy neúspěšného léčení, eventuálně úmrtí toho, kdo se odevzdal do Boží vůle Panny Marie. Je příznačné, že ani jeden případ se netýká epidemických či pandemických onemocnění např. moru, neštovic, černého kašle, úplavice apod., u nichž bývala míra úmrtnosti stejně jako nakažlivosti mimořádně vysoká.²⁰¹

1. 10. 5. Četnost udělených milostí

Z analýzy patnácti let, během nichž Oppitz zaznamenal 179 zázraků Panny Marie Hejnické, vychází, že nejvíce uzdravení se lidem dostalo roku 1720 (51), naopak nejméně v letech 1727, 1729 a 1731 (2). Proč tomu tak bylo, se mi nepodařilo s přesností odhalit. Zjevné je, že na začátku Oppitzova působení v Hejnicích roku 1720 byl zaznamenán nejvyšší počet udělených zázraků. Existuje možnost, že rapidní nárůst mariánských uzdravení souvisel s rozkvětem poutního fenoménu Panny Marie v Hejnicích. Tomu by mohla odpovídat i vzestupná tendence uskutečněných milostí v předchozích letech 1718 (19) a 1719 (42), ačkoli není příliš masivní. K výzkumu a další interpretaci vyzývá počet zázraků uskutečněných po roce 1720, neboť oproti němu v následujících letech nepřesáhl počet 10 uzdravení za rok.

1. 10. 6. Druhy díkuvzdání

²⁰¹ V Albendorfu se objevují vyléčení z moru; Oppitz podobné nemoci nereflektuje.

Další otázkou zůstává, jaký hmotný přínos znamenali poutníci a jejich uzdravení pro Hejnice. Nejčastějším druhem díkuvzdání je kromě obligátní modlitby objednaná bohoslužba a žádost, aby o uskutečněném zázraku z kazatelny promluvil kněz během mše svaté. V několika případech se setkáváme s výslovným Oppitzovým sdělením, že vyléčení do kostela něco darovali, ať už svíčku, vosk, květiny, devocionálie, např. zmiňovaná *ex vota*, tabulky s děkovným textem atd. Oppitz v duchu františkánské spirituality a zvláště chudoby neuvádí ani mezi zázraky, ani v samotných komentářích k dějinám poutního místa, že františkáni obhospodařovali chrámový poklad, získaný nepochybně od donátorů a zřejmě občas také od uzdravených a poutníků; o tomto chrámovém pokladu se dozvídáme poněkud nečekaně v nejstarším, prvním katalogu františkánské knihovny z konce 17. století. Jestliže Hejnice na samém severu Čech představovaly jedno z mnoha mariánských poutních míst Českého království, nabízí se otázka po jejich kontaktu s „konkurenčními“ místy podobného typu v rámci Čech. Lze jednoznačně říci, že Oppitz mlčí o více či méně známých oblastech mariánské úcty, jakými již tehdy prosluly Hejnicím ne příliš vzdálené Doksy, Železný Brod, Nová Paka, Horní Police, Filipov, Rumburk a jiné. Tím Oppitz z Hejnic cíleně vytváří jakousi exkluzivní lokalitu, jejíž věhlas jakoby zastihuje právě uvedená i jiná mariánská kultovní místa.

1. 11. ANALÝZA MARIÁNSKÝCH ZÁZRAKŮ V HEJNICÍCH ROK PO ROCE

Rok 1716:

V prvním roce udělených mariánských zázraků, které v souvislosti s Hejnicemi Oppitz zaznamenal, bylo uzdraveno celkem 8 lidí, z toho 5 žen a 3 muži. 4 z 5 žen pocházely z území Českého království. Jednalo se o Hejnicím snadno dostupné oblasti, a to Frýdlant, Libverda, Větrov a vzdálenější Chrastava. Na svaté místo přicházely s prosbami o pomoc ve vyléčení se z neplodnosti a nemoci po porodu. Žena z Větrova byla hejnické Bohorodičce zaslíbena jejími blízkými v době jejího bezvědomí. Té poslední z Českého království v tomto roce pomohla Panna Marie od hluchoty. Pouze jediná žena ze Slezska z Kroneau se zaslíbila Panně Marii Hejnické kvůli problematickému porodu.

Ze 3 mužů, kteří prosili o zázrak do Hejnic, známe bližší totožnost u 2 z nich. Oba pocházeli ze Slezska z Namburgu a z Watterforthu. První z nich prosil o vyléčení ze své slepoty. Druhý o pomoc z nespécifikované nemoci, stejně jako muž z nesděleného místa původu. Žádný ze zázraků tohoto roku nebyl písemně dosvědčen.

Rok 1717:

Druhý rok zachycený v Oppitzově díle registruje stejný počet uzdravených jako v roce předešlém, ale na rozdíl od něj jsou mezi nimi mimo 3 mužů a 3 žen také 2 děti. Děti byly zaslíbny v Českém království, jedno na údy nemohoucí z Ludvíkova, druhé nemocné z Radčic.

Těž všichni muži pocházeli ze zemsky českého prostředí. Muži pocházející z Ludvíkova se potýkali s hlavovou nemocí a srdeční bolestí. Poslední z nich původem z Vítkova ztratil rozum. Na přímluvu u Panny Marie Hejnické se všem uvedeným vrátilo ztracené zdraví.

Shodné to bylo i v případě 3 zmíněných žen. První dvě z nich bez uvedení místa původu měly trápení s bolestmi krku a s nemocí. Třetí žena, původem z Ludvíkova, pak nemohoucí na údy. Všechny byly po zaslíbení do Hejnic zbaveny svých těžkostí. Ani roku 1717 nebyla u žádných z udaných hejnických zázraků oficiálně potvrzena jejich pravdivost.

Rok 1718:

Dvě léta před Oppitzovým nástupem do Hejnic se dle sepsaných zpráv v Hejnicích uzdravilo na 19 lidí z různě vzdálených míst. Mimo Sasko sem nemocní přicházeli z Českého Království, Lužice a Slezska. U 6 osob není pohlaví známo. Lze pouze vyčíst, že žily na území Českého království, 5 z nich pocházelo ze vsi Suchá, 1 z Pankráce. Všichni trpěli blíž nepopsanou nemocí. V témže roce kromě 6 zmíněných hejnická Marie vrátila zdraví 3 dětem, 4 mužům a 6 ženám. Jedno dítě z Jindřichovic pod Smrkem trpělo oční nemocí a špatným viděním, a tak jej rodiče s největší pokorou zaslíbili do Hejnic. Stejně tak se stalo i u dvou dalších dětí z neznámého kraje. Jedno z nich trpělo bolestí očí, druhé zase nemocí. Všechny děti byly na přímlovu Panny Marie Hejnické zbaveny trápení.

Co se týká mužů, 2 z Českého království se modlili k Panně Marii Hejnické v naději, že jim pomůže najít východisko z jejich soužení se z bolesti krku, těla a údů. Muž z lužického Koenigshaynu se pomátl na rozum a muže z Mertzdorfu ve Slezsku trápila stejná bolest těla a údů, jako muže z Českého království. Též se brzy těšili vymodlenému zdraví.

Jinak na tom nebylo ani zbylých 6 žen z Českého království a ze Slezska soužených bolestmi očí, chromostí a křivostí, nemocí neurčitého typu, nemocí v těhotenství a dvě porodními bolestmi. U první z nich, která se k Panně Marii Hejnické modlila s prosbou o úlevu od oční bolesti, nemáme informaci, odkud pocházela. Naopak tři následující ženy přišly z Českého království. Obtěžkané chromostí a křivostí a nemocí z Chrastavy. Třetí slabá žena se do Hejnic s porodními bolestmi přislíbila z nedalekého Bílého Potoka. Také byly zaznamenány dvě dívky ze Slezska, které si vybraly Pannu Marii Hejnickou jako spásnou Bohorodičku. Do místa jí zasvěcené přijely dvě dívky ze Slezska. Jedna žena trpěla z Freystadtu neznámou nemocí, druhá z Křivé Olešnice pak nemocí v těhotenství. Pravdivost těchto 19 zázraků uskutečněných v Hejnicích nebyla nikým stvrzena.

Rok 1719:

Toho roku Panna Marie Hejnická vyléčila 42 nemocných. Dětem i mužům udělila celkem po 9 milostech, u žen po 24. Kdybychom se blíže seznámili se situací všech 9 dětí uzdravených během roku 1719, 7 pocházelo z Českého Království a 1 vyléčené ze Slezska. U 1 z nich Oppitz místo původu neuvedl, ale víme, že trpělo nebezpečnou nemocí. Na přímlovu u nejlaskavější Panny Marie Hejnické se uzdravilo, avšak

pravdivost tohoto zázraku nebyla nikým dosvědčena. Ze 7 dalších potomků, pocházejících z Českého Království, byly z neznámé nemoci vyléčeny 3 děti z nedalekého Luhu. U dalších vyléčených potomků se v tomto roce často objevovaly oční choroby. 2 děti z Jablonného v Podještědí a Ludvíkova trpěly oční nemocí s doprovázejícím zhoršeným viděním. Stejně tak tomu bylo u dítěte z Oldřichova v Hájích trpící očním nádorem a u nemocného ze Vsi, které ztratilo řeč. Oppitz informuje také o 1 dítěti ze slezského Nunersdorffu. To bylo rodiči zaslíbeno do Hejnic s prosbou o vyléčení z neurčité nemoci. Ani ve zbývajících případech nebyl zázrak nikým dosvědčen.

Milostivá Matka Boží Hejnická pomohla od neduhů mimo jiné 9 mužům, tedy 6 z Českého Království, 1 ze Slezska a 2 z blíže neuvedené lokality. 2 muži z českého Dětrichova a Luhu si stěžovali na bolesti těla a údů. Jistého pána z Andělky tížila podrobněji nepopsaná bolest, jiného z Kunratic neznámá nemoc. Vyléčen byl i jedinec z Lužce trpící infekcí končetiny i muž z Pertoltic, kterého sužovala nepřetržitá bolest hlavy. Byl zde i jeden nemocný ze Schmuckseuffu ze Slezska, který se nemohl zbavit jisté nemoci, nebo 2 muži neznámého původu s vodnatostí a nemocí. Zázraky v Oppitzově soupisu nebyly nijak podloženy.

Nejobsáhlejší skupinou pro rok 1719 byly bezesporu ženy. V jejich případech se jedná o udělených 24 mariánských milostí. Ve většině případů přicházely prosící z Českého království, tj. 17 žen. Překvapivá je návštěvnost poutního místa v Hejnicích od 4 žen ze Slezska, pak i po 1 z Lužice či Saska. U 1 paní nebylo uvedeno, odkud za Pannou Marií Hejnickou, aby prosila o vyléčení z nemoci, přicestovala. I zde se nejčastěji setkáváme s neurčitými nemocemi, kterými ochořelo 5 žen z Luhu, Raspenavy, Poustky a z nedalekého Bílého Potoka, odkud přišly ženy 2. Pro tento rok jsou také běžné bolesti očí. S nimi se k Panně Marii uchýlily nemocné z Frýdlantu, Větrova a 2 z Dětrichova. Objevuje se také hluchota u příchozích z Krásného Lesa a Kunratic či infekce dýchacích cest u 2 žen z Raspenavy. Naopak pouze jednou v roce získala milost chromá a křivá žena z Hrádku nad Nisou. Též tak i žena trpící bolestí těla a údů z Jindřichovic pod Smrkem. Bolest hlavy trýznila jistou ženu z Raspenavy a slabost se projevila i u ženy z Liberce. Jak již bylo předesláno, do Hejnic přišlo v tomto roce 6 žen z cizích zemí, přičemž 4 z nich byly ze Slezska. Příchozí 2 ženy z Rohersdorffu, jímž Matka Boží pomohla od trápení, si stěžovaly na bolesti očí, těla i údů. Stejně pomohla Panna Marie Hejnická cizinkám z Křivé Olešnice, odkud přišla kulhající paní, a z Freystadtu, která byla obtěžkána velkou nemocí. Obdobně na tom byla 1 dáma ze saského Mueldenhausen. Jistá nemocná z Lužice se do Hejnic zaslíbila kvůli nepříjemným bolestem.

Rok 1719 byl posledním z těch, k nimž Oppitz nedoložil žádné osvědčení o uskutečněných milostech.

Rok 1720:

Rok 1720 je co do počtu uskutečněných zázraků nejpočetnější. Současně se zde také poprvé objevují svědectví realizovaných zázraků.

V této době Edmund Oppitz nastoupil jako kvardián do hejnického kláštera, přičemž v prvním roce jeho působení v Hejnicích bylo zaznamenáno 51 zázraků. S jeho zdejším působením pravděpodobně souvisí i to, že zázraky začínají být písemně dokumentovány a jejich pravdivost dosvědčována očitými svědky. Panna Marie Hejnická vyslyšela a následně zázračně uzdravila 13 dětí, 13 mužů, 24 žen a 1 osobu neznámého pohlaví.

Kromě 10 dětí z Českého království se v Hejnicích objevily také 2 děti ze Slezska a jedno neznámého původu. Velice časté byly neznámé choroby. 2 děti z Chrastavy, 1 z Kunratic, Liberce a nedalekého Luhu se touto nevysvětlenou nemocí trápilo. Všech 5 dětí bylo uzdraveno. Nejinak na tom byly i 2 děti původem z Hrádku nad Nisou a Krásného Lesa. Těm Marie Hejnická pomohla od nemoci očí a špatného vidění. Další potomek z rodiny z Dětrichova měl nemocné plíce. Jiný z Frýdlantu měl ošklivě poraněné oko o vřeteno a hrozilo mu oslepnutí. Ani dítě trpící velkou bolestí hlavy z Raspenavy se po zaslíbení do Hejnic neobávalo pokračujících strastí. Všechny děti z Českého království se dočkaly uzdravení. Nejinak tomu bylo i v případě dítěte ze slezského Liebenthalu, které trpělo zlou třasavicí, či z Rohersdorffu, jehož Panně Marii Hejnické zaslíbili rodiče pro jeho nemoc. U 1 dítěte nám není známa lokalita, z níž pocházelo, avšak víme, že trpělo ošklivou neupřesněnou nemocí. Žádný ze zázraků nebyl písemně stvrzen.

Stejně silné zastoupení jako děti měli v tomto roce i muži. 12 mužů, jimž Panna Marie Hejnická udělila svou milost, pocházelo z Království Českého, a další dorazil až ze vzdálené Lužice a v Hejnicích se uzdravil z ošklivé nemoci. Neurčená vážná nemoc postihla také muže z Chrastavy, Frýdlantu, Bedřichova a z Radčic. U poddaných z Chrastavy, Malé Skály, Větrova se objevovala vysoká horečka. V tomto roce se u mužů ojediněle setkáváme s bolestí těla a údů. Z nich Panna Marie Hejnická osvobodila raspenavského obyvatele. Pro vodnatost se k ní obrátil i muž z Luhu, naopak se souchotinami se zaslíbil nemocný z Raspenavy. Kvůli bolesti očí se Bohorodičce zaslíbil obyvatel z Větrova a od chromosti a křivosti byl zachráněn muž z Poustky. Zázraky uzdravení nebyly u nikoho z nich písemně stvrzeny.

Poslední a nejpočetnější skupinou, jež se dočkala uskutečněných zázraků, se pro rok 1720 staly ženy. Ty měly zastoupení ve všech zdokumentovaných zemských oblastech, z nichž do Hejnic proudili poutníci a prosebníci za Pannou Marií Hejnickou. Jednalo se celkem o 24 uzdravených žen. Primárně nemocné přicházely z Českého království, bylo jich 20. Z Lužice dorazila 1 žena, po jedné ze Slezska i Saska a 1 z neupřesněného místa. Poslední jmenovaná propadla bolesti zubů, ale zázrak nebyl fyzicky zdokumentován. Mezi nemocnými nepřevládalo vyléčení z žádné konkrétní nemoci. Obvyklé byly oční choroby a problematické vidění různého charakteru. To se týkalo 3 žen z Vratislavic nad Nisou, Vítkova a Oldřichova v Hájích. Očními bolestmi podobně trpěly dvě paní z Liberce a Dolní Řasnice nedaleko Frýdlantu, které díky příslibu svaté Bohorodičky byly vyléčeny. Slepotě podlehla 1 žena z Krásné Studánky. 2 ženy z Chrastavy a Luhu trpěly na jistou nemoc, od níž jim Panna Marie pomohla. Také zbavila horečky 2 jisté paní z Oldřichova v Hájích a Větrova. Z Albrechtic a Boleslavi do Hejnic přišly 2 ženy s nebezpečnou vodnatostí, načež právě uzdravení paní z Boleslavi bylo zdokumentováno a dosvědčeno. Setkáváme se i se 2 vyléčenými ženami z Českého království, které byly díky přímlovám Panny Marie zachráněny od bolestí těla a kloubů. Zde se jedná o obyvatelky Vratislavic nad Nisou a Oldřichova v Hájích. Podobně na tom byla chromá žena s křivými končetinami přímo z Hejnic. Co se týká ryze ženských nemocí, porodní bolesti ustoupily u 2 žen ze vsi Saň a Dolní Řasnice. Mezi další onemocnění patří komplikace cévní soustavy. Zmíním srdeční nemoc u ženy z Bílého Potoka či třasavici postižená obyvatelku Bulovky. Dále paní z Ludvíkova zasáhla hlavová nemoc, přičemž její zázračné uzdravení bylo písemně dosvědčeno očitými svědky. Mimo oblast Českého království přišly 3 nemocné. 1 dáma ze Seckendorffu v Lužici přispěchala do Hejnic s prosbou o vyléčení z těžké nemoci. Ze saského Seyffersdorffu se Panně Marii zaslíbila žena sužovaná hlavovou nemocí, která touto nemocí těžce strádala. Ze Schmuckseuffu ve Slezsku se sem uchýlila nemocná prosící o ulevení od bolesti očí. Všechny Panna Marie Hejnická vyslechla a uzdravila je. Mimo zmíněné dosvědčené zázraky nebyly další písemně dokumentovány.

Rok 1721:

V průběhu druhého roku Oppitzova působení v Hejnicích Matka Boží udělila 9 milostí, které rovnoměrně po 3 rozdala mezi děti, muže i ženy. Tentokrát u všech je uvedeno místo původu i pohlaví.

Každá ze zmíněných ratolestí trpěla jinou chorobou a pocházela z odlišných míst. 2 za 3 děti byly do Hejnic zaslíbeny z Českého království, a to z Frýdlantu a Šluknova. Zbylé 1 dítě přicestovalo až ze slezských Malých Heřmanic, které se nacházejí v oblasti dnešní Jelení Hory v Polsku. První 2 ze zmiňovaných dětí z Frýdlantu trpělo oční nemocí a v důsledku i špatným viděním. Naopak druhé ze Šluknova zachvátila zlá horečka, načež ho rodiče zaslíbili Panně Marii do Hejnic a jejich dítě se uzdravilo. Je velmi neobvyklé, že malé dítě postihla chromost a křivost údů, ale i do Slezska se donesla pomoc Boží Matky a zbavilo dítě trápení. Všechny 3 zázraky byly písemně dosvědčeny.

Stejně početné zastoupení mezi vyléčenými byli v tomto roce i muži. Bez výjimky pocházeli z Českého Království. V rámci zaznamenaných zázraků upadl v nemilou chromost a křivost poddaný z Kunratic, který se k Panně Marii modlil za své uzdravení. Také kvůli zraněné noze se k Bohorodičce uchýlil muž z Frýdlantu či muž z Větrova, soužící se nesnesitelnou bolestí hlavy. I zde jsou všechny milosti doloženy a stvrzeny.

2 ženy z Českého Království trpěly zlými bolestmi těla a údů. 1 vyléčená žila v Dolní Řasnici, avšak té druhé z Hejnic, na rozdíl od paní z Řasnice, nikdo její záchranu nedosvědčil. Další, nekonkrétní nemoci, podlehla třetí dáma z Větrova, která se díky hejnické Bohorodičce zázračně uzdravila, což posléze stvrdila svou výpovědí.

Rok 1722:

Poslední rok, kdy Edmund Oppitz vedl klášter v Hejnicích, se stal významným především z důvodu zahájení výstavby nového kostela. Událo se zde 9 zázraků, přičemž každý z nich byl řádně dosvědčen očitými svědky. Panna Marie celkem uzdravila 7 dětí, muže a ženu.

Ve většině případů byly děti různého věku zaslíbeny jejich rodiči. V roce 1722 byly zachráněny celkem 4 děti z Českého království, po 1 pak ze Saska a po 2 ze Slezska. Co se týká Českého Království, Panna Marie Hejnická poskytla pomoc dítěti z Kunratic s jistou oční nemocí, která zapříčinila zhoršené vidění. Velice blízko slepotě bylo kvůli hnisavému zánětu oka i dítě z Dolní Řasnice. Nejbláženější Panna Marie Hejnická zachránila také pomatené dítě z Dětfichova. Děti z Liberce pak pomohla dítěti od hrozícího nebezpečí. Do Hejnic vážila dalekou cestu i matka s dítětem až z Goersdorffu

ze Saska, aby se modlila k nekonečně dobrotě Panně Marii Hejnické a prosila o uzdravení jejího na jedno oko slepého dítěte. Mezi prosebníky byli i dva nepříbuzní rodiče ze slezské Buntzlau žádající milost pro své děti, přičemž jedno trpělo těžkou srdeční nemocí a druhé těžkým zraněním údů.

Jeden muž narozený ve zmíněném slezském Buntzlau se modlil k nejlaskavější Bohorodičce kvůli kožní nemoci, jež mu způsobovala značná muka.

Také žena z nedalekého Lužce z Českého Království byla Pannou Marií uzdravena poté, co si nešťastnou náhodou ošklivě poranila oko.

Rok 1723.

Celkem ze sedmi uzdravených se v tomto roce k Panně Marii neobrátili žádní muži, pouze 2 děti a 1 žena, ti všichni bez výjimky pocházeli z Českého Království. Stejně tak každý z následujících zázraků byl svědky potvrzen.

2 děti původem z Kunratic a z Frýdlantu, bojovaly s nepříjemnými nemocemi. Konkrétně potomek z Kunratic trpěl střevní nemocí, naopak dítě z Frýdlantu zasáhla zlá bolest očí. Proto se uchýlily k Panně Marii Hejnické, která je svou zázračnou mocí uzdravila.

Panna Marie Hejnická pomohla od hluchoty jisté paní z Frýdlantu, což bylo také dosvědčeno.

Rok 1724:

Ani v tomto roce se do Hejnic nezaslíbil žádný muž prosící o vyléčení ze své nemoci, avšak milosrdná Bohorodička vyléčila oproti loňsku více žen než dětí. Konkrétně se jednalo o 3 ženy a 1 dítě, přičemž pravdivost zázraků o jejich vysvobození byla ve všech případech písemně zaznamenána a stvrzena.

Dítě původem z českých Kunratic bojovalo s neurčenou chorobou, ale po odevzdání do rukou Panny Marie se zázračně uzdravilo.

Nejinak na tom byly 3 choré z Českého království. Podobně jako první z dětí, i dvě ženy z Kunratic a Větrova trpěly na blíže neznámou chorobu. Další paní z Kunratic pomohla Panna Marie od bolesti očí.

Rok 1725:

V Hejnicích se odehrála pouze 4 zázračná uzdravení nemocných z Českého Království.

Jedno jediné dítě z Frýdlantu zaslíbili jeho rodiče nejvznešenější Bohorodičce, neboť trpělo velikou nemocí a bolestí očí.

Obdobná choroba sužovala i muže z Nového Města pod Smrkem, kterému stejně jako v případě trpícího dítěte Panna Marie Hejnická pomohla od nemoci. Z neznámého prostředí pocházel i druhý muž, který utrpěl vážný úraz při pádu z lešení během výstavby hejnického kostela. Ačkoli je tento zázrak popsán s množstvím různých detailů, není jako pod jediným v tomto roce uvedeno dosvědčení svědků, i když se o nich v rámci popisu zázraku Oppitz zmiňuje.

Poslední uzdravenou je žena z Pankráce, jež se soužila bolestí z popálenin a poškozené končetiny.

Rok 1726:

Během tohoto roku se zázračně s pomocí Matky Boží uzdravilo 7 lidí, tj. 3 děti, 1 muž a 3 ženy. Každý ze zázraků byl dosvědčen očitými svědky.

První z 3 dětí, pocházející z Bílého Potoka v Království Českém nedaleko Hejnic, mělo ošklivý úraz, při kterém si poranilo končetinu. Jeho rodiče nechali dítě zaslíbit nejblaženější Bohorodičce, načež došlo brzkému uzdravení. Podobně na tom bylo i dítě ze slezského Ottendorffu. To se dostalo do velkého nebezpečí kvůli oční bolesti, která s sebou přinášela i ošklivý hnis. Třetí choré dítě přijelo do Hejnic i spolu se svými nemocnými rodiči neznámo odkud. Máme pouze zmínku, že trpělo těžkými horečkami. Otce dítěte soužila blíže neznámá nemoc, matka měla vážné problémy s krevetokem.

Byla zde ještě 1 žena z Loučné z Českého Království, též poměrně nedaleko Hejnic. Ta prosila Pannu Marii Hejnickou o pomoc od bolestí těla a údů.

Rok 1727:

2 zaznamenané zázraky se udály roku 1727, kdy o pomoc do Hejnic přišla prosit jedna slepá žena z Oldřichova v Hájích z Českého království. I modlitby této ženy byly vyslyšeny a její uzdravení stvrzeno oficiálním dokumentem.

1 dítě ze vzdálenějších Příšovic v Českém království bylo rodiči zaslíbeno Panně Marii kvůli jeho pomatení, načež se blahoslavená Bohorodička slitovala a dítě vyléčila. Zázrak je dosvědčen.

Rok 1728:

V tomto roce do Hejnic přišly se žádostí o uzdravení pouze 3 osoby.

Jednoho muže z Liberce, též z Českého království, zachvátila zlá nemoc a při prosbách k Panně Marii se opět těšil plnému zdraví.

Poslední příchozí do Hejnic byly dvě ženy. 1 z Hrádku nad Nisou, který byl stále součástí Království českého, kvůli nemoci očí a špatnému vidění. Druhá žena Pannu Marii Hejnickou vyhledala kvůli svému přání zemřít čistou smrtí na jejím posvátném místě. Všechny tyto 4 zázraky byly stvrzeny očitými svědky.

Rok 1729:

Zde Oppitz zachytil pouze 2 zázraky, za to oba dosvědčené a podepsané.

V tomto roce Panna Marie Hejnická vyléčila pouze 2 ženy z české Chotyně a Krásného Lesa. První paní z Chotyně se pomátla, druhá z Krásného Lesa měla při porodu velké komplikace. A tak se obě modlily k Panně Marii Hejnické, která je vyslyšela a pomohla jim z jejich trápení.

Rok 1730:

V předposledním roce, který Oppitz zachytil, bylo zachráněno 6 lidí, tj. 4 děti, 1 muž a 1 žena.

2 z dětí pocházely z Českého království a 2 z Lužice. První dítě z Janova kopce nedaleko Vítkovic u Semil a druhé z Českého Království z Ludvíkova trpěly těžkou oční nemocí, jež v důsledku znamenala velice špatné vidění a bolesti. Obě děti byly zaslíbeny nejblazeňší Panně Marii Hejnické a po vykonání slibu následně uzdraveny. Do Hejnic prosili také rodiče dvou dětí z lužického Sedkendorffu. Obě dítky propadla nebezpečným chorobám, avšak na přimluvu u hejnické Bohorodičky jejich nemoci odezněly.

Stejně tak Panna Marie vyslechla muže z české Raspenavy, trpící opět na blíže neznámou nemoc.

Zbylá 1 žena z Ludvíkova v Českém Království propadala tento rok těžkostem, neboť ji zasáhla sužující choroba, a tak se modlila k Panně Marii Hejnické, která je vyslyšela a pomohla jí z jejího trápení. Z těchto 6 zázraků jsou 4 dosvědčeny, pouze případ jednoho ze slezských nemocných dětí a nemocné ženy z Ludvíkova neobsahuje žádné oficiální stvrzení uskutečněného divu Panny Marie Hejnické.

Rok 1731:

Poslední dva zázraky zahrnuté v Oppitzově díle patří dvěma dětem. Jedno pocházelo z Českého království z Březiny a roku 1729 prodělalo těžký úraz při pádu pod kolo, nicméně Oppitz tuto informaci zanesl k roku 1731, kdy byla očitými svědky potvrzena. Stejně tak dítě z Ostritz z Lužice, které se potýkalo se závažnou nemocí, bylo Pannou Marií zachráněno a zázrak tohoto uzdravení dosvědčen očitými svědky.

Oppitzova slova závěrem: „Na závěr je nutno zmínit, že Marie Hejnická je zde největším zázrakem, protože v tomto svatém místě je po dlouhá léta tolik skrytých hříšníků, nepřipravených k pokání, kteří by mohli být od pekelné pomsty zachráněni pravým pokáním a srdečným zármutkem. Ve své duši by mohli být uzdraveni a spaseni.

Tolik tedy ohledně udělených a sdílených zázračným milostí aneb dobrých skutků Boha a Marie vyprávěných k jejich cti. Následovníci jistě najdou pilné pero a písaře, kteří by (lidé tak, jak jsou povinni dobrému svědomí) prokázali Bohu čest a přijatou milost a také by náležitými okolnostmi a svědectvími otevřeně vyjevili, podrobně a prokazatelně je zaslali do svatého místa. Výše uvedené mariánské milosti by však měly dostačovat k tomu, abychom Marii v Hejnicích zbožnými modlitbami uctívali, abychom u ní při všech svých bídách přijímali útočiště a ročně navštěvovali toto svaté místo Marie Hejnické, které si vybrala ze zvláštního božího nařízení a kde spočinula. Všemohoucí Bůh skrze její pomocnou přímlovu [nás] ze všeho nebezpečí a zla uchovej ve své ochraně. Pak se říká:

Chci užívat Mariiny věrnosti

a velké lásky,

při ní zůstat ve zbožnosti,

a pěstovat též ctnosti.²⁰²

²⁰² Edmund OPPITZ, *Fruchtbarer und Schattenreicher Linden-Baum*, s. 262–264.

2. DRUHÁ ČÁST – TRANSLITERACE

2. 1. INHALT DES BUCHES

Censura, Protestatio Authoris et Dedication..... [I]

Das I. Capitel

Von gemeinen Ruff Meynung und Erkenntnuß des Gnaden-Bilds 1

Das II. Capitel

Wie und auf was Weiß das Heil. Bild gestaltet ist..... 18

Das III. Capitel

Der Heuendorffer Kirchen Beschreibung..... 27

Das IV. Capitel

Von dem Linden-Baum in welchen das Gnaden-Bild ist gestellet worden 34

Das V. Capitel

Daß GOtt seiner werthesten Mutter wie auch anderen Heiligen GOTTes materialische Opfer bringen nutzlich und ersprießlich seye wie auch solches in Heuendorff zu geschehen pflaget 42

Das VI. Capitel

Von Heuendorffer Closter in der Herrschafft Friedland gelegen..... 48

Das VII. Capitel

Wie GOtt gestraffet diejenige welche das Gnaden-Bild von Heuendorff hat lassen wegtragen..... 55

Das VIII. Capitel

Von dem Ambt der Heiligen Meß und besonders auch wie selbes in Heuendorff fleißig

verrichtet wird.....64

Das IX. Capitel

Wie nützlich das Ambt der Heil. Meß geopffert wird vor alle verstorbene Christglaubige Seelen75

Das X. Capitel

Von der Heil. Communion und wie dieselbige zu Heuendorff von rechtglaubigen Marianophilis verrichtet wird83

Das XI. Capitel

Von den Ablassen welche von unterschiedlichen Paepsten unsern Franciscaner-Kirchen seynd verliehen worden unter welchen auch begrieffen ist diese unsere Heuendorffer-Kirchen95

Das XII. Capitel

Von denen Processionen, woher sie ihren Ursprung und warum sie geschehen auch wie selbe in Gebrauch seyn zu Heuendorff106

Das XIII. Capitel

Die Anruffung Mariae der Mutter GOTTes und anderer Heiligen wird auß Goettlicher Heil. Schrift und auß der ersten Kirchen unfehlbaren Lehr erwiesen 117

Das XIV. Capitel

Von denen Wunderwercken und wie selbige in der Catholischen Kirchen allein zu finden seyn.....140

Das XV. Capitel

Von wundersamen Gnaden so in diesen Heil. Orth MariaHeuendorff die Marianischen Clienten erhalten und von unser Ankunfft her biß auf jetzige Zeiten seynd kundbar worden155

Das XVI. Capitel

Von andern ertheilten Gnaden der Mutter GOTTes Mariae in Heuendorff etwas bewaehrter

auß-fuehrlicher und umstaendlicher beschrieben195

Die Anhänge

Kurtzer Anhang, Kommunion und Gebete265

2. 2. „FRUCHTBARER UND SCHATTENREICHER LINDEN- BAUM, DAS IST MARIAE DER WUNDERTHAETIGEN MUTTER GOTTES IN HEUENDORFF URSPRUNG“

[I]

Fruchtbarer / Und / Schatten-reicher / Linden-Baum, /

Das ist: / MARIAE / Der Wunderthaetigen / Mutter Gottes // in Heuendorff / Ursprung; /

Auch wie die Andacht gegen die-/ selbige an gemeldten Orth / von an-/ daechtigen
Marianischen Liebhabern verrich-/tet wird / samt etlichen Controver-/siis vorgestellt. /

A /

M.V. P. EDMUNDO OPPITZ, Ord. Min. /

S. Francisci Reform. Praedicator. /

Prag, gedruckt in Koenigs-Hoff, bey Mathias Hoeger, Hoch-/Fuerstlich: Ertz-
Bischoefflich: Buchdrucker, 1732. /

[II]

CENSURA /

Theologorum Ordinis. /

Ex Commissione Admodum Reve-/rendi Patris Ministri Provincialis / Superioris nostri

Colendissimi attentè / perlegimus Librum à M. V. Patre Ed-/mundo Oppitz, Ord. Min. S.

Fran-/cisci Ref. Provinciae Bohemiae Concio-/natore idioma germanico conscrip-/tum,

cui titulus: Fruchtbarer und / Schattenreicher Linden-Baum; / in quo nihil orthodoxae

fidei contra-/rium, aut bonis moribus dissonum / continetur; sed beneficia per interces-

/sionem B.V. M. obtenta, fidelitérque / congesta enarrantur ad devotionem / erga DEI

MATREM promovendam. / Quem proinde praelo committi posse / censemus. Datum

Pragae on Conven-/tu S. M. ad Nives Die 1. Martii, 1731. /

Fr. Severinus Wrbczansky, /

Lect. SS. Theologiae, Emeritus, / Diffinitor actualis. /

Fr. Gregorius Rocken, /

actualis SS. Theologiae / Lector generalis. /

[III]

Facultas Admod. Reverendi / Patris Ministri Provincialis. /

UT Liber cui titulus: / Fruchtbarer und Schat-/ten-reicher Linden-Baum; à / quodam
Sacerdote Ordinis / Nostri compositus, & à / duobus Theologis ejusdem / Ordinis revisus,
servatis de / reliquo servandis, typis / mandari possit, quantum in / me est, indulgeo. Hein-
/dorffii 28. Martii, An. 1731. /

Fr. VALERIANUS HAMMER, /

Ordinis Minor. Strict. Ob-/serv. Refor. Minister Pro-/vincialis Bohemiae. /

[IV]

CENSURA /

Ex Commissione Reverendissimi Ar-/chi-Episcopalis Officii, revidi Lib-/rum,
Germanico Idiomate conscriptum, cui titulus: Fruchtbarer und Schatten-/reicher Linden-
Baum; in quo multa Bene-/ficia, gratiae atque miracula, per invo-/cationem &
intercessionem B. V. DEI-/parae collata & patrata referuntur, quae / nunquam ab
Ordinario loci recogni-/ta & approbata sunt; ideo eidem li-/bro praesigendam esse
Protestationem / Authoris, juxta praescriptum Sanctae Me-/moriae Urbani VIII. Summi
Pontificis, / quòd non aliam fidem nisi humanam & / historicam, adhiberi cupiat rebus
in hoc / Libro narratis, atque ità illum typis man-/dari posse censeo. Pragae, 10. Februa-
/rii 1731. /

Maximilianus Wietrowsky, /

S. J. Reverendissimi Archi-Episco-/palis Consistorii Assessor. /

IMPRIMATUR /

observatâ hâc Censurâ. /

DANIEL JOSEPHUS DE MAYERN, /

Episcopus Vicarius Generalis / & Officialis. /

[V]

PROTESTATIO / AUTHORIS. /

In diesen gegenwaertigen Mariani-/schen Werck werden viel Gnaden / und Beneficien
enthalten / so auß wahr-/hafften und Glaubens-wuerdigen Zeug-/nussen / zuweilen auch
auß eygentlicher / muendlicher Zeugenschafft ehrlicher und / Glaubens-wuerdiger
Maenner genommen // und als Beneficien oder erhaltene Gna-/den zusammen getragen
worden. Pro-/testire aber hiemit / laut deß Decreti / Urbani VIII. und will / daß allen die-
/sen Gnaden und Beneficien so in diesen / Werck zu lesen / und zu finden seyn / mehr /
nichts als menschlicher und Historischer / Glauben zugeleget werde. Ubergiebe // und
unterwerffe auch alles das / was / diese Marianische Beschreibung anbey / haltet dem
Paebstlichen Stuhl / des-/sen Verstand / und heiligen / Gutachten.

[VI]

DEDICATION, /

Oder / Zuschrift // Der / Allerdurchlaechtigsten // Broßmaechtigsten²⁰³ // Gecroenten /
Koenigin / Himmels und der Erden // Der Tochter Abrahae / Auß dem Koenigl. Stammen
/ Davids // MARIAE / Der / Mutter GOTTES // Grund-Frauen / in Heuendorff. /

[VII]

Ubergenedeytete / Jungfrau! / Mutter voller Gnaden. /

UNter andern schoenen / Ehren-Tituln / welche / Dir O MARIA! / Du Glorwuerdigste /
Jungfrau / und GOTTES-Ge-/baehrerin / die HH.Vaetter zu ge-/ben pflegen / nennen Dich
etliche / Arborem Coelestem, einen / Himmlischen Baum; andere / mit dem weisen Mann
Proverb. /

[VIII]

3. Cap. Lignum Vitae²⁰⁴, einen / Baum deß Lebens; und ande-/re mit dem Propheten
Daniel / Cap. 4.²⁰⁵ einen mitten auf der / Erden stehenden Baum; und / andere abermals

²⁰³ Chyba tisku u prvního písmene slova, má se jednat o Großmaechtigsten

²⁰⁴ Kniha přísloví, Kapitola 3: (3:18) „*Lignum vitae est his, qui apprehenderit eam; et, qui tenuerit eam, beatus.*“; Stromem života je těm, kdo se jí chopí, blaze těm, kdo se jí drží.

²⁰⁵ Proroctví Daniele Proroka, Kapitola 4: (4:8) „*Magna arbor et fortis, et proceritas eius contingens caelum; aspectus illius erat usque ad terminos universae terrae.*“; Strom rostl a sílil, až jeho výška

Arborem fru-/ctiferam, einen fruchtbaren / Baum. Richardus à S. Lauren-/tio, thut Dir zueygnen jenen / Spruch Levitici cap. 23. Sumetis / vobis fructus arboris pulcherri-/mae²⁰⁶; Ihr sollet euch Frucht neh-/men von dem aller schoensten Baum. / Und saget also: Haec Arbor est Beata Virgo MARIA. / Dieser Baum ist die Seelig-/ste Jungfrau M A R I A. / Bernardinus de Bustis vergleicht / Dich mit demjenigen Baum / von / welchem Gen. 18. cap.²⁰⁷ geschrieben /

[IX]

stehet: Requiescite sub arbore; / Ruhet unter dem Baum. Und re-/det von Dir also: Du O ge-/seegnete Jungfrau wirst ein / Himmlischer Baum benahm-/set / und unser HErr JESus / Christus ist deß allerschoensten / Baums Frucht gewesen; von / welchen Baum allen andaech-/tigen Christen gesaget wird // ruhet unter diesen Baum. / Und nach wenigen redet er also / Dich Seeligste Jungfrau an: / Ey derowegen bist Du O / Seeligste Jungfrau wahr-/hafft jener Himmlische Baum; / der Baum deß Lebens // wel-/chen GOtt mitten in den Pa-/radeyß gepflantzet hat. Wie /

[X]

Gen, 2.²⁰⁸ vorgebildet worden / wel-/cher durch einen jeden Monath / zwoelff Fruechte bringet; wie Apoc.²⁰⁹ / am letzten Cap. gesaget wird. Du / bist jener Baum von welchen Da-/niel. 4. Cap.²¹⁰ Meldung geschicht: / Nehmet wahr ein Baum mitten / auf Erden; das

sahala k nebi. Bylo jej vidět od samého konce země.

²⁰⁶ Leviticus, Kapitola 23: (23:40) „*Sumetisque vobis die primo fructus arboris pulcherrimos spatulasque palmarum et ramos ligni densarum frondium et salices de torrente et laetabimini coram Domino Deo vestro.*“; A naberouce sobě dne prvního ovoce z stromů krásných, a ratolestí palmových, a větvoví ze stromů hustých, a vrbí od potoku, veseliti se budete před Hospodinem Bohem svým za sedm dní.

²⁰⁷ Genesis, Kapitola 18: (18:4) „*afferatur pauxillum aquae, et lavate pedes vestros et requiescite sub arbore.*“; Přineseno bude trochu vody, a umyjete nohy své, a odpočinete pod stromem.

²⁰⁸ Genesis, kniha 2: „*Et ait Deus: “Germinet terra herbam virentem et herbam facientem semen et lignum pomiferum faciens fructum iuxta genus suum, cuius semen in semetipso sit super terram”. Et factum est ita.,,*“; Bůh také řekl: „Zazelenej se země zelení: bylinami, které se rozmnožují semeny, a ovocným stromovím rozmanitého druhu, které na zemi ponese plody se semeny!“ A stalo se tak.; chybná citace – Genesis (1:11)

²⁰⁹ Zjevení svatého Jana, Kapitola 22: (22:2) „*In medio plateae eius et fluminis ex utraque parte lignum vitae afferens fructus duodecim, per menses singulos reddens fructum suum; et folia ligni ad sanitatem gentium.*“; Uprostřed města na náměstí, z obou stran řeky, bylo stromoví života nesoucí ovoce dvanáctkrát do roka; každý měsíc dozrává na něm ovoce a jeho listí má léčivou moc pro všechny národy.

²¹⁰ Proroctví Daniele Proroka, Kapitola 4: (4:8) „*Magna arbor et fortis, et proceritas eius contingens*

ist / mitten unter / denen Creaturen. /

Einen solchen Baum dann ha-/ben wir in Loeblichen Buntzlauer / Creyß / und zwar in Heuendorff zu / finden. Du O M A R I A! Du / Uebergebenedeyteste Jung-/frau bist zu Heuendorff ein solcher / Himmlischer Baum / weilen deine / wertheste Gnaden-Bildnuß in ei-/nen Linden-Baum auß GOTTes / Anordnung ist gesetzt worden // mit derjenigen Uberschrift Genes. /

[XI]

18. Cap. Requiescite sub ar-/bore²¹¹. Ihr alle recht-glaubige / Menschen / die ihr mit allerley / so-/wohl deß Leibes als der Seelen An-/liegen beschweret seyd / kommet / herzu / ruhet unter diesen / Baum. /

Als gewisse Voelcker die Ruhe // Schutz / und guetige Regierung ih-/res Fuerstens in einen Sinn-Bild / vorstellen wolten / liessen sie ab-/bilden einen Immen-Schwarm / so / einen mit Bluehe allerseits behaeng-/ten Linden-Baum zugeflogen / mit / der Innschrift Virgilii: /

Flore gaudaentes et Umbrâ. /

Schatten / und Bluemlein / Freuen die Immlein. /

[XII]

Ein solcher Linden-Baum / so-/wohl der Bluehe und Schatten / nach / O Himmels-Koenigin! / bist Du in deinen werthesten Gna-/den-Bild zu Heuendorff / wohin / jaehrlich so viel tausend Christliche / Immen fliegen / zu ruhen unter de-/nen Schutz-reichen Schatten / und zu geniessen den Wollust deiner / wohl-reichenden Tugend-Bluehe // dann an diesen Marianischen Lin-/den-Baum finden die Christliche / Immlein / wie viel Tugenden / so / viel Bluemlein. /

MARIA! Du bist Arbor / in medio terrae, Dan. 4.²¹² Ein / Baum den GOtt in der Boehmi-/schen Erden gepflantzet hat; Ja / Lignum Vitae in medio Pa-/radisi; Ein Baum

caelum; aspectus illius erat usque ad terminos universae terrae.“; Strom rosl a sílil, až jeho výška sahala k nebi. Bylo jej vidět od samého konce země.

²¹¹ Genesis, kapitola 18: (18:4) „*afferatur paucillum aquae, et lavate pedes vestros et requiescite sub arbore.*“; Přineseno bude trochu vody, a umyjete nohy své, a odpočínete pod stromem.

²¹² Proroctví Daniele Proroka, Kapitola 4: (4:7) „*Visio capitis mei in cubili meo: Videbam, et ecce arbor in medio terrae, et altitudo eius nimia.*“; Ve viděních, která mi prošla hlavou na mém lůžku, jsem viděl: Hle, strom stál uprostřed země, jeho výška byla obrovská.

deß Lebens /

[XIII]

in diesem Creyß / als in einen / Paradeyß / aus daß alle / die in / Noethen / und widerwaertigen Zu-/faellen Dich anruffen / das Heyl ih-/res Lebens finden. /

Mit einen Wort: MARIA! / Du bist in deinen wunderthaetigen / Gnaden-Bild zu Heuendorff / Ar-/bor fructifera, Ein wahrer / fruchtbarer Gnaden-Baum // welche Du deine Gnaden-Fruechte // ob zwar in viel umliegenden Oer-/thern weit und breit / doch sonderlich in Koenigreich Boehmen gantz / freywillig außbreitest / und allen / Gaaben und Gnaden ertheilest. / Es haben vor Zeiten die Alten // wie es erzehlet Caesar Rippa Part. / 1. Iconologiar. die Fortuna oder / Goettin deß Gluecks auf einen ho-/

[XIV]

hen Baum sitzend gemahlet / von / welchen sie Scepter / Cron / und / Purpur / guldene Ketten / und andere zeitliche Guether abgebro-/chen / und ihren Liebhabern herab-/geworffen / diese aber war eine er-/dichtete; Aber Du O MA-/RIA! bist eine wahre und / leb-haffte Fortuna deß gantzen / menschlichen Geschlechts; Du hast / deinen Sitz genommen zu Heuen-/dorff in einen Linden-Baum; / Wolt ihr wissen zu was Ziel und / Ende? Ut ditem antwortest Du / selbst Proverb. 8. diligentes me, / & thesauros eorum repleam²¹³, da-/mit ich meine Liebhaber reich ma-/che / und ihre Schaetz erfuelle. Wie / es gar schoen bezeuget Bernardinus / de Bustis Part. 1. Marial. Serm. 1. / in Außlegung deßjenigen Spruchs /

[XV]

Num. 20. Cap.²¹⁴ Qui benedixerit ti-/bi, ille sit benedictus; da er also / saget: So offt wir Dich MA-/RIAM / und dein gebenedeytes / Kind benedeyen / so offt antwor-/test Du / und

²¹³ Kniha přísloví, kapitola 8: (8:21) „*ut ditem diligentes me et thesauros eorum repleam.*“; Abych těm, kteříž mne milují, přidělila zboží věčné, a poklady jejich naplnila.

²¹⁴ Autor chybně očísloval kapitolu, z níž čerpal; Kniha Numeri 24: (24:9) „*Accubans dormit ut leo, et quasi leaena, quis suscitare illum audebit? Qui benedixerit tibi, erit et ipse benedictus; qui maledixerit tibi, maledictus erit!*“; Stočil se a lehl jako lev, jak lvice. Donutí ho někdo, aby povstal? Kdo ti bude žehnat, buď požehnan, kdo tě bude proklínat, buď proklet.

mit Dir das gantze / Himmlische Paradeyß: Sitis & / vos benedicti, so seyde ihr auch /
gebenedeyet. Mit diesen nun stim-/met auch gar Trost-reich ueberein / Richardus
à S. Laurentio Lib. 2. / de Laudibus Virg. welcher also re-/det: Hat dann GOTT diese Trost-
/reiche Wort gethan / und diese / Verheissung dem Abraham Bene-/dicam benedicientibus
tibi, Gen. / 12. Cap.²¹⁵ Ich will seegen / die dich / seegen; so koennen wir mit bes-/seren
Fug sagen / daß er es viel-/mehr gethan habe Dir O MA-/RIA! Du bist eine Tochter Abra-
/hae / weil diejenige die Dich seeg-/nen / nicht allein zeitliche / son-/

[XVI]

dern auch die ewige Reichthum / erwerben.

Wann wir nun Dich MA-/RIAM nennen mit den heiligen / Ephrem in seiner
Oration de DEI-/para: Praestantissimum uni-/versi Orbis Miraculum, das / vortrefflichste
Wunderwerck / deß gantzen Erd-Creyses / so / koennen wir auch diesen Außspruch /
machen: MARIA / Du bist / in Heuendorff das allervor-/trefflichste Wunder deß gan-/tzen
Buntzlauer Creyses / ja / ein wundersamer / und frucht-/barer Lebens-Baum / von des-/sen
fruchtbaren Stamm (auf dem / Du erst in deiner Bildnus bist ge-/stellet worden) auch
unzählbare / Gnaden-Fruechte deren wunder-/

[XVII]

thaetigen Begebnussen / welche viel / 1000. Menschen zu Nutz deß Lei-/bes und der
Seelen treulich ge-/nossen; deren Nahmen aber ley-/der! die furiosische haeresis, und /
neydige Bellona, der posteritaet in / Vergessenheit gestellet. Dieses / aber ungeachtet / ist
gewiß / und / augenscheinlich / daß der Eyfer // Lieb und Andacht gegen Dir O / Seeligste
Jungfrau / und / Mutter GOTTes / darum sich / nicht gemindert / geendiget / oder / verkleinert
/ sondern vielmehr ge-/wachsen / und gestaercket worden // indeme deine Barmhertzigkeit
noch / kein Ende zeigt in Heuendorff. / Also daß billich ein jeder ihm die / veste
Hoffnung machen kan / so er / in seinen Noethen / bevorstehenden /

[XVIII]

Gefahren deß Leibes / und der / Seelen Anliegen / zu Heuendorff / bey dieser Gnaden-

²¹⁵ Genesis, kniha 12: (12:3) „*Benedicam benedicientibus tibi et maledicentibus tibi maledicam, atque in te benedicentur universae cognationes terrae!*“; Požehnám těm, kdo žehnají tobě, proklejí ty, kdo ti zlořečí. V tobě dojdou požehnání veškeré čeledi země.

reichen Bild-/nus / in kindlichen Bertrauen / mit / demuethigen Hertzen / und reinen /
Gewissen / Gnad / und Huelff suchen / werde / daß ers gewiß finden / und / folgends mit
viel Tausend wird / bekennen / und sagen muessen: daß / Du O MARIA zu Heuen-/dorff
seyest ein wahrer / frucht-/barer / und Schatten-reicher / Gnaden-Baum. /

Unter deine Gnaden-Zweige de-/rowegen O MARIA! Du / Hochgelobte Mutter
JESU // und Muetterlichen Schutz / empfeh-/le ich alle Marianophilos. Mich / aber
getroeste der starcken Zuver-/sicht / Du wirst bey deinen Kind /

[XIX]

JESU Christo eine getreue Fuer-/bitterin seyn allezeit; aber abson-/derlich in der Stund
meines toedt-/lichen Hintritts; Bitte auch an-/bey dieses geringe Werck mit muet-
/terlichen Augen gnaedig anzusehen // welches ich demuethig Dir zu einen / angenehmen
Geschenck verehere // und nicht zu verschmaehen hertzin-/niglich ersuche / mit
nachstehenden / Chronosticon. /

PORRIGO PRO GRATO PIA DO-/NO VIRGO LIBELLVM. / QVAESO NE SPERNAS
VILE/FERENTIS OPVS. [1731]

[XX]

Anderte / DEDICATION, oder Zuschriefft, / Dem / Hoch-Gebornen / HERRN / HERRN
/ PHILIPPO / JOSEPHO, / Deß Heil. Roem. Reichs / Grafen von Gallas // Zum Schloß
Campo, und Freyen / Thurn, / Hertzog zu Lucera // Herrn der Herrschafften Friedland //
Wustung / Ebersdorff / Reichenberg // Neundorff / Graffenstein / Laemberg // Kletzan / und
Přemisslenj / etc. /

Dero Roem. Kaeyserl. und Koenigl. Cathol. Majest. / Rath, Wuercklichen Cammerern, /
Wie auch / Cammer- und Hoff-Lehen-Rechten Bey-/sitzern in Koenigreich Boheimb. /
Deß Heuendorffer Franciscaner Closter / Gnaedigsten FUNDATORI, / Meinen
Gnaedigsten Herrn Herrn. /

[XXI]

Hochgebohrner / Reichs-Graf, / Gnaedigster Herr Herr. /

Es ist ohne Zweyfel / Gnaedigster Herr / Reichs-Graf // und / Fundator, daß die / Wahrheit

bey jetziger boesen Welt / zu ihrer selbst eygenen Beschuetzung / schier nicht mehr starck
genug seyn / will / dahero dann in gebraeuchli-/cher Übung neue Buecher oder ge-
/samlete fleißige Arbeit / sonderbar / zu Verfechtung deß allein-seeligma-/chenden
Glaubens / grossen Herren zu / mehrerer Authoritaet / und Schirms / willen / man zu
dediciren pflaget. / Nachdeme dann mir bekannt / daß /

[XXII]

Dero angehoerige Herrschafften an / die unglaubige Saechsische Graen-/tzen anstossen /
und der Gnaden-/Orth MARIA Heuendorff auch / nicht weit davon entlegen / habe ich /
mich unterfangen mit etlichen Con-/troversiis oder Glaubens-Strittig-/keiten vor Ihre
Hoch-Reichs-/Graeflichen Gnaden / und / Herrn Fundatore zu erschei-/nen / gaentzlich
hoffend: daß selbes / unter Ihre Hoch-Reichs / Graeflichen Gnaden herrlichen / Nahmen
/ und Ansehen / gleich als / unter einen sicheren Schatten-rei/chen Linden-Baum wider
alle sau-/sende Sturm-Wind aller unglaubi-/gen Widersacher seinen Schutz und /
Sicherheit erhalten werde; und / diesem Werck (wann Dero Hoch-/Reichs-Graefliche
allenthalb ge-/priesener Nahmen vorgehet) ei-/

[XXIII]

nen mercklichen Respect, und Si-/cherheit verschaffen / und mit Ab-/treibung aller
Widersacher Laeste-/rung ung Frevels / beschirmen wer-/den. /

Solte sich auch hierdurch kein / Irrglaubiger bekehren / und die an / diesen Werck
angefuegte Wahrheit / nicht erkennen / so wird dennoch / die recht-glaubige Gemeine
hiermit / in Glauben bestaettiget werden / wel-/ches mir ueberflueßig genug ist. /

Mithin wird Ihre Hoch-/Reichs-Graeflichen Gnaden / auch wohl wissend seyn /
daß diesen / Andachtigen Gnaden-Orth MA-/RIA Heuendorff mit unzaehlig-viel /
Gnaden / und wahren Wundern der / starcke Goettliche Armb / und seiner / werthesten
Mutter Guete und Gna-/den / zu sonderlichen Trost aller / recht-glaubigen Christen /
gepruefet / habe; dahero dann / wann die /

[XXIV]

Herrlichkeit deß Koenigs gut ist / zu verschweigen / die Werck GOt-/tes aber offenbaren und loben // ehrlich / Tob. 12. v. 7.²¹⁶ so ist der / wunderthaetige Gnaden-Orth MA-/RIA Heuendorff auch billich dar-/zu zu rechnen / daß eben von selben / die Wunderwerck GOTTes / und / die ertheilte sonderbare Gnaden / MARIAE der Mutter der Barm-/hertzigkeit / bey allen recht-glaubi-/gen Catholischen Christen außbre-/chen und / kundbar (zu fruchtbarer / Fortsetzung der Andacht gegen die-/ser wunderthaetigen Statuen) ge-/macht werden. /

Solchemnach ich eben auß die-/ser Ursach nicht umgehen koennen // die Beschreibung der grossen Wall-/fahrt zu mehr-gedachten Gnaden-/Orth / allen Marianischen Liebha-/bern durch einen offentlichen Druck / mitzuthemen / allein mit diesem (als / einem an sich selbst geringen / und /

[XXV]

einfaeltigen Werck) habe ich mich / anderst nicht unterstehen wollen // der heuntigen Christlichen Welt un-/ter die Augen zu treten / als unter / Dero Hoch-Reichs-Graefli-/chen Nahmen / wohl-wissend / es / werde selbes (so gering es immer / seyn mag) von niemand leichtlich / koennen verworffen werden / sofern / es von Ihro Hoch-Reichs-/Graeflichen Gnaden mit Gnae-/digen Anblick bewuerdiget wurde. / Gleich wie nun Dero bekannte / Guete / und groester Eyfer gegen / GOTT / und seiner werthisten Mut-/ter mich in keinen Zweyfel setzet // zumalen Dero angenaturte Mil-/digkeit / und grosse Freygebigkeit ei-/nen unverwuerfflichen Zeugen ab-/giebt / durch wuerckliche Erbauung / eines so schaeztbaren neuen GOt-/tes-Hauß / laut der Wort deß Heil. /

[XXVI]

Gregorii Hom. 30. in Joann. Proba-/tio dilectionis exhibitio est operis; / Die Prob der wahren Liebe ist / die Erweisung deß Wercks; darff / also vor diesesmal nicht mehrers / vorbringen / dann die Prob zeuget / sich selbst; auß welchen erhellet // daß diese zarte Neygung / und An-/dacht gegen MARIAM in Heuen-/dorff in Dero Hoch-Adelichen-/nebst mannigfaeltigen Tugend ge-/zierten Hertzen als wie ein kost-/barer Diamant, tieff

²¹⁶ Tóbit, kapitola 12.: (12:7) „*etenim sacramentum regis abscondere bonum est opera autem Dei revelare et confiteri honorificum est*“; Je dobré zachovávat královo tajemství, ale Boží skutky je třeba odhalovat a s úctou vzdávat chválu. Konejte dobro, a zlo vás nepostihne.

und vest ver-/faßter scheine. Hiemit mich ge-/troeste / daß ein jeder diese meine De-
/dicirung wird rechtsprechen / da ich / diese geringe Arbeit keinen andern // als unserm
Allergnaedigsten / Herrn Fundatori dieses schon / ueber 500. Jahr wunderthaetig-Ma-
/rianischen Gnaden-Bilds offeriret // und dabey meiner geistlichen Schul-/digkeit ein
Genuegen gethan zu ha-/

[XXVII]

ben vermayne. Die Gnaden-rei-/che und barmhertzige Himmels-Koe-/nigin /
QVAE TOT PRODIGIIS INSI-/GNE ORNATA REFVLGET, ET HIC FERT POPVLO
MV-/NERA GRATA SVO. / [1731]

Wolle auch Ihro Hoch-Reichs-/Graefliches Hauß reichlich seeg-/nen / schuetzen / und
in langwieriger / Gesundheit deß Leibes / und der / Seelen erhalten. /

Ihro Hoch-Reichs-/Graeflichen Gnaden / und / Gnaedigsten Herrn Fun-/datoris /

Datum 20. Junii, 1731. /

Demuethiger Geistlicher Diener / Pater Edmundus Oppitz, / Franciscanus. /

1

Das I. Capitel. /

Von gemeinen Ruff / Mey-/nung / und Erkenntnuß des / Gnaden-Bilds. /

Allbekannt ist es / daß in / diesen glorreichen Koenigreich / Boeheimb sehr viel wunder-
/thaetige Marianische Gnaden-/Bilder gefunden werden / deren Zahl ich / nicht
aufrechnen will / nach deren mildrei-/chen ertheilten unzählbaren Gnaden / aus / Ursach;
damit ich keinen Gnaden-Orth / sein Alterthum noch Vorzug mehr gesche-/hener
Miraclen, oder ertheilten Benefi-/cien benehmen moege. Mein Vorhaben / ist allein / von
der gnadenreichen Maria-/nischen Statuen in Heuendorff (so in den /

2

aeussersten Graentzen deß Koenigreichs Boe-/heimb verehret wird) zu schreiben / wie /
auch dessen grosse Wolthaten / und Gna-/den (welche die Marianische Clienten bey /
selben heiligen Gnaden-Bild erhalten) / weltkuendig zu machen; Ungeacht selbe / an

benannten Gnaden-Orth alle Sonn-/und Feyertaeg auf offentlicher Cantzel /zu / hoechster Auferbauung / und vielmals zu / groester Verwunderung (nebst beygelegten / authentischen Zeugnissen / wie auch bey-/gedruckten Stadt-Insigeln selber Staedte // deren Mitglieder die Huelff erlanget) vor-/gezeiget und abgelesen werden. /

Mithin / obschon ich erkenne meine We-/nigkeit / daß ich nach Genuegen das gebueh-/rende Lob Mariae / Wunder und erheil-/te Wolthaten zu beschreiben nicht vermoe-/ge / in Erwegung / daß die Allerseelig-/ste Jungfrau schon von so vielen Heiligen / Vaettern / fuertrefflichen Lehrern und Theo-/logen, mit Schrifften und Buechern / mit / ungesparten Fleiß / mit geistlichen Eyfer // mit groesten Nutzen dermassen gepriesen / worden / daß ich mit jenem Comico sa-/gen moechte: nihil dictum hìc, quod non /

3

dictum priùs. Nichts destoweniger ha-/be ich nach meiner Geringheit diese Be-/schreibung der Heuendorffer Gnaden-Bild-/nuß zu Lob und Ehr der Himmels-Koe-/nigin Maria / und Nutz der Frommen // dennoch mir vorgenommen / indeme (nach / Zeugnis deß heiligen Koenigs Casimiri) / solches niemal soll unterlassen werden // laut jener Wort: quàmvis sciam, quòd / Mariam nemo dignè praedicet, tamen / vanus & insanus est, qui eam reticet.²¹⁷ / Obwol ich weiß / daß Mariam nie-/mand wuerdig preysen kan / dennoch / leicht und unsinnig ist / der dessen Lob / verschweigen thut. /

Diesemnach / ob zwar wegen so gros-/sen Alterthum von demselben Jahr (in / welchen das gnadenreiche Bild erkauffet // und in einen Linden-Baum gestellet wor-/den) noch dato nichts verlaeßliches zu finden / ist / weder dienlich scheint / zu Erlaeute-/rung dieser Histori auf eytle Muthmassung / sich zu gruenden; So ist doch unlaugbar // daß erwehntes Gnaden-Bild schon ueber / 500. Jahr von einem armen Bauers-Man[n] / aus dem darbey liegenden Doerffel Muehl-/

4

deneychen zu Zittau in Laußnitz um 7. / Pfenning erkauffet / in einen Linden-/Baum nacher Heuendorff (wo damalen / ein lauter Wald war) getragen und ge-/stellet worden; welches Jahr aber eigent-/lich es geschehen / ist GOtt allein bekannt. / Nachgehends ist

²¹⁷ Hymnus na Pannu Marii; „I když vím, že Marii nikdo není hoden velebit, přesto lehkomyslný a smyslu zbavený jest ten, jenž chválu zatajuje.“

diesem heiligen Marien-/Bild von dem andächtigen Catholischen / Frey-Herrn von Biberstein (so damalen / die Herrschafft Friedland besessen) eine / Capellen erbauet worden / welcher sie zu / unser Lieben Frauen Heimsuchung nennen / lassen; In dessen Gewoelb damals zu se-/hen war / daß erwehnte Capellen erbau-/et worden Anno 1211. der andere Theil / aber 1252. hat am Tag S. Francisci seine / Endschafft erreicht / aus welchen hin-/terlassenen Gedächtnussen und angefüg-/ten Schrifften genugsam zu erweisen ist // daß schon damalen die Marianische Sta-/tuen sey andächtig besucht worden. /

Die Ursach aber / warum das heilige / Bild von selben armen Bauers-Mann nach Heuendorff getragen / und in einen / Linden-Baum gestellet worden / ist nach Aussag folgender Zeugen diese: weilten /

5

nemlich deß gedachten Bauers kranckes / Weib und Kind durch keine menschliche / Huelff noch Mittel künden genesen / und / ihnen zu helffen nicht wusten / so hat sich / zugetragen: daß / nachdeme dieser hoechst-/betruete Mann / im Wald an seine Ar-/beit gangen / selben ein Schlaff ankom-/men / und sich unter einen Linden-Baum / (alldort zu ruhen) geleet; in welchem / Schlaff ihm in einen Gesicht geoffenba-/ret worden / er soll ein Marien-Bild kauf-/fen / selbes in diese Linden stellen / und / dabey samt seinen krancken Weib und Kind / seine Andacht verrichten / so wuerden sie / die Gnad der Gesundheit erlangen: wie / dann auch geschehen; daß er nachgehends / in Zittau um 7. Pfening (wie gemeldet) / die nunmehr uhralte Heuendoffer Sta-/tuen alldorten erkauffet / und in den Heuen-/dorffer Wald getragen / in der Linden auf-/gestellet / und bey selber Mariam die Mut-/ter der Barmhertzigkeit in ihrer Figur mit / inbrunnstiger Andacht verehret; und sie-/he Wunder! Von Stund an stehet das schon / halb todte Weib samt dem Kind frisch und / gesund auf / gehet ihren Weeg nach Hauß //

6

GOtt lobend und danckend in seiner Hei-/ligen Mutter Maria. / Einen so vortrefflichen Gnaden-Thron / hat in diesen Orth / und aeußersten Graen-/tzen deß Koenigreichs Boheimb / die ar-/beitsamme Bauerschafft gezeiget und / aufgerichtet. Damit aber dieser / nicht / in der Einsamkeit vertunckelter stehe / hat / die Goettliche Absicht es also verordnet // daß nach geschehenen ersten Miracul, durch / Genesung deß erwehnten Bauern-Weibs // und ihres Kinds die Marianische Vereh-/rer diese und andere grosse

Gnaden nach-/gehends weit und breit schallbar gema-/chet / und außgebreitet; durch welche / Erschallung das Christliche Catholische / Volck dergestalt ermundert / und die An-/dacht je laenger / je mehr zugenommen // daß von allen Orthen aus Boeheimb // Schlesien / Laußnitz / Meissen und viel / mehr Meilen Weegs grosse Wallfarthen // und Processiones dahin angestellet wor-/dem / dabey viel Krancke / Krumme // Blinde / und andere preßhaffte Menschen / durch ihre Andacht / und dahin genommene / Zuflucht ihre Gesundheit erlanget haben. /

7

Dieses alles nun erwehnte / ob es zwar / als eine glaubwuerdige Tradition und muen-/dlicher Bericht / den die Kinder dieses Orts / von ihren Voreltern / und ein Geschlecht / von dem andern (gleich als wie durch un-/verzuckte Handreichung von Anfang diß / anhero) erhalten und behalten haben / und / darum recht mit dem Propheten David in / 43. Psalm²¹⁸ singen und sagen koenten; DE-/US, auribus nostris audivimus, Patres no-/stri annunciaverunt nobis, opus quod / operatus es in diebus eorum, & in die-/bus antiquis: GOTT / wir habens mit / unsern Ohren gehoeret / unsere Vaetter / habens uns erzehlet / was du gethan / hast zu ihren Zeiten von Alters her. / So ist jedennoch von unterschiedlichen / hohen Geistlichen und Weltlichen dahin / getrachtet worden / wie solches in ein ge-/wiese und warhaffte Beschreibung durch / glaubwuerdige Zeugnissen zu bringen seye: / Uber allen angewendten Fleiß aber / ist es / endlich so weit gelanget / und in dem Ar-/chiv in Friedland befunden worden / daß / 4. glaubwuerdige Maenner und Innwoh-/ner dieses Kirch-Spiels (was sie theils von /

8

ihren Eltern und Groß-Eltern erzehlen / gehoert / auch was sie selbst gesehen (nach / ihrer Einfalt) doch mit guten Gewissen / außgesagen und bekraefftiget haben / bey / Verhoerung geistlich-und weltlicher Her-/ren. So geschehen den 12. May / 1655. / in Heuendorff. /

Erster Zeuge dessen ist Jacob Sembdner / ein Gaertner / und der Herrschafft Friedland / geschworner Foerster / 40. Jahr alt / die-/ser meldet bey seinem guten Gewissen

²¹⁸ Žalm, 43. kapitola: (43:2) „*Deus auribus nostris audivimus patres nostri adnuntiauerunt nobis opus quod operatus es in diebus eorum in diebus antiquis*“; Nebo ty jsi Bůh mé síly. Proč jsi mne zapudil? Proč pro soužení od nepřítelů v smutku mám ustavičně choditi?

/ er / habe von seinen Eltern oefftermals gehoeret // es waere dieser Orth / wo jetzo die Kirche / stunde ein eytle Wildnuß und Gebuerg ge-/wesen / nicht weit davon aber waeren etli-/che Haeuser gestanden / so jetzo im Doerffel / (Mueldeneychen genannt) daselbst ein / einfaltiger frommer Mann gewohnet / so / die Siblaeuße in Gebuerg gemacht / solche / in Laußnitz verkauffet / und also sich kuem-/merlich ernahret hat; indeme ihm aber sein / Weib und Kind kranck worden / und lan-/ge Zeit darnieder gelegen / also waere er in / Sorgen und Kummer in dem Wald an / seine Arbeit gangen / und ihm ein Schlaff / ankommen / daher er sich unter einen Lin-/

9

den-Baum geleget / im Schlaff aber ist / ihm vorkommen / er koenne seinen Weib und / Kind wol helffen / er solte nur auf Zittau / gehen / ein Bild unser lieben Frauen kauf-/fen / solches in den Linden-Baum setzen // sein Weib und Kind darzu fuehren / und ih-/re Andacht verrichten lassen / auf selben / nachfolgenden Feyertag waere er auch / auf Zittau gangen / bey einen Bildhauer / um 7. Pfenning ein Bild gekauffet / sel-/bes bey seiner Zuruckkunfft in die Linden / (so hol gewesen) gesetzt / sein Weib / und Kind auf einen Wagen dahin fuehren / lassen / die waeren nach verrichten Gebeth / beyde gesund worden. Welches dann aller / Orthen schallbar worden / und haetten sich / gar viel Krancke dahin bringen lassen / die / mit der Gnad GOTTes aller gesund worden./

Imgleichen waere ihm auch von seinen / Eltern gesaget worden: daß ein vorneh-/me Frau bey Prag her; mit 6. Schim-/meln daher kommen / waere gantz krumb / und lahm gewesen / daß man sie auf ei-/nen Stuhl tragen muessen / nachdeme sie a-/ber etliche Taeg allhier verblieben / und / ihren GOTTes-Dienst verrichtet / seye sie /

10

gantz gesund worden / daß sie auch von der / Kirchen auß biß zu der aeussersten Capellen / zu Fuß gangen / sich daselbst auf ihre Kut-/schen gesetzt / und nach Hauß gefahren. /

Imgleichen haetten man auch einen Kna-/ben (so gantz blind gewesen) auß Boeh-/men daher gebracht / der waere wiederum / sehend worden: seine Mutter haette diesen / Knaben selbst gesehen. /

Item haetten auch seine Eltern gesagt: / daß ein gar muthwilliger Eisenhammer-/Knecht unter Goerlitz gewesen / so ein Cru-/cifix gespottet / und demselben eines zuge-/truncken / worauf er alsbald stumm wor-/den. Nachmalen haette man ihm daher / nacher

Heuendorff verlobet / und waere / nebst andern 6. Hammer-Knechten anhe-/ro kommen / nach verrichteten Gebeth / seye / er wieder redend worden. /

Mehr haetten seine Eltern erzehlet / daß / eine Magd der Unzucht waere beschuldiget / worden / so aber solches gelaugnet und / sich vermessen / wann sie nicht eine Jung-/frau seye / so sollen ihr die Zoepff vom Kopff / abfallen / wann sie wuerde in die Kirchen / gehen; als sie nun in die Kirchen gingen //

11

waeren ihr unter der Kirchen-Thuer vor / maenniglich die Zoepff abgefallen. Wel-/che man nachmalen zu einen Denck-Zeichen / in die Kirchen aufgehenckt / und seyn selbe / noch heutiges Tages zu sehen. /

Der andere Zeuge ist Georg Augsten // von Weißbach ein Gaertner daselbst / seines Alters 40. Jahr / dieser saget auß // daß sein Vatter 107. Jahr alt gewesen // von dem er vielfaeltig²¹⁹ gehoeret / daß gar viel / Krancke allhier in Heuendorff gesund wor-/den / daß auch eine grosse Anzahl Kru-/cken / so die lahm hinkommende und ge-/sund wordene Menschen all dort hinterlas-/sen haben. Den Anfang und Ursprung / dieser Kirchen / mit Erkauffung unser / Lieben Frauen Bildnuß erzehlet er de Ver-/bo ad Verbum, wie der erste Zeuge auß-/gesaget. /

Dritter Zeuge ist Johannes Neumann // von Heuendorff ein Gaertner / seines Alters 60. Jahr / dieser erzehlet ebenmaessig / den Ursprung dieser Wallfahrt von Erkauffung deß Marien-Bilds / wie vor ermeld-/te zwey Zeugen bey ihren guten Gewissen / außgesaget. /

12

Vierter Zeuge ist Fabian Lindner / ein / Gaertner in Heuendorff / seines Alters 90. / Jahr ein wol beruehriger Mann / so lange / Jahr in diesen Gebuergen Foerster gewe-/sen / dieser saget au / daß er von seinen / Eltern und Groß-Eltern erzehlen gehoe-/ret: es haette sich alles und jedes mit dem / Bild unser Lieben Frauen / und Gesund-/werdung jenes Weibs begeben / wie der / erste Zeuge umstaendig bezeuget / und an-/dere / und dritte bekraefftigt. /

Von der erst gedachten adelichen Frau-/en sey ihm bewust / daß ungefaehr vor 78.

²¹⁹ V tomto slově došlo k chybné sazbě. Nelze s přesností říci, zda je se jedná o vielsaeltig nebo vielfaeltig.

/ Jahren / eine Frau (so man eine Panner-/Frau genennet) mit 6. Schimmeln / und / viel Leuthen nach Heuendorff kommen/ wae-/re 10. Meilen hinter Prag her gewesen // haette bey seinen Vatter (so ein Schitz ge-/wesen / seines Alters 60. Jahr) eingekehret // die Pferd aber in Kretscham ziehen lassen // waere gantz krumb gewesen / und haette / sich alle Tag auf einen Stuhl in die Kir-/che tragen lassen / und als sie biß 4. Wo-/chen all dort verblieben / waere sie gantz ge-/sund worden / hatte darauf ihre in der Kranckheit angetragene Kleider bey der /

13

Kirchen abgezogen / und in die Kirchen / hencken lassen / waere nachmals von der / Kirchen zu Fuß weggegangen / biß zu der / aeussersten Capellen / nachmalen auf den / Wagen gesessen / und nach Hauß gefah-/ren; Er Zeuge habe sie gar wol gekennet // haette ihm auch manches Stuck weiß Brod / gegeben. /

Von dem Blinden dahin gebrachten / Jungen meldet er / daß solcher auß Boe-/heimb von seinen Freunden dahin gebracht / worden / und bey seinen Vatter eingekeh-/ret; Als sie nun in die Kirch gingen / und / ihr Gebeth verrichtet / waeren sie wieder / in seines Vatters Hauß kommen / und / dem Jung eine Suppen geben wollen // so habe der Junge gesaget: er sehe ein / Fenster; worauf die Boehmen alle auf die / Knye gefallen / und in boehmischer Sprach / gebethet / seine deß Zeugens Eltern / und / andere Leuthe haetten gefragt / was dieß / bedeute? So haetten die Boehmen gemel-/det / daß der Knab sehend worden: wae-/ren also mit ihm nach Hause gegangen; und / diesen Knaben haette er Zeuge selbst gese-/hen / daß er sein Gesicht wieder bekom-/

14

men. Wuste sonsten / und haette selbst / auch gesehen / daß gar viel lahme und / preßhaffte Leuthe an Kruecken dahin kom-/men / gesund worden; und die Kruecken / in der Kirchen liegen lassen / deren dann / eine grosse anzahl in der Kirchen gelegen // damit hat er seine Aussag beschlossen. /

Daß nun alles / von vorgemeldten 4. / Persohnen bey ihren guten Gewissen frey-/willig außgeredet worden / wird von Un-/terschriebenen / als dem Ehrwuerdigen / Herrn Patre Joanne Heyneman, der / Hochloeblichen Societet JESu Priestern // (Titl.) Herrn Christoph Strauch von / Blumenthal / auf Lautsche und Wuen-/schendorff / der Zeit Graff Gallasischen / Oberhauptmann / und an statt der hier-/zu erfordernten Gerichte der Stadt

Fried-/land Herrn Cyriace Gembrich Raths-/Verwandten / und in Abwesenheit deß /
Verordneten Stadt-Richters / Gerichts-/Verwaltern / und Herrn Georg Weseler // auch
Raths-verwandten allhier / mit ih-/rer eigenen Hand Unterschrift / geistli-/chen / adelichen
/ und gewoehnlichen Pet-/schafften / aufgedruckten Insigl bekraeffti-/

15

get. Und so viel von den Ursprung der / grossen Andacht / so jaehrlich von undenck-
/lichen Jahren auß benachbarten Laendern / mit vielen Zulauff deß Volcks zu Heuen-
/dorff verrichtet worden / welchen ein / Christlicher Leser hoffendlich glauben / wird /
sintemalen nach Zeugnuß deß heili-/gen Pauli in zweyer oder dreyer Mund / soll bestehen
ein jedes Wort / 2. Cor. 13.²²⁰ / und wolte man diese mit Zeugnuß genug-/sam bekraefftigte
Beschreibung vor ein / Papisten-Gedicht und Fabelwerck hal-/ten / so koenten
ebenmaessig mehr andere / beglaubte Historien in ein Zweifel gezo-/gen werden: Hoffe
dahero vielmehr / daß / aufs wenigst die Christlich-Catholische / Glaubens Genossen (als
welche dergleichen / Wunder-Gnaden durch taegliche Erfahr-/nuß fast gewohnet und
gewiß; ungeacht / aller Widersacher (welchen sich GOtt in / solcher Krafft und Guete
nicht also offen-/baret) diese jetzt ermeldte Histori zu be-/sonderer Lob und Ehr der
Himmels-Koe-/nigin Mariae vor wahrhafft halten werden // und annehmen: Merck-und
denckwuer-/dig scheint mir auch zu seyn; wie daß bald /

16

nach unserer Ankunfft in Heuendorff / ein / alt-erlebter glaubwuerdiger Mann von /
Mildeneichen / ein alte krum fast nicht mehr / lesliche Schrift habe vorgezeigt / in wel-
/cher enthalten war / nachdeme das Lu-/therthum starck eingerissen / und die Ca-/tholische
Herren von Biberstein gestor-/ben / die Herrschafft Friedland aber durch / Erbschafft an
die Herren von Raedern / kommen / (welche der Lutherischen Reli-/gion zugethan waren)
daß selbe die Wall-/fahrts-Leuthe auf allerley Weiß und Weeg / haefftig verfolget haben /
endlich gar die / Kirch gesperret / und nach aller Moeglich-/keit verhindert / also / daß
auch derowe-/gen viel grosse beschwerliche Klagen bey / der Roemisch-Kayserlichen
Majestaet Ru-/dolpho II. Christmildigster Gedachtnuß / einkommen / auch ihre

²²⁰ 2. Kniha Korintským, 13. kapitola: (2. Korintským 13:1) „*Ecce tertio hoc venio ad vos: in ore duorum vel trium testium stabit omne verbum.*“; Nyní se k vám chystám už potřetí – „ústý dvou nebo tří svědků bude potvrzena každá výpověď“.

Unbefuegnuß ihnen / starck verwiesen / und solche boßhaffte Ver-/fahrungen hoechst
verbotten worden. A-/ber jedennoch haben sie ihre boese Proce-/duren nicht eingestellt
/ und den Wall-/fahrts-Leuthen allerhand Bedraengnussen / anthun lassen / gleichwohl hat
man die gute / fromme Leuthe hiervon nicht gaentzlich ab-/

17

wendig machen koennen; daher weilen / nicht erlaubt war / in der Kirchen ihre /
Andacht zu verrichten / (in welcher das / Gnaden-Bild in dem Altar unter ver-/schossenen
Altar-Fluegeln verwahret war // wie auch die Kirch-Thueren wohl versper-/ret) so haben
die eyfrige Marianische / Liebhaber ihre Vota oder Geluebnuß in / denen dabey liegenden
Waeldern / wo sie / die Kirche von ferne ersehen konnten / an / die Baum-Aeste
aufgehaengt / wegen em-/pfangenen Gnaden / dardurch GOtt // und seiner Heil. Mutter
Mariae Danck zu / sagen. /

Immittelst seyn die langwierige Kriegs-/Zeiten eingebrochen / so sonderbar dieses
/ Revir jederzeit vor andern gar sehr be-/troffen / und ungeacht ermeldte Kirch zu /
unterschiedlichen malen von denen Solda-/ten gantz spoliret / und außgepluendert /
worden / so ist jedannoch das Gnaden-/reiche Bild Unser Lieben Frauen jederzeit / in dem
Altar unversehrt geblieben; und / weilen nach erlangten edlen lieben Frie-/den / dieser
Herrschaft Unterthanen / (GOtt Lob!) wiederum zu der allein /

18

seelig-machenden Religion sich bequemet /hat auch die ur-alte Devotion, und Be-
/suchung dieses Heil. Orths von Jahr zu / Jahr zugenommen / und sich vermehret / biß auf
jetzige Zeiten.

Das II. Capitel./

Wie / und auf was Weiß das / Heil. Bild gestaltet ist. /

Kurtz kommt zu mercken die Be-/schaffenheit deß Gnaden-Bilds / zu Heuendorff; und ist
solches in / Holtz geschnitten / dessen Laenge zusamt / den runden Stock darauf es stehet
etwas / ueber eine halbe Ellen außmachet. Das / Haupt der Gebenedeyten Jungfrauen ist
/ mit einer vergoldten Koeniglichen Cron / geziehret; in der rechten Hand haltet sie / einen
rothen Apffel / auf der lincken Hand / traget sie das JESU-Kindlein / oben /

her gantz nackend / unten her mit einen / weissen Schuertzlein umgeben / dessen klei-/ne Haendlein den Apffel umgreiffen; das / Angesicht der Jungfrauen ist gantz schoen / und holdseelig / wie auch deß JESU-/Kindleins / doch ein wenig brunett; der / Leib der Jungfrauen ist geziehret mit ei-/nem goldenen Mantel / dessen Vorder-/theil / welches wir das Futter nennen / ist / blau; der Rock der Gebenedeyten Jung-/frauen ist gelb und bleich biß auf die Fueß / hangend / mit einen Guertel umgeben um / den Leib / der gantze lincke Fuß gehet vor // der rechte aber nur den halben Theil mit / rothen Schuhen angethan; das heilige / Bild stehet auf einen Stock gantz rund // in Cilinder-Figur gedrechselt / mit gruen / und rother Farb ueberzogen; und das ist / deß Gnaden-Bilds Groesse / Gestalt / und / Beschaffenheit. /

Der Hochwuerdige Christianus Augu-/stinus Pfaltz, SS. Theologiae Doctor, / &c. weyland Dechant, und Vicarius / Foraneus zu Friedland / der Kirchen zu / Heuendorff Pfarrer / auß schuldigst-tra-/gender Lieb gegen Mariam zu Heuen-/

dorff / hat dieses Gnaden-Bild in Kupf-/fer stechen lassen / dardurch die Andacht / Mariae zu vermehren. /

Ebenfalls haben solches Gnaden-Bild / in Kupffer stechen lassen Ihro Excel-/lenz der Gnaedige Herr Fundator. Wie / nicht weniger der Wohl-Ehrwuerdige in / GOTT ruhende Herr Joann Georgius / Riesner, Vicarius Foraneus, Decanus / Friedlandensis. Annô 1691. Es ist auch / damalen / als dem Orden S. Francisci / Reformatorem der Boehmischen Pro-/vintz, die Kirche zu Heuendorff ist ueber-/geben worden / ebenfalls erwehtes Bild / in Kupffer gestochen worden auf einen / grossen Bogen / wie auch in einen klein-/nen Blat / auf der andern Seiten der Ur-/sprung in Compendio deß Gnaden-/Bilds / samt einen teutschen Gebeth zu / Maria der Mutter GOTTes / und gar / billich / dann es ist allezeit in der Kirchen / GOTTes ein ueblicher Gebrauch gewesen // und von denen Heiligen Vaettern und / Lehrern der Kirchen (welche die heilige / Schrift gantz wohl verstanden) jederzeit / geuebet / und gelehret worden / daß Ma-/

ria / und die Heiligen zu verehren seyn // wie dann dieß durch ein augenscheinliches / Wunderwerck bekraefftiget worden / und / daß es ersprießlich sey / Mariam / wie / auch andere Heilige in allen Noethen und / Gefaehrlichkeiten anzuruffen / dargethan / wird. /

In dem Jahr nach der Gnaden-reichen / Geburth Christi 787. als der Kaeysers / Leo, ein abgesagter Feind der Bilder // vernommen / wie er durch die Schrifften / deß Heil. Joannis Damasceni nicht we-/nig beleydiget worden / damit er sich an / ihme rechnen moechte / hat er sich samt et-/lichen der Seinigen auf List und Falsch-/heit begeben; ließ durch einen der Seini-/gen einen Brief verfertigen / welcher deß / Joannis Hand gantz genau nachaffen / kunte / darunter schrieb er deß Joannis / Nahmen. Nun aber wurde dieser Brief / dem Kayser Leo (wiewohl falsch) ueber-/reicht / in welchen enthalten / daß er den Kayser animire die Saracenische Stadt / Damascen zu bekriegen / und zu ueberwael-/tigen. /

Diesen falschen Brief schickte der Kay-/ser Leo dem Fuersten der Saracener, wel- / chen als der Fuerst empfangen / und dem / Joanni gezeigt / hat er zwar bekennet // daß diese Schrift der seinigen gantz gleich / seye / aber was darinnen enthalten / daran / hab er nicht gedacht / vielweniger selben / geschrieben. Der Tyrann aber glaubete / mehr dem Kayser / als Joanni, befahl / dem Joanni die rechte Hand abzuhauen; / darauf verfuegte sich Joannes nacher Hauß / in seine Beth-Kammer / warff sich nie-/der auf die Erden vor der Bildnuß der / Hochgelobten Himmels-Koenigin Ma-/riae / mit vollen Vertrauen / in dieser sei-/ner aeussersten Noth bey ihr Huelff zu fin-/den / wie auch geschehen. Dann Joan-/nes hielt seine abgehauene Hand zu dem / Arm von welchem sie ihm war abge-/hauen / durch seyn eyfriges Gebeth hat / er auch erhalten / daß ihm die Hand von / Stund an wieder ist angewachsen / als / wann sie zuvor niemaal waere abgehauen / worden. Dann als Joannes bethender / sagte: Nun O Gebenedeyte Jungfrau! / siehe an mit deinen barmhertzigen Au-/

gen mein Elend / und dieweil ich alle-/zeit mit dieser meiner Hand / als mit / einem Werckzeug / schriftlich deines / Sohns / wie auch deine Ehr wider / alle Ketzler verfochten / wilst du fer-/ner deine Ehr durch mich verfochten / wissen / so heyle mir meine abgehau-

/ne Hand; und siehe / alsobald entschlief / Joannes, als er aber erwachte / befindet / er seine Hand ganz gesund / und heyl // bloß allein um die Hand war ein Blut-/rother / gleich wie ein gezogener Faden / an jenem Orth zu sehen / wo die Hand / zuvor war abgehauen / und zu einem Kenn-/zeichen verblieben. /

Als der Fuerst solches wahrgenommen // wolte er ihn wieder in die vorige Ehren-/Aembter einsetzen / Joannes aber ver-/langte innstaendig seinen Abschied / wel-/chen er auch endlichen / ungeachtet schwer // erhalten; entschuetete sich aller seiner / Haab-und Baarschafft / solche denen Ar-/men außspendend; verreisete darnach erst-/lich nacher Jerusalem; von dannen kant / er in Syrien in die Einoede bey S. Saba/

24

laurum genannt / fuehrte ein einsames / heiliges Closter-Leben./

Also bezeuget es Johannes Patriarch / zu Jerusalem in Leben deß Heil. Joannis / Damasc. ad An. 787. /

Was aber anbelanget / daß die Vaetter / in der Versammlung beschlossen / wie daß / die Bilder zwar zu verehren seyn / nicht / aber Cultu Latriae, das ist / mit Goettli-/cher Ehr / welche GOtt allein zustehet; / dieß hat auch zum oefftern bekennet der / Heil. Joannes Damascenus in seinen / Schrifften / da er unter die Ketzer zehlet / diejenigen / welche einen Bild zuzueyg-/nen sagten / Cultum Latriae, oder Goett-/liche Ehr / welche er auch nennet Chri-/stiano-Catagoras, das ist / Anklaeger / der Christen / Ursach dessen / weilten oeff-/ters wegen ihres falschen Gerichts from-/me Catholische Christen Verehrer der / Goetzen gescholten werden / als wann sie / die Bilder wie Goetter verehreten; gleich / wie heunt zu Tage uns auch vorwerf-/fen die ketzerische Lutheraner und Calvi-/nisten / allein falsch und boßhafft. /

25

Daß nun die Verehrung der Heiligen / Bilder / keine neue der Catholischen Er-/findung sey / wie es die Lutheraner und / Calvinisten falsch außgeben / ist Sonnen-/klar / dann es ist schon solches vor viel / hundert Jahren bestaetiget worden / wie / zu sehen auß dem Concilio Oecumeni-/co VII. welches gehalten worden zu Ni-/caea in Bithinien Annô Christi 787. in / welchen zugegen waren nebst den Paebstli-/chen Legaten, Petrus Ertz-Priester / Pe-/trus ein Abbt / Tarasius Patriarch zu / Constantinopel / mit 350. Bischoeffen // und Abbten; der Kayser Constantinus, / und Irenes; wo den 10. Octob. in der 7. / Session

unter andern auch nachfolgendes / von Verehrung der Heil. Bilder zu hal-/ten beschlossen worden: Wir erkläeren / nach fleißiger Erforschung vor gewiß // daß / gleich wie die Figur oder Bildnuß / deß koestlichen und heiligmachenden / Creutzes zu verehren; also seyn auch / zu verehren die Ehr-wuerdige Bilder / sowohl unsers HERRN JESU Christi // seiner ungeschwaechten Mutter der / GOTTES-Gebaehrerin Mariae / wie /

26

auch andere aller Heiligen GOTTES // dann je oeffter selbige betrachtet wer-/den / destomehr werden die Betrach-/tende angeflammt zu der Liebe GOTTES / ihnen in ihren Tugendreichen / Leben zu folgen / und ihnen in ihren / Bildnissen gebuehrende Ehr zu erweil-/sen / aber nicht anzubethen / Cultu La-/triae, welche nach den Glauben ist // und welche Ehr GOTT allein gebueh-/ret. Die Ehr welche der Bildnuß er-/wiesen wird / geschicht dem /den das / Bild vorstellet; so folgen wir Paulo / den Apostel / welcher in Christo gere-/det hat / den Apostolischen Collegio, / und der alten Heiligkeit der Kirchen; / dann wir halten die Satzungen / welche / wir empfangen haben. Diejenigen / aber welche da anders lehren oder ach-/ten wolten // nach Meynung der irri-/gen Ketzer / verachtende die Satzung / der heiligen Kirchen / oder Neuerung / erdichtende / oder was abthun von / dieser Schrift / oder anderer Meynung / waeren; wann sie Bischoeffe oder Prie-/ster seyn / sollen sie ihres Ambts ent-/

27

setzet; die Muenchen aber und Layen // sollen der Communion beraubt seyn. / Also der ungefaelschte Text deß erwehn-/ten Concilii. /

Das III. Capitel. /

Der Heuendorffer Kirchen / Beschreibung. /

Den Wasser-reichen Fluessen und / Baechlein / ahnet auch nach die / Andacht / welche von geringfue-/gigen Quellern ihren Ursprung nehmen // und durch anderer Waesser Zufluß in grosse / Schiff-reiche Fluesse erwachsen / und sich / außbreiten; wie nach Genuegen zu erse-/hen in unsern Laendern / an dem Fluß / Oder / und Elbe / welche beyde in ihren / Ursprung sehr klein / die Elbe aber son-/derbar bey ihren Ursprung in den so ge-/nannten Riesen-Gebuerge / so unterweilen /

28

auch nach Pfingsten gantz mit Schnee be-/deckt ist; und wird dennoch in seinen / Fluß mit Vermischung anderer Waesser // groß und Schiff-reich zu maenniglicher / Verwunderung. /

Eben gleicher Gestalt hat sich die Heuen-/dorffer Andacht gegen der seeligsten Mut-/ter GOTTes Mariae vermehret; dann / erstlich zwar / war diese Andacht gantz / klein / nur unter wenigen in der Ge-/gend Heuendorff / daß auch eine kleine / hoeltzerne Capellen genug ware / die da-/malige Marianophilos zu fassen / welche / selbiger Zeit die regierende Friedlaendische / Herrschafft erbauen lassen; so bald aber / Land-kuendig worden jene grosse Gnaden // welche GOTT zu Heuendorff zu Ehren sei-/ner werthesten Mutter Mariae zu wuer-/cken anfienge / so hat sich auch Hauffen-/weiß das Volck gleich denen grossen Was-/ser-Flotten alldorten versamlet / daß al-/so nothwendig ware die Capellen zu er-/weitern / mueste also jene erste von Holtz / erbaute Capellen abgebrochen / und statt / derselben eine neue von Mauer aufgefueh-/ret werden. Weilen aber kuenfftiger Zeit /

29

die Andacht sich noch mehr vermehret // ist zu zweyen unterschiedlichen malen die-/se Kirche erweitert worden / also daß die / Andacht allezeit bequemlicher hat koen-/nen gepfleget werden. Anjetzo aber zum / drittenmal Anno 1722. zu einer gantz / solennen neuen / und in Wahrheit praech-/tigen Kirchen / zu einen sonderbaren / Thron Mariae in Heuendorff der Anfang / gemachet / und zu deroselben Grund-Le-/gung den 4. May ist gegraben worden; anbey aber den 28. May bemeldten Jahrs / der wuerckliche Bau erfolget / wie auch /

LAPIS FVNDAMENTALIS / POSITVS IN FESTO SACRAE / VIRGINIS NATAE./
[1722]

Von Ihro Excellenz /

Der Hoch-Gebornen / Frauen / Frauen JOANNAE / EMERENTIANAE LUDMIL-/LAE,
verwittibten Reichs-Graefin / von Gallas, gebohrnen Graefin / von Gaschin und
Rosenberg, Her-/tzogin zu Lucera, etc. deß Heuen-/dorfferischen Franciscaner Clo-/ster
Gnaedigsten Fun-/datorin, / Solenniter ist geleget / und eben an be-/nannten Marianischen
Fest-Tag / Von / Ihro Hochwuerden Gnaden // Herrn Herrn Aemiliano Koterow-/sky, Ord.
S. Benedicti, Monasterii / S. Joannis sub Rupe, & S. Kilia-/ni am Wasserhoff Abbate, /
Pontificaliter ist eingeweyhet worden. /

Daß also ich Mariam eben damals / schon haette koennen anreden mit den Wor-
/ten / mit welchen vor Zeiten Salomon die / Archen deß Bundes (da er selbe in Berg / Sion
versetzen wolte) angeredet hat: / Nunc igitur consurge Domine DEUS / in requiem tuam,
tu & Arca fortitudi-/nis tuae. 2. Par. 6. v. 41.²²¹ Derowegen / mache dich nun auf O HERR
GOtt! / zu deiner Ruhe / du / und die Arche dei-/ner Staercke. Mache dich auf O Ma-/ria!
(foederis Arca) du Archen deß / Bundes / du gebenedeytete Jungfrau / Maria! erhoeye
dich in deiner demue-/thigen Capellen / und geringen Woh-/nung / dann vorhero hast du
gewoh-/net in einer uralten Linden unter dem / freyen Himmel in einer Wildnuß //
gleichsam als in einen finstern Kercker // von allen Glaubens-Widersachern ver-/achtet /
und durch vielfaeltige Jahr / verlassen. Jetzo nun ist die angeneh-/me Zeit ankommen /
damit auch du / O Maria! in deiner heiligen Ab-/bildnng²²² und Statuen, ansehnlicher
und / hoeher in Heuendorff aufsteigen solst; /

²²¹ 2. kniha Paralipomenon, kapitola 6: (6:41) „*nunc igitur consurge Domine Deus in requiem tuam tu et arca fortitudinis tuae sacerdotes tui Domine Deus induantur salute et sancti tui laetentur in bonis*“; Nyní tedy povstaň, Hospodine Bože, k místu svého odpočinku, ty sám i schrána tvé moci. Tvoji kněží ať obléknou spásu, Hospodine Bože, ať se tvoji věrní radují z dobrých věcí.

²²² Zde pravděpodobně došlo k tiskařské chybě, tj. záměny písmena „u“ (abbildung) za „n“ (abbildnng).

Amice ascende superiùs, meldet der hei-/lige Text Lucae 14. v. 10.²²³ Freund rucke / hinauf / damit eben selbe Verachtung / und Geringschaetzung / welche du in / dieser deiner heiligen Statuen und Bild-/nuß / durch wundersame Zufaelle durch / viel hundert Jahr außgestanden / eben / selbe zu groesserer Glory dir gelangen / moege / und hiemit die gantze Welt se-/he / sic honorabitur quemcunque Rex / voluerit honorare, Esth. 6. v. 9.²²⁴ also / soll geehret werden den der Koenig will / ehren. Also geneygter Leser! ist es mit / der wunderthaetigen Heuendorffer Statuen / in dem Glorreichen Fest Mariae Geburth / (wie gemeldet 1722.) zungen / daß sie / mit grossen Jubel / wie auch in Gegen-/wart eines hohen Adels / und unzahlba-/ren Menge Volcks / ja unter Paucken-/und Trompeten-Schall / und Loesung der / Stucken / hoechst-erfreulich nach gelegten / Grund-Stein weiter und weiter aufge-/stiegen / allwo sie dann nun anjetzo in / Ansehung alles Volcks / als in einen / schaeztbaren Thron / gantz sicher sitzt und / ruhet / welche zuvor weder in einen ver-/

aechtlichen Winckel einen sichern Sitz noch / Ruhe hat finden koennen. /

Der Gnaden-Thron aber / oder das / alte Altar / ist von denen Staedten in / Laußnitz (als sie noch Catholisch waren) / ex voto in Heuendorff aufgebaut wor-/den; welches bezeugen die angeheffte / Wappen-Schilder / so heuntiges Tages / noch hinter den Gnaden-Bild zu sehen / seyn / deren Staedten / Bautzen / Zittau // Goerlitz / Lueben / und Lauben / nach Ge-/nuegen; darzu gehoeren etliche Zierathen // in welchen das Gnaden-Bild in groesse-/ren Festivitaeten gezieret wird / be-/kleydeter aber stehet es / allezeit. /²²⁵

²²³ Lukáš, kapitola 14: (14:10) „*sed cum vocatus fueris vade recumbe in novissimo loco ut cum venerit qui te invitavit dicat tibi amice ascende superius tunc erit tibi gloria coram simul discumbentibus*“; Ale jsi-li pozván, jdi a posad' se na poslední místo; potom přijde ten, který tě pozval, a řekne ti: „Příteli, pojd' dopředu!“ Pak budeš mít čest přede všemi hosty.

²²⁴ Ester, kapitola 6: (6:9) „*et primus de regiis principibus nobilissimis induat eum et teneat equum eius et per plateam civitatis incedens clamet et dicat: “Sic honorabitur quemcunque voluerit rex honorare”*“; Roucho a kůň ať jsou odevzdány do rukou některého z královských velmožů a šlechticů, oni ať obléknu muže, kterého chce král poctít, ať ho na koni provedou po městském prostranství a před ním provolávají: Tak se jedná s mužem, kterého chce král poctít!“

²²⁵ Na konci strany je uistěna dřevořezová viněta s akanty a granátovými jablky.

Das IV. Capitel. /

Von dem Linden-Baum in / welchen das Gnaden-Bild ist / gestellet worden. /

Was anbelanget die Linden-/Baeumer in Heuendorff / seynd / derselben damal drey
gewesen // deren zwey (welche mit ihren Aesten das / Gnaden-Bild und die alte Kirchen
et-/lich 100. Jahr / gleichsam als mit leben-/digen Armben bedeckt / und vor den / Sturm-
Winden beschuetzet) haben muessen / in Jahr 1722. zum Ende deß May / we-/gen
Erbauung deß anjetzo neuen GOt-/tes-Hauß / abgehauet werden. Der mit-/teriste aber /
oder der dritte / so deß Gna-/den-Bilds erste Herberg in Heuendorff / gewesen / hat schon
Anno 1211. weichen / muessen / welches auß dem alten Kirchen-/Gewoelb abzunehmen
war / weilen man /

bemeldte Jahr-Zahl all dort gefunden / hat / daß selbe alte Kirchen oder Capel-/len selbiger
Zeit seye erbauet worden. /

Weiter ist zu wissen / daß anjetzo das / Gnaden-Bild an eben selben Orth ste-/het
/ wo vor Zeiten der mittere Linden-/Baum gestanden ist / und wobey jenes / bemeldte
krancke Bauers-Weib die erste / Gnad ihrer Gesundheit erhalten hat. /

Nun zu diesem Gnaden-Orth / zu die-/sem sittlichen Linden-Baum Mariam in /
Heuendorff / kommen nunmehr in groester / Anzahl von allen Seiten alle preßhaffte //
Noth-leydende / und Huelff-beduerfftige / Menschen; wohl wissende / daß gleich wie /
der Schatten deß Fuerstens der Aposteln // nehmlich Petri / so wundersame Effecten / und
Krafft gehabt / (*ita ut in plateas eji-/cerent infirmos, & ponerent in lectulis / ac grabatis,*
ùt veniente Petro saltem / umbra illius obumbraret quemquam / illorum, & liberarentur
*ab infirmitati-/bus suis, Act. 5. v. 15.*²²⁶ also auch / daß sie / die Krancken auf die Gassen
herauß / trugen / und legten sie auf Bettlein // und Bett-Laden / damit wann Petrus /

²²⁶ Skutky Apoštolů, kapitola 5: (5:15) „*ita ut et in plateas efferrent infirmos et ponerent in lectulis et grabatis, ut, veniente Petro, saltem umbra illius obumbraret quemquam eorum.*“; Takže i na ulice vynášeli nemocné, a kladli na ložcích a na nosidlách, aby, když by šel Petr, aspoň stín jeho zastínil na některé z nich.

kaeme / auch nur sein Schatten jemand / von ihnen ueberschattete / und sie von / ihren Kranckheiten befreyet wurden /) / daß auch der Marianische Gnaden-/Schatten nicht allein gleiches / sondern / auch mehrers zu thun vermoege. Indeme / von ihr gar weißlich und vernuenfftig kan / gesaget werden / was Eccles am 24. Cap.²²⁷ geschrieben stehet: Ego quasi Terebin-/thus extendi ramos meos, & rami mei / honoris & gratiae. Wie ein Terebynth / habe ich meine Aest weit außgestreckt // und meine Aest seynd herzliche und / Gnaden-Aeste. /

Die Natur-Kuendiger sowohl / als auch / die Erfahrnuß selbst / geben an Tag / daß / der Linden-Baum vor andern seine Aeste / und Zweige / als gleichsam gewaltige / Schutz-Arme in verwunderlicher Brei-/te außdehnet / hiemit einen annehmlichen / Schatten von sich giebt / auch die ein-/fallende Regen von dem zu ihm fluechtigen Wanders-Mann abwendet / und ab-/haltet. Was Wunder nun O Maria! / daß dein werthestes Gnaden-Bild in / Heuendorff ist gesetzt worden in einen /

Linden-Baum / ohn allen Zweyfel auß / keiner andern Ursach / als weilen du / dich allen und jeden zum Schutz und / Schirm anerbiethest / welche da eylen / werden mit außgespannten Fluegeln der / Andacht und Liebe / unter den annehm-/lichen Schatten dieses Baumes; Gleich / wie dahin geflogen der Seraphische Leh-/rer Bonaventura in Psalt. Virg. sagend: In umbra alarum tuarum Domina re-/quiescam, quia delactabile est mihi re-/frigerium tuum; In dem Schatten / deiner Fluegeln / O grosse Schutz-Frau! / will ich ruhen / weilen mir ergoetzlich / fallet deine Abkuehlung. /

Was Plinius von dem Ahorn-Baum / schreibt Lib. 12. c. I. kan auch mit Fug / sich beziehen auf den Linden-Baum: / Commendatio arboris ejus nulla alia / major est, quàm Solem aestate arcere, / hyeme admittere; Kein groesseres Lob / hat dieser Baum nicht / als daß er die / Sonne in Sommer abwende / in Winter / gestatte; daher den Linden-Baum zier-/lich unterschrieben wird. /

²²⁷ Sirachovec, kapitola 24: (24:22) „*Ego quasi terebinthus extendi ramos meos, et rami mei honoris et gratiae.*“; Kdo mě poslouchá, nebude zahanben, kdo mnou se obírá, nezhrěší.

Frigus prohibebit et aestum. /

Wider die Hitz und Kaelt //

Ist die Linden gestellt. /

Eben diese Eygenschafft haltet in sich / der Marianische Linden-Baum in Heuendorff: Du O Maria! bist jene Schutz-/volle Linden / welche du die Hitz deß / erzuernten GOTTes von uns abwendest // hernach aber bey annahenden rauhen / Winter deß Todtes / den glorreichen / Schein der seeligsten Beschauung / uns / betruetzten Kindern Evae gnaediglich zu-/schantzest / und trostreich ertheilest. / Da-/hero billich der seelige Amadaeus dir das / Lob giebet Hom. 8. de Laud. Virg. Vir-/go elegantissima, orta de radice Jesse, / Ramorum suorum mirabili extensione / sese ubique terrarum extendit, ut dis-/persos filios Adae ab aestu, a turbine, & / a pluvia umbra desiderabili protege-/ret; Diese Allerseeligste Jungfrau / ent-/sprossen von der Wurtzel Jesse / thuet / mit wunderlicher Außbreitung ihrer /

Zweygen sich an alle Enden der Welt / erstrecken / damit sie die zerstreute Kin-/der Ada[m]aie / vor Hitz / Sturmwind und / Regen Goettlicher Straffen / mit an-/nehmlichen Schatten schirme und schue-/tze. /

Mit Verwunderung ist zu lesen / daß / der Koenig Xerxes sich bey einem Baum / in Lidia, wegen seiner ungewoehnlichen / Groesse und Schattens / mit seinem gan-/tzen Kriegs-Heer einen gantzen Tag auf-/gehalten habe / und solchen herrliche Kley-/nodien / als Arm-und Halß-Baender // goldene Ketten / etc. angehencket / und sel-/ben verwachen lassen. Allein ein gleiches / scheint zu geschehen in Heuendorff von / denen in Marianischen Liebhabern / indeme / selbe in einer solchen unzählbaren Menge / sich zu diesem Schatten-reichen Linden-/Baum / als wie ein grosses Kriegs-Heer // Mariam zu verehren / allda versammeln / und zulauffen. Die Wacht ist alldorten / auch wohl bestellt / indeme sie durch gantze / Taeg und Naecht / Mariam preysen und / loben / mit hellklingenden Stimmen und / Lob-Gesaengern. Die grosse und vielfael-/

tige Gutthaten / welche sie durch die Al-/lerseeligste Jungfrau / und wundersame / Mutter Mariam tausendfaeltig empfan-/gen / thun sie danckbarlich erkennen / und / selbe zu erkennen der Welt vorstellen / da / sie in diesem Marianischen Linden-Baum / ihre gethane Geluebden / silberne und gol-/dene Vota aufhencken / zum Zeichen der / erhaltenen Gnaden. /

Es begeben sich aber unter diesen / Schatten-reichen Marianischen Baum // nicht allein die preßhaffte und in der Ge-/sundheit Noth-leydende Menschen / son-/dern auch viel tausend suendhaffte Adams-/Kinder dieser Welt / alldorten Gnad und / Barmhertzigkeit zu erlangen. Diese Ma-/rianische Clienten folgen hierinnfalls / nach unseren ersten Eltern / von welchen / zu lesen Gen. 3. v. 8.²²⁸ Nachdeme sie von / dem verbotenen Baum gessen / damit / sie nicht von dem Goettlichen Zorn auf / gleiche Weiß wie Lucifer in den hoellischen / Abgrund moechten verworffen werden // alldort die ewige Peyn zu leyden / ha-/ben sie sich ohne Verzug / da ihnen ihre / Augen geoeffnet / unter den Schatten deß /

Baums in Paradeyß / als unter die si-/cherste Freyheit begeben. Abscondit se / Adam & Uxor ejus a Facie Domini / DEI in medio ligni Paradysi. Es ver-/barg sich Adam mit seinen Weib fuer / dem Angesicht GOTTes deß HErrn // mitten unter die Baeumer deß Par-/deyß. Über welches der alte Origines / also saget: Impulsu quodam primos / Parentes ad arborem, tanquam ad asy-/lum se contulisse putandum est; Es ist / vermuthlich / daß unsere erste Eltern // gleichsam durch einen innerlichen An-/trieb unter den Baum deß Lebens / als / unter eine sichere Freyheit sich begeben / haben; damit auch schon dazumal moech-/te zu verstehen gegeben werden / daß die / eintzige und vornehmste Zuflucht / die / Suender unter den Baum zu finden ha-/ben / welches wir nachfolgende Adams-/Kinder / anjetzo bey dem sittlichen Ma-/rianschen Gnaden-Baum in Heuendorff // auch erfahren; Dann Maria ist / saget / der Heil. Bonaventura, tutissimum af-/flictorum omnium refugium, das si-/cherste Zuflucht-Orth aller Betruebten //

²²⁸ Genesis, kapitola 3.: (3:8) „*Et cum audissent vocem Domini Dei deambulantis in paradiso ad auram post meridiem, abscondit se Adam et uxor eius a facie Domini Dei in medio ligni paradisi.*“; Tu uslyšeli hlas Hospodina Boha procházajícího se po zahradě za denního vánku. I ukryli se člověk a jeho žena před Hospodinem Bohem uprostřed stromů v zahradě.

welches ich bestaetige mit diesem Elogio / oder Beyschrift: /
 Materna Protectio felici protegit um-/brâ. /
 Der Suender Schutz und Si-/cherheit // Find bey Maria jederzeit. /

Das V. Capitel. /

Daß GOtt / seiner werthe-/sten Mutter / wie auch anderen / Heiligen GOTTes materialische
 Opffer / bringen / nutzlich und ersprießlich seye // wie auch solches in Heuendorff / zu
 geschehen pflleget. /

Die Zierde eines GOTTes-Hauß / bestehet unter andern in mannig-/faeltigen Kirchen-
 Ornat, Altar-/Zierden von Silber und Gold / Heilig-/

thum / und Kleynodien; wie dann der-/gleichen Werck GOtt-liebende fromme / Christen /
 zufoerderist Kayser / Koenig / zu / Zierung der GOTTes-Haeuser freygebig / hergegeben /
 und dem Hoechsten GOtt / reichlich aufgeopffert haben; wie unter / andern erzehlet
 Baronius Tom. 3. in sei-/ner Kirchen-Historie / von dem eyfrigen / Kayser Constantino,
 und der frommen / Helena, welche mit Zierung der GOt-/tes-Haeuser / ihre Andacht der
 gantzen / Welt genugsam gezeiget / da sie in dem / von ihnen erbauten GOTTes-Hauß deß
 / Heil. Petri zu Rom / offentlig fuergestel-/let die Bildnuß Salvatoris von hundert /
 zwanzig Pfund Silber / auch andere / Zierden von Silder / Gold / und Edelge-/stein so
 haeuffig verehret / daß Baronius / saget / daß es deß Salomonischen Tem-/pels Kostbarkeit
 uebertroffen habe / wo / gleichwohl Gold und Silber fast unschaetz-/bar gewesen ist. Es ist
 wunderlich an-/zuhoeren / was vor Unkosten der allerwei-/seste Koenig Salomon / auf die
 Zierde deß / Tempels angewendet habe / dann wie / Josephus Flavius schreibt Lib. 8.
 Anti-/

quit. Cap. 2. ließ er in Tempel setzen ein / gantz guldenen Tisch / und Leuchter / der /
 Schaaalen so man zu dem Opffer anwen-/dete / ließ er von Gold hundertausend / machen /
 der Rauch-Faesser so man zu / dem kostbaresten Rauchwerck gebrauchte // ließ er
 zwanzigttausend von Gold / und / funffzigtausend von Silber zubereithen. /

Adrianus Roemischer Papst / hat in / Form eines Creutz / in S. Peters-Kirchen / zu Rom aufgehencckt einen silbernen Leuch-/ter / worauf haben moegen gestecket wer-/den 1370. Kertzen / darzu hat er eine / Stiftung gemacht / daß sie dreymal in / Jahr solten angezuendet werden / an dem / Heiligen Christtag / an dem Fest der / Heil. Aposteln Petri und Pauli, und an / dem Wahl Tag eines Roemischen Pap-/stens; Dann obwohl GOtt der HErr / fuer sich ueberflueßig reich / und unserer / Guether nicht beduerfftig ist / wie Da-/vid saget Psalm. 15. Dixi Domino²²⁹: DE-/US meus es tu, quoniam bonorum / meorum non eges; jedoch gefallet es / seiner Goettlichen Majestaet wohl / daß / wir zu schuldiger Erkanntnus seiner hoech-/

45

sten Herrschafft / von denen Dingen / so / wir von seiner freygebigen Hand reich-/lich empfangen / ihm gutwillig wieder-/geben / und aufopffern; wie er selbst be-/fiehlet Exod. 23.²³⁰ Non apparebis in con-/spectu meo vacuus. Du solst vor mei-/nen Angesicht nicht leer erscheinen. /

Anlangend das Heuendorffer GOt-/tes-Hauß / wegen der wenigen Catholi-/schen / welche gegen und in der Laußnitz // wie auch gegen Schlesien / und in Heuen-/dorff noch dieses Jahr 1731. wohnen // wie auch wegen ihrer Armuthen / ist zu / Heuendorff vor unserer Franciscaner An-/kunfft kein so grosser Kirchen-Schatz von / Gold / Silber / und Edelgesteinen / wie / anderswo zu finden gewesen; was aber / hier geopffert wird / ist meistentheils we-/gen freygebiger Lieb der armen Offeren-/ten, GOtt so angenehm / wie auch seiner / werthesten Mutter Mariae / als jemal seyn / mag das koestliche Gold auß Ophir. /

Es folgen die andaechtige Wallfahrter / hierinnen nach denen drey Weisen auß / Morgenland / welche GOtt / und seiner / werthesten Mutter opfferten dasjenige //

²²⁹ Kniha Žalmů, David, kapitola 15 (16): (15(16):2) „*dixi Domino Dominus meus es tu quoniam bonorum meorum non eges*“; Pravím Hospodinu: „Ty jsi, Panovníku, moje dobro, nad tebe není.“ Pozn: v některých dílech byla citace uvedena z Žalmu 15 (pravděpodobně dle starého dělení), v aktuálních verzích se jedná o Žalm 16. I slovosled je přeskládáný.

²³⁰ Exodus, kapitola 23: (23:15) „*Solemnitatem azymorum custodies. Septem diebus comedes azyma, sicut praecepi tibi, tempore mensis novorum, quando egressus es de Aegypto: non apparebis in conspectu meo vacuus.*“; Budeš zachovávat slavnost nekvašených chlebů. Po sedm dní budeš jíst nekvašené chleby, jak jsem ti přikázal, a to v určený čas měsíce ábíbu (to je měsíce klasů), neboť tehdy jsi vyšel z Egypta. Nikdo se neukáže před mou tváří s prázdnou.

welches in ihren Laendern am meisten zu / bekommen war / als Gold / Weyhrauch // und Myrrhen; dann diese Sachen waren / in Arabien am meisten zu bekommen; / zu Heuendorff opffert man gemeinlich / Wax / wie auch auß Wax gegossene / Kertzen / weil das Koenigreich Boehmen / viel dergleichen hat; durch die brennen-/de Kertzen aber wollen die Marianische / Liebhaber ihre brennende Lieb gegen Ma-/riam an Tag geben; und weilen das / Wax von dem keuschen Gefluegel der / Bienen / und auß denen schoensten Blu-/men (welche sich den Tugenden der al-/lerkeuschesten Jungfrauen Mariae gantz / wohl vergleichen) zusammen getragen / wird / wollen die Marianische Clienten / die ueber-Englische Reinigkeit / und ihre / all-uebertreffende Heiligkeit andeuten / und / verehren. /

Was nun die waxene Opffer anlan-/get / werden allhier zu Heuendorff selbige / so haeuffig noch biß dato geopffert / daß / sie ein gantzes Jahr hindurch erklecken zu / dem Kirchen-Gebrauch. Dieß alles ge-/schicht der Ursachen halber / weilen die /

andaechtige Wallfahrter / und Mariani-/sche Liebhaber / entweder die verlangte / Gesundheit / oder was sie sonsten begeh-/ret / erhalten; dessen zue Danckbarkeit / opffern sie ein Liecht / etlicher Kreutzer / oder Groschen werth / und folgen also / gantz loeblich nach jener Evangelischen / Wittib / welche auch nur etliche Heller / in Tempel geopffert / und dannoch auß / dem Mund der ewigen Wahrheit geprie-/sen worden / daß sie mehr als alle ande-/re gegeben / weil sie es auß guter und / aufrichtiger Meynung gegen GOtt ge-/than. /

Von der Zeit an daß wir Francisca-/ner anhero kommen / seynd von unterschiedlichen / auch auß verschiedenen Laen-/dern theils guldene / theils silberne / theils / in Edelgestein bestehende Donaria und / Vota, bey unsern Heuendorfferischen Ma-/rianischen Gnaden-Bild angeleget und / verehret worden. Es ist such ausser al-/len Zweifel / daß vor Zeiten da noch al-/lenthalben der allein-seeligmachende Ca-/tholische Glauben leuchtete / hier auch in / Heuendorff bey unsern Gnaden-/Bild /

schoene Donaria und Vota, gleich wie an-/derstwo bey denen Gnaden-Bildern ge-/braeuchlich / viel seynd verhanden gewe-/sen / deren auch noch dato etliche verhan-/den

/ die mehreste aber und vornehmste // seynd in den gefaehrlichsten Kriegs-Laeuff-/ten /
samt allen verlaeßlichen Documen-/tis und Scriptis, verlohren gangen / oder / aber was
der Krieg nicht entzogen / hat / die neydige Haeresis, das Lutherthum // solche
mehrentheils entzogen und verhee-/ret. /

Das VI. Capitel. /

Von Heuendorffer Closter in / der Herrschafft Friedland / gelegen. /

Die Cloester seynd der Außerwaehl-/ten / und zum ewigen Leben Vor-/gesehenen
loebliche Versammlun-/gen. Die Cloester seynd unueberwindliche /

49

Vestungen wider den dreyfachen Feind // das Fleisch / die Welt / und den Teuffel. / Die
Cloester seynd verschlossene Para-/deyß / in welchen bluehen die Lilien der / Keuschheit
/ die Sonnenwend deß Ge-/horsams / die Hyacinthen der freywilli-/gen Armuth / die Rosen
der Gedult / die / Veigel der Demuth / welche alle ihren / Geruch weit und breit von sich
geben. / Die Cloester haben ihren Ursprung auß / der Wiegen / der von Christo und seinen
/ Juengern neu-fundirten Kirchen; dieß ist / abzunehmen auß dem Heil. Dionysio, /
welcher in seinem Buch de Hierarchia / Ecclesiastica derer Muenchen gedencket // und
daß sie schon zu der Heil. Apostel / Zeit gewesen / bezeuget die erste Kirch // welche den
Heil. Dionysium, welcher auch / ein Muench gewesen / so hoch geachtet / (da / doch
damalen eine grosse Menge vorhan-/den war der heiligsten Maenner) daß sie / ihm Anno
261. die Schluessel Petri an-/vertrauet; wie dann forthin mehr Muen-/che den Roemischen
Stuhl Petri bestiegen / haben. In der Kirchen-Historie wird / auch erwehnet / daß zur Zeit
Constan-/

50

tini deß grossen Kaysers / in Syrien und / Egypten eine grosse Anzahl Heil. Muen-/chen
gelebet haben. Ja Laurentius Bei-/erling ein bewehrter Scribent saget / daß / bey Lebs-
Zeiten der Heil. Apostel schon / Cloester vorhanden gewesen; dann man / lieset daß der
Heil. Marcus der Evan-/gelist schoene Collegia zu Alexandria / all-/wo er Bischoff war /
gestiftet hat / und / der Heil. Aposteln Nachkoemmlinge in / andern unterschiedlichen
Oerthern auch / gethan haben; wie zu Genuegen erhellet // auß der Beschreibung der

Ceremonien, / Gebrauchen / Ordnung der Persohnen // Oerther-Einweyhungen / welche dama-/len gebraeuchlich. Der Heil. Dionysius, / Philo Judaeus, Evsebius, Ruffinus, und / Joannes Cassianus bezeugen solches auch / nach Genuegen in ihren hinterlassenen / Schrifften. /

Kuenfftiger Zeit ist auch der Kayser // Koenigen / und Fuersten / eine auß ihren / vornehmsten Sorgen gewesen / Cloester zu / stifften / und aufzurichten / in welchen vor / das gemeine Heyl / und Wohlfarth der / Koenige und Koenigreiche / eyfrige und /

51

innbruenstige Gebeth verrichtet werden / muesten von denen GOtt gewidmeten Leu- / then. Carolus mit dem Zunahmen der / Grosse / wie Mutius Lib. 8. bezeuget // hat so viel Cloester erbauet und gestiff-/tet / als Buchstaben in A.B.C. seynd // und in ein jedwedes von ihm erbauetes / Closter gesetzt einen goldenen Buchsta-/ben von 100. Pfund Goldes Turonisch. /

Was vor Zeiten vor eine grosse Men-/ge gewesen der Ordens-Geistlichen / oder / der Muenchen / ist auß dem zu schluessen //daß der Heil. Claravalensische Abbt Ber- / nardus, gleich in den ersten Jahren als / er seinen Heil. Orden erweitert / genennet / worden ein Vatter 160. Cloester. /

Trithemius erzehlet auch / daß zu Zei-/ten Papst Joannis XXII. fuenfftausend / fuenffhundert und neun und funffzig ge-/rechnet worden / welche allein auß dem / Orden deß Heil. Benedicti in die Zahl / der Heiligen seynd einverleibet worden. /

Nicht weniger lustig als glorwuerdig / ist der Roemischen Kirchen was Sabellius / Eneud. Lib. 6. Memor. selbst hat sagen / hoeren: daß der Pater Minister Generalis /

52

deß Baarfuesser Franciscaner – Ordens // Pio II. dem Roemischen Papst / als er wi-/der den Tuercken Krieg fuehren wollen / ver-/sprochen habe auß dem Franciscaner-/Orden ueber 30 000. Mann zu geben / und / solte doch aller Orthen des Goettliche / Ambt wie zuvor verrichtet werden. Vi-/de Laur. Beierling. V. Monachus. /

Und ungeachtet in denen vorigen ver-/strichenen unglueckseeligen Saeculis, gleich-/sam das gantze hoellische Geschwader der / Ketzereyen sich zusammen verschworen // wider alle Geistliche / und Muenche / selbi-/ge zuvor außzurotten / alsdann der Kir-/chen GOttes einen solchen Stoß zu ver-/setzen /der ihr (ihrer Außsag nach) das /

Hertz solte abstossen / so haben sie dan-/noch nichts außrichten koennen / was sie / voller Haß concipiret / sondern muessen / auch gezwungener ansehen / wie durch die / gantze Welt beyderley Geschlecht in gros-/ser Anzahl / auch dato mit Verachtung / und Hindansetzung aller Ehren / Wuer-/den / Reichthuemer und Wolluesten / GOtt / in der Einoede der Cloester / abesoendert / von allen weltlichen Tumult / in Einfalt /

53

und Reinigkeit deß Hertzens GOtt die-/nen / Tag und Nacht bethend vor die / Suender der Welt / und ist gewis daß zu / dato alle geistliche Orden annoch statt-/lich bleiben / und gruenen / ohngeacht die / Ketzer mit den Zaehnen darwider kirren // wann sie gezwungen anschauen / daß nicht / allein die Geboth GOTTes (welche sie / gottloser Weiß vorgeben / schwer ja un-/moeglich zu halten) sondern auch die Evan-/gelische Raethe / welche uns Christus hat / freygelassen / von so viel tausend Ordens-/Leuthen gantz genau und vest gehalten / werden. /

Was anbelanget unser werthestes Koe-/nigreich Boeheimb / ist zwar selbiges in / weit groesseren Flor gewesen vor den Hu-/sitischen Aufstand; was aber unsere / Franciscaner-Cloester betrifft / so zehlet / anjetzo gleichwohl unter so vielen unter-/schiedlichen Ordens-Geistlichen unsere / Boehmische Provinz allein Franciscaner-/Cloester 30. Manns-und 2. Jungfrauen-/Cloester. Unter welchen auch dieses un-/serige (von dem wir reden) Heuendorffi-/sche Closter Anno 1692, durch den Hoch-/

54

und Wohlgebohrnen Herrn Herrn Fran-/ciscum Mathiam deß Heiligen Roemi-/schen Reichs Grafen von Gallas /zum / Schloß Campo und Freyenthurn /Her-/tzogen zu Lucera in Puglia, Herrn der / Herrschafften Friedland / Reichenberg // und Radim / etc. Ihro Roemischen Kay-/serlichen Majestaet Cammerern / etc. ist ge-/stiftet / und gebauet worden / zu groesserer / Ehre GOTTes /und der Seeligsten GOt-/tes-Gebaehrerin Mariae / deß Heil. Sera-/phischen Vatters Francisci, und deß Heil. / Antonii von Padua. In welches er 1691. / 7. Brueder zuerst eingefuehret / dann es ist / erbauet worden innerhalb 5. Jahren /nach / dero Verfliessung der obberuehrte Herr / Fundator zu Prag in seinen Hauß sanfft / in dem HERRn entschlaffen 1698. dessen / entschlaffene Coerper von Prag nacher / Heuendorff gebracht in / dasiger Kirchen / vor Unser Lieben Frauen Altar (in der / von ihm erbauten Grufft vor sich / und / seine gantze Famili) beygesetzt worden; deme GOtt

die ewige Ruhe wolle ver-/leyhen. Heunt zu Tage leben in dem / Heuendorffer Closter
Geistliche / Francisca-/

55

ner 28. Brueder der Boehmischen Pro-/vinz S. Wenceslai D. & M. welche man /
Reformaten nennet. Welche ihren Un-/terhalt haben von jaehrlichen gewoehnli-/chen
heiligen Allmosen; welches (Pleno / Tit.) der Herr Fundator gestiftet / und / uns von
Friedlaendischen Schloß guther-/tzig gereicht wird; wie auch von andern / heiligen
Allmosen / welches fromme Chri-/sten uns guthertzig ertheilen / dessen der / hoechste
GOTT wolle ein reicher Beloh-/ner seyn. /

Das VII. Capitel. /

Wie GOtt gestraffet diejeni-/ge welche das Gnaden-Bild von / Heuendorff hat lassen
wegtragen. /

Wie gewinnbar / heylbringend // gnadenreich / und gedeyhlich / zu hoechster Seelen-und
Leibs-/ Vergnuegung die innbruenstige Andacht //

56

und andaechtige kindliche Zuflucht gegen / der Gnaden-reichen Himmels-Koenigin /
Mariam seye / (dessen Wuerdigkeit und / Hochheit ueber die Hoehe deß Himmels /
strahlet) erfahren taeglich / stuendlich / ja / augenblicklich / alle anruffende Liebhaber / und
Liebhaberin / die in Maria (dieser / wahren Mutter der Barmhertzigkeit) / als in einen
klaren crystallenen Spiegel / gantz hell ersehen und vermercken / deß / allmaechtigen
GOTTes Allmacht / in Wuer-/ckung und Außspendung so vieler tau-/send großmaechtigen
Gnaden und Gaa-/ben / bey so vielen wunderthaetigen und / gnadenreichen Marianischen
Statuen und / Gnaden-Bildern; so durch Mariam // als durch den Halß der Kirchen (wie
sie / viel Heil. Vaetter nennen) in uns sehen / von dem Haupt Christo herabsteigen:
welches bey dem Wunder-vollen Heuen-/dorffer Gnaden-Bild / selbe Marianische /
Verehrer / so mit kindlicher Gemueths-/Neygung / Lieb-eyfriger Andachts-/Ubung / und
sonderbarer Devotion, von / viel 100. Jahren her unzehlbar sueßiglich / auch erfahren
haben / wie schon in dem er-/

sten Capitel ist erwiesen worden: welche / grosse Belohnung nach Genuegen mehr / kunte dargethan und bewiesen werden // wann nicht Bellona, und die neydtige / Haeresis alle glaub-wuerdige Schriffthen / (welche vor der Ketzerey und Krieg ueber-/flueßig vorhanden waren) entweder ent-/frembdet / oder Vulcano haette zugeeyg-/net. /

Nun ist noch uebrig zu erweisen / wie / streng die Goettliche Gerechtigkeit verfahren mit derjenigen Lutherischen Stands-/Persohn / welche die gebuehrende Ehr der / Mutter GOTTes entzogen in ihren Heuen-/dorffer Gnaden-Bild / und diejenige zu / entheiligen und zu verunehren / wie auch / gaentzlich zu verbergen getrachtet. /

Zonaras in Annal. Constant. schrei-/bet: Als der gottlose Kayser Coprony-/mus sich vermessen hat / die Kayserliche / koestliche guldene Cron von dem Haupt / der Bildnuß Maria (welche in S. So-/phiae-Kirchen der Kayser Mauritius ihr / aufgesetzt) hinwegzunehmen / und selbe / auf sein gottloses Haupt zu setzen / daß / alsobald die Goettliche Straff darauf er-/

folget seye; dann der Carfunckel (so in / dieser Marianischen Cron war) ergreiffet / augenblicklich das Haupt deß Kaysers // und er stirbt eines gaehen und elenden Todts. /

Signonius Lib. 3. de Episc. bonon. An-/nô 1355. berichtet / daß / als zu Bono-/nia in Welschland ein Spieler vor einem Mariae-Bild alles verlohren / laesterte er / die Mutter GOTTes mit erschroecklichen / Fluchen / alsobald fallet ihm ein Aug auß / den Kopff herauß / sincket zu Boden / und / giebet ungluecklich seinen Geist auf. /

Der gottlose Ketzner Nestorius schmehe-/te und laesterte auch Mariam die Mutter / GOTTes / vorgebend / daß Maria nur / einen puren Menschen in Christo geboh-/ren habe / daher er von GOTT gestraf-/fet worden / daß ihm die Wuermer seine / lasterhaffte Zung noch bey lebendigen Leib / zerfressen haben. /

Arius der grausame Ertz-Ketzner / ein / gleichmaeßiger Verachter der GOTTes-/Gebaehrerin / ist nebst Außfliessung sei-/nes voelligen Inngeweyds elend ersticket. /

Calvino aber ist der Halß von dem Sa-/than umgedrehet worden. /

Rogierius Hovedenius ueber das Jahr / 1198. verzeichnet / daß in Italien bey / Genua in einer Stadt schier alle Bur-/ger von Teuffel besessen worden: ein / frommer

Cistercienser – Abbt aber von / Lucci, fastete drey Tag samt seinen Or-/dens-Bruedern / beschwoehrete darauf den / Sathan / er solle die Ursach sagen / war-/um sie eben diese Stadt so hart peynigen? / darauf der boese Geist mit grausamen / Geschrey geantwortet: ich muß gezwun-/gen die Wahrheit bekennen / wir seyn / eben dieselbe Legion 6666. welche von / Christo außgetrieben / und die Schwein / in das Meer gestuertzet haben / anjetzo / aber ist unser Ambt die Mariae-Laesterer / und Verachter zu peynigen / sie zu besi-/tzen / und zu groesseren Laestern anzurei-/tzen; weilen dann diese Stadt viel Ver-/achter Mariae hat / und in diesen ihr we-/nig gedienet wird / so muessen wir sie auß / GOTTes Befehl plagen / und besitzen. /

Der Wohl-Ehrwuerdige Herr Fride-/ricus Dörffel Falckenaviae in Bohemia /

60

Parochus, hat dergleichen Exempel auch / angeführet / wo er handelt von dem Gna-/denreichen Bild zu Culmen Lib. 2. Cap. / 8. An. 1651. dieser erzehlet 4. erschroeck-/liche Exempel der Goettlichen Gerechtig-/keit / welche sie veruebet in dergleichen / Marianischen ketzerischen Feinden / da sel-/be bestraffet worden / sowohl in ihren zeit-/lichen Guethern / als in dem guten ehrli-/chen Nahmen / ja auch Verliehrung ih-/res Lebens. /

Mit dergleichen Straff ist auch ange-/sehen worden jene gedachte Lutherische / Stands-Persohn / welche sich vermes-/sen der Gnaden-Statuen Mariae zu / Heuendorff ihre Ehr zu benehmen / auch / gewaltig zu vernichten / und auß ihren / Thron der Gnaden / das ist / auß ih-/ren Altar der Heuendorffer Kirchen weg-/zureissen / samt allem (den sie damalen / hatte) koestlichen Geschmuck und Kirchen-/Schatz / und selben in das Friedlander / Schloß hineinzuschleppen / wie dann / auch zu selber Zeit sie zwey Glocken von / Heuendorffer Kirchen-Thurm wegzuneh-/men / und zu verfuehren befohlen hat; /

61

nebst diesem auch alle Kirchen-Buecher / außgetilget: ja so gar die alten Schriff-/ten auß dem Knopff deß Kirchen-Thurms / wegnehmen / und also zu keinen alten / schriftlichen Documentis gelangen las-/en; Damit also die Andacht gegen Ma-/ria der Mutter GOTTes von dem an-/daechtigen Volck moecht unterbrochen wer-/den / dann sie dieser Andacht eine abge-/sagte Feindin / (wie aller Ketzter Ge-/brauch) ja Spinnen-seind war. /

Da nun das Gnaden-Bild Mariae ei-/nen gantzen Monath gleichsam in Arrest / in Friedlander Schloß / weiß nicht in was / vor einen Winckel verborgen gesteckt // kommt unversehens (niemand kunte wis-/sen / wie / oder auß was vor Begeben-/heit) eine urploetzliche Feuers-Brunst / auß / daß also das gantze Schloß inner-/halb wenig Stunden dem Vulcano ge-/opffert worden; weil man Mariae der / Mutter JESu ihr billiches Opfer und / Ehr in Heuendorff benommen / und nicht / verguenstigt hat. Wobey zu mercken / daß selbes Hauß in Zittau / in welchen / das Gnaden-Bild erkauffet worden / je-/

62

derzeit ist von Feuers-Brunst befreyet ge-/wesen / obschon die Stadt Zittau oeffters / abgebronnen; durch welches unverhoffte / Unglueck die damalige Obrigkeit hefftig / erschrocken / und von Stund an befohlen // in aller geheim das Gnaden-Bild wiede-/derum nacher Heuendorff zu tragen / und / ins grosse Altar / worauß es zuvor ware / genommen worden / aufs neue hin zu stel-/len / die Altar-Fluegel aber wohl zu ver-/sperren / wie auch die Kirch-Thueren wohl / zu verschliessen / und zu verriegeln / da-/mit also den Marianischen Andachten in / Heuendorff ein End gemachet wurde // und das heilige Bild in Vergessenheit / kaeme. /

Nach diesem ist die Goettliche Rach / abermal nicht lang außgeblieben; indem / erwehte Obrigkeit in etlichen Jahren / darnach (wegen begangener Rebellion ih-/res Sohns auf dem Weissen Berg bey / Prag wider Ihre Kayserliche Majestaet / Ferdinandum II. als sie zuvor ihren / Schatz und Geschmuck samt grossen Geld / vorangefluechtet) aller ihrer Herrschaff-/ten ist entsetzet worden; da ist auch die /

63

Herrschafft Friedland dem Fisco Regio / verfallen / welche Ihre Majestaet dem / Fuersten von Wallstein / welchen man auch / von dieser Herrschafft den Friedlaender / benahmset / Allergnaedigst verliehen wor-/den. Mithin ist diese fluechtig-geweste / Obrigkeit kuemmerlich entgangen biß in / Schlesien / da sie dann auch nicht sicher // sondern sich in Pohlen salviren muessen // wo sie etliche Jahr ein muehseeliges Leben / (mit unterschiedlichen Kranckheiten be-/hafftet) hat fuehren muessen / endlich durch / einen urploetzlichen Todt hingerissen / und / ohne Zweyfel zu groesserer Peyn in die / Ewigkeit abgefordert worden / wann sie / sich anders nicht bekehret; weilen sie hier / auf Erden die Marianische Ehr in dem / Gnaden-Bild Mariae zu Heuendorff so / vermessenlich zu

unterdrucken gesucht // daß ich billich kan allen zuschreyen: / Discite Justitiam moniti,
& non / temnere divos. /

64

Das VIII. Capitel./

Von dem Ambt der Heiligen / Meß , und besonders auch , wie / selbes in Heuendorff
fleißig / verrichtet wird. /

SO groß und vortrefflich ist der / Rang der Goettlichen Majestaet // daß gleich in Anfang
der Welt / Erschaffung GOtt anbefohlen / ihme un-/terschiedliche Opfer abzustatten / zu
einen / Kenn-Zeichen seiner hoechsten und unbe-/schraenckten Macht. /

Es hat GOtt in Gesetz der Natur / dem menschlichen Verstand gleich einge-
/geistert , und bewegt durch innerlichen / Antrieb zu einen Opfer , wie solches zu /
erweisen auß dem Exempel deß Abels // Noemi , Abrahams , Jobs , und anderer / mehr ,
welche alle dem hoechsten GOtt ge-/

65

opffert. In dem Mosaischen Gesetz aber / ist alles voll der Goettlichen Gebothten // in
welchen befohlen die Opfer , weiln / selbe GOtt allein gehoeren. Es ist nie-/malen auf
der Welt ein Volck gefunden / worden , wann es auch noch so barbarisch / gewesen ,
welches nicht ihren vermeynten / Goettern Opfer verrichtet haette , wie es / Plutarchus
nach Genuegen darthuet. /

Dahero ich mich nicht genugsam ver-/wundern kan , wie die Lutheraner und /
Calvinisten so vermessenlich und haß-/staerrig in dem Gesetz der Gnaden , (wel-/ches
doch beyden dem , Gesetz der Na-/tur , und dem Mosaischen , weit vortreff-/licher und
vollkommener ist) die offentli-/che Opfer zu verwerffen und außzumu-/stern sich
unterstehen. Ja was anlan-/get den Martin Luther , der hat ein Buch / beschrieben , in
welchen er seine Luthera-/ner um GOTTes Willen bittet , daß man / diesen teuflischen
Gebrauch deß Heiligen / Meß-Opffers (so nennet es Luther) auß der gantzen Christenheit
außtilge , weiln / es doch nichts anders ist , als eine Ab-/goetterey. O Vermessenheit und
Keck-/

heit Lutheri! so da nicht zu Gemueth ge-/nommen den außdruecklichen Befehl Chri-/sti durch jene Wort Luc. 22. v. 9.²³¹ Hoc / facite in meam commemorationem; / Dieses thuet zu meiner Gedächtnuß; / durch welches den Aposteln und ihren / ordentlichen Nachkoemmlingen / dieß zu / thun ist befohlen worden / welches so viel / heist / als Offerre oder Sacrificare, nach / allgemeiner Weiß zu reden der Heiligen / Schrift / dann also seyn die Woerter all-/zeit von der ersten Kirchen verstanden // und gelehret worden. Man / lese Joan-/nem Pistorium Breßlauischen Thum-/Probsten in seinen Weeg-Weiser Cap. / 10. und 11. allwo er auf die 20. Oerther / der Heil. Schrift anziehet / in welchen / Facere, daß ist Thuen / vor Sacrificare, / das ist Opffern / verstanden wird. Man / lese das Concilium von Trient. Sess. / 22. Cap. 1. wo dieß zu finden ist / und / zwar gantz bequem zu meinen Vorhaben // es hat (nehmlich Christus) denen Apo-/steln / und ihren ordentlichen Nachkoemm-/lingen im Priesterthum befohlen / daß sie / opffern sollen durch jene Wort: Hoc fa-/

cite in meam commemorationem; / Das thuet zu meiner Gedächtnuß. / Weil nun auß der Meynung deß Psalmi-/sten Davids / wie auch deß Welt-Pre-/digers Pauli Sentenz, Christus ein / Priester ist in Ewigkeit nach der Ord-/nung Melchisedech / welcher sein Opf-/fer in Brodt und Wein geopffert / so ist / gantz billich / daß die Priester ohne Un-/terbrechung der Zeit auf einander folgen // damit sie dasjenige taeglich thun unter / den Gestalten deß Brodts und Weins. / Es ist auch gantz billich / sage ich / daß / er (nehmlich Christus) ewiglich seinem / Himmlischen Vatter ein gewisses Opffer / aufopffere; nun aber kan man kein an-/ders Opffer nennen / das Christus sei-/nem Himmlischen Vatter ewig / daß ist / fuer und fuer biß an das Ende der Welt / aufopffere / als das Opffer am Creutz schon / vollendet worden / und nicht weiter kan / wiederhohlet werden / wie auch / weilten / Christus / so in dem Himmel aufgestie-/gen (allwo kein Gebrauch weder der Opf-/fer / weder der Heiligen Sacramenten ist) /

²³¹ Lukáš, kapitola 22: (22:19) „*Et accepto pane, gratias egit et fregit et dedit eis dicens: “Hoc est corpus meum, quod pro vobis datur. Hoc facite in meam commemorationem”*“; A vzav chléb, díky činiv, lámal a dal jim, říkajíc: To jest tělo mé, kteréž se za vás dává. To čiňte na mou památku.; Označení citace v Oppitzově díle je uvedeno chybně. Nejedná se o verš 9, ale 19.

nicht mehr die Stelle eines Priesters ver-/tritt / und opffert / so muß er doch durch / seine ordentlich geweyhte Priester opf-/fern / und zu seiner Gedächtnuß es thun / lassen / derowegen folget / daß das Opf-/fer der Heil. Messe nothwendig ein wah-/res und eygentliches Opffer seyn muesse. / Bey dem Propheten Malachia Cap. I.²³² / redet GOtt zu den Priestern deß Alten / Testaments also: Ihr opffert auf mei-/nen Altar unreines Brodt; und wiede-/rum: Ihr opffert ein blindes / ein lah-/mes / ein schwaches Opffer. Endlich / schliesset er also: Ich hab kein Gefal-/len an euch / ich will das Opffer von / euer Hand nicht annehmen / dann von / Anfang der Sonnen biß zu ihren Nie-/dergang / ist mein Nahmen groß unter / den Heyden; das ist / in der Catholi-/schen Kirchen / welche auß den Heyden / versamlet / und durch die gantze Welt / außgebreitet ist. / In diesen Worten gie-/bet der allmaechtige GOtt zu verstehen // daß er der Juden Opffer / welche mei-/stentheils unrein waren / gantz verworf-/fen / und ihme an statt derselben in dem /

Neuen Testament ein anderes Opffer / wolle aufopffern lassen. /

Was ist dieß aber vor ein Opffer / das / da werde rein seyn? ein Opffer / das / durch diejenigen / die es aufopffern wuer-/den / nicht wuerde koennen beflecket wer-/den? ein Opffer / das der Juden Opffer / succediren / und an ihre Stelle kommen / wuerde? etc. /

Weil dann nun diese Prophezeyung / ohn allen Zweyfel wahr worden / so ent-/stehet abermal die Frag / welches doch / dieses Neu-Testamentische reine Opffer / seye? Wir Catholische sagen mit August. / Lib. 4. Cap. 32. Chrysost. Hom. 95. in / Psalm. Damasceno Lib. 4. Orthodox. / Fid. Cap. 14. und vielen andern Heili-/gen / und uralten Lehrern / es koenne kein / anderes seyn / als das Opffer der Heil. / Meß; bleibet also abermal wahr / daß / die Heil. Meß ein rechtes / und wahres / Opffer seye. /

Die Liturgia oder die Meß der Heil. / Aposteln Petri und Jacobi / seynd von / dem Constantinopolitanischen Concilio / von 150. Vaettern und Bischoeffen / als /

²³² Malachiáš, kapitola 1: (1:7) „*Offertis super altare meum panem pollutum et dicitis: “In quo polluimus te?” In eo quod dicitis: “Mensa Domini contemptibilis est.”*”; Přinášíte na můj oltář poskvrněný chléb a ptáte se: „Čím jsme tě poskvrnili?“ Tím, že říkáte, že Hospodinův stůl není třeba brát vážně.

recht / und wahrhaffte Opfer approbiret / worden. Und ist klar / daß schon zur / Zeit der Heil. Aposteln seynd Messen ge-/halten worden. Dieß GOtt-gefaellige / Werck (welches ihm allein zustehet / und / ihm geschicht) wie sehr sich bemuehet der / abgesagte Feind deß menschlichen Ge-/schlechts / der leydige Teuffel / daß es / auß der Kirch GOTTes außgemustert und / vertilget werde / solches erhellet Sonnen-/klar auß eben gemeldten Buch Lutheri // welches er beschrieben von der Privat-/Meß / allwo er außtruecklich bekennet // (ungeachtet er selbst ein Priester gewe-/sen) daß er von deß Teuffels Argument / ueberredet / letzlichen befohlen habe das / Heil. Meß-Opfer deß Altars (welches / schon ueber tausend / und viel hundert / Jahr her von der alten frommen Chri-/stenheit so hoch verehret / und von so vie-/len Heil. Vaettern hochgeschuetzt worden) / halbstaerriger Weiß abzuschaffen / welchem / seine Glaubens-Genossen treulich nach-/arthen / und in diesem Punct, die Catho-/lische Kirche und Gesponß Christi an-/greiffen und anfallen / gleich als wie /

grausame verbitterte Loewen ihre runde / steinerne Kugel. Dann es ist bekannt // daß man einen eingesperrten Loewen ge-/meinglich thue eine steinerne Kugel vor-/werffen / mit welcher (wann er seinen be-/gierlichen / feurigen / und unersaettlichen / Magen mit hingeworffenen Fleisch ange-/fuellet) er zu spielen / und sich zu erlusti-/gen pflueget / er fallet zwar dieselbe an / mit erschroecklicher Grausamkeit / dan-/noch wann er vermeynet er halte die Ku-/gel unter seinen verklauten Fuessen / ist / doch die Kugel weit hinweg / und schadet / ihm die Kugel vielmehr als er der Kugel. / Auf gleiche Arth und Weiß procediren / die Ketzler und Feinde der Catholischen / Kirchen / gleich als wie unartige grau-/same Loewen / sie kurtzweilen mit ihr / a-/ber grob und unhoefflich / und waere ihnen / nichts erfreulichers / als wann man alles / insgesamt zur Kirchen hinaußwerffen thae-/te. Sie greiffen sie verbittert und grau-/samlich an / werffen sie hin und her / ja / um und um / bald muß sie in jenen Land // bald in einen andern Land / jetzt in Sach-/sen / ueber ein kleines in Nederland / jetzt /

in Franckreich / bald in Engelland einen / mannlichen Stoß außstehen; allein nach / Zeugnuß deß Heil. Hieronymi Cap. 4. Isaiae. Supra petram fundata Ecclesia, / nulla

tempestate concutitur, nullo / turbine ventisque subvertitur; Die / Kirchen ist auf einen Felsen fundirt / und gegruendet / wird weder mit Un-/gewitter noch Wind-Wirbel zu Boden geschleiff: Dahero ist alle ihre Mueh / und Arbeit umsonst / dann der Catholi-/schen Kirchen Staercke oder Bestaendig-/keit / ist ein Werck GOTTes / das nie-/mand zerbrechen mag. Dennoch erwege / mein Christen-Mensch die oben angezo-/gene teuflische Lehr dieses Ertz-Ketzers // mit was vor Grausamkeit er die Kirchen / GOTTes anfallet / wie er sich bemuehet / auß selber das GOTT allein gehoerige // und hoechst-gefaellige Opffer der Heiligen / Meß zu vertilgen / und außzumustern; / ob sie nicht zu vermaledeyen / und dieser / einzige Punct genugsam waere vor der / Lehr deß Lutheri ein Abscheuen zu tragen? Daß er auß Anstiftung und Ein-/gebung deß Teuffels / den alten Glauben /

73

in einer Sachen von solcher Wichtigkeit / zu veraendern / und abzuschaffen befohlen / hat / ungeacht es geschienen / ihn zu reuen / und leyd zu seyn / dann er vor seinen / Todt seinem treuen Nachfolger Philip-/po Melanchthon sagte: Wir haben dem / Opffer und dem Sacrament fast zu viel / gethan / wann ich werde gestorben seyn // kanst du anders / so verbessere es wieder. / O eine schoene Lehr! einer weit andern / Lehr als Luther / ist gewesen der Heilige / Chrysostomus wegen deß Heil. Meß-/Opffers / indeme er Lib. 6. de Sacer-/dotio saget: Durch die Zeit der Heil. / Meß singen die Heiligen Engel; der / naechste Orth um das Altar / ist zu Eh-/ren demjenigen gantz von Engeln um-/geben / welcher auf dem Altar geopf-/fert wird. Eben angezogener Heil. Vat-/ter hat zum oefftern die Heiligen Engeln / um das Altar gesehen / wie solches von ihm bezeuget der Heil. Abbt Nilus in sei-/ner Epistel zu dem Anastasio. Daß auch / die Heilige Engel zu der Heil. Meß ge-/dienenet / bezeuget unser Chronica Ord. / Min. Tom. 2. Lib. 1. Cap. 57. Eben/

74

dieses liest man in Leben deß Heil. Os-/vvaldi bey Surio am 15. Tag deß Mo-/naths Octobr. Wer nun diesen Grund / der Wahrheit auß den Ketzern (wann er / anders nicht passionirt handelt) behertzi-/get / so muß er auch gezwungener bey-/fallen der Catholischen Lehr / ihr Reve-/renz und Andacht / welche sie gegen dem / Heil. Meß-Opffer / und gegen dem Hoch-/wuerdigen Sacrament deß Altars tra-/get / recht sprechen / und approbiren. /

Was anlanget Heuendorff / ungeacht / vor unser Ankunfft kein bestaendiger Prie-

/ster daselbsten wohnhafft gewesen / auß-/genommen 4. Jahr vorhero / da Ihro / Excellenz der Herr Fundator dahin ein / bestaendigen Geistlichen fundirt / taeglich / das Heil. Meß-Opffer zu verrichten; / seynd doch zum oefftern dahin kommen / Meß zu lesen / die Wohl-Ehrwuerdige / Herren Decani von Friedland / als ge-/wesene Pfarrer erwehnter Kirchen / und / zwar auf eine gantze Meilweegs. Eben-/falls seynd dahin kommen von vielen Meil-/lenweegs unterschiedliche Herren Pfar-/rer / und Ordens-Geistliche / ihre eygene /

75

Andacht allda zu verrichten. Dahero / ihre Nahmen in ein darzu verfertigtes / Buch alle eingeschrieben worden; wie / dann solches auch bey anderen Gnaden-/Bildern gebraeuchlich / darauß zu erse-/hen ist / wie viel Heil. Meß-Opffer ge-/opffert werden / nebst unsern Patribus die / stets alldorten wohne. /

Das IX. Capitel. /

Wie nutzlich das Ambt der / Heil. Meß geopffert wird vor / alle verstorbene Christglau-/bige Seelen. /

WEil dann ein heiliger und nutz-/licher Gedancken ist / laut der / Heil. Schrift in den Bue-/chern der Machabaern / vor die Verstor-/bene zu bethen / so viel nun das Opffer / der Heil. Meß das Heil. Gebeth ueber-/

76

trifft / so viel wird auch ersprießlicher / seyn / vor die Todten zu opffern / als zu / bethen. Dahero ihrer viel befließen / ihr / Opffer der Heil. Meß vor die Verstor-/bene aufzuopffern: Wie dann in Heuen-/dorff gar viel dergleichen Heil. Messen // so wohl von unsern Patribus, vor die ver-/storbene Fundatores und Wohlthaeter // als auch von Frembden / ruehmlich gelesen / werden. Welche Lob-wuerdige Andacht gleich in der ersten Kirchen bey allen / Rechtgläubigen ist in Gebrauch gewesen. / Es wird auch dieser uebliche Gebrauch // von dem Heil. Augustino als hoechst-noe-/thig anbefohlen / da er Lib. 9. Confess. / Cap. 13. seiner verstorbenen Mutter Mo-/nicae auf solche Weiß zu helfen durch das / Heil. Meß-Opffer verordnet hat / sa-/gend: Gieb ein O HErr! allen deinen / Knechten / auf daß alle die dieses wer-/den lesen / ingedenck leben bey dem Al-/tar deiner Dienerin Monicae mit Patri-/tio weyland ihren Ehemann; welches / auch hertz-

inniglich Monica selbst da / sie noch lebte von allen Priestern verlan-/get / wie solches bezeuget Augustinus, /

77

an erwehnten Orth sprechend: Sie aber / (nehmlich Monica) als ihr Sterb-/Stuendlein herbey nahete / gedachte / nicht wie ihr Leib moechte herrlich be-/erdiget / oder mit Specereyen gesalbet / werden / sondern ihre Gedancken wa-/ren / daß ihrer Seel bey dem Altar deß / HErnn im Heil. Opfer moechte gedacht / werden; dann sie wuste wohl / daß all-/dorten ein Heil. unbeflecktes Opfer / aufgeopffert werde. Eben auf derglei-/chen Schlag redet auch erwehnter Kir-/chen-Lehrer Augustinus in Enchiridio ad / Laurentium Cap. 110. Es ist nicht zu / laugnen / spricht er / daß denen Seelen / der Verstorbenen durch die Andacht / ihrer lebendigen freund geholffen wer-/de / wann vor selbige das Opfer deß / Mittlers geopffert wird / oder aber / Allmosen vor sie in denen Kirchen auß-/getheilet werden. /

Dem Heil. Augustino stimmt auch / bey der Heil. Chrysostomus in Epist. ad / Philipp. Hom. 3. also redend: Nicht / umsonst ist von denen Heil. Aposteln / selbst eingesetzt worden / daß man in /

78

den Ehr-und Lob-wuerdigen Geheim-/nussen derer ingedenck seyn soll / welche / schon verstorben / weilen ihnen gar / wohl bekannt / daß sie viel Nutzen und / Ersprießliches darauß erlangen. Sei-/ne Wort lauten also: Non temerè ab / Apostolis haec sancita fuerunt, ut in / tremendis Mysteriis defunctorum aga-/tur commemoratio, sciverant enim il-/lis indè multum lucrum contingere, / utilitatem multam. Der Heil. Marcus / aber der Evangelist deß HErnn / ge-/brauchte sich bey der Heil. Messe folgen-/des Gebeths: Animabus Patrum & Fra-/trum nostrorum, qui antea in Christi / Fide dormierunt, dona requiem Do-/mine DEUS noster. O HErre unser / GOtt! verleyhe den Seelen unserer / Eltern und Bruedern / die allbereit in / Christi Glauben entschlaffen seynd // Ruhe und Frieden. /

Wer mehrmals alte Zeugnissen ver-/langet / der nehme zu Rath den heiligen / Clementem Romanum Lib. 5. Aposto-/licarum Constitutionum Cap. 4. der al-/so schreibt: Laßt uns bitten fuer unsere /

Brueder / welche in Christo ruhen / daß / GOtt der die Seel deß Verstorbenen / hat aufgenommen / ihm nachlasse alle / Suenden. Er lese den Heil. Dionys. / Areopag. Eccles. Hierarch. Cap. 7. also / lehrend: Es komme der Ehrwuerdige / Priester / und verrichte sein Gebeth / ueber den Todten / das Gebeth besaenff-/tigt die Goettliche Barmhertzigkeit // auf daß sie erlasse alle Suenden / wel-/che durch menschliche Schwachheit der / Mensch begangen / und stelle densel-/bigen in das Liecht / und Land der Le-/bendigen. So schreibt auch Tertulia-/nus von den Christen de Corona Militis / Cap. 3. Oblationes pro defunctis faci-/mus; Wir Christen verrichten gewisse / Opfer fuer die Verstorbene. Und in / der Zusammenkunfft der Christenheit zu / Nicaea ist schon um das Jahr Christi / 315. Cap. 65. folgender Befehl außgan-/gen: Nuncietur de morte Episcopi / omnibus Ecclesiis & Monasteriis illius / Dioecesis, ut fiat oratio pro eo. Wann / etwann ein Bischoff mit Todt abgehen / solte / da muß man solches allen Kir-/

chen und Cloestern verkuendigen / so un-/ter sein Bischoffthum gehoerig / damit / man fuer ihm das Gebeth halte. /

Verlanget aber einer der Heil. Schriff / Zeugnuß / so ist jener Text gantz klar 2. / Machab. Cap. 12. v. 46.²³³ Sancta ergo & / salubris est cogitatio pro defunctis ex-/orare, ut à peccatis solvantur. Es ist / eine heilige gute Meynung / daß man / vor die Todten bitte / damit sie von / Suenden ledig und loß werden. Auß / welchen noch ferner zu sehen / daß nicht / allein der Fuerst Judas geglaubet habe // daß die Seelen nach ihren Ableiben in je-/ner Welt was außzustehen haben / dar-/durch sie durch Opfer und Gebeth koen-/ten befreyet werden; sondern haben es / alle Israeliter geglaubet / und daher ha-/ben sie eine so freygebige Geld-Steuer / hergeschossen / zu dem und keinem andern / Ende / als daß man vor die Suend der / Verstorbenen opffern solte. Von wel-/chen Buechern ob sie Canonisch seyn? hoe-/re den Heil. Augustinum Lib. 18. de Ci-/vit. DEI Cap. 36. also redend: Der Ma-/chabaeer Buecher / welche nicht die Ju-/

²³³ 2. kniha Makabejských, Kapitola 12: (12:46) „*Sancta ergo et salubris est cogitatio pro defunctis exorare, ut a peccatis solvantur.*“; Je svatá a záslužná myšlenka modlit se za mrtvé aby mohli být uvolněni ze svých hříchů.

den / sondern die Kirch vor Canonisch / und Heilig haltet. Zu diesen Vorha-/ben dienet auch nicht wenig was geschrie-/ben stehet Math. 12. v. 31.²³⁴ Matth. 5. v. / 26.²³⁵ zu den Philippensern Cap. 2. v. 10.²³⁶ / und wiederum in der ersten Epistel zu den / Corinthern am 3. Cap. v. 15.²³⁷ und viel / andere mehr. Darwider schreyen aber / die Lutheraner / und andere Ketzer / was / sie Halses haben / wie halt aller gottlo-/sen Leuthen Gebrauch ist / verspotten al-/les dasjenige was ihnen etwann nicht / bald in Kopff will / obschon es eine gan-/tze Christenheit vor tausend und viel hun-/dert Jahren Lob-/wuerdiger Weise in / Brauch gehabt hat; Ob nun zwar wir / Catholische auf den Luther wenig Acht / haben / er mag schwartzes oder weisses / murmeln / so wird er uns doch nicht per-/suadiren / die wir auf die GOTTes Wort // und auf die Kirche GOTTes bauen. In / Kuertze aber von der Sache zu reden / so / ist das Gebeth fuer die Verstorbene // und das Heil. Meß-Opffer bey der al-/ten Christenheit dergestalt im Schwung / gewesen / daß es die Ketzer selbst / als Cal-

vinus Lib. 3. Institut. Cap. 5. und Luther / an vielen Orthen seiner Schrifften nicht / laugnen doerffen. Ja Luther Tom. I. Jenensi Fol. 86. pag. I. Resol. de Virt. / Indulgentiar. Item Tom I. Jenens. Fol. / 254. pag. 2. und wiederum Tom. 7. Wit-/tenberg. Fol. 132. wie auch in vielen an-/dern Oerthern / lehret er gantz deutlich // ja beweiset auch daß ein Fegfeuer seye // daß man soll bethen / opffern / und All-/mosen geben vor die Verstorbene; auß / diesen also zu sehen / daß Luther einen / rechten Wetter-Hahn gespielet / der sich / bald dahin / bald dorthin / nachdem der / Wind gewehet / gewendet / und bald / Warmes / bald Kaltes / auß dem Munde / von einer eintzigen Sache und Lehrstück / geblasen; wie dann darvon ein Buch / außgangen / so man das Lutherische Ja / und Nein / nennet / in

²³⁴ Matouš, Kapitola 12: (12:31) „*Tunc ait homini: “ Extende manum tuam ”. Et extendit, et restituta est sana sicut altera Ideo dico vobis: Omne peccatum et blasphemia remittetur hominibus, Spiritus autem blasphemia non remittetur.*“; Protož pravím vám: Všeliký hřích i rouhání bude lidem odpuštěno, ale rouhání proti Duchu nebude odpuštěno lidem.

²³⁵ Matouš, Kapitola 5: (5:26) „*Amen dico tibi: Non exies inde, donec reddas novissimum quadrantem.*“; Amen pravím tobě: Nevyjdeš odtud nikoli, dokudž i toho posledního halěře nenavrátiš.

²³⁶ Filipínští, kapitola 2: (2:10) „*ut in nomine Iesu omne genu flectatur caelestium et terrestrium et infernorum,*“; aby se před jménem Ježíšovým sklonilo každé koleno – na nebi, na zemi i pod zemí –.

²³⁷ První Epištola S. Pavla ke Korintským, kapitola 3: (3:15) „*Si cuius opus arserit, detrimentum patietur; ipse autem salvus erit, sic tamen quasi per ignem*“; Komu se jeho dílo sesype, ten se sice sám zachrání, ale nic po něm nezůstane.

welchen bewiesen / wird / das Luther wohl hundertmal ge-/laugnet / was er kurtz zuvor zugelassen // und zulasset / was er kurtz zuvor gelaug-/net; darum hab ich gesaget / daß wir Ca-/tholische uns wenig an den Luther keh-/ren / er mag schwartz oder weiß außsehen. /

83

Das X. Capitel./

Von der Heil. Communion // und wie dieselbige zu Heuendorff / von rechtglaubigen Maria-/nophilis verrichtet / wird. /

EManuel heisset GOtt mit uns // das ist unsers HErrn JESu Chri-/sti Ehren-Titul Matth. 1. v. 23.²³⁸ / und gar glaubig und troestlich allen Ca-/tholischen / mehr als den Israelitern // welche ihr grosser Heerfuehrer gar billich / erinnerte / daß kein so grosses und vor-/treffliches Volck / denen sich ihre Goetter / so zunaeherten / als GOtt ihnen / Deut. / 4. v 7.²³⁹ aber viel naeher ist uns GOtt / nicht allein (enter, praesenter, poten-/ter,) nach seiner unendlichen GOttheit // wie bey allen Creaturen; nicht allein /

84

durch seine Gnade / wie bey den Gerech-/ten; nicht allein durch seinen Heiligen / Geist / wie bey der Catholischen Kirchen // daß er sie alle Wahrheit lehre / Joan. /14. v 16.²⁴⁰ sondern auch in den Hochwuer-/digen Sacrament / ohne Zahl biß an der / Welt Ende / permanenter.

Einmal ist das Wort Fleisch wor-/den /33. Jahr sichtbar bey den Men-/schen auf Erden wohnend / seine uner-/meßliche GOttheit verbarge er in seiner / angenommenen Menschheit / an dem En-/de seines Lebens verbarge er die GOtt-/heit und Menschheit zugleich in den Heil. / Sacrament deß Altars. /

²³⁸ Matouš, Kapitola 1: (1:23) *“Ecce, virgo in utero habebit et pariet filium, et vocabunt nomen eius Emmanuel”, quod est interpretatum Nobiscum Deus.*; Aj, panna těhotná bude, a porodí syna, a nazůveš jméno jeho Emmanuel, jenž se vykládá: S námi Bůh.

²³⁹ Deuteronomium, Kapitola 4: (4:7) *„Quae est enim alia natio tam grandis, quae habeat deos appropinquantes sibi, sicut Dominus Deus noster adest cunctis obsecrationibus nostris?”*; Což se najde jiný veliký národ, jemuž jsou jeho bohové tak blízko, jako je nám Hospodin, náš Bůh, kdykoli k němu voláme?

²⁴⁰ Jan, Kapitola 14: (14:16) *„et ego rogabo Patrem, et alium Paraclitum dabit vobis, ut maneat vobiscum in aeternum“*; A já prositi budu Otce, ať jiného Utěšitele dá vám, aby s vámi zůstal na věky.

Sein Heil. Leib / so in den Himmel / und un dem Wort persoendlich auf ewig / vereinigt ist / der wird durch die Con-/secrir-Wort unzehlig in aller Welt Sa-/cramentlich-gegenwaertig geschwinder // als die Sonn ihre Strahlen weit und / breit außschiesset / geschwinder als ein / Wort in viel 100. Ohren und Hirn sich / einfindet / oder ein Aug sich aufthuet // Himmel / Erden / Berg und Thal ersie-/het. /

85

Er giebet sich zu einer Speiß: in klei-/nen Hostien aber nicht kleiner / in gros-/sen / und vielen nicht groesser: Mit sei-/ner Heil. Substanz ernaehret er / bleibt / doch unverzehrt / gantz / und nicht ge-/brochen / nichts leydend in den gebroche-/nen oder leydenden Hostien / so wenig / als der Sonnenschein in den gebrochenen / Glaesern / oder die Seel in zerrissenen / Gliedern / oder ein Bild in den zerbro-/chenen Spiegeln. Aber der Menschen / Verfuehrer / und Mißgoenner der Goettli-/chen Ehr unsers Emanuels in dem Heil. / Sacrament / hat desselben viel Anfeinder / erwecket / die theils die wahrhaffte Ge-/genwart Christi in Heil. Sacrament gar / verlaugnen / oder doch nicht ausser der / Heil. Communion glauben / dardurch / sie unsern Emanuel seine hoechst-gebueh-/rende Ehr / Anbethung / Danck / und / Hochschaetzung abspannen / andere davon / abhalten / auch die Gut-Catholische als / Abgoetter verdammen / mit vielen unbil-/lichen Beschuldigungen wegen Genies-/sung deß Heil. Sacrament deß Altars, / in einer Gestalt laestern / und schmaehen. /

86

Solchen aber verblendten Schwaermern // welche diesen Gifft von ihren ketzerischen / Groß-Vatter gesogen / wollen wir nicht / nachtantzen / sondern vielmehr uns an die / Heil. Schrift / an die Heil. Vaetter / und / an das liebe alte Christenthum / und an / den Anspruch der Christlichen Zusammen-/kunfft halten. /

Daß nun die Geniessung deß Allerhei-/ligsten Sacrament deß Altars / denen / Laeyen unter zweyerley Gestalt durch ein / Goettliches Geboth nicht befohlen / und / unter Straff ewiger Verdamnuß nicht / gebothen / erscheinet auß diesen / weilen / solches beschlossen in dem Concilio zu / Constantz Sess. 13. Item in Concilio zu / Basel Sess. 30. wie auch in dem Concilio / zu Trient Sess. 21. Cap. I. und hat nicht / der Heyland

selbsten Lucae 24. Cap.²⁴¹ jene / Juenger welche nach Emaus giengen er-/quicket mit seinen Fleisch und Blut / bloß / allein die Heil. Apostel Actor. 2. Cap. / v. 42.²⁴² das Sacrament deß Altars allein / unter der Gestalt deß Brodts den Laeyen / gereicht / wie solches der Heil. Text sa-/

87

get: Sie aber verharreten in der Lehr / der Apostel / und in der Gemeinschaft / deß Brodt-Brechens / und in Gebeth. / Und in der Apostel Geschichten am 20. / Cap. v. 7.²⁴³ wird gemeldet / daß sich die / Glaubigen versammelt haben am Sab-/bath / das Brodt zu brechen / wo gar / keine Meldung geschicht deß Kelchs / oder / deß Weins. Auch nach der Apostel Zei-/ten in der ersten Kirchen war es der Ge-/brauch / daß man das Sacrament deß / Altars unter einer Gestalt gereicht; dieß / bezeugen glaubwuerdige Zeugen / welche / zur selbigen Zeit gelebt / als Tertullia-/nus Lib. 2. Cap. 6. Clemens Alexan-/drinus Lib. 4. Stromatum. D. Cypria-/nus Serm. de Lapsis. D. Basilius in Epist. / ad Caesariam Patritiam. D. Augustin. / Serm. 252. und andere Heil. Vaetter / mehr / welche in dem ersten fuenffhundert-/jaehrigen Alter lebten / welche alle ein-/hellig außsagen / daß die Glaubigen in / saubern weissen leinwandenen Tuechlein / den Leib Christi haben pflegen aufzuhal-/ten in ihren Haeusern / selbigen zu seiner / Zeit zu geniessen wegen der Verfolgung. /

88

Dieses bekraefftigt auch der uralte Ge-/brauch der Kirchen / indeme der Priester / welcher am Heil. Charfreytag die Cere-/monien haltet / sich nur allein mit der / Gestalt deß Brodts communiciret; / wie zu sehen ist auß dem Sacramentali / deß Heil. Gregorii deß Grossen. Ja was / wunderlicher ist / so dispensiren die Ke-/tzer mit denen Abstemiiis,

²⁴¹ Lukáš, Kapitola 24: (24:13) „*Et ecce duo ex illis ibant ipsa die in castellum, quod erat in spatio stadiorum sexaginta ab Ierusalem nomine Emmaus*“; Téhož dne se dva z nich ubírali do vsi jménem Emaus, která je od Jeruzaléma vzdálena asi tři hodiny cesty.

²⁴² Skutky apoštolů, Kapitola 2: (2:42) „*Erant autem perseverantes in doctrina apostolorum et communicatione, in fractione panis et orationibus.*“; Vytrvale poslouchali učení apoštolů, byli spolu, lámali chléb a modlili se.

²⁴³ Skutky apoštolů, Kapitola 20: (20:7) „*In una autem sabbatorum, cum convenissemus ad frangendum panem, Paulus disputabat eis, profecturus in crastinum, protraxitque sermonem usque in mediam noctem.*“; První den v týdnu jsme se sešli k lámání chleba a Pavel promluvil ke shromáždění. Protože chtěl na druhý den odcestovat, protáhl řeč až do půlnoci.

oder mit den-/jenigen welche keinen Wein trincken oder / richen koennen / damit sie nur allein das / Brodt geniessen; hierinfallt aber wider-/sprechen sie ihnen selbst / indem sie dem / gemeinen Mann als ein Geboth Christi / aufbuerden / die Communion unter zweyerley Gestalt / seye Juris Divini, oder ein / außdruecklicher Befehl Christi / in welchen / kein einziger Mensch dispensiren kan // auch der Papst nicht / wie zu sehen ist / ex. Cap. Super eo. de usuris; & Cap. / Literas. de Restitutione Spoliatorum. / allwo der Pabst meldet / daß er in derglei-/chen Zufaelen nicht koenne dispensiren // dieweil sie ein Goettlich Geboth seyn. /

Es lesen die Lutheraner nur den Ur-/heber ihrer Ketzerey Martinum Luthe-/

89

rum, und sie werden ersehen / daß er es / nicht allein in einen / sondern in viel Oer-/thern mit denen Catholischen halte: was / diesen Articul anbetrifft / daß nemlich / genug seye die Gestalt deß Brodts de-/nen Laeyen zu geben / bekennet er in ei-/nen Buch de Captiv. Babylonica Tit. de / Evcharist. da er also schreibt: Dieje-/nigen suendigen nicht in Christum // welche sich nur einer Gestalt gebrau-/chen / sondern hat es der Willkuhr ei-/nes jeden frey gelassen. Dergleichen hat / er mehr in andern 5. Oerthern / welche / weitlaeuftig anfuehret Adamus Tanner / de Evcharistia Disput. 5. Quaest. 5. 8. / Dub. 6. er erweist auch Lib. de Signif. / Sacramenti Fol. 18. daß der Heil. Apo-/stel Paulus / als er neu-bekehret / von / Anania das Sacrament empfangen ha-/be unter einer Gestalt. / So folget dann daß Christus unser / HErr und Heyland seiner Kirchen habe / den Gewalt gelassen / denen Laicis nach / Veraenderung deren Umstaenden die Com-/munion zu geben unter zweyerley Ge-/

90

stalt / wie sie es gereicht hat vor mehr / als zweyhundert Jahren den Boehmen // und auch vor Zeiten sub Leone und Ge-/lasio, Roemischen Paepsten / solches ge-/bothen: dardurch zu entdecken die ke-/tzerische Manichaeer / welche ihnen einbil-/deten / der Wein sey ein Geschoepff deß / Teuffels / und koenne also unter der Ge-/stalt deß / Weins nicht seyn das Bluth / Christi. Von dieser Ursach wegen haben / sie sich deß Weins enthalten / und allein / genossen die Gestalt deß Brodts. Siehe / hiervon Baron. Tom. 6. Annô Christi / 496. und Gratianum Cap. Comperi-/mus. de Consecrat. Nun aber reichet / die Kirchen selbe unter einer Gestalt // auß erheblichen gerechten Ursachen auch / selbst denen Priestern / es seye

dann / daß sie selbst consecriren / und Meß / lesen / wie solches lehret das Concilium / zu Trident Sess. 21. Can. 2. /

Die erste erhebliche Ursach ist / damit / sie der Ketzler Meynung unterbreche // welche da sagen der gantze Christus sey / nicht weesentlich unter einer Gestalt al-/

91

lein. Item derjenigen welche vermessen-/lich plappern / daß wann Christus allein / genossen werde unter der Brodts-Ge-/stalt / so seye es nicht genug / und er-/sprießlich zum ewigen Leben. /

Die andere erhebliche Ursach ist / we-/gen grosserer Ehrerbiethigkeit gegen dem / Heil. Sacrament; dann bey grossen Zu-/lauff und Gedraeng deß Volcks / ist es / kaum moeglich zu vermeyden daß nicht et-/was von Heiligen Blut solte vergossen / werden. /

Die dritte erhebliche Ursach ist / weil / es schwer fallet aufzuhalten die geseegne-/te Gestalt deß Weins / darmit die Ster-/bende zu versehen / sonderlich bey rau-/her Winters-Zeit in denen Mitter-/naechtlichen Laendern / wo alles bald ge-/frieret. /

Die vierte erhebliche Ursach ist: wegen / Abgang deß Weines in vielen Laendern // wo er auch schwer zu bekommen / nur vor / die Heil.Meß. /

Die fuenffte erhebliche Ursach ist / wegen / natuerlichen Widerwillen / und Grausen //

92

oder Eckel / welche viel vor dem Wein / haben. /

Die sechste erhebliche Ursach ist / der / Eckel / oder Grausen / und Widerwillen // welche viel haben auß einen Geschirr mit / andern zu trincken; absonderlich wann / es geschehen soll / mit solchen Leuthen zu / trincken denen es uebel auß dem Mund / richet / oder mit der Frantzoß-oder hin-/fallenden Kranckheit / Fiebern / oder son-/sten einer verborgenen anhencklichen / Kranckheit behafftet waeren / welches bey / grossen Zulauff deß Volckes nicht kan / wohl vermeydet werden. /

Lutherus selbst bekennet es in seinen / Tom. 1. Jen. Fol. 21. daß die Boehmen / so mit der Husitischen Ketzerey beschmitzt // nicht erzwingen koennen / daß es ein Ge-/both Christi sey unter zweyerley Gestalt / das Sacrament zu empfangen / weder / koennen

sie es darthun auß jenen Worten / Christi bey dem Heil. Joanne am 6. Cap. / v. 54.²⁴⁴ Es seye dann daß ihr das Fleisch / deß Menschen Sohns esset / und trin-/cket sein Blut / so werdet ihr das Le-/ben in euch nicht haben; weder kan es /

93

dargethan werden / auß jenen Worten / Christi Matth. 26. v. 27.²⁴⁵ Trincket alle / darauß; dann Luther wuste gar wohl // daß derjenige / welcher den lebendigen / Leib Christi unter der Gestalt deß Brodts / genießet / auch das Blut genieße / die-/weil kein Leib einigen Augenblick leben / kan ohne Blut. Luther wuste gar wohl // daß jene Woerter: Trincket alle darauß // zu denen Aposteln / und ihren in Prie-/sterthum wahrhafften Nachfolgern seynd / geredet worden; welche Woerter auch / gleich seynd vollzogen worden / wie sol-/ches der Heil. Marcus bezeuget Cap. 14. / v. 23.²⁴⁶ Und sie truncken alle darauß. / Dann diesen Abend machte Christus alle / seine Juenger zu Priestern / und lehret / was Weise das Opfer deß neuen Gesa-/tzes solte verrichtet werden nach der Ord-/nung Melchisedech / welcher Brodt und / Wein / als deß hoechsten GOTTes Prie-/ster geopffert hat. Dahero trifft dieses / Geboth die Priester / wann sie opffern / oder Meß halten; dann ausser der Heil. / Meß muessen sie auch gleich den Laeyen / unter einer Gestalt communiciren / wie /

94

zu geschehen pfleget am Heil. Gruenen-/Donnerstag / wann viel Priester beysam-/men seyn; auch wann ein Priester kranck / ist. Dieses seye bewiesen / und gesagt zu / Trost allen denjenigen / welche in Heuen-/dorff das grosse Geheimnuß deß Altars / sich nicht allein theilhafftig machen der / Gnaden / und empfangen denjenigen // welcher ein Urheber ist aller Gnaden // ja ein Ursach der heiligmachenden Gnad. /

In Heuendorff nun gleich wir in der / gantzen Welt empfangen alle Catholische / Communicanten unter der Brodts Ge-/stalt den wahren Leib / und das wahre / Blut unsers

²⁴⁴ Jan, kapitola 6: (6:54) „*Qui manducat meam carnem et bibit meum sanguinem, habet vitam aeternam; et ego resuscitabo eum in novissimo die.*“; Jedině ten, kdo přijme moji oběť, bude žít na věky a já ho vzkřísím v poslední den.

²⁴⁵ Matouš, kapitola 26: (26:27) „*Et accipiens calicem, gratias egit et dedit illis dicens: “ Bibite ex hoc omnes, “*; Potom vzal kalich s vínem, vzdal díky Bohu a podal jim ho se slovy: "Pijte z něho všichni,

²⁴⁶ Marek, kapitola 14: (14:23) „*Et accepto calice, gratias agens dedit eis; et biberunt ex illo omnes.*“; Pak se pomodlil nad kalichem vína a podával jim ho všem.

HERRN JESU CHRISTI; sie / gehorsamen hierinnfalls als gehorsame / Kinder ihrer wahrhafften Mutter der / Catholischen Kirchen / welche die allein / seeligmachende Kirch ist / auch welche we-/der betruengen noch betrogen werden kan. / Und nachdem endlich sie in diesen Gna-/den-Orth ihre Suenden reumuethig einen / GOtt-geweyhten Priester gebeichtet // und den Ambt-Schluesseln der Kirchen / unterworfen haben / loben und preysen / sie den HERRN / qui dedit talem pote-/

95

statem hominibus. Matth. 9. v. 8.²⁴⁷ der / da solche Macht den Menschen gege-/ben hat. /

Das XI. Capitel./

Von den Ablassen welche von / unterschiedlichen Paepsten unsern / Franciscaner-Kirchen seynd verliehen / worden / unter welchen auch begrieffen / ist diese unsere Heuendorffer-/Kirchen. /

Viel Roemische Paepste Christi deß / HERRN auf Erden Stadthalter // alle um die allgemeine Kirchen / wohl-verdiente Maenner / haben zu un-/terschiedlichen malen ihre tragende Liebe / gegen dem Seraphischen Orden S. Fran-/cisci an Tag zu geben / unsern Kirchen / (unter welchen auch die Heuendorffer be-/griffen) auß dem unermeßlichen Kirchen-/

96

Schatz viel unterschiedliche Ablaß erthei-/let / welche alle beyderley Geschlechts so // die Franciscaner – Kirchen besuchen / er-/langen koennen / und durch die unueber-/schwenckliche Verdienst Christi jene Straf-/fen außloeschen / welche durch eygene Ge-/nugthuung eines jeden erfordert wird // entweder in diesem oder in dem anderen / Leben abzubuessen. /

Annô 1692. als damalen den 15. Tag / deß Monaths Februarii am Fest der Er-/hebung deß Heil. Antonii von Padua // uns Franciscanern die Kirch zu Heuen-/dorff ist uebergeben worden / auß Geheiß / und Gnaedigen Befehl Ihro Hoch-Fuerst-/lichen

²⁴⁷ Matouš, kapitola 9: (9:8) „*Videntes autem turbae timuerunt et glorificaverunt Deum, qui dedit potestatem talem hominibus.*“; Lidé nad tím žasli a děkovali Bohu, že dal člověku takovou moc.

Gnaden deß Herrn Ertz-Bischoff / zu Prag / Joannis Friderici von Walldt-/stein / (Tit.)
durch den Wohl-Ehrwuerdi-/gen und Hochgelehrten Herrn Martinum / Bernardum Just,
Creyß-Decan und / Pfarrern zu Seitendorff in der Laußnitz. / Ist also bald darauf ein
grosser Zulauff / deß Volcks von allen Seiten kommen // an denen Ordens-Festen sich
theilhaftig / zu machen derjenigen Ablaß / welche in /

97

denen Franciscaner – Kirchen an gewissen / Fest-Taegen zu gewinnen seynd. /

In diesen Heil. Heuendorffer GOTTes-/Hauß und regularisirter Kirchen / haben /
alle und jede beyderley Geschlechts / ei-/nen vollkommenen Ablaß zu gewinnen / an /
jeden Festen wie folget: Als am Fest der / Heil. Ludovicae Albertoniae, den 31. / Januarii.
Am Fest der Heil. Margari-/tae de Cortona, den 23. Februarii. Am / Fest der Heil.
Jungfrauen Catharinae / von Bononia, den 9. Martii. Am Fest / deß Heil. Bernardini, den
20. May. Am / Fest deß wunderthaetigen Heil. Antonii / von Padua, den 13. Junii. Am
Fest deß / Heil. Albanensischen Bischoffs und Car-/dinals der Heil. Roemischen Kirchen
Bo-/naventurae, den 14. Julii. Am Fest deß / Heil. Francisci Solani, den 24. Julii. Am /
Fest Portiunculae, oder Mariae der En-/geln / den 2: Augusti. Am Fest der Heil. /
Jungfrauen Clarae, den 12. Augusti. Am / Fest deß Heil. Tolosanischen²⁴⁸ Bischoffs /
Ludovici, den 19. Augusti. Am Fest / der Heil. Jungfrauen Rosae de Viter-/bio, den 4.
September. Am Fest deß /

98

Heil. Seraphischen Vatters Francisci, / den 4. October. Am Fest deß Heil. Pe-/tri von
Alcanthara, den 19. October. / Am Fest deß Heil. Joannis Capistrani, / den 23. October.
Am Fest deß Heil. Di-/daci, den 12. November. Am Fest deß / Heil. Jacobi de Marchia,
den 28. No-/vember. Und endlichen an dem Fest der / Unbefleckten Empfaengnuß Mariae
/ den / 8. December. /

Es koennen auch Ablaß gewinnen in / erwehnter Heuendorffer Franciscaner-
/Kirch / alle jene Rechtglaubige / am Fest / deß zarten Fronleichnambs Christi / wel-/che

²⁴⁸ Možná záměna - "kolosanischen"?

bey der Procession durch diese Octav / erscheinen 200. Item bey der Vesper // Metten²⁴⁹ / und gesungenen Meß 400. we-/gen Gegenwart der andern Tag-Zeiten / 160. die uebrigen Taeg aber unter dieser / Octav wegen der Metten²⁵⁰ / Vesper / und / Heil. Meß 200. und endlichen der an-/dern Tag-Zeiten 80. Taeg Ablaß erlan-/gen. Dann wiederum am Fest deß Al-/erheiligsten Nahmens JEsu. /

Endlichen erlangen auch vollkomment-/lichen Ablaß alle Marianische Clienten /

99

einmal / so die Heuendorffer Kirchen in / wuercklich-lauffenden Jahr zum erstenmal / besuchen; welcher Ablaß verliehen wor-/den von IHro Paepstlichen Heiligkeit Be-/nedicto dem dreyzehenden. /

Den Gewalt aber Ablaß außzuthemen / haben die Roemische Paepste / wie dieses / auß dem ewigen Gebrauch der Kirchen / kan dargethan werden / daß sie auß der / unendlichen Genugthuung Christi unsers / Heylands (welche in dem Schatz der Kir-/chen aufbehalten wird) koennen und moe-/gen außtheilen dem glaubigen Volck das-/jenige / wodurch die Schuld der Suenden erlassen wird / aber die Straffe dennoch / vorbehalten: Diese Straff nun außzu-/loeschen / haben wir den Ablaß hoechst / vonnoethen; und daß dieß der Roemische / Papst thun kan / erhellet auß jenen Wor-/ten Christi deß HErrn / welche er zu Pe-/tro und allen seinen Nachkoemmlingen ge /sprochen / Matth. 16.²⁵¹ Dir will ich die / Schluessel deß Reichs der Himmel ge-/ben / alles was du binden wirst auf / Erden / soll auch in den Himmel ge-/bunden seyn / und alles was du loesen /

100

wirst auf Erden /soll auch in den Him-/mel loßgebunden seyn. Noch klaerer ist / der Text / so Joan. am 20.²⁵² zu finden /da Christus der HErr mit folgenden / Worten den Aposteln

²⁴⁹ Možná záměna - "Messen"?

²⁵⁰ Stejná situace jako u bodu 42)

²⁵¹ Matouš, kapitola 16: (16:19) „*Tibi dabo claves regni caelorum; et quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum in caelis, et quodcumque solveris super terram, erit solutum in caelis*“; Dám ti klíče království nebeského, a co odmítneš na zemi, bude odmítnuto v nebi, a co přijmeš na zemi, bude přijato v nebi.

²⁵² Jan, kapitola 20: (20:23) „*Quorum remisistis peccata, remissa sunt eis; quorum retinueritis, retenta sunt*“; Komu odpustíte hříchy, tomu jsou odpuštěny, komu je neodpustíte, tomu odpuštěny nejsou.

Macht geben / die / Suenden nachzulassen²⁵³ / indeme er zu ihnen / gesprochen: Nehmet hin den Heiligen / Geist / welchen ihr die Suend verge-/bet / denen seynd sie vergeben / und wel-/chen ihr sie vorbehaltet / denen seynd sie / vorbehalten; was kan dießfalls klaerers / gesagt werden. Nun aber sagen alle / Theologi samt allen rechtglaubigen Catholischen Christen / daß dennoch reatus / poenae temporalis pro peccatis, die / Schuld der zeitlichen Straff den Men-/schen abhaltet von der Anschauung GOt-/tes; wann sie nicht entweder in diesen / oder jenen Leben / gantz und gar abgebues-/set ist. Dieses haben wir auß der Heil. / Schrift / daß obschon die Suenden ver-/geben werden / nicht auch nachgelassen / werde die Straff / gleich wie von David / bezeugen die Buecher der Koenigen / wel-/chen uneracht die Suende deß Ehebruchs / und Todtschlags ist nachgelassen wor-/

101

den / so ist ihm doch nicht erlassen wor-/den die zeitliche Straff: Von dieser zeit-/lichen Straff nun koennen loßsprechen die / Roemische Paepste durch Ertheilung der / Ablaeß / welche ihnen andern außzuspen-/den von Christo unsern HErn ist mit-/getheilet worden. Lesen unsere Wider-/sacher ihren Groß-Vatter Martinum / Lutherum, was er von denen Ablassen / schreibt Tom. 7. Wittenberg. Fol. 7. / Pag. 2. in Propos. 71. und zwar recht / Catholisch also sagend: Es ist dem ge-/meinen Mann genug / wann er nur / versteht / daß sie seyn ein Nachlas-/sung und Genugthuung vor die Suen-/de; denjenigen Menschen aber soll man / in Bann thun / und der Vermaledey-/ung unterwerffen / welcher wider die / Wahrheit der Paepstlichen Ablaeß et-/was vermessenlich zu reden sich unter-/fangen wolte. Wer solte nun sagen // daß Luther ein so abgesagter Feind waere / der Ablaeß / indeme er auf mein Vorha-/ben gantz gut Catholisch schreibt; allein / Luther dieser Wetter-Hahn haltet nicht / Stand / indeme er seiner gethanen Auß-/

102

sag klar widerspricht / Lib.de Captivit. / Babylon. Es habe Clemens VI. Anno / 1342. das Wort Ablass erfunden; aber / dießfalls hat Luther ein Loch in Halß / dann er bezeuget der Heil. Thomas von / Aquin in 4. Dist. 20. n. 3. daß schon zu / Zeiten deß Heil. Gregorii Magni, wel-/cher um das Jahr Christi 500. gelebet // der Nahmen Ablass in Brauch

²⁵³ Možná chyba tisku, při které mohlo dojít k záměně nachzulassen za nachzussen?

gewesen / seye. Ja die Ablaß-Gnade / Krafft de-/ren die zeitliche Suenden-Straffe geloestet / wird / kan aelter / und weiter her bewiesen / werden. Papst Sylvester I. hat auf An-/halten S. Helenae, der Mutter deß Kay-/sers Constantini Magni, die Kirchen deß / Heil. Creutzes zu Rom eingeweyhet / den / Orth mit Heiligthum begabet / und de-/nen so daselbst ihr Gebeth verrichten wuer-/den / grossen Ablaß verliehen. Poverus de / Fid. unit. Das erste Concilium Nicae-/num Annô Christi 300. eygnet den Bi-/schoeffen die Macht zu den Buessenden die / verdiente Suenden-Straff zu vergeben. / Und spricht Tertullianus so gelebet im / Jahr Christi 200. L. ad Marcianum. daß / schon zu seiner Zeit die buessende Suender /

103

Abkuertzung ihrer Buß von Bischoeffen er-/langet. S. Cyprianus so gelebet Annô / Christi 240. vermahnet Lib. 1. Epist. 3. / die Kirchen-Vorsteher / man soll etwas / linder mit den Buessenden handeln / ih-/nen die Straff durch den Kirchen-Ge-/walt abkuertzen. S. Basilius M. bezeuget / Annô Christi 371. Conc. 73. daß man / zu seiner Zeit die Straff der Suenden er-/kuertzet, S. Chrysostomus Annô 414. / schreibt Lib. 3. Cap. I. mit außdrueckli-/chen Worten: Solcher Gewalt die zeit-/liche Straff zu mindern / oder gar hin-/weg zu nehmen / koenne den Vorstehern / der Kirchen durchauß nicht abgespro-/chen werden; und ist also ungezweyfelt // daß der Ablaß-Gewalt / oder die Macht / zeitliche Suenden-Straffe zu mindern // oder gar nachzulassen / in der Catholi-/schen Kirchen fuerhanden seye. Dahero / dann / saget der Heil. Hieronymus / Tom. adversus Luciferianos Ecclesiae sa-/lus in Summi Sacerdotis dignitate pen-/det, cui si non quaedam, & ab omni-/bus eminens detur potestas tot in Ec-/clesiis efficientur Schismata, quot Sa-/

104

cerdotes; das Heyl und Wohlfahrt / der Kirchen hanget an der Wuerde deß / Hohen-Priesters / wann man diesen / keinen extra-ordinari, und von allen / befreyten hohen Gewalt gestattet / so / werden wir so viel Trennung-und / Spaltungen in der Kirchen haben // als etwann der Priester seyn werden; / welches an den Lutheranern (welche kein / Ober-Haupt oder Priester haben / noch / erkennen) mehr als zu Gnuegen zu se-/hen. /

Aber sage[n] wir einer wer haette es ihm / einbilden moegen / daß auch der troestli-/che Articul von Ablaß der Suenden // durch diese Irr-Glauben solte angekuefeld / werden? Was kan wohl unmenschlicher / seyn / als da ein lauter Gnad und Ab-/laß von der wahren

Kirch gegeben wird // sich gleichwohl zu widersetzen / und GÖt-/tes Güete zu verachten?
Was ist troest-/licher als Ablass / und von GÖttes Zorn / oder verdienter Straffe entbunden
zu / werden? Aber wer fraget nach solchen / Laester-Maeulern / Ablass ist in der wah-/ren
Kirchen ehender als sie gewesen; da-/

105

hero bleibet halt wahr / der die Ablasses / und Gnade geringschaetzet / der ist treu-/loß /
und ein Feind Christi / und seiner / Kirchen; er laugnet / verachtet / und / macht unkraefftig
die unendliche Verdienst / Christi / und glaubet nicht / daß die Kir-/che den Gewalt der
Schluessel habe / zu binden und zu loesen; er laugnet den Ar-/ticul deß Apostolischen
Glaubens / Ab-/lass der Suenden / indem ja solcher Ab-/lass durch Mittel und Werckzeuge
muß / zugewendet / und außgespendet werden; / er verwirfft alle Verdienst aller guten /
Wercke / ja er verlaugnet die Ge-/meinschaft der Heili-/gen. /

106

Das XII. Capitel. /

Von denen Processionen, / woher sie ihren Ursprung / und / warum sie geschehen / auch
wie selbe in / Gebrauch seyn zu Heuendorff. /

Die streitbare Kirchen hat jederzeit / Lob-wuerdige Ordnungen / und / gute Gebrauch
gehalten / und ge-/uebet. Dahero in ihren Umgangen ihre / Fahnen fliegen / gleich wie
bey einen wohl-/geordneten Kriegs-Heer. In der Kir-/chen GÖttes streitet man / biß man
end-/lich obsieget; diß man nach ueberwunde-/nen Fleisch / Welt / und Teuffel / in einen /
herrlichen Triumph in das himmlische / Capitolium eingehet / mit allen eyferigen /
rechtschaffenen Catholischen Christen. / Man muß sich aber nicht einbilden / daß / das
Creutz oder Fahnen vorantragen /

107

und Umgange halten / Wallfahrten in / entlegene Oerther anstellen / eine neue / Sach oder
Erfindung der jetzigen Ca-/tholischen seye; sondern es ist eine loebli-/che gottseelige ur-
/alte Gewohnheit / ist / auch schon in alten Testament in Brauch / gewesen: Indeme jener
starckmuethige / Held Josue auß GÖttes Geheiß die / Stadt Jericho durch gantzer 6. Taeg
/ nacheinander mit der Archen deß HERRN // und dem gantzen Israelitischen Volck / da /

die Priester 7. Posaunen musten blasen // und das Volck gantz still nachfolgend // um und um gehen. Auf solche Weiß hat / Josue die Stadt eingenommen. /

Wallfahrten zu den Heil. Oerthern / anstellen / ist GOtt eine sehr angenehme / Sach; dann also hat er befohlen den Ju-/den / welche in fern-entlegenen Laendern / wohnten / dreymal deß Jahrs zu dem / Tempel Salomonis Wallfahrten zu ge-/hen / das Fest deß Tabernaculs zu cele-/briren / welches Gesaetz deß grossen Pro-/pheten Samuelis Eltern fleißig in Obacht / genommen / und Christus selbst / wel-/cher doch keinem Gesatz unterworffen //

108

ist mit seiner Allerheiligsten Mutter / und / Pfleg-Vatter Joseph / von Nazareth na-/cher Jerusalem in Tempel zu opffern / gangen / wie solches der Heil. Evange-/list Lucas in seinem anderen Capitel mel-/delt. Es ist der gantzen Christlichen / Welt bekannt / wie daß die Heiligen / Drey Koenig vorzeiten von Aufgang der / Sonnen sich nacher Jerusalem und Beth-/lehem aufgemacht / das neu-gebohrne / Christ-Kindlein aufgesucht / und verehret / haben / der Ursachen halber sie in der / Goettlichen Heil. Schrift / wie dann auch / von der gantzen Welt ein grosses Lob // und viel von himmlischen Seegen dar-/von getragen. Nun aber wird nicht nur / an ihnen gepriesen / daß sie den neu-ge-/bohrnen Koenig der Welt angebethet // und mit hochwerthen Gaben beschencket // sondern es wird auch an ihnen gelobet // und als ein GOtt-gefaelliges Werck allen / Christglaubigen vor Augen gestellet / daß / sie ihr Land und Habschafft auf eine Zeit / verlassen / sich auf-eine grosse Reise ge-/macht / und biß nacher Bethlehem an-/kommen. /

109

Es schreibet der Heil. Hieronymus / Epist. 17. ad Marcellam. daß man von / allen Seiten habe gesehen nacher Jerusa-/lem kommen / geistliche und weltliche ho-/he Persohnen; und daß man zu seiner / Zeit niemand fuer einen vollkommenen / Christen gehalten / der nicht eine Wall-/fahrt dahin angestellet / die Heil. Oer-/ther / da Christus fuer uns gelitten / zu / besuchen. Es setzet auch der Heil. Pau-/linus Epist. 34. hinzu / daß die Christen / bey solchen Wallfahrten fuer ein grosses / Glueck und Seegen gehalten / wann sie / etwas von dem Heil. Creutz / oder son-/sten von dem Erdreich das Christus mit / seinen Heil. Fuessen betreten / mit nach / Hauß haben nehmen koennen. /

Wer die Kirchen-Historien lesen will // der beschau den Heil. Evsebius Lib. 6. /

Cap. 9. so wird er finden / daß schon zu / der Apostel Zeiten / in der Kirchen GOt-/tes ohne Unterlaß biß auf unsere Zeiten // dergleichen Wallfahrten als gute und / heilige Werck seynd in Brauch gewesen. / Ja dergleichen Wallfahrten seynd auch / bekraefftiget durch das Tridentinische /

110

Concilium Sess. 15. Daß aber in den / ersten Kirchen Zeiten biß auf Constan-/tinum Magnum die Processiones weni-/ger in Brauch gewesen / als in den nach-/folgenden Zeiten / ist solches zuzuschrei-/ben der Tyranny der heydnischen Kay-/ser. So bald aber die Kirchen den Frie-/den erlanget / nach welchen sie so lang ge-/seuffzet / haben auch die Wallfahrten mit / guten Nutzen der Christenheit angefan-/gen wiederum zu bluehen: und ist jene die / vornehmste / welche Constantinus der / grosse Kayser angestellet / als er den gan-/tzen Bau der Stadt Constantinopel glueck-/lich vollendet; wo das Volck mit vorher-/gehenden Creutzen / um die gantze Stadt / und vornehmste Gassen / unter Lob-Ge-/saengern herumgefuehret worden / er aber / in der hoechsten Andacht gebethet; dar-/zu ist er auch angeflammet worden durch / das Exempel Nehemiae / welcher in Er-/bauung der Stadt Jerusalem derglei-/chen gethan zu haben / in Goettlicher hei-/liger Schrift Esdrae 2. Cap. 12.²⁵⁴ gemeldet / wird. /

111

Von Heil. Chrysostomo wird auch / ein gleiches gelesen / daß er dergleichen / Umgange hat angestellet / wie auch von / andern solche hat sehen anstellen; wie / solches wohl zu erweisen auß seiner Ora-/tion contra Gentiles, und in der 4. / Homili von dem Lob deß Heil. Pauli. / Daß Wallfahrten zu denen Heil. / Oer-/thern gehalten worden / findet man auch / in deß Baronii Kirchen-Geschichten ver-/zeichnet. Eine solche Wallfahrt ist ge-/halten worden zur Heil. Thecla Annô / nach Christi Geburth 372. Ebenermas-/sen nacher Rom zu S. Petro Annô Chri-/sti 69. Item Annô 129. Wiederum na-/cher Jerusalem zu denen Heil. Oerthern / Annô Christi 199. und Annô 318. Item / Annô 359. Ferner zu dem Grab deß / Heil Cypriani Martyris Annô 399. / Wie auch zu dem Heil. Apostel Thoma / in Indien Annô 883. Dann zu Ehren / deß Heil. Ertz-Engel Michael auf dem /

²⁵⁴ Esdráš, kapitola 2: (2:12) „*filiu Azgad mille ducenti viginti duo*“; synů Azgádových tisíc dvě stě dvacet dva.

Berg Gargano Annô 493. Annô 996. / und Annô 1000. Ferner nacher Com-/postel zu Heil. Apostel Jacobo Annô / 816. und wiederum Annô 1123. Fer-/

112

ner zu Unserer Lieben Frauen nacher Su[c]jes-/sion in Franckreich Annô 1161. Dieses / alles ist zu finden verzeichnet in Baro-/nio. /

Es seynd aber dergleichen Wallfahr-/ten niemal gehalten worden ohne guten / Außgang; ja es seynd viel Ubel welche / der Christenheit zugestanden / vermittelt / derjenigen gnaedig abgewendet / wie auch / viel Gnaden dardurch erhalten worden. / Ich geschweige der Constantienser, wel-/che Annô 1414. durch dergleichen Mit-/tel von der leydigen Seuch der Pestilentz / befreyet geblieben. /

Ich uebergehe die Cazenser, welche in-/ner und ausser der Stadt Procession ge-/halten / (welche ihr Heil. Bischoff Por-/phyrius angestellet) in grosser Duerre und Theurung / erhalten haben einen frucht-/baren Regen. Allein will ich erzehlen / von Theodosio dem Juengern: Als zu / Constantinopel ein grausammes Wetter / entstanden / samt einen entsetzlichen Erd-/beben gantzer 2. Monath lang / hat der / fromme Kayser eine vornehme Proces-/sion lassen anstellen / in welcher er samt /

113

dem Patriarchen Probo baarfuß daher / gegangen; wegen Ungestuem aber deß / Wetters hat sichs zugetragen / daß ein / Knab in die Lufft erhebet worden / nach / Verfliessung aber einer kleinen Zeit ist er / wiederum ohne allen Schaden auf die / Erd gelassen worden; welcher erzehlet // wie er in den Luefften unaufhoerlich habe / singen hoeren: Heiliger GOtt! Star-/cker GOtt! Unsterblicher GOtt! Er-/barme dich unser; alsobald hat auch das / gantze Volck solche Wort zum oefftern / wiederhohlet / und von Stund an hat / sich das Wetter verzogen / und das Erd-/beben aufgehoeret. Erwehnten Kaysers / Theodosii deß Juengern Nachfolger in / Reich / Kayser Martinianus hat auch / auf dergleichen Weiß / ihm deß erzuerne-/ten GOTTes Barmhertzigkeit wissen zu / erlangen / in allen vorfallenden Gele-/genheiten / wie solches bezeuget Nice-/phorus Lib. 15. Cap. 15. von der Sa-/chen also redend: Der fromme und hei-/lige Mann gienge in offentlichen Wall-/fahrten andern vor / theilete den Ar-/men Geld auß. Dahero sehr unvernuenff-/

tig thun die Lutheraner / welche die Pro-/cession der Catholischen / die da in Heil. / Schrift gegruendet / von der alten Chri-/stenheit allezeit geuebet / verspotten / und / freventlicher Weiß verlachen; der hoe-/nischen Michol deß Koenigs Saul hoffaer-/tiger Tochter nacharthen / welche den / David (als er die Archen deß Bundes / auß deß Obededoms Hauß in seine / Stadt Procession-Weiß uebertragen / in / welcher Procession David vor der Ar-/chen deß HErrn hergesprungen) hoe-/nisch außgelachet. /

Nachdeme dann zu Genuegen darge-/than / daß von Alters her die Wallfahr-/ten ueblich und in Gebrauch gewesen // ist erforderlich auch zu erzehlen / was / vor Wallfahrten die Marianischen Lieb-/haber nacher Heuendorff jaehrlich anstel-/len. Dieweilen nun die umliegende / Herren Pfarrer / und geistliche Seel-/Sorger reifflich erwogen / was vor un-/terschiedliche Gnaden und Gutthaten // ihre umliegende Schaeffel / von Maria der / Mutter GOTTes in Heuendorff erhalten / in ihren aeussersten Noethen / haben sie /

auß wohlbedachter Meynung unterschied-/liche Wallfahrten angestellet; dahero / kommen in dem Vor-/Abend deß Fests / Mariae-Heimsuchung / unter Paucken-/und Trompeten-Schall / in grosser An-/zahl mit einer Procession die Osteritzer / auß Laußnitz / welchen sich zugesellen die / von Cratzau / Seckendorff / Wiesau / Wit-/tig / und viel andere. /

Am Fest in der Fruhe kommen die / Friedlaender noch mit einem vortreffli-/chern / schoenern / und ordentlichern Auf-/zug. Wie auch unsere Patres von Tur-/nau wegen der Ertz-Bruderschaft deß / Heil. Vatters Francisci. Im Sonntag / unter der Octav deß erwehnten Fests // auß dem benachbarten Schlesien die Lie-/benthaler mit ihren umliegenden Pfar-/rern / samt einer grossen Menge Volcks / in einer solennen und zierlichen Proce-/sion. Wie nicht weniger die Wohl-Ehr-/wuerdige Patres Dominicani von Gabel / auß Boehmen / mit ihrer Ertz-Bruder-/schafft deß Heil. / Rosenkrantzes. Ja die / gantze Octav hindurch ist von allen Sei-/

ten ein grosser Zulauff deß andächtigen / Volcks. /

In Maria Himmelfahrt kommen aber-/mal die Reichenberger mit fliegenden / Fahnen unter Paucken / und Trompeten-/Schall / in einer schoenen ansehnlichen / Procession, samt einer grossen Menge / Volcks. /

Zu Maria Geburth aber die Neustaed-/ter /wie auch die Liebenthaler mit schoen-/nen Processionen; ausser denjenigen // welche das gantze Jahr hindurch kom-/men / anzufangen von dem Fest deß Heil. / Josephi / biß auf Aller Heiligen hin-/auß / Huelffe zu suchen bey / Maria. /

Das XIII. Capitel. /

Die Anruffung Mariae der / Mutter GOTTes /und anderer / Heiligen /wird auß Goettlicher Heil. / Schrift / und auß der ersten Kir-/chen unfehlbaren Lehr / erwiesen. /

ES ist nichts schoeners auf der Welt / zu sehen / als wann bey der / Nacht das himmlische Firma-/ment voller Stern ist / deren alleweil ein-/ner schoener / groesser / und klaerer ist als / der andere; es scheint gleich wie eine / schoene Wiesen voller Blumen: wann / aber ein schaendliches schlimmes Wetter / entsteht / so ueberziehen und bedecken die / unflaetige Wolcken /die Schoenheit deß / Himmels und der Sternen dermassen // daß ein Einfaeltiger meynen moechte / es /

waere alle dessen Schoenheit / samt allen / Sternen-Glantz und Klarheit verbli-/chen; deme ist aber darum nicht also // es kan ihnen durch den Wust der Wol-/cken / und durch den Dunst der Erden // kein Mackel angehencket / noch ihrer Klar-/heit etwas benommen werden /der Him-/mel ist ihnen viel zu hoch / wanns lang / genng²⁵⁵ trueb außgesehen hat / so faellt doch / endlich der Wust und Dunst wieder zu / der Erden herunter / von dannen er / hinauf gestiegen war; oder es kommt ein / starcker Wind darueber /der jagt das / finstere Schauer-Wetter von einander // alsdann heist es: Post nubila Phoebus; / da laest sich der Himmel /Sonn und / Sternen wieder so schoen sehen / als zu-/vor jemals; darauß

²⁵⁵ V tomto slově pravděpodobně došlo k chybě tisku, správně se má jednat o **genug**.

man dann vermer-/cket und abnimmt / daß ihnen allen das / Ungewitter nicht geschadet habe. /

Die Catholische Kirche ist wie ein schoe-/nes heiters Firmament voller Sternen // gezieret mit unzehlig vielen Heiligen / de-/ren Tugend-Glantz ohne Unterlaß leuch-/tet; dann sie seyn das Liecht der Welt. / Matth. 5. v. 14.²⁵⁶ Wider dieses Firma-/

119

ment und seine Sterne / gehet zu Zeiten / der Nebel und Dunst deß menschlichen / Muthwillens auf; die boßhaffte Ketzler / unterstehen sich / derselben Klarheit zu / verduncklen mit ihren Schmach-Reden; / dann es ist kein Heiliger weder hie noch / dort so gut / den sie nicht zu tadlen wis-/sen / vermeynende ihnen einen gewaltigen / Possen zu beweisen; aber sie seynd zu / wenig darzu / die Heiligen seyn ihnen zu / hoch geflogen / und die Catholische Kir-/che ist viel zu wohl gegrundet: Stellae / manentes in ordine & cursu suo, con-/tra Sysaram pugnant. Die Sterne blei-/ben in ihrer Ordnung / und ihren / Lauff / und streiten wider Sysara. / Judic. 5. v. 20. Heilige bleiben Heilige // und Ketzler bleiben verworffene Ketzler; / GOtt weiß schon wanns Zeit ist / den / Kirchen-Stuermern ihre Boßheit auf ih-/re eygene Koepff herunter regen zu lassen // und dieselbe so da schmaehen diejenigen // welche GOtt am meisten ehret / hier zeit-/lich durch die Gabe der Miracul / und / mit Unverweesenheit ihrer Leiber / dort / aber mit der ewigen Glory und Herrlich-/

120

keit; welche sie fuer stumme Goetzen schel-/ten und halten / deren Stirnen mit dem / Nahmen GOTTes gezeichnet seyn / Apo-/calyps. 14. v. I.²⁵⁷ und ob deren Wunder / und Heiligkeit die gantze Welt verwun-/dert / mit einen starcken Winde / wie / den Staub von dem Erdboden zu zer-/streuen: Darum jemehr die Irr-Geister / sich bemuehen den Glantz der Heiligen zu / verduncklen / jemehr gebuehret uns Ca-/tholischen ihr Lob zu preysen /

²⁵⁶ Matouš, kapitola 5: (5:14) „*Vos estis lux mundi. Non potest civitas abscondi supra montem posita*“; Vy jste světlo světa. Nemůže město na hoře ležící skryto býti.

²⁵⁷ Zjevení Janovo, kapitola 14: (14:1) „*Et vidi: et ecce Agnus stans supra montem Sion, et cum illo centum quadraginta quattuor milia, habentes nomen eius et nomen Patris eius scriptum in frontibus suis.*“; A viděl jsem, hle, Beránek stál na hoře Sión a s ním sto čtyřicet čtyři tisíce těch, kdo mají na čele napsáno jméno jeho i jméno jeho Otce.

und zu / verfechten; Dahero lieget mir ob / daß / ich alle der Ketzer Pfeyl / welche sie ge-
/schmiedet / auß unrecht verstandenen Tex-/ten der Goettlichen Heil Schrift / und / wider
uns mit hoechster Furie abdrucken // zuruck zu treiben: Dann erstens verste-/hen sie uebel
den Text Matth. 4. v. 10.²⁵⁸ / DEUM tuum adorabis, & illi soli ser-/vies; Du solst den
HErrn deinen / GOtt anbethen /und ihm allein die-/nen; Dann auch denjenigen 1. Timoth.
/ 2. v 5.²⁵⁹ Unus enim DEUS, unus & Me-/diator DEI & hominum, homo Chri-/stus
JESUS; Dann es ist ein GOtt // so ist auch ein Mittler zwischen GOtt /

121

und den Menschen /der Mensch Chri-/stus JESus. Dann Isaiae 36. v. 16.²⁶⁰ und / andere
mehr: Tu Domine Pater no-/ster, Redemptor noster, à Saeculo no-/men tuum; Du HErr
bist unser Vat-/ter / und unser Erloeser /das ist dein / Nahm von alten Jahren. Es wollen /
es die Lutheraner der Ehr Christi verklei-/nerlich halten / wann man seine leibliche /
Mutter und andere Heilige / nebst ihme / verehret / und anruffet; sie geben vor // daß man
den Heiligen GOTTes dießfalls / so viel zulasse / und anderer Seits GOtt / dem
Allmaechtigen das Seinige benehme. / Das Anruffen²⁶¹ der Heiligen ist auß den / Anti-
Christischen Mißbraeuchen einer // streitet wider den ersten Haupt-Arti-/cul, und tilget
die Erkenntnus Chri-/sti auß; spricht Luther Tom. 4. Wit-/tenb. Fol. 419. So will auch
Luther / ueber das 25. Capitel deß ersten Buch / Moysis /daß noch biß heuntigen Tags /
(ausser Christo dem HErrn) niemand der / Seeligkeit und deß Himmels genieße; /
folgends niemand auß den Verstorbe-/nen / so fromm sie immer gelebet / bey /

²⁵⁸ Matouš, kapitola 4: (4:10) „*Tunc dicit ei Jesus: Vade Satana: Scriptum est enim: Dominum Deum tuum adorabis, et illi soli servies.*“; Tedy říká mu Ježíš: Odejdiž, satane; neboť jest psáno: Pánu Bohu svému klaněti se budeš a jemu samému sloužití budeš.

²⁵⁹ První Epištola S. Pavla k Timoteovi, kapitola 2: (2:5) „*Unus enim Deus, unus et mediator Dei et hominum, homo Christus Iesus*“; Jeden jest zajisté Bůh, jeden také i prostředník Boží a lidský, člověk Kristus Ježíš.

²⁶⁰ Izajáš, kapitola 36: (36:16) „*Nolite audire Ezechiam. Haec enim dicit rex Assyriorum: Facite mecum benedictionem et egredimini ad me; et comedite unusquisque vineam suam et unusquisque ficum suam, et bibite unusquisque aquam de cisterna sua*“; Neposlouchejte Chizkijáše. Toto praví král asyrský: „Sjednejte se mnou dohodu a vyjděte ke mně. Každý z vás bude jíst ze své vinné révy a ze svého fikovníku a pít vodu ze své cisterny. Autor pravděpodobně zaměnil číslice v citaci kapitoly. Udávány latinský terminus pochází z Izajáše, kapitola 63: (63:16) „*Tu enim pater noster. Abraham enim nescit nos, et Israel ignorat nos; tu, Domine, pater noster, redemptor noster: a saeculo nomen tuum.*“; Jsi přece náš Otec! Abraham nás nezná, Izrael, ten o nás neví. Hospodine, tys náš Otec, náš vykupitel odedávna, to je tvé jméno.

²⁶¹ Jedná se o chybu tisku. Správné má být uvedeno Anruffen.

GOTT seye; sondern es schlaffet alles // (seiner Meynung nach) und koennen von / unsern Sachen nicht das geringste wis-/sen. Also starck lauffet diese Catholische / Lehr von Anruffung der Heiligen den / Ketzern wider die Stirne: Also daß der / Ketzter Vigilantius, / um das Jahr Chri-/sti 402. von der Verehrung und Anruf-/fung der Heiligen gar nichts hoeren wol-/len; Ein gleiches der Ketzter Wicleff // Johannes Huß / und Martin Luther ge-/than: Mit Vorgeben / daß solches eine / grobe Abgoetterey seye. Allein dieses ist / eine rechte plumpe Unvernunft: Dann / was das erste anbetrifft / so ist aller Ca-/tholischen Lehr bekannt; nemlich / daß / Cultus Latriae, oder die Anbethung // bloß allein GOTT gebuehre; Cultus Du-/liae, oder die Verehrung / (welche weit / minder ist als die Anbethung) die gebueh-/ret den heiligen Engeln / und Heiligen / GOTTes / als seinen Freunden / und / treuen Dienern / welche durch ihre star-/cke Fuerbitt bey den Goettlichen Majestaet / alles koennen erlangen. Dahero ist die / andere Ehr / mit welcher wir die Heili- /

gen GOTTes verehren / keinesweegs zu-/wider dem ersten Geboth GOTTes / nach / dem Außspruch Isaiae 48. v. II.²⁶² Meine / Ehr will ich keinen andern geben; / dann dieses hat niemalen ein Catholi-/scher gelehret / daß die Heiligen GOT-/tes sollen oder koennen angebethet wer-/den / sondern nur verehret als Freunde / GOTTes. /

Hierinnfalls nun verleumbden und / Catholische die Ketzter bey dem einfaelti-/gen Volck / machen unsern wahrhafften / Catholischen Glauben ueberall verhaßt // indeme sie unter dem Cultu Latriae, oder / Anbethen / und unter dem Cultu Duliae, / oder Verehrung / keinen Unterschied ma-/chen. So muessen sie auch nicht gelesen / haben / was in der 6. Calcedonensi-/schen Zusammenkunfft um das Jahr 680. / Cap. 7. beschlossen worden / da folgende / Wort zu finden: Ein jeder Christ soll / allein GOTT anbethen / die Heiligen / aber anruffen / daß sie bey der Goett-/lichen Majestaet fuer ihn bitten wollen. / Und was in dem anderten Nicaenischen / Concilio Action. 3. im Jahr 790. vest /

²⁶² Chybně očíslovaný verš. Izajáš, kapitola 48: (48:11) „*Propter me, propter me faciam, ut non blasphemem* Pro sebe, pro sebe učiním to. Nebo jakž by mohlo v lehkost vydáno býti? Slávy své zajisté jinému nedám.

fuer alle Christen gestellet worden / als / nehmlich: Wir nehmen an / und vereh-/ren die Apostolische Angebungen der / Kirchen / dadurch die Verehrung der / Heiligen gelehret wird; sie aber hal-/ten wir in Ehren / als die Diener // Freunde / und Kinder GOTTes. Ja / wann man in die Heil. Schrifft etwas / tieffer hinein sehen will / so findet man // das zwar nicht wir Catholische / son-/dern GOTT selbst seine Heilige Goetter / nennet; was hast du Ketzler darwider? / Saget nicht GOTT außtruecklich zu Moy-/se: Ich habe dich dem Pharao zum / GOTT verordnet; Exod. 7. v. 1.²⁶³ und / Psalm. 81. v. 6.²⁶⁴ Ich habe gesagt: ihr / seyd Goetter / und allesamt Kinder deß / Allerhoechsten. Nun ihr ketzerische Maenn-/lein gehet hin / und so es euch geluestet // nennet GOTT selbst einen Abgoetter // als welcher seine Heilige Goetter nennet; / welches geschiehet / nicht als waeren sie / ihm wahrhafft allerdings gleich / sondern / weilen sie theilhafftig der Goettlichen / Natur. 2. Petr. 1.v. 4. Das ist nun der / wahrhaffte Ehren-Preyß / den GOTT /

selbst ihnen gar wohl goennet / und gerne / leydet / daß man seinen Himmels-Genos-/sen Ehr anthut: Er schaetzet solches / eben so hoch / als wann mans ihm sel-/ber anthaete. Matth. 25. v. 40.²⁶⁵ Auch ist / GOTT der HErr selbst der erste / der sei-/ne Heilige ehret; Custodit Dominus / omnia ossa eorum; indem er auch de-/ren Gebein bewahret. Psalm 33. v. 21.²⁶⁶ / und wiederum Joan. 12. v. 26.²⁶⁷ Wer mir / dienen wird / den wird mein Vatter / ehren / wen nun der Vatter ehret / den / muessen ja auch wir ehren / die wir den / HErrn foerchten. Die Ehre der Heili-/gen widerstebet der Goettlichen Ehr so / wenig / als die Liebe deß Naechstens der / Liebe GOTTes. /

²⁶³ Exodus, kapitola 7: (7:1) „*Dixitque Dominus ad Moysen: Ecce constitui te deum pha raonis, et Aaron frater tuus erit propheta tuus.*“; Hospodin řekl Mojžíšovi: „Pohleď, ustanovil jsem tě, abys byl pro faraóna Bohem, a Áron, tvůj bratr, bude tvým prorokem.“

²⁶⁴ Kniha Žalmů, kapitola 81: (81:6) „*Testimonium in Ioseph posuit illud, cum exiret de terra Aegypti: sermonem, quem non noveram, audivi:*“; Svědectví uložil v Josefovi, když vytáhl na egyptskou zemi, kde jsem slýchal řeč, kterou jsem neznal.

²⁶⁵ Matouš, kapitola 25: (25:40) „*Et respondens Rex dicet illis: Amen dico vobis: Quamdiu fecistis uni de his fratribus meis minimis, mihi fecistis*“; A odpovídaje Král jim: Amen pravím vám: Cokoli jste činili jednomu z bratří těchto mých nejmenších, mně jste učinili.

²⁶⁶ Kniha Žalmů, kapitola 33: (33:21) „*quia in eo laetabitur cor nostrum, et in nomine sancto eius speravimus*“; Z něho se raduje naše srdce, my doufáme v jeho svaté jméno.

²⁶⁷ Jan, kapitola 12: (12:26) „*Si quis mihi ministrat, me sequatur, et ubi sum ego, illic et minister meus erit; si quis mihi ministraverit, honorificabit eum Pater.*“; Slouží-li mi kdo, následujž mne; a kdež jsem já, tuť i můj služebník bude. A bude-li mi kdo sloužiti, poctíť ho Otec.

Es wenden aber unsere Widersacher / (die Lutheraner) gleichwohl ein / daß uns / niemand zum ewigen Leben aufnehmen / kan / dann GOtt der HErr allein / also / ist die Verehrung der Heiligen umsonst / und unnuetz: Allein dieser ketzerische / Stich giebt kein Blut; dann in Fall uns / niemand zum ewigen Leben aufnehmen / kan / als GOtt allein / warum hat dann /

126

Christus der HErr / so die ewige Wahr-/heit ist / und nicht irren kan / klar außge-/saget: Luc. 16. v. 9.²⁶⁸ Machet euch Freun-/de / auf daß sie euch in die ewige Huet-/ten aufnehmen; Sollen dann die Ketzer / besser dann Christus die Geheimnissen / der ewigen Wahrheit verstehen? oder soll / die liebe Sonnen der Ursachen halber nicht / genugsam hell und klar seyn / weilen sie / einige Fledermaeuß oder Nacht-Eulen / nicht ansehen koennen? Es scheint daß / diese Leuthe niemals erlernen / oder gar / nicht wissen wollen / was dießfalls die / Catholische Kirche vorgiebt / und bey / dem Hochgelehrten Menochio ueber das / 16. Capitel Luca zu finden ist / der also / spricht: Imperiô & autoritate absoluta in Coelum recipere solius DEI & / Christi est, quod autem pauperum cau-/sâ & gratiâ facit DEUS, hoc ipsi facere / dicuntur. GOTT und sein liebster / Sohn Christus der HErr haben allein / die voellige / unanhengliche und absolu-/tè Macht ins Himmelreich aufzuneh-/men / doch was GOtt den Armen zu / Liebe thut / denen man um GOTTes /

127

willen mit Allmosen zu Huelff kommen / ist / das wird den Armen endlicher mas-/sen auch zugeschrieben: Nehmlich auf / die Art und Weise / wie Isaiae am 37. / Cap.²⁶⁹ GOTT selbst gesaget / als der Koe-/nig Senacherib die Stadt Jerusalem // mit einen grossen feindlichen Heer belae-/gert: Protegam civitatem istam, ut / salvem eam, propter me, & propter / David servum meum. Ich will die / Stadt beschirmen / daß ich sie erhal-/te / und dieses um meiner selbst / und / um meines Knechts Davids willen; in / welchen Text die

²⁶⁸ Lukáš, kapitola 16: (16:9) „*Et ego vobis dico: Facite vobis amicos de mammona iniquitatis, ut, cum defecerit, recipiant vos in aeterna tabernacula.*“; I jáť pravím vám: Čiňte sobě přátely z mamony nepravosti, aby, když byste zhynuli, přijali vás do věčných stanů.

²⁶⁹ Izajáš, kapitola 37: (37:35) „*Et protegam civitatem istam, ut salvem eam propter me et propter David servum meum.*“; Budu štítem tomuto městu, zachráním je kvůli sobě a kvůli Davidovi, svému služebníkovi.

Erhaltung der Stadt / Jerusalem etlicher massen dem Koenig Da-/vid /so allbereit mit Todt
abgegangen // doch bey GOtt als einem Vornehmen / auß den Heiliegen / zugeschrieben
worden: / unangesehen GOtt der Allmaechtige die / erste / vornehmste / und Principal-
Ursach / dieser Erhaltung ware; und auf solche / Weiß verstehen wir Catholische den
oben-/angezogenen / Text Lucae am 16. v. 9.²⁷⁰ daß / zwar GOtt allein die erste /
vornehmste / Macht und Ursach unser Seeligkeit / und / Aufnehmens seye / dennoch
weilen er ihm /

128

das Gebeth seiner Diener und lieben Hei-/ligen gefallen lasset /also gebrauchen wir / die
Wort / die Christus selbst von sich ge-/geben / daß uns die Freunde GOttes / in die ewige
Huetten / und zum ewigen / Leben aufnehmen moegen. /

Weiter bey Verehrung der Heiligen / ist nicht mehr von einiger Verkleinerung / der
Ehr Christi zu reden / weilen er die-/sen Lutherischen Scrupel so wohl mit / Worten als
Wercken selbst aufgeloeset / hat /indeme Christus sich selbst so viel / erniedriget /daß er
nicht allein seine / Menschheit auß denen Essentien Mariae / angenommen / und dergestalt
seine gan-/tze Weesenheit (respectu naturae huma-/nae) mit ihr gemein gemacht /ja ihr
als / ein Sohn der Mutter /so gar unterthaenig / gewesen / wie notanter zu lesen Lucae 2. /
v. 51.²⁷¹ Auch welches noch mehr ist / in-/deme er seinen Juengern so gar die Fuesse /
gewaschen / selbe neben sich gesetzt /und / schier geringer als ein Diener sich gegen /
seinen Außerwaehlten aufgefuehret; wann / es nun Christo nicht verkleinerlich noch / in
Fleisch lebend / selbe neben sich zu se-/

129

tzen /ja gar selbst zu dienen /wie kan / dann ihm mißfallen /oder verkleinerlich / seyn /da
sie nunmehr in Himmel le-/ben / und regieren? welche Ehr er ihnen / schon laengst

²⁷⁰ Lukáš, kapitola 16: (16:9) „*Et ego vobis dico: Facite vobis amicos de mammona iniquitatis, ut, cum defecerit, recipiant vos in aeterna tabernacula.*“; I jáť pravím vám: Čiňte sobě přátely z mamony nepravosti, aby, když byste zhyňuli, přijali vás do věčných stanů.

²⁷¹ Lukáš, kapitola 2: (2:51) „*Et descendit cum eis et venit Nazareth et erat subditus illis. Et mater eius conservabat omnia verba in corde suo.*“; I šel s nimi, a přišel do Nazaréťu, a byl poddán jim. Matka pak jeho zachovávala všechna slova ta v srdci svém.

versprochen hat / Matth. 19. / v. 28.²⁷² daß sie mit ihm sitzen werden // und richten die
zwoelff Geschlecht Is-/rael. /

Lucifer wolte sich auch gegen Chri-/stum nicht demuethigen / weder ihm die /
gebuehrende Ehr geben; vielleicht hat die-/ser raffinirte Geist seine Sach bescheini-/gen
wollen / daß es der Ehr GOtt deß / Vatters deß allmaechtigen Schoepffers / Himmels und
der Erden verkleinerlich / seye / daß er als der Groeste und Herr-/lichste unter allen Engeln
und Ertz-En-/geln / demjenigen so sich mit der Mensch-/heit vermischen wolte / sich zu
unterwerf-/fen / und die Ehre die GOtt allein ge-/buehret / auch einen Menschen geben sol-
/te; also thun die Praedicanten schier auf / gleiche Art / und die Ketzler auß Lucife-/rischen
Hoffarth gegen die Außerwähl-/ten GOTTes procediren / als wann es /GOtt wer weiß so
sehr zuwider / wann /

130

man selbe ehret oder anruffet; da doch / außdruecklich Genes. 20. v. 7.²⁷³ zu lesen: / Laß
Abraham fuer dich bitten / so wirst / du lebendig bleiben. Item Job. 42. v. 8.²⁷⁴ / Gehet hin
zu meinen Knecht Job / mein / Knecht Job soll fuer euch bitten / so / will ich sein
Angesicht aufnehmen./

Abermal sagten sie zu Samuel I. Reg. / Cap. 7. v. 8.²⁷⁵ Hoere nicht auf fuer uns zu
/ schreyen zu dem HErrn unsern GOtt // damit er uns erloese von der Philistaeer / Hand.

²⁷² Matouš, kapitola 19: (19:28) „*Iesus autem dixit illis: “ Amen dico vobis quod vos, qui secuti estis me, in regeneratione, cum sederit Filius hominis in throno gloriae suae, sedebitis et vos super thronos duodecim, iudicantes duodecim tribus Israel. “*“; A Ježíš řekl jim: Amen pravím vám, že vy, kteříž jste následovali mne, v druhém narození, když se posadí Syn člověka na trůnu velebnosti své, sednete ai vy na dvanácti stolicích, soudíce dvanáctero pokolení Izraelské.

²⁷³ Genesis, kapitola 20: (20:7) „*Nunc igitur redde viro suo uxorem, quia propheta est; et orabit pro te, et vives. Si autem nolueris reddere, scito quod morte morieris tu et omnia, quae tua sunt*“; Ted' však ženu toho muže navrať, neboť je to prorok. Bude se za tebe modlit a zůstaneš naživu. Nevrátíš-li ji, věz, že určitě zemřeš se všemi, kteří jsou tvoji.

²⁷⁴ Jób, kapitola 42: (42:8) „*Sumite ergo vobis septem tauros et septem arietes et ite ad servum meum Iob et offerte holocaustum pro vobis; Iob autem servus meus orabit pro vobis. Faciem eius suscipiam, ut non vobis imputetur stultitia; neque enim locuti estis ad me recta sicut servus meus Iob.*“; Vezměte tedy za sebe sedm býčků a sedm beranů a jděte k mému služebníkovi Jóbovi. Obětujte za sebe zápalnou obět a můj služebník Jób ať se za vás modlí. Já ho přijmu milostivě a nepotrestám vás za vaše poblouzení, že jste o mně nemluvili náležitě jako můj služebník Jób.

²⁷⁵ První kniha královská, kapitola 7: (7:8) „*Et domus, in qua habitabat, erat in altero atrio intro a porticu et simili opere. Domum quoque fecit filiae pharaonis, quam uxorem duxerat Salomon, tali opere quali et hanc porticum.*“; Potom při domu svém, v kterémž bydlil, udělal siň druhou za tou síní; dílo podobné onomu bylo. Udělal také dům dceři Faraonově, kterouž byl pojal Šalomoun, podobný té síni.

Und wiederum zu den Roemern / am 15. Cap. v. 30.²⁷⁶ sagte der Heil. Pau-/lus: Ich bitte euch Brueder durch JE-/sum Christum unsern HErn / und / durch die Liebe deß Heiligen Geistes // damit ihr mir helffet durch euer Ge-/beth fuer mich bey GOtt. Der Psal-/mist singet: Darfuer werden dich alle / Heilige bitten. Psalm. 31. v. 6.²⁷⁷ Bittet / fuer einander daß ihr seelig werdet // dann das stete Gebeth eines Gerech-/ten vermag sehr viel; ist zu lesen Jaco-/bi 5. v. 16.²⁷⁸ Wann es dahero nutzlich ist // daß wir vor einander GOtt bitten in / diesen sterblichen Leben / wie vielmehr //

131

wird dann ersprießlicher seyn / diejenigen / anzurufen / welche schon mit Christo le-/ben und regieren / so da in weit mehrer / Vereinigung mit GOtt stehen / als die / auf Erden sich noch befinden. Lesen un-/sere Widersacher den Heil. Augustinum / (von welchen sie doch viel halten / wann / er ihnen in ihren Kram tauget) welcher / in einer Predigt von dem Heil. Marty-/rer Stephano außgesaget: Sic ergo ex-/auditus est S. Stephanus, ut ejus ora-/tionibus deleteretur peccatum, quod / commiserat Saulus: Commendemus / ergo nos orationibus ejus, multò e-/nim magis nunc exauditur, pro bene / oratoribus suis à regnante Domino / nostro JESU Christo. Es ist der hei-/lige Stephanus (da er fuer den Verfol-/ger der Christenheit den Saulum gebe-/then) solcher Gestalt erhoeret worden // daß durch sein Gebeth seine begange-/ne Suend ist außgeloeschet worden: de-/rohalben sollen wir uns auch in sein / Gebeth befehlen / dann jetzo wird er / vielmehr von unsern regierenden HEr-/

132

ren JESu Christo fuer seine Anruffer er-/hoeret./

Auf dergleichen Weise hat der Heil. / Bernard. Serm. in Vigil. S. Petri & Pauli / von diesen Heil. Aposteln auch geschrie-/ben: Si in terra adhuc positi omnia / poterant,

²⁷⁶ Epištola svatého Pavla k Římanům, kapitola 15: (15:30) „*ut liberer ab infidelibus, qui sunt in Iudaea, et ministerium meum pro Ierusalem acceptum sit sanctis*“; Proším pak vás, bratří, skrze Pána našeho Jezukrista a skrze lásku Ducha svatého, abyste spolu se mnou modlili se za mne Bohu snažně.

²⁷⁷ Žalm, kapitola 31: (31:6) „*In manus tuas commendo spiritum meum; redemisti me, Domine, Deus veritatis*.“; Svého ducha kladu do tvých rukou, vykoupils mě, Hospodine, Bože věrný.

²⁷⁸ Jakub, kapitola 5: (5:16) „*Confitemini ergo alterutrum peccata vestra et orate pro invicem ut salvemini multum enim valet deprecatio iusti adsidua*“; Vyznávejte si navzájem své hříchy a modlete se jedni za druhé, abyste byli uzdraveni. Vroucí modlitba spravedlivého dokáže mnoho.

non quidem in se, sed in / Christo, quid non poterunt hodie / viventes in aeterna felicitate cum ipso? / Haben die liebe Apostel Petrus und / Paulus alles vermoecht / da sie noch / auf dieser Erden begrieffen waren / nicht / zwar durch eygene Krafft / und von / sich selber / sondern durch Christum; / was werden sie nicht heutiges Tages / vermoegen / da sie mit Christo in der / ewigen Seeligkeit leben. /

Ich will anfangen / spricht der ural-/te Origenes in Lamentat. auf meine / Knye nieder zu fallen / und alle Heilige / zu bitten / damit sie mir / der ich GOtt / wegen Viele meiner Suenden nicht bit-/ten darff / zu Huelff kommen. /

Der Heil. Basilius aber Homil. 20. de / 40. Martyribus saget: Wann etwann /

133

eine Noth anstosset / der nehme seine Zu-/flucht zu diesen Heil. Martyrern; ist / er froehlich / so bitte er sie / damit sie / ihn in Wohlstand erhalten; jener / aber / damit sie ihn von allem Ubel / befreyen moegen. /

Auß dieser der Heil. Vaetter Lehre ha-/ben wir nun klar / daß die verstorbene / Heiligen GOTTes nicht etwann in einer / Hoehle / oder Krufft / oder hinter den / Back-Ofen schlaffen / sondern wuercklich / bey GOtt seyn; daß sie zu verehren // und anzuruffen; daß sie von uns wissen // und uns zu Huelffe kommen moegen: / dann Lucae am 15. v. 7.²⁷⁹ wird gefunden // daß ein Freud seyn wird in Himmel / vor den Heil. Engeln und Außerwaehl-/ten ueber einen Suender der Buß thut; / wissen sie also daß ich Buß thue / so wis-/sen sie auch meine Noth und Anliegen; / dann wie haette sonst der reiche Pras-/ser koennen Abraham um Huelff anruffen // wann er vermeynet haette / Abraham ist / noch nicht in der Schooß deß Himkli-/schen Vatters / er weiß nichts von mir // er schlaffet / oder lieget noch in der Er-/

134

den. Und hat Raphael nicht das An-/liegen Tobiae gesehen / da er Tobiae am / 12. v. 12.²⁸⁰

²⁷⁹ Lukáš, kapitola 15: (15:7) „*Dico vobis: Ita gaudium erit in caelo super uno peccatore paenitentiam agente quam super nonaginta novem iustis, qui non indigent paenitentia.*“; Pravím vám, že tak jest radost v nebi nad jedním hříšníkem pokání činícím větší, nežli nad devadesáti devíti spravedlivými, kteříž nepotřebují pokání.

²⁸⁰ Tobiáš (Tóbit), kapitola 12: (12:12) „*Quando orabas cum lacrimis, et sepeliebas mortuos, et derelinquebas prandium tuum, et mortuos abscondebas per diem in domo tua, et nocte sepeliebas eos, ego obtuli orationem tuam Domino.*“; Hle, kdykoli ses modlil ty, Tóbite , i Sára, já jsem vnesl

gesaget: Ich hab dein Ge-/beth vorgetragen dem HErrn. /

Wiederum Genes. 19. v. 1.²⁸¹ da von dem / Loth gesaget wird / zu welchen zwey En-/gel nach Sodoma kommen: Da er sie / gesehen / stunde er auf / gieng ihnen / entgegen / bethete sie an liegend auf / der Erden; Und am obigen Orth v. 21.²⁸² / redet der Engel den Loth also an: Sie-/he auch in diesem hab ich dein Gebeth / angenommen / daß ich nicht vertilgen / will die Stadt / vor welche du gere-/det hast. Abermal Baruch am 3. Cap. / v 4.²⁸³ wird gelesen: Allmaechtiger GOtt / Israel / hoere jetzt das Gebeth ihrer / Kinder / die vor dir gesuendiget haben. /

Anbey ist bekannt / daß die Goettliche / Guetigkeit auch in gegenwaertigen Leben / seinen treuen Dienern oeffters geoffenbah-/ret habe grosse Geheimnuß / ja auch an-/derer Menschen Gedancken; dann also ge-/dachte Samuel alle Sachen welche da ver-/borgten waren in Herten Saulis / 1. Reg. / 9. v. 19.²⁸⁴ Also erkennete auch Elisaeus al-/

135

les was sich zugetragen mit dem abwesen-/den Giesi; ja er wuste alle die verborg-/neste Rathschlaege deß Syrischen Koenigs // welcher doch weit entfernet war: dann / dieses alles offenbahrte ihme GOtt. Al-/so verstunde auch Daniel den Traum deß / Koenigs Nabuchodonosoris / und mach-/te darueber eine wahrhafftige / Außlegung // dann GOtt offenbahrte es ihm. /

Wer will nunmehr vernuenfftig laug-/nen / daß die lieben Heiligen GOTTes im / Himmel einer solchen Vortrefflichkeit sol-/len beraubt seyn / aufs wenigste in je-/nen Sachen / um welche sie als Vorbit-/ter angeruffet werden; daher gar schoen / der Heil.

připomínku vaší modlitby před Hospodinovu slávu. A když jsi pohřbíval mrtvé, právě tak.

²⁸¹ Genesis, kapitola 19: (19:1) „*Veneruntque duo angeli Sodomam vespere, sedente Lot in foribus civitatis. Qui cum vidisset eos, surrexit et ivit obviam eis adoravitque pronus in terram*“; I přišli ti dva poslové večer do Sodomy. Lot seděl v sodomské bráně. Když je spatřil, povstal jim vstříc, sklonil se tváří k zemi

²⁸² Genesis, kapitola 19: (19:21) „*Dixitque ad eum: “Ecce, etiam in hoc suscepi preces tuas, ut non subvertam urbem, pro qua locutus es.*“; I řekl mu: „Vyhovím ti i v této věci; město, o kterém mluvíš, nepodvrátím.

²⁸³ Kniha Bárukova, kapitola 3: (3:4) „*Domine omnipotens, Deus Israel, audi nunc orationem defunctorum Israel et filiorum eorum, qui peccaverunt in conspectu tuo, qui non audierunt vocem Domini Dei sui, et adhaeserunt nobis mala.*“; Všemohoucí Hospodine, Bože Izraele, vyslyš prosbu potomků zemřelých Izraelců, synů těch, kteří proti tobě zhřešili. Neposlouchali hlasu Hospodina, svého Boha, proto na nás dolehly zlé věci.

²⁸⁴ První Kniha královská, kapitola 9: (9:19) „*et omnes civitates horreorum, quae ad se pertinebant, et civitates curruum et civitates equorum et quodcumque ei placuit, ut aedificaret in Ierusalem et in Libano et in omni terra potestatis suae.*“; Všechna města pro sklady, které Šalomoun měl, města pro vozbu a města pro koně a vše, co s tak velkým zaujetím budoval v Jeruzalémě i na Libanónu a v celé zemi, v níž vládl.

Augustinus Lib. 22. de Civit. / Cap. 29. auß Gelegenheit dessen (weil / Elisaeus deß
abwesenden Giesi Thun und / Lassen gewust) also redet: Wie viel / mehr werden die
Heilige alles sehen / auch wo sie mit dem Leib nicht zuge-/gen seyn. /

Naerrisch aber und vermessen fraget / der unflaetige Calvinus Lib. 3. Institut. /
Cap. 20. num. 24. Wer hat dann den / Heiligen GOTTes in Himmel so lange /

136

Ohren zugemessen? welche sich diß zu / unserer Stimm erstrecken. Es ist ge-/wiß wahr /
daß die Seelen welche von / dem Leib abgeseondert / nach der natuerli-/chen Erkenntnus
nicht wissen was auf / der Welt geschicht / wie solches bezeu-/get der Englische Lehrer S.
Thomas / Aquin. 1. Part. Qu. 89. Art. 8. Dahero / hat Abraham als er noch in der Vor-
/hoell war / und von der Anschauung / GOTTes außgeschlossen / nach der na-/tuerlichen
Erkenntnus nicht gewust // was in der Welt geschehen. Denen / lieben Heiligen GOTTes
aber saget der / Englische Lehrer 2da 2dae. Qu. 83. Art. / 4. ad. 2dum. und der Heil.
Gregor. 12. / Moral. wird in dem Wort / das / ist in den Sohn GOTTes / gleich / als in einem
Spiegel / offenbahr al-/les dasjenige / welches gebuehret ih-/nen zu wissen / und was um
uns ge-/schicht / auch was die innerste Ge-/dancken deß Hertzens betrifft. Es / geziemet
solches ihrer Vortrefflichkeit / daß sie erkennen die Bitten / welche zu / ihnen geschehen /
entweder mit der /

137

Stimm / oder Hertzten; und also schi-/cken wir unsere Bitt zu ihnen hinauf // welche sie
auch (weil es ihnen GOtt / offenbahret) erkennen. /

Auß diesen Discurs nun erhellet / daß / die Heiligen GOTTes in Himmel seyn // und
vor uns bitten koennen / auch folg-/sam sie zu verehren seyn; dahero die Ke-/tzer / welche
mit dem Contradiction-/Teuffel so starck besessen / und die Vereh-/rung oder Anruffung
der Heiligen nicht / dulden moegen / gar billich koennen zu / Schanden gemacht werden
mit jenen / Pharisaeern / welche Christum versuche-/ten / und fragten obs zulaessig seye /
daß / man dem Kayser Zinß gebe / oder nicht? / Matth. 22. v. 17.²⁸⁵ dann sie vermeyneten
// es waere schmaehlich / daß sie als ein freyes / Volck solten zinßbar seyn. Aber als /

²⁸⁵ Matouš, kapitola 22: (22:17) „*Dic ergo nobis quid tibi videatur: Licet census dare Caesari an non?*“;
Protož pověz nám, co se tobě zdá: Sluší-li daň dáti císaři, čili nic?

JESUS die Zinß-Muentze mit der Bild-/nuß und Überschrift deß Kaysers gese-/hen / sprach er: Gebet dem Kayser was / deß Kaysers / und GOtt was GOt-/tes ist. /

Eben mit dieser Frag treten die fre-/che Worts-Diener auf ihre Cantzeln /

138

und fragen obs zulaessig seye die Heiligen / zu verehren? Ihr schalckhaffte Kluegler / zeigt mir die Zinß-Muentze / lasset mich / den Schlag / das Bild / und die Uber-/schriff besichtigen; was stehet auf der / Goettlichen Zinß-Muentze fuer ein Nahm // und Überschrift? Ich bin der ich bin. / Exod. 3. v. 14.²⁸⁶ Ich bin der HErr dein / GOtt. Exod. 20. v. 2.²⁸⁷ Ich bin der / HErr / und aendere mich nicht. Malach. / 3. v. 6.²⁸⁸ Ein Koenig der Ewigkeit / ein / unsterblicher unsichtbarer GOtt. 1. Ti-/moth. 1. v. 17.²⁸⁹ Wohlan / so gebet GOtt / was GOTTes ist / ihm allein gebuehret / die Goettliche Ehr und Anbethung / als / unsern Erschoepffer und Erloeser / und kei-/nen andern / er ist allein ein Koenig der / Koenigen / und HErr der Herren. /

Da fragen sie aber weiter / und inson-/derheit / was geduncket euch / ist es zulaes-/sig daß man Mariam die unbefleckte / Jungfrau ehren kan; man soll ja keine / Goettin neben GOtt setzen. Ihr boß-/hafft Maeuler / zeigt die Zinß-Muentze // was vor ein Bildnuß und Überschrift / stehet darauf: Sie ist eine unbefleckte /

139

Mutter GOTTes / eine wunderbare / Mutter Christi / keine Goettin / sondern / eine Allerheiligste Jungfrau / eine Koe-/nigin aller Engel / und Heiligen / un-/sere fuersprecherin / welche der Engel / Gabriel durch den Gruß selbstn geh-/ret hat / und mittels welcher

²⁸⁶ Exodus, kapitola 3: (3:16) „*Vade et congrega seniores Israel et dices ad eos: Dominus, Deus patrum vestrorum, apparuit mihi, Deus Abraham, Deus Isaac et Deus Iacob, dicens: Visitans visitavi vos et vidi omnia, quae acciderunt vobis in Aegypto*“; Jdi, shromažd' izraelské starši a pověz jim: Ukázal se mi Hospodin, Bůh vašich otců, Bůh Abrahamův, Izákův a Jákobův, a řekl: Rozhodl jsem se vás navštívit, vím, jak s vámi v Egyptě nakládají.

²⁸⁷ Exodus, kapitola 20: (20:2) „*Ego sum Dominus Deus tuus, qui eduxi te de terra Aegypti, de domo servitutis.*“; „Já jsem Hospodin, tvůj Bůh; já jsem tě vyvedl z egyptské země, z domu otroctví.

²⁸⁸ Malachiáš, kapitola 3: (3:16) „*Ego enim Dominus et non mutatus sum; sed vos, filii Iacob, nondum ad finem pervenistis.*“; Já, Hospodin, jsem se nezměnil, ani vy jste nepřestali být syny Jákobovými.

²⁸⁹ První Epištola S. Pavla k Timoteovi, kapitola 1: (1:17) „*Regi autem saeculorum, incorruptibili, invisibili, soli Deo honor et gloria in saecula saeculorum. Amen.*“; Protož Králi věků nesmrtnému, neviditelnému, samému moudrému Bohu buďž čest i sláva na věky věků. Amen.

uns Heyl / und Seeligkeit geschaffet worden.²⁹⁰ Weil / nun die Überschrift also lautet / ey
so / gebet ihr auch was ihr gebuehret / nicht / Goettliche Ehr / dann sie ist mit nichten /
unsere Schoepfferin / oder Erloeserin / noch / eine Goettin / sondern ehret sie als eine /
Mutter GOTTes / lobsinget ihren Nah-/men / sprechet sie seelig von Geschlecht / zu
Geschlecht; Luc. 1. v. 48.²⁹¹ dann das / gebuehret ihr / ist nutzlich / und auferbau-/lich /
gleich wie es geschehen thut von al-/len Marianischen Liebhabern in Maria-/Heuendorff
/ allwo sich von Jahr zu Jahr / viel tausend andaechtige Clienten ver-/sammeln / Mariam
Tag und Nacht lo-/ben und preysen / mit Gesang und Klang // mit Opffern und Bethen
Allmosenge-/ben / und sie in allen ihren Noethen an-/ruffen / ihre wunderthaetige Bildnuß
fuß-/

140

faellig und demuethig verehren / sie hoch-/schaetzen als die Naechste nach GOTT / sel-/be
auch endlich halten fuer ihre maechtigste / Patronin mit Wort und Wercken. /

Das XIV. Capitel. /

Von denen Wunderwercken // und wie selbige in der Catholi-/schen Kirchen allein zu fin-
/den seyn. /

Es wissen die Ketzler gantz wohl // daß der unfehlbare Erfolg Wun-/derwerck zu thun /
dem Catholi-/schen allein-seeligmachenden Glauben von / Christo / seinen Heil. Aposteln
/ und der / Catholischen Kirch erblich ueberlassen / worden. /

Dahero solcher Mißgunst der Luthera-/ner / (daß weil sie keine rechte Wunder-
/werck vermittelst der Gnade GOTTes /

²⁹⁰ Zdrávas Marie: „*Ave, Maria, gratia plena, Dominus tecum. Benedicta tu in mulieribus, et benedictus fructus ventris tui Jesus. Sancta Maria, Mater Dei, ora pro nobis peccatoribus nunc et in hora mortis nostrae. Amen.*“; Zdrávas, Maria, milosti plná. Pán s tebou; požehnaná ty mezi ženami a požehnaný plod života tvého, Ježíš. Svatá Maria, Matko Boží, pros za nás hříšné nyní i v hodinu smrti naší. Amen.

²⁹¹ Lukáš, kapitola 1: (1:48) „*quia respexit humilitatem ancillae suae. Ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes*“; Že jest vzešel na ponížení služebnice své; neb též od této chvíle blahoslaviti mne budou všichne národy.

wuercken koennen) thun sie gleichwohl ei-/nen Schein der Wunderwerck vorluegen. /
 Beschauue was von Lutheri Exorcismis / deß Lutheri treuester Discipul Staphilus / erzehlet
 in einen Buch / welches er inti-/tuliret Absoluta Responsio, item Coch-/laeus in Lutheri
 Leben / wie sich Luther / habe unterfangen ein in Wasser ertrun-/ckenes Maegdlein von
 Todten zu erwe-/cken; auch wie alle seine Exorcismi seynd / zu Wasser worden. /

Die Lutheraner selbstenn probiren es // was vor einen kraefftigen Außschlag die /
 Wunderwerck geben zum Beweißthum / der wahren Kirch. Weil nun die Luthe-/raner in
 ihrer Synagog aller Wunder-/werck beraubet / ja auch als faule Glie-/der von der wahren
 Kirchen abgeschnit-/ten / muessen sie nach blinder Maulwurff-/Arth / in Finsternuß deß
 Unglaubens / umkraplende nothwendig bekennen / daß / sie gleich wie ausser der wahren
 Kir-/chen / also auch ausser der wahren Hoff-/nung deß ewigen Lebens seyn / wo sie sich
 / nicht bekehren. /

Mit diesen wunderbarlichen Schmuck / hat allezeit allein koennen prangen der /
 Roemische Catholische Glauben / weilen / er von der anfaenglichen Lehr Christi deß /
 HErrns nicht in dem mindesten abgewi-/chen / ungeacht darwider paffen und bel-/len die
 meineydtige Ketzler / welche mit / Haenden und Fuessen / mit Spießen / und Stangen / wo
 nicht diesen hellen / Glantz der Wunderwerck gar zu beneh-/men / aufs wenigste doch zu
 verduncklen / sich eyferigst lassen angelegen seyn. Zu / einen Heerfuehrer dieses ihres
 Kampffs / gebrauchen sie sich deß Engellaendischen / Doctors Stingelfelds. Es kommen
 mir / hierinnfalls die Ketzler vor / wie vor Zei-/ten die Juden / welche die eingefleischte /
 GOTtheit weiß nicht was vor einer gros-/sen und gottlosen Zauberey beschuldig-/ten / da
 sie auß Gottslaesterlichen Mund / diese GOTT-vergessene Wort außschuette-/ten / in
 Belzebub dem Obristen Teuf-/fel treibet er die Teuffel auß / indeme / doch dessen
 wunderthaetige Werck nichts / anders waren als lauter Wunderwerck //

und unfehlbare Zeichen deß wahren Glau-/bens. /

Es ist auch gewiß daß unzehlich viel / Wunderwerck der Catholi[s]chen Kirchen
 // alle Teuffels-Kuenste weit uebersteigen; mithin wer da wissen will / welche Reli-/gion
 das rechte Wort GOTTes habe // der sehe sich um / bey welcher Kirchen sich / Wunderwerck

sehen lassen / da wird er / zugleich Siegel und Brieff haben / daß / alldorten das rechte Wort GOTTes ge-/prediget werde. Wie dann solches Chri-/stus selbst gelehret Marc. 16. v. 17.²⁹² spre-/chend: Die Zeichen / welche denen fol-/gen werden / die da glauben / seynd die-/se: In meinen Nahnem werden sie / Teuffel außtreiben / sie werden mit / neuen Zungen reden / auch Schlangen / vertreiben / und wann sie etwas toedt-/liches trincken / so wird es ihnen nicht / schaden / auf die Krancken werden sie / die Haende legen / und es wird mit ih-/nen besser werden. Und was noch mehr / ist / so stehet geschrieben Johan. am. 14. / v. 12.²⁹³ Warlich / warlich sage ich euch: / Wer an mich glaubet / der wird selbst /

144

die Werck thun die ich thue / ja er / wird auch groessere thun dann diese. /

Auß diesen was gesaget worden / kom-/met zu schliessen / daß die Catholische die / allein-seeligmachende Religion seyn mues-/se / als welche allein ihre Lehr mit Wun-/derwercken (so GOTT zu dero Bestaetti-/gung unzehlbar vielmal gewuercket hat) / bekraefftigt. Entgegen alle andere aus-/ser der Roemisch-Catholischen Religion / falsch und ungegruendet / als welche // ohnedem daß sie von der wahren Kir-/chen Heil. Vaettern / und froemstern Leu-/then / jederzeit verworffen / und fuer Ke-/tzer gehalten worden / kein wahrhafti-/ges Wunderzeichen aufzuweisen haben. /

Daß aber die Catholische Religion / mit allerhand Wunderwercken von GOTT / dem Allmaechtigen bekraefftigt worden // ist auß diesen zu erweisen; dann erstens / ist gewiß / daß die Religion, so die heil-/ligen Apostel / und ihre Juenger gehalten // die wahre Christliche Catholische Reli-/gion gewesen; nun stehet aber in der / Goettlichen Heil. Schrift / wie daß / als / die Apostel das Evangelium und die /

²⁹² Marek, kapitola 16: (16:17) „*Signa autem eos, qui crediderint, haec sequentur: in nomine meo daemonia eicient, linguis loquentur novis*“; Znamení pak ti, kteříž uvěří, tato míti budou: Ve jménu mém d'ábly budou vymítati, jazyky novými mluvíti.

²⁹³ Jan, kapitola 14: (14:12) „*Amen, amen dico vobis: Qui credit in me, opera, quae ego facio, et ipse faciet et maiora horum faciet, quia ego ad Patrem vado.*“; Amen, amen pravím vám: Kdož věří ve mne, skutky, kteréž já činím, i on činiti bude, a větší nad ty činiti bude. Nebo já jdu k Otci svému.

Christliche Lehr hie und dorten gepredi-/get/ allerley Wunder zu Bestaettigung / solcher geschehen: Domino cooperan-/te, & sermonem confirmante sequenti-/bus signis. Marc. 16.²⁹⁴ und daß der HErr / das seine habe darbey gethan / und ihr / Wort mit vorbeystehenden Wunder-/wercken bekræfftiget habe. Wie dann / der Heil. Petrus / einen Menschen so von / Mutter-Leib krumm und lahm / in einen / Augenblick in Nahmen Christi deß / HErrn gesund gemacht; auch durch des-/sen bloßen Schatten viel Krancke genesen. / Der Heil. Paulus nach / so sein Gesicht / verlohren gehabt / durch einen Christen / Annanias genannt / zur vorigen Ge-/sundheit in Christi Nahmen gelanget. / Er Paulus selbst / hat einen Knaben / so sich zu todt gefallen / wiederum zum / Leben gebracht / und viel andere Wunder / der gewuercket / darvon er 2. Corinth. 12.²⁹⁵ / selbst meldet / sprechend: Wiewohl ich / nichts bin / so seynd gleichwohl die / Zeichen meines Apostolischen Ampts / ueber euch geschehen in aller Gedult // mit Zeichen / und mit Wunderwercken //

und mit Kraefften. So gar seynd durch / das bloße Schweiß-Tuch Pauli die Kran-/cken gesund worden. Wie dann auch / dergleichen Wunderwerck der Heil. An-/dreas / Mathaeus / Bartholomaeus / Phi-/lippus / Thomas / und andere Apostel / und Juenger von sich geben / so in deren / Geschichten ueberhaeuftig zu finden seyn. /

So hat er mittler Zeit an dergleichen / auch nicht ermangelt. Von dem Heil. / Gregorio, den man den Wunderthaeti-/gen genannt / weil er unzählbare Wunder / der gewuercket / ist zu lesen / daß er einen / hohen Berg / der dem Gebaeu einer Kir-/chen im Weege stunde / durch sein Ge-/beth von einem Orth an das andere ueber-/setzet: Einen grossen See / so mit Was-/ser hoch angefuelllet gewesen / außgetruck-/net: Den Fluß Lycus so mit seinen Auß-/guß viel Schaden gemacht / zuruckgehal-/ten / und eingeschraenckt: Einen duerren / Stab / den er in den Erdboden fest ge-/stellet- / gruenend gemacht / daß er zu ei-/nem Baum erwachsen: Einen Todten / zum Leben erwecket: Viel Teuffel auß / den

²⁹⁴ Marek, kapitola 16: (16:20) „*Illi autem profecti praedicaverunt ubique, Domino cooperante et sermonem confirmante, sequentibus signis.*“; A oni vyšli, kázali všude, a Pán jim pomáhal, a slov jejich potvrzoval činěním divů.

²⁹⁵ 2. Kniha Korintským, kapitola 12: (12:6) „*Nam, et si voluero gloriari, non ero insipiens, veritatem enim dicam; parco autem, ne quis in me existimet supra id, quod videt me aut audit ex me,*“; I kdybych se chtěl chlubit, nebyl bych pošetilý, vždyť bych mluvil pravdu. Nechám toho však, aby si někdo o mně nemyslel víc, než co na mně vidí nebo ode mne slyší.

147

außgetrieben; und als ein boeser Geist / auß einem Goetzen-Bilde zu reden / und / die Leuth zu verfuehren pflegte / ihme das / Maul gestopffet / und hinfuehro still zu / schweigen gezwungen hat. In Vita ex S. / Basilio, Heyron. & Beda. Dergleichen / Wunderwerck wissen die Herren Luthe-/raner von ihren Groß-Vatter Luthero / nicht zu erzehlen. /

Will aber jemand noch Wunderwerck / jetziger Zeiten zu Bestaettigung unsers / Catholischen Glaubens haben / der gehe / nacher Neapel / da wird er sehen das / Blut deß heiligen Januarii, welches bey / glueckseeligen Zeiten / jaehrlich an seinen / Fest und auch sonsten in Gegenwart sei-/nes Haupts / zu sieden / und sich empor / zu heben pflaget; bey anstehenden Un-/glueck aber / oder da etwann ein Ketzer / gegenwaertig / hart wie ein Stein verblei-/bet: er gehe nacher Tolentin in Ita-/lien / da wird er sehen den Armb deß heiligen Nicolai Tolentini, worvon zu gu-/ter Zeit Milch / zu unglueckseeliger Zeit / Blut fließet: er gehe nacher Assis, da / wird er den Coerper meines Heil. Vat-/

148

ters Francisci mit den Wund-Malen / Christi zu sehen bekommen / der schon / viel hundert Jahr da stehet / welchen // als ihn der Cardinal S. Sabinae Aegidius / Carillus ein Spanier / in dem Jahr deß / HErrn 1354. gesehen / und dieses Wun-/derwerck betrachtet / hat er ueberlaut ge-/saget: Wann gleich kein anders Wun-/derzeichen geschehen thaete zu Bestaetti-/gung der Christlichen Religion, so wae-/re es doch genug selbige zu bestaetti-/gen / daß der Leib deß Heil. Vatters / Francisci also aufrecht stehe. Chronic. / Ord. Min. Part. 4. Lib. 4. Cap. 12. Und / dergleichen noch etlich hundert mehr taeg-/liche Wunder zu lesen bey Joann Bagatta / in Buch de admirandis Orbis terra-/rum, so Kuertze halber hie muessen vorbe- / gangen werden. Und solte dieses auch / nicht genug seyn / der gehe nacher Cze-/stochau²⁹⁶ / Loreta / etc.

Wann derowegen nach Zeugnuß deß / Heil. August. Lib. 22. de Civit. DEI. / Cap. 5. nur ein einziges Miracul genug / ist / daß es den wahren Glauben bestaet-/tige / so machen so viel tausend Wunder-/

²⁹⁶ V tomto slově mohlo dojít k tiskařské chybě. Správným tvarem bude nejspíše "Czestochowa".

werck den Catholischen Glauben mehr / glantzend / als die Sonne den heitern / Tag zu Mittage / welche von so viel tau-/send recht eyferig Catholischen Vaettern // in allen Ecken und Enden der Welt schon / vor Alters / wie auch anjetzo gewuercket / worden. /

Der Heil. Vatter August. bringet zu / meinen Vorhaben ein schoenes Dilemma / vor wider die Ketzer / Lib. 22. de Civit. / DEI. Cap. 5. sagend: Entweder glau-/bet ihr daß Wunderwerck geschehen / seyn / zu Bekraefftigung der Catholi-/schen Lehr / oder glaubet ihrs nicht? / So ihr es glaubet / so folget daß es / nothwendig zu glauben seye / daß die-/se Lehr die wahre seye / und von GOtt / ihren Ursprung habe / (dann die Wun-/derwerck seynd Pettschafften der GOtt-/heit / mit elchen er seine Lehr besie-/gelt / und bekraefftiget) so ihr es aber / nicht glaubet / soll euch dieses grosse / Wunderwerck genug seyn / daß die / ehrbare Welt diese Lehr (welche / Fleisch und Blut so sehr zuwider ist.) /

ohne einiges vorhergehendes Wunder-/werck geglaubet hat. /

Nachdem nun dieß alles vorhero wohl / betrachtet worden / mach ich eine solche / Schluß-Rede: So ist derowegen un-/moeglich / daß einiger Lutheraner / oder / Calvinist / oder ein anderer Ketzer / ab-/trinnig von der wahren Catholischen Kir-/chen / ein einziges Wunderwerck thun / kan; sintemalen es ein Wunderwerck al-/ler Wunderwerck / und hoechst zu bewun-/dern waere / wann ein Ketzer ein einiges / Wunderwerck / seinen falschen Glauben / zu bestaettigen / wuerckete. /

Dann wann GOtt die Lutherische // oder eine andere abtrinnige von der wah-/ren Kirchen / falsche Synagog / durch ein / Wunderwerck bestaettigte / thaet er zu-/gleich bestaettigen ihre falsche Irrthuemer // und waere ein falscher Zeuge / bekraefftig-/te ferner die Falschheit und irrige Lehr // und thaete helffen den falschen Lugen-Geist / außbreiten: Wie solches gar schoen ver-/mercket der Heil. August. Lib. de Utili-/tate credendi. Cap. 6. und der Englische /

Doctor Part. 3. Qu. 43. & 44. Also in / Gegentheil / weil GOtt allzeit zu Be-/kraefftigung der Catholischen Religion zu / allen Zeiten Wunderwerck gewuercket // und annoch wuercket / ist es angenschein-/lich und unlaugbar / daß ein jeder wel-/cher der rechten Vernunfft nicht berau-/bet / solches zu glauben schuldig ist; und / ist erwehnte Wahrheit

mit vielen Exem-/peln darzuthun / weilen vielzehlige Ketzer / nach Abschwoerung ihrer falschen Mey-/nung angenommen haben die wahre al-/lein-seeligmachende Catholische Religion, / weilen sie ersehen so viel und unterschied-/liche Wunderwerck / welche GOTT bey / den Gnaden-Bildern Mariae seiner wer-/thesten Mutter gewuercket / oder bey den / Graebnern der lieben Heiligen GOTTes // wie dann auch noch heunt zu Tag ge-/schicht. Solches bezeuget Lutherus selb-/sten in seinen Wittenbergischen Tomo / Annô 1554. eingedrucket / in Instructio-/ne aliquot Articulorum Fol. 7. mit fol-/genden gleichdeutenden Worten: Ich sage nun / halte steiff mit der NB. gan-/

152

tzen Christenheit / daß die Heiligen zu / verehren / und anzuruffen seyn. Die / Ursach seines Außspruchs setzet er hinzu // da er spricht: Wer darff Widerstand / thun / oder es laugnen / daß biß auf / heuntigen Tag NB. sichtbarlich bey / den Heil. Leibern und Begrabnussen // GOTT durch seinen Heil. Nahmen nicht / Wunderzeichen thue? Also redet Lu-/ther zu meinen Vorhaben; und dieß seye / der Grund-Vest auf welchen kuenfftighin / alle Wunderwerck sollen gegruendet seyn // welche GOTT wuercken wird auch in Ma-/ria-Heuendorff. /

Dieß ist nun das Wenige / welches ich / auß tragender Devotion gegen Mariam / in Heuendorff habe wollen ans Tag-/Liecht bringen. Du aber geneygter Le-/ser / entschuldige die einfaeltige Weiß und / schlechte Redens-Arth / welche obwohl / sie einfaeltig / doch wahrhaftig ist. Mit-/hin alles das / was nach dem Jahr 1730. / vor Gnaden / Wohlthaten / und Benefi-/cien in Maria-Heuendorff werden auß-/gespendet werden / ueberlasse selbe kuenffti-/

153

gen Nachfolgern und Marianophilis, / der Christlichen Welt kund zu machen. /

E N D E /

Demuethiges Bitten zu Maria um / Verzeyhung der von mir begangenen / Maengel und Fehler. /

Praesentem absolvi scriptum tibi Virgo / Libellum ,/ Absolve errores, tu quoque Virgo / meos. /

PROTESTATIO AUTHORIS. /

IN diesen folgenden Marianischen / Catalogo, werden viel Gnaden und / Beneficien enthalten / so auß wahrhaff-/ten, und glaubwuerdigen Zeugnissen / biß-/weilen auch auß eygentlicher muendlicher / Zeugenschafft ehrlicher und Glaubens-/wuediger Maenner genommen / und als / Beneficien zusammen gefasset worden. / Protestire also hiemit / und will / daß al-/len diesen Wunderwercken / Gnaden // und Beneficien, so in diesen Werck zu / lesen und zu finden / mehr nichts / als / menschlicher Glauben zugeleget werde. / Dahero bezeuge hiemit / daß ich die De-/creten, welche Urbanus der Achte Roe-/mischer Papst / seeligster Gedachtnuß // den 5. Junii 1631. und den 5. Julii 1634. / hat außgehen lassen / bester massen halten / will. Uebergiebe anbey / und unterwerffe / alles / was dieses Marianische Werck in / sich fuehret dem Paepstlichen Stuhl // dessen Verstand / und heili-/gen Gutachten.

Das XV. Capitel. /

Von wundersamen Gnaden // so in diesen Heil. Orth Maria-/Heuendorff die Marianischen Clienten er-/halten / und von unser Ankunfft her // biß auf jetzige Zeiten seynd / kundbar worden. / Wie folget: /

Anno 1716. /

1. Christianus Huebner / von Kronfel-/dischen Kayserl. Regiment ein / Soldat / in der Heuendorffer / Nachbarschafft in Quartier liegend / so / schwer kranck war / da derselbe vernom-/men die grosse Gnaden / welche die Preß-/haffte und Nothleydende / durch die Fuer-/bitt Mariae in Heuendorff erlangen / ist er /

dergestalten dardurch bewegt worden // daß er auch sein voelliges Vertrauen (in / seiner groesten Todtes-Gefahr) zu eben / selben Gnaden-Bild genommen. Mach-/te dahero ein Geluebd dahin / und erhiel-/te darauf alsobald seine vollkommene Ge-/sundtheit / wie er selbst außgesaget und / bezeuget hat / den 14. Januarii in oben / benenntten Jahr / da er

persoehnlich allhier / gewesen / und dem Allmaechtigen GOtt / und seiner Jungfraeulichen Mutter schul-/digen Danck abgestattet. /

2. Deßgleichen hat sein Vertrauen auch / genommen zu der benannten Gnaden-/Mutter / der Wohl-Edle Gestrenge Herr / Joseph Convey von Watterforth / auß / Schlesien / der viel Mittel um Erhal-/tung seiner Gesundheit angewendet / auch / einige der Doctorn beruffen lassen / al-/lein vergebens; so bald er aber ein Ge-/luebd nacher Heuendorff zu Unser Lieben / Frauen gemacht / ist er alsobald von der / Gefaehrlichkeit deß Todtes errettet wor-/den. Wie sein außgehencktes Danck-/Opffer solches bezeuget. /

157

3. Anna Gloeserin von Cratzau gebuertig // so gantzer 20. Jahr taub war / erlangte / durch ein Geluebd von Maria in Heuen-/dorff ihr voelliges Gehoer / laut ihrer ey-/genen Außsag / weilen sie aber ihre Ge-/luebd sehr nachlaessig verrichtet / ist sie wie-/derum ertaubet; nach Erkannntnus aber / ihres Fehlers / hat sie ihr Geluebd ver-/neuert / und erhielt abermal bald darauf / ihr erwuensches Gehoer. /

4. Item zu Kroenau / ist ein Weib acht / oder neunmal schwerlich mit der Geburth / in Gefahr gestanden / hat endlich das / zehendemal gluecklich gebohren / wegen / voran gemachten Geluebd / und Andacht / ihres Ehemanns / so ein besonderer Ver-/ehrer war der Mutter GOttes in Heuen-/dorff. /

5. Zu Namburg in Schlesien / ist einen / Schmied ein Stuecklein von gluenden Ey-/sen ins Aug gesprungen / darvon er nicht / allein deß Augen-Liechts die laengste Zeit / beraubet worden / sondern auch die groe-/

158

sten und hefftigsten Schmerzen erlitten: / die Doctores hatten auch schon ihm das / Gesicht samt dem Leben abgesprochen; / dahero er sich in diesen Elend und aeu-/ssersten Gefahr / mit eyfrigen Gebeth zu / Mariam in Heuendorff gewendet: mach-/te darauf ein Geluebd / sie andaechtig nach / Moeglichkeit zu besuchen / nach welchen / gethanen Geluebd / das Stuecklein Eysen / von sich selbst alsobald herauß gesprun-/gen; hiemit hat er sein voriges Augen-/Liecht wiederum erlanget / und wegen / besonderer Gemueths-Bewegung dessen // hat er die so grosse erhaltene Gnad / zu / Lob und Ehr Mariae in Heuendorff / of-/fentlich auf der Cantzel zu verkuendigen // hoechst gebethen. /

6. Salomaea Freidrichin / auß dem Dorff / Liewerda / ist nach der Geburth 10. Wo-

/chen schwer krank darnieder gelegen / wie / sie aber auf das Heuendorffer Gnaden-/Bild / und Fuebitt der Allerseeligsten / GOTTes-Gebaehrerin ihre Zuflucht gese-/tzet / da hat sie gar bald darauf ihr ge-/wuenschte Gesundheit erlanget / wie sie /

159

dann solches selber den 25. Octob. 1716. / außgesaget / und bezeuget. /

7. Den 21. Decemb. 1716. ist eine Per-/sohn von Ringenheim nacher Heuendorff / ankommen / welche bekennet / daß sie ei-/ne lange Zeit deß Verstandes seye be-/raubt gewesen / wie sie aber einsmals ei-/ne kurtze Zeit etwas zu sich kommen / hat / sie ein Geluebd gethan / daß sie durch 6. / Jahr den Gnaden-Orth allhier besuchen / wolle / und jaehrlich eine Heil. Meß be-/stellen / dabey auch ihre Andacht verrich-/ten; nach solchen geschehenen Geluebd // hat sie den vorigen Verstand wieder er-/langet / daher sie ihr Geluebd allhier er-/fuellet / und die versprochene Heil. Meß / lesen lassen. /

8. Eine Frau von Friedland / hat eben / diesen Tag und dieses Jahr / ihr verspro-/chenes Geluebd verrichtet / weilen sie nach / einer 10. jaehrigen Unfruchtbarkeit / durch / Fuebitt Mariae / von GOtt mit einen Er-/ben ist geseegnet worden; vor die erlang-/te Gnad aber / hat sie zur Danckbarkeit /

160

ihrer allermildesten Helfferin ein silbernes / Opffer geschencket. /

Anno 1717. /

9. Den 21. Jan. meldete sich mehrmalen / an / eine Weibs-Persohn mit Nahmen / Anna Roeßlin / auß Lußdorff / die mit / Danckbarkeit außgesaget / daß sie durch / etliche Wochen alles Gebrauchs sowohl / der Haend als Fuesse seye beraubt gewe-/sen / indeme sie sich aber allhier verlobet // hat sie gleich den ersten Tag Linderung / verspuehret / und nachgehends den gan-/tzen Gebrauch ihrer Glieder ueberkom-/men. /

10. Den 27. Febr. erschiene Christianus / Weiner / auch auß Lußdorff / gleichfalls / Danck abzustatten dem Gnaden-reichen / Bild / welcher schweres / und gefaehrli-/ches Hertz-Stecken gelitten / dann so / bald sich selber der Mutter GOTTes an-/verlobet / ist er der Gefahr entgangen // und hat seine vorige Gesundheit erhal-/ten. /

161

11. Johannes Frantzel / von Wittig / ist / dermassen durch 14. Taeg deß voelligen /

Verstands beraubet / ja also unsinnig / worden / daß man ihn mit Stricken hat / binden muessen; auß Ursach dessen hat / sein Weib auß Mittleyden gegen ihren / Ehemann / sich mit steiffen Vertrauen zu / der uebergebedeytesten Helfferin der / Christen gewendet / ihr durch ein Ge-/luebd taeglich einen Rosenkrantz zu bethen / versprochen / wann sie von ihren liebsten / Sohn ihren Mann den verlohnrnen Ver-/stand wieder erhalten wurde; nach sol-/chen gethanen Geluebd / und geschehener / Fuerbitt von der Cantzel / wie auch nach / verrichten Gebeth / hat dieser muehseelige / Mann eben zu dieser Zeit in seinen Ver-/stand ein Gegen-Liecht verspuehret / und / ohne alle angewendete Artzney / wiederum / den voelligen Gebrauch seines Gemueths / erlanget; wovor er der Mutter GOt-/tes / als einer getreuen Fuersprecherin bey / ihren eingebohrnen Sohn / schuldigen / Danck zu Heuendorff gesaget / und diese / erlangte Wohlthat zur ewigen Gedaecht-/

nuß / aufzuschreiben embsig begehret hat. So geschehen den 6. Junii 1717. /

12. Nachdem durch lange Zeit Adam Ul-/rich / von Lußdorff / mit der Haupt-/Kranckheit behafftet / auch den Todte / schon nahe war / und kein Mittel zu der / Wiedergenesung mehr ersprießlich gewe-/sen / hat dieser schon von allen Aertzten / verlassene Krancke / seine Augen zu der / barmhertzigen Troesterin aller Betruebten / nach Heuendorff gewendet / sich in dieser / Noth von gantzen Herten befohlen / und / ihr zu Ehren eine Heil. Meß lesen las-/sen / darauf er von Tag zu Tag Besse-/rungerspuehret / also daß er nach ver-/flossenen 8. Taegen / persoehnlich dieser sei-/ner gnaedigen Fuerbitterin schuldigen / Danck abzustatten / anhero hat kommen / koennen. So geschehen den 12. Octob. / bemeldten Jahrs. /

13. Den 13. Octob. ist die Huelff-reiche / Fuerbitterin Maria / durch besondere / Dancksagung gepriesen worden / da nach / Verlobung zu diesen Gnaden-Orth / ein /

vierjaehrigen Kind / deß George Worff // von Ratschendorff / gesund worden / wel-/ches eine lange Zeit mit der Disenteri sehr / geplaget war / daß auch von seinen Auf-/kommen jedermann gezweyfelt / so bald es / aber von seinen Eltern hieher getragen // und der Allerseeligsten Jungfrauen auf-/geopffert worden / ist solches schon in dem / Rachen deß Todtes steckende Kind / ohne / Beyhuelff einiger Artzney / voellig gesund / worden. /

14. Den 31. Octob. Ein Kind der Rosina / Elffenbergerin / auß Lußdorff / war in / allen Gliedern contract, kunte auch lan-/ge Zeit der muetterlichen Brueste nicht / theilhaftig werden; das befahle sie der / Mutter GOTTes zu Heuendorff / nach / welchen deß Kindes Glieder allbereit ge-/staercket worden / und fienge zugleich auch / an die muetterliche Milche zu geniessen. /

15. Den 17. Decemb. Es war ein Weib / lange Zeit mit der hinfallenden Kranck-/heit behafftet / machte aber ein Geluebd / zu der Gnaden-reichen Mutter GOTTes /

164

welche auch nach Vollbringung desselben / gaentzlich genesen ist / und solches aller-/erst nach verflossenen 6. Jahren in unse-/ren Closter mit Zuziehung etlicher Zeu-/gen außgesaget hat / ja daß sie auch un-/ter diesen Jahren keine eintzige Anfech-/tung solcher Kranckheit mehr habe ver-/spuehret / hat sie bey ihren guten Gewis-/sen solches betheuret. /

16. Den 20. Decemb. Eine andere Weibs-/Persohn von einen gleichfalls unbenenn-/ten Orth / wie die vorgedachte / so mit ei-/ner so grossen Geschwulst / und innerli-/chen Halß-Schmertzen dermassen behafft / gewesen / daß sie auch dardurch erstickt / zu werden / sich sehr befuerchtet hat; / nachdeme sie sich aber in diesen Kummer / und Angst / mit grossen Glauben anher / verlobet / ist solche Geschwulst und Ab-/scheulichkeit bald gewichen / und hat ver-/mittelst der Mutter GOTTes / die ge-/wuenschte Gesundheit gnaedig erhalten. /

165

Anno 1718. /

17. Den 13. Febr. ist ein Kind deß Herrn / Burggraffens Melchior Porsche / mit der / Fraiß gefaehrlich kranck darnieder gele-/gen / weilen aber dessen Eltern vor sol-/ches sorgfaeltig / und es der Allerseelig-/sten GOTTes-Gebaehrerin anhero verlo-/bet / auch um 8. Uhr eine Heil. Meß le-/sen lassen / ist es eben dazumal von die-/sen gefaehrlichen Zustand wieder befreyet / worden. /

18. Von den 10. April benennten Jahrs // seyn von gefaehrlichen Kranckheiten durch / besondere Fuerbitt Mariae in Heuendorff // nachfolgende befreyet worden; und zwar / erstens / hat sich erfreuet sonderbar der / erhaltenen Gnad / Elisabetha Glaserin / von der langen Bruecke / so gefaehrlich / kranck / und sich schon in Todts-Aengsten / wuercklich

befande; dennoch nach gemach-/ten Geluebd zu der Mutter aller Gnaden // nehmlich Mariam in Heuendorff sich ver-/trauend / hat alsbald ihre Bitt der be-/

166

gehrten Gesundheit erhalten. Deßgle-/ichen /

Hat den 24. April Anna Schuetzin / auß Pang-Gratz / nach lang-außgestande-/ner Kranckheit die all-vermoegende Fuer-/bitt Mariae allhier erfahren / nach gleich-/falls gemachten Geluebd / und ihren Be-/gehren. Item /

Den 29. May haben 5. andere Pers-/ohnen auß Bertzdorff / sich hieher verlo-/bet / und nach geschehenen Geluebd / nebst / verrichter Andacht / seyn sie getroest von / diesen Heil. Orth nach Hauß gangen // wegen erhaltener und hoechst-begehrter / Gesundheit. /

19. Den 19. Junii Anna Catharina Haup-/tin / von Cratzaw / auß der Graeffenstei-/nischen Herrschafft / so durch 5. Jahr / lahm gewesen / also daß sie an Kruecken / hat gehen muessen / nachdeme sie sich aber / eyfrig und innbruenstig nacher Heuendorff / verlobet / auch persoehnlich samt den Kru-/cken anhero kommen / hat sie nach ver-/richten Geluebd / so viel Kraefften von Ma-/ria erhalten / daß sie ohne Beyhuelff der /

167

Kruecken / gesund und gerad / lustig und / froehlich ihre Ruck-Reise angetreten. /

20. Eodem. Maria Huettlerin / von der / krummen Oelse / als wuercklich schwanger // war sehr von ihrer Kranckheit verwir-/ret / gleich aber nach gethanen Geluebd / zu der Mutter GOTTes in Heuendorff // hat sie die Gesundheit / und das Kind / gluecklich der Welt gebohren. /

21. Den 3. Julii. Ein gewisser Mann von / Schluckenau / hatte eine solche Halß-Ge-/schwulst / daß alle so ihn gesehen / an sei-/nen Leben gezweyfelt haben; indeme er / sich aber nach Heuendorff der seeligsten / Mutter GOTTes verlobet / und in der / Vigili oder Vor-Abend deß Fests Ma-/riae Heimsuchung / zu Erfuellung seines / Geluebds sich auf den Weg begeben / ist / unter wuercklicher Reise die Geschwulst / nach und nach also gewichen / daß er / gantz gesund allhier angelanget / und / GOTT fuer diese durch Fuerbitt Mariae er-/langte Gesundheit / moeglichst gedancket / hat.

22. Den 22. Julii. Balthasar Lauret/ auß / Mertzdorff in Schlesien/ wegen Anhal-/tung grosser Schmetzen eines Fuß/ hat / sich allhier verlobet/ und ist wunderbar-/lich curiret worden. Wiederum ein Kind / von Hennersdorff/ so mit der Rosen in / Gesicht dergestalt behafftet war/ daß alle / vermeynet/ daß es das Gesicht der Au-/gen von solchen verlieren werde/ allein / durch die kraefftige Fuerbitt Mariae / ist / es der vollkommenen Gesundheit zugestel-/let worden. /

23. Den 4. Septemb. Johannes Geor-/gius Pfeiffer / von Ullersdorff / war von / sehr eintringenden Leibes-Schmetzen / ueberfallen / wendete also in dieser Noth / sein Gemueth zu GOtt/ machte ein Ge-/luebd zu Unser Lieben Frauen auf Heuen-/dorff/ und wurde von selben gluecklich er-/lediget. Deßgleichen hat Maria Walte-/rin/ von Freystadt / sich verlobet in groe-/ster Wassersucht / nachdeme sie das Ge-/luebd vollendet / ist sie bey dem Brunnen / der Gnaden allhier / bey Unserer Lieben /

Frauen / alsbald befreyt worden von ge-/dachter Kranckheit. /

24. Den 23. Octob. Anna Elisabetha / Wiltnerin / in Weißbach / schwer arbei-/tend an ihrer Geburth / nachdeme sie ich-/re Zuflucht genommen bey Maria / hat / sie sich auch gluecklich ihrer Buerde entledi-/get befunden / unangesehen daß sie schon / vormal zu zweyenmalen Schiffbruch ge-/litten. /

25. Den 6. Novemb. Eine Weibs-Per-/sohn samt ihren Kind / so mit grossen / Schmetzen der Augen behafftet waren // kamen mit gantzen Vertrauen zu Ma-/riam in Heuendorff / verlobten sich allhier // und befahlen sich der kraefftigen Fuerbitt / dieser wunderbarlichen Mutter / darauf / wurde beyden Huelff mitgetheilet / und er-/hielten das klare Augen-Liecht. /

26. Den 11. Novemb. ist eine Dancksagung / abgestattet worden von Johann George / Anders / von Koenigshahn auß Lauß-/nitz / welcher hefftig mit schweren Gedan-/

cken geplaget war / daß er schier unsinnig / worden; seine Freunde aber habe ihn / mit grossen Glauben anhero verlobet // nach welchen er dann alsobald der vori-/gen bestaendigen Gemueths-Gesundheit ist / gewuerdiget worden. /

27. Magdalena Sittin / von Grottau / so / von Mutterleib her an allen Gliedern / lahm und contract war / hat sich durch / ein Jahr hieher verlobet / nach gethanen / Geluebd aber / hat sie durch die allmoegen-/de Fuerbitt Mariae / gar bald ihren gera-/den Gang und gantz gesunde Glieder be-/kommen / wie sie selbst den 11. October / mit Zuziehung zweyer Zeugen außgesa-/get / und bestaettiget. /

Anno 1719. /

28. Den 24. Febr. Johannes Christopho-/rus Haußmann / von Engelsdorff / war / gantzer 13. Wochen muehseelig wegen gros-/sen Leibs-Schmertzen / und unaufhoerli-/chen Wehetagen / dieser hat sich auf 3. / Jahr dem Heyl der Krancken andaechtig /

171

befohlen / und hat sein Heyl und voellige / Gesundheit erlanget. Mit eben gleich ge-/meldter Kranckheit war ein Weib darnie-/derliegend von Marienthal / welche auch / allhier erlangte die Gesundheit von der Mutter der / Barmhertzigkeit. Wiede-/rum den 26. Febr. hat sich eine gewisse Weibs-Persohn angemeldet von Muel-/denhausen / so außgesaget / daß sie von / einer gewissen Kranckheit durch Vermitt-/lung der Gnadereichen Mutter Maria / in Heuendorff seye befreyet / und ihrer Ge-/sundheit vollkommentlich zugestellet wor-/den. Johannes Georgius Hoffmann / aber / von Wernsdorff / wegen langen / und druchtringenden Haupt-Schmertzen / fast zu Verstands-Verliehrung abgemat-/tet / hat seine Hoffnung zu Unser Lieben / Frauen allhier gesetzt / welcher er auch / gewaehret worden / daß er mit froehlichen / Gemueth von hier nacher Hauß gangen. /

29. Den 2. April. Ein Weibs-Bild auß / Wustung / so mit einer sehr schweren / Kranckheit behaftet ware / (diese obschon / sie ketzerisch) hat sie gleichwohl ihre Hoff- /

172

nung und Vertrauen in die groß-moe-/gende Fuerbitt der Allerseeligsten Mutter / GOTTES gesetzt / zu Erlangung aber ich-/rer Gesundheit / hat sie eine Heil. Meß / lesen lassen; welche sodann auch beken-/net / daß sie alsobald ihre beehrte Ge-/sundheit darauf erhalten habe. Mithin / verhoffet sie weiter Zeit durch Fuerbitt / der Allerseeligsten Jungfrauen Mariae / auch zu Erkenntnus deß wahren Glau-/bens zu gelangen. /

30. Den 10. April. Fridericus Hoenelt in / Mueldenau / und Rosina Honischin / von / Rohrsdorff / in schmerzhaftten deß Leibs / und andern Gliedern Herruehrungen // rufften andaechtig die Mutter der Barm-/hertzigkeit an / wegen Erhaltung aber ich-/rer Gesundheit / loben sie selbe mit un-/aufhoerlichen Lob-Spruechen / als die al-/lerbeste Nothhelfferin. /

31. Wiederum den 30. April / hat sich deß / Friderici Altmanns / von Ullersdorff // Tochterlein / (so mit grosser Geschwulst / in beyden Augen sehr behaftet war / wel-/

173

che ihr auch schier das Gesicht verhin-/dert) zu dem Gnaden-Brunnen Unser / Lieben Frauen allhier verfueget / und er-/hielte durch ihr bittliches Vertrauen die / voellige Klarheit ihrer Augen. Aberma-/len Justina Wuellerin / von Ringelshain // die auch wegen grossen Augen-Schmer-/tzen andaechtig hieher geseuffzet / hat die / maechtige Hand und muetterlichen Bey-/stand allhiesiger gewaltigen Jungfrauen / erfahren / und hervorgestrichen. /

32. Ein Weibsbild von Weißbach / so nach / langer und schwerer Außmerglung deß / Leibes / zu ihrer Gesundheit nach viel / angewendeten Huelffs-Mitteln nicht kon-/nte gelangen / nahme ihre Zuflucht bey dem / Heyl der Krancken / mit guten Vertrauen // durch dessen Fuerbitt sie auch voellig gene-/sen ist. /

33. Den 7. May. Anna Dorothea Wech-/lin / von Hennersdorff / hat wegen gros-/ser Geschwulst eines Armbs / durch Fuer-/sprechung der allhiesigen Mutter GOt-/tes bald Linderung wahrgenommen //

174

nach verrichter eyfriger Andacht. Deß-/gleichen ein Sohn deß Johannis Christo-/phori Christophs / von Cunnersdorff / hat wegen schwerer Kranckheit sich all-/hier Unser Lieben Frauen auch andaechtig / befohlen / durch welche Fuerbitt er auch / auß der Lebens-Gefahr wunderbarlich ist / errettet worden. /

34. Anna Maria Jaegerin / von Raspenau // so an einer schweren Kranckheit darnie-/der liegend / ohne alle Kraefften / wendete / sich mit aufrichtigen Hertzen zu der Mut-/ter GOTTes nach Heuendorff / und hat al-/sobald Staercke empfunden / wie sie selb-/sten solches außgesagt / und treuhertzig / bezeuget hat. /

35. Den 13. Junii / eylete mit vollkomme-/nen Vertrauen zu Maria nach Heuendorff /

Magdalena Catharina Hoffmannin / von / Friedland / wegen grosser Augen-Schmer-/tzen /
so auch ihrer Hoffnung nach / von / solchen bald erlediget worden; dessen zu / steter
Gedaechtnus der erhaltenen Wohl-/

175

that / hat sie an gemeldten Orth eine / Tafel aufgehencket. /

Eben diesen Monath den 15. Junii // seyn Maria / und Anna Maria Herma-/nin /
beyde von Dittersbach / von eben / gemeldten Augen-Schmerzen gantz Trost-/loß / durch
Mariae Fuersprechung / mit / gantz klaren Augen auf gleiche Weiß er-/freuet worden. /

36. Maria Effenbergerin / auß Mueldenau // hatte drey krancke Kinder / und sie selbst
/ war mit unterschiedlichen Kranckheiten / sehr beschweret / diese seuffzete mit An-/dacht
zu der Gnaden-Mutter in Heuen-/dorff / und wurde erhoeret / sowohl vor ich-/re / als ihrer
drey Kinder Nothwendig-/keit.

Item den 26. Junii / deutete an Jo-/hannes Christophorus Neuberth / unweit /
Mueldeneychen / wie daß er vor einen / Viertel-Jahr wegen einen uebel-inficirten / Schien-
Bein sich daher verlobet / und / nach gemachten Geluebd / sich bald besser / befunden
habe. /

176

37. Den 2. Julii. Salomena Reßelin / von / Raspenau / ueberhoehet mit wuerdigen Lob
/ die Ueberbenedeyete Jungfrau Mariam // wegen erhaltener Gesundheit / indeme sie /
durch dero Fuerbitt von grossen und un-/beweglichen Haupt-Schmerzen erlediget /
worden. /

38. Den 9. Julii. Johannes Richter. Item / ein Juengling von Schmuckseuff / der er-/ste
von Nunersdorff / so von der hinfal-/lenden Kranckheit unaufhoerlich zernichtet / worden
/ diese hoffeten und seuffzeten zu / der Allermaechtigsten Helfferin Unser Lie-/ben Frauen
/ und haben vollkommene / Huelffleistung empfangen. Deßgleichen / ein Kind deß
Antonii Richters / von der / Gabel / war wegen eines Felles der Au-/gen / recht zu sehen
sehr verhindert / wur-/de aber durch seine Eltern der Seeligsten / Jungfrauen allhier
aufgeopffert / und / wurde von der Muehseeligkeit gnaedig er-/loeset. /

39. Den 23. Julii. Maria Resselin / und /

Anna Maria Resselin / von Raspenau // diese wegen Inficirung der Brueste / jene / wegen grossen Schmetzen deß Leibes / bey / dem Gnaden-Thron allhier Huelff-suchen-/de / haben die gesuchte Gnad gefunden. /

Den 13. Augusti. Abermal Elisabetha / Weymanin / auß Freystadt / so von der / hinfallenden Kranckheit sehr abgemattet / war biß gegen Ostern / nachdeme sie / standhafft in der Andacht gegen GOtt / und Mariam verharret / hat sie nach ge-/thanen Geluebd allgemach ihre Kraefften / wiederum zu erhalten verdienet. /

40. Den 8. Septemb. haben der Glorwuer-/digen Jungfrauen und GOttes-Gebaeh-
/erin / wegen erhaltener Gnad der Ge-/sundheit schuldigen Danck abgestattet / geweste nachfolgende Krancke: Melchior / Effenberger / von Lußdorff / dessen Kind / von der Augen-Bloedigkeit geholffen wor-/den. Godefridus Hannig / von Ditter-/spach / wegen erhaltener Gesundheit von / nnterschiedlichen²⁹⁷ Leibes-Schmertzen. Ma-/ria Jantschin / von Reichenberg / so gantz / entkraefftet und abgenommen / und gleich-/

wohl gesund worden ist. Anna Maria / Patzeltin / mit ihren Kind / so auch die / Gnad ihrer Gesundheit mit Freuden er-/halten. /

41. Den 10. Septemb. meldeten sich gleich-/falls nachfolgende Persohnen an / so / durch Fuerbitt Unser allhiesigen Lieben / Frauen in Erhaltung der Gesundheit seyn / getroestet worden; als: Andreas Scholtz // und ein Maegdlein von Roersdorff auß / Schlesien / die lange Zeit mit den aller-/schweresten Augen-Schmertzen ungetroest / waren / wie auch Gabriel Wentzel / so / nach vertriebener schwerer Geschwulst // oder gar Wassersucht / mit Huelff der / Mutter GOttes / gantz gesund von hier / hinweg gegangen ist. /

42. Den 28. Octob. Ein Knab deß Hen-/rich Boeße / von der Wiese / war von ei-/ner grossen Kranckheit untertruckt / und / hat auch die Sprach verlohren / wurde / aber von seinen Eltern mit gantzen Her-/tzen Mariae allhier befohlen / dardurch sel-/be vor ihr Kind nicht allein die vorige /

²⁹⁷ Chyba tisku. Správně má být psáno unterschiedlichen.

Gesundheit / sondern auch die voellige / Sprach vor selbes erhalten. /

43. Den 1. Novemb. Magdalena Scheble-/rin / auß der Krummen Oelße unweit Lie-
/benthal / die ueber ein Jahr hinckend / und / an den Grallen henckend / doch kaum fort-
/kommen konte / hat mit gantzen Ver-/trauen wiederum gerad zu gehen / die / Gnad
gesuchet bey der Gnaden-Mutter / in Heuendorff / die sie auch wunderbarlich / gefunden
hat / nach eygener Außsage. /

44. Den 25. Novemb. Apollonia / eine / Tochter deß Johannis Christophori Bu-/chelts
/ von Weißbach / arbeitete sehr an / der hinfallenden Kranckheit / wurde aber / von ihren
Eltern andaechtig der Seelig-/sten Jungfrauen allhier befohlen / darauf / sie sich von Stund
an auch besser befun-/den hat / und nach gethanen Geluebd ist / sie nichts mehr / als ein
einzigesmal von / solcher Kranckheit etwas leydend / gese-/hen worden / sowohl von
ihren Eltern // als von denen Nachtbaren / so nichts / mehr an ihr vermercket / noch
verspuehret. /

45. Den 10. Decemb. Maria Herbigin // von Cunnersdorff / so sehr uebel gehoeret //
hat das Gehoer erhalten. Anna Rosina / Geißlerin aber / von Schoenwald / hat / gleichfalls
das geschwaechte Gehoer gaentz-/lich allhier gnaedig ueberkommen. /

Anno 1720. /

46. Den 7. Januarii. Rosina Biberstei-/nin / auß Mueldenau / war in einer schwe-/ren
Kranckheit durch dreyzehn Wochen / darniederliegend; nachdeme sie nun ge-/sehen daß
alle menschliche Huelff verge-/bens / ruffete sie andaechtig die guetigste / Jungfrau
Mariam in Heuendorff an / und / erhielt darauf gar bald die gewuenschte / Gesundheit. /

47. Den 14. Januarii / hat Maria Webe-/rin / von Heuendorff / unendlichen Danck /
gesaget / und Mariam ihre Fuerbitterin ge-/priesen / so durch ein halbes Jahr wegen /
grossen Reissen an Haend und Fuessen // gleichsam an das Bett angehefftet / krum[m] /

und lahm darnieder gelegen; dahero hat / sie sich auf 4. Jahr verlobet / taeglichen / ein
gewisses Gebeth zu Ehren der Aller-/seeligsten Mutter GOTTes zu verrichten // welches
vorgenommene Gebeth und steif-/fes Vertrauen dermassen gefruchtet // daß / sie bald

wiederum zu der vorigen Gesund-/heit gelangt ist. /

48. Johannes Michel Neumann / von Ra-/spenau / von der Duerrsucht und andern / Mattigkeiten gaentzlich abnehmend / hat / die Mutter der Barmhertzigkeit / als sei-/ne Fuersprecherin gantz mildreich erfahren // wie er dann seine Genesung auch ihr al-/lein zuschreibet. /

49. Den 4. Februarii ist angemeldet wor-/den allhier in Heuendorff / daß ein Knab / von Reichenberg / lang mit der hinfallen-/den Kranckheit seye belaestiget worden; / weilen er aber nacher Heuendorff seine / Zuflucht genommen / allwo er auch gnae-/diglich erhoeret / und von solcher befreyet / worden. Von dieser schweren Kranck-/heit ist auch durch 12. Wochen sehr ge-/

182

plaget worden Christophorus Mueller // von Ratschendorff / so auch nach gethanen / Geluebd inner 8. Taegen ein grosse Linde-/rung verspuehret / und dabey bekennet // daß er hinfuehro weiter von dieser ueblen / Kranckheit nicht mehr seye beschweret / worden. /

50. Juditha Kratzerin / von Ullersdorff // hat gleichfalls Gnad bey Maria in Heuen-/dorff erhalten / so mit der Bloedigkeit der / Augen sehr und lang beaengstiget war // indeme sie nach gefaßter Zuversicht zur / selben / durch demuethiges Anruffen / be-/gabet ist worden mit helleren Augen-/Liecht. /

51. Den 25. Februari hat mit seinen gu-/ten Gewissen außgesaget und bekennet // Johannes Schwartz / von Seckendorff // so von schwerer und langwueriger Leibes-/Kranckheit gantz abgeschwaechet war / daß / er nach gemachten Geluebd zu der See-/ligsten Jungfrauen Mariam in Heuendorff / bald nach dessen Vollendung / zu seinen /

183

vorigen Kraefften und zu seiner voelligen / Gesundheit gelangt seye. /

52. Den 3. Martii hat sich die allermilde-/ste Jungfrau eine getreue Fuerbitterin er-/zeuget / gegen Gottfried Herman Schu-/etzen / zu Wustung / welcher durch lange / Zeit an gantzen Leib und allen Gliedern / dermassen krumm und schwach darnieder / gelegen / daß an seinen Aufkommen schon / gezweyfelt worden; in dieser aeussersten / Gefahr deß Todtes aber / hat er Ma-/riam als eine allmoegende Helfferin und / Heyl der Krancken eyferigst angeruffen // so auch sein Flehen und Bitten gnaedig / erhoeret / indeme sie ihn

auß dieser augen-/scheinlichen Gefahr errettet / und die vo-/rige Gesundheit erworben hat.
/

53. Den 7. April. Ist lange Zeit durch / zwey allerschwereste Kranckheiten / nehm-
/lich mit dem Schlag und unaufhoerlichen / Fieber / abegemattet und beaengstiget wor-
/den / Maria Schaellerin / von Weißbach // so aber mit gaentzlichen Vertrauen zu der /
Troesterin der Betruebten geeylet / und /

184

durch Huelff dieser getreuen Jungfrauen // von allen diesen Ubel ist erlediget wor-/den. /
54. Den 1. May ist GOtt und der Aller-/seeligsten Jungfrauelichen Gebaehrerin /
Gottes / mit demuethigen Gebeth all-/hier gedancket worden / von Maria Mag-/dalena
Barteltin / von Reichenberg / wel-/che wegen grossen Schmerzen der Augen // schier ihres
voelligen Gesichts beraubet / worden / durch Anhaltung aber bey dem / hell-glantzenden
Morgen-Stern Maria // ist sie durch ihre Fuersprechung wiederum / in ihren Augen
erleuchtet worden. /

55. Den 5. May / hat wiederum die Gnad / der Gesundheit durch ihr innbruenstiges /
Gebeth zu erlangen verdienet / eine ge-/wisse Jungfrau von Raspenau / so ein / ganzes
Jahr mit sehr schweren Haupt-/Schmerzen behafftet war; nachdeme sie / die
Barmhertzigkeit der Mutter deß Er-/loesers getreulich angeruffet / hat sie Heyl / und
Barmhertzigkeit erlanget. /

185

56. Den 9. May / haben glaubwuerdig be-/zeuget Stephan Kaulfaersch / ein Burger /
in Friedlandt / mit seiner Ehegemahlin // daß sich ihr Kind mit einer Spindel das / eine
Aug sehr verletzt habe // weilen sie / es aber alsobald anhero mit grossen Ver-/trauen
verlobet / ist selbes inner 9. Taegen / von aller Gefahr das Aug zu verliehren // befreyet
worden. /

57. Antonius Preußler / auch von Fried-/landt / und Florianus Henisch / auß Fried-
/richswalden / waren langwuerig krank // durch Beyhuelff aber Mariae stunden bey-/de
gesund auf. Getroestet seynd auch / worden Johannes Christophorus Chri-/stoph / von
Cummingsdorff / und Johan-/nes Christophorus Ullrich / von Milde-/nau / in erhaltener
Gesundheit ihrer Kin-/der / so schon in der groesten Gefahr deß / Todtes waren. /

58. Juditha Buemmerin / auß Albrechs-/dorff / so von der Gliedersucht ganz ab-

186

keit der lieblichen Mutter gantz innbruen-/stig angerufft / wie sie dann auch solche /
gnaedig erhalten / und an allen Gliedern / ist gestaercket worden. /

59. Den 7. Julii / hat nach verrichter An-/dacht allhier bezeugt der Gestrenge Herr /
Gottfried Schuetz / Burggraff von Klein-/Skall / daß er mit einen hitzigen Fie-/ber und
Reissen an allen Gliedern / dar-/nieder gelegen / ja auch keine Mittel mehr / behuelflich
zu Erlangung der Gesundheit / gewesen; dahero hat er sich nacher Heuen-/dorff gewendet
/ allda Huelff zu suchen // wie er dann anhero eine Wallfahrt zu / thun versprochen / und
sich mit eyfrigen / Vertrauen verlobet / nach welchen er gar / bald seine verlohrene
Gesundheit wieder / erlanget / und sein Versprechen hat er-/fuellen koennen. /

60. Den 9. Julii / wurde allhier angemel-/det / daß eine Tochter deß Georgii Ha-/nigs
von Ditterspach / von der Lungen-/sucht sehr miserabel abgedoerret / und ver-/zehret seye
worden; nachdeme selbe aber /

187

von ihren Eltern Unser Lieben Frauen / nach Heuendorff verlobet worden / ist se-/lbe
(nach eygenmuendiger Außsag) wun-/derbarlich zu ihren Kraefften wieder ge-/langet /
und die Gnad der voelligen Ge-/sundheit erhalten. /

61. Sabina Posseltin / auß Seckendorff in / Laußnitz / andaechtig hoffend in die aller-
/eylfertigste Helfferin in allen Noethen / Mariam / ware wegen einer gewissen /
Kranckheit hieher zufluechtig / und funde / nach ihren Vertrauen / was sie zu bekom-/men
nicht gezweyfelt hat. /

62. Christoph Haußmann von Mueldeuau // wegen geschwollenen Schenckeln und
Fues-/sen / (deme ein Schritt zu thun unmoeglich / war) ist durch 13. Monath gantz krumm
/ gewesen / dieser hat nach gefaßter Hoff-/nung in die Seeligste Jungfrau Maria / zu
Heuendorff / die Gnad der voelligen Ge-/sundheit erhalten / darvor die Dancksa-/gung
auf offentlicher Cantzel ist abgele-/sen worden. /

63. Item bekennet Johann George Mit-/tig / von Grottau / beweißlich und auf-/richtig / wie daß sein Tochterlein an der / Augen-Bloedigkeit starck gequaelet sey ge-/wesen / durch Verdienst aber der Seelig-/sten Jungfrauen / habe es das vorige gu-/te Augen-Liecht ueberkommen. Nicht / ungleich hat eben diese Gnad erhalten // Anna Rosina Wittigerin / von Maeffers-/dorff. Wie auch eine freye Persohn von / Mueldenau / die durch die allergroeste Au-/gen-Schmertzen gantz abgenommen / und / durch Mariae Fuerbitt erloeset worden. /

64. Den 4. Augusti / haben nachfolgende / die Gnad der Gesundheit erhalten zu ha-/ben außgesaget. Als: Johannes Fritsch // von Cratzau. Maria Erfflerin / von / Ruengehaim; und ein gewisses Weib von / Ullersdorff / so mit sehr beschwerlichen / Fiebern behaftet gewesen. Durch die / Wuerckung aber der Seeligsten Jung-/frauen / seyn nach vorhero vollbrachten / Geluebd alle gesund worden. /

65. Es lobet auch die Allerguetigste Jung-/frau Mariam / ein gewisses Weibs-Bild // auß einen unbenannten Orth / welche die / schwereste Zahn-Schmertzen / ihr Kind / aber von einer andern Kranckheit biß / in das Zuegen abgemergelt worden / in-/deme beyde durch ihre maechtige Fuer-/bitt die begehrte Gesundheit erlanget ha-/ben. Die fast erblindete Maria Muelle-/rin / von Schoenborn aber / und ein Knab / von Schoenwald / wegen eines Augen-Fell // haben gleichfalls vertrauet in die Ver-/dienst der Mutter GOTTes / und seynd / mit klaeren Gesicht getroestet worden. /

66. Den 18. Augusti thun gleichfalls die / Barmhertzigkeit und Guetigkeit der Mut-/ter GOTTes / mit wuerdigen Lob-Sprue-/chen hervorstreichen / folgende mit unter-/schiedlichen Seuchen und Kranckheiten zu-/vor preßhaffte Persohnen: als Magdale-/na Haußerin / von Maeffersdorff auß der / Herrschafft Reichenberg; Anna Maria / Kraußin / auß Wuest-Ullersdorff; und / Matthaeus Herman / von Raspenau / so /

von grossen Leibs-Schmertzen / und Con-/tracturen der Glieder / lange Zeit dar-/nieder gelegen / und in allen Kraefften / gaentzlich abgezehret waren / welche jeden-/noch durch Beystand der mildesten Jung-/frauen wieder gesund aufgestanden seyn. /

67. Den 15. Septemb. haben die gesuchte / Huelff in grossen Augen-Schmertzen (ih-

/rer Hoffnung nach) erfahren; eine Frau / auß Naumburg; Elisabeth Jackelin / auß / Rueckersdorff; Gottfried Goerlach / von / Ruengenhain; diese alle thun Mariam / wegen vertriebener Noth und Muehesee-/ligkeit / mit wuerdigen Lob ruehmen und / benedeyen. /

68. Den 21. Septemb. ist auch ein Kind // Johann Michael Seifferts / auß Lieben-/thal / so von der hinfallenden Kranckheit / sehr abgemattet war / durch Fuerbitt der / Seeligsten Jungfrauen (dessen Eltern / selbes ihr anverlobet) gaentzlich von die-/ser grossen Beschwernuß befreyet wor-/den. /

191

69. An der Haupt-Kranckheit schwerlich / darnieder liegend Dorothea Mickischin // von Seyffersdorff / hoffete zu Heuendorff / die vorige Gesundheit bey Maria zu er-/langen / und erhielt sie auch gluecklich // wie sie selbst außgesagt den 20. Octob. / und diese Gnad ihr allein hat zugeschrie-/ben. /

70. Den 27. Octob. Anna Maria Elßne-/rin / auß Bullendorff / so von der hinfal-/lenden Kranckheit lange Zeit gequaelet / worden / so bald sie sich der Seeligsten / Jungfrauen zu Heuendorff anbefohlen // hat sie sich von solchen Ubel befreyet zu / seyn bald vermercket. Salomena Zepte-/rin / auß Wittig / deren Gesicht wegen / einen Augen-Fell recht zu sehen sehr ver-/hindert / flohe auch zu der getreuen Mut-/ter der Barmhertzigkeit / und hat ihren / Vertrauen nach Barmhertzigkeit erlan-/get. /

71. Den 28. Octob. Maria Roeßlerin / auß / Rueckersdorff / auß der Herrschafft Fried- /

192

landt / in den groesten Geburths-Schmer-/tzen / zu der Troesterin der Betruebten Ma- / riam / getreu und andaechtig ruffend / hat / in dieser Noth die eylfertige Helfferin / wahrgenommen. /

72. Den 3. Novemb. Anna Elisabetha / Langin / auß dem Dorff Zahne / wurde / wegen einen ungefehr geschehenen starcken / Knall / in der Geburth-Wegtreibung ge-/faehrlich krank / so bald sie sich aber der / Seeligsten Jungfrau zu Heuendorff mit / einen Geluebd andaechtig verbunden / ist / sie von Stund an aller Gefahr deß Tod-/tes entgangen. /

73. Ein Kind deß Christoph Roeßlers / von / Rohersdorff auß Schlesien / so von der / hinfallenden Kranckheit hart beaengstiget / war / wurde der Gnaden-Mutter allhier /

innbruenstig anverlobet / und wurde dar-/auf von diesen gefaehrlichen und allerueble-
/sten Zustand gaentzlich befreyet. Dessen / Eltern vor diese erhaltene Wohlthat nicht /
genugsam zu dancken wissen. /

193

74. Den 24. Novemb. Carl Luendtner // von Cratzau / mit seinen Weib und Kin-/dern
an einer gefaehrlichen Kranckheit dar-/niederliegend / nach andaechtiger Anruf-/fung der
seeligsten Jungfrauen zu Heuen-/dorff / ist von dem Rachen deß Todtes / mit allen den
Seinigen errettet worden. /

75. Den 1. Novemb. Johann Christoph / Zimmermann / ein Schmid von Ruenge-/hain
/ war durch 13. Wochen von einen / hitzigen Fieber (von welchen er schier biß / ins Letzte
gefuehret) sehr abgeschwaechet: / bey der guetigsten Mutter deß Erloesers / aber seine
Zuflucht nehmend / ist seinem / Vertrauen nach / von selben gluecklich er-/loeset worden.
/

76. Salomina Schmidin / auß Lußdorff // ware von allerhaertisten Haupt-Schmer-/tzen
durch lange Zeit geplaget / nachde-/me sie aber alle angewendte Mittel / diese / zu stillen
/ vergeblich sahe / wendete sie / ihr Gemueth andaechtig nacher Heuendorff / zu Unser
Lieben Frauen / verlobte sich der-/

194

selben / und wurde von ihr guetiglich erhoe-/ret; diese durch die Verdienst Mariae er-
/haltene Gnad aber / hat sie mit wuerdigen / Lob und Dancksagung abgestattet. Wel-/ches
mit eygner Hand Unterschrift bezeu-/get der alldasige Schulmeister Tobias / Ehrlich / den
27. Decemb. 1720. /

77. Helena Weinertin / auß Puntzendorff // wegen einen Fieber / und von selben ver-
/ursachten Wassersucht / der allermaechtig-/sten Jungfrauen andaechtig sich allhier be-
/fehlend / hat ihre Macht in Verjagung / dieser Kranckheiten auch erfahren. /

Viel andere endlich / durch das / 1720. Jahr in unterschiedlichen Kranck-/heiten /
Ermattungen / Seuchen / und / Noethen / fromm / getreulich / andaechtig / nach Heuendorff
zur seeligsten Jungfrauen / und aller Christen Helfferin sich Befeh-/lende / seyn guetiglich
allezeit in ihren Noe-/then erhoeret / und wegen ergaentzter Ge-/sundheit getroestet
worden. Dahero sie / die Barmhertzigkeit und Guete dieser gros-/sen Mutter mit
schuldigen Ehren-Bezei-/gungen verkuendigen / loben / ehren / und /

preysen. Es werden auch alle und jede / diese wunderbarliche Mutter in viel Jahr / benedeyen / ruehmen / und endlich beken-/nen muessen / daß sie seye die eintzige / Hoffnung der Betruebten / die Labung der / Krancken / und die allersicherste Zuver-/sicht aller Nothleydenden. /

Das XIV. Capitel.²⁹⁸ /

Von andern ertheilten Gna-/den der Mutter GOTTes Mariae / in Heuendorff / etwas bewahrter / auß-/ fuehrlicher / und umstaendlicher / beschrieben. /

Von Annô 1721. biß 1730. /

Die großmaechtige Huelff-leistende / Hand der Allerseeligsten Mutter / GOTTes / hat mit seinen groesten / Herten-Trost erfahren / Johann Fried-/

rich Richter / von Cummersdorff / auß / der Friedlaendischen Herrschafft / welcher / so krumm / und lahm war / daß er weder / einen Fuß ruehren / ja weder in Steltzen / hat gehen koennen; nachdeme nun dieser / gesehen / daß alle angewendete Mittel ver-/gebens / hat er in dieser Muehseeligkeit / seine Hoffnung und Vertrauen allein auf / die Fuerbitt Mariae zu Heuendorff gesetzt // ist auch in seiner Hoffnung nicht zu / Schanden worden / dann er nach ge-/thanen Geluebd die verlohnrne Gesundheit / gar bald darauf erlanget; wie es die / gantze Gemeinde schriftlich bezeuget hat. / Den 25. Januarii / An. 1721. /

Hanß Friedrich Richter. /

(L. S.)²⁹⁹ Hanß George Gut-/bier / Scholtes in Cummers-/dorff. /

79. Gewissenhafft bezeuget Franciscus / Purckert / Burger und Tischler von / Friedlandt / daß er in der Fasten-Zeit /

²⁹⁸ Chybné označení kapitoly. Správně se jedná o kapitolu číslo XVI.

²⁹⁹ L. S. - "LOCUS SIGILLI", neboli "místo pečeti"

An. 1720. etc. auf ein gewisses Dorff be-/ruffen worden / allda seine Arbeit zu ver-/richten; nach verrichter solcher Arbeit / aber / hat er in Ruckweeg in Schnee und / Wasser ihm also seine Fueß verderbet // daß er alsobald die groeste Schmerzen / darvon verspuehret / welche also zuge-/nommen / daß er von selber Zeit an / kei-/nen Außgang mehr hat machen / weder / durch weitere Arbeit ihm sein Stuck / Brodt verdienen koennen; indeme nun / keine Medicin noch Mittel mehr ver-/huelffflich scheinete / wendete er sich in die-/ser Muehseeligkeit zu Mariam nacher / Heuendroff / verlobete sich dahin / daß er / diesen Gnaden-Orth oeffters (so viel es / die Kraefften zulassen wuerden) besuchen / wolle / auch sein Gewissen jedesmal durch / eine reumuethige Beicht reinigen / und / communiciren / welches als er es durch / etliche Wochen getreu erfuellet / hat er ver-/mercket / daß er nach und nach besser zu / gehen anfangt / auch die Kraefften zuneh-/men / biß er endlich vollkommentlich ge-/nesen; dahero er auch zur Danckbarkeit / dieser erlangten Gnad / die Steltzen sel-/

ber anhero gebracht / welcher er sich zu-/vor hat nothwendig bedienen muessen. / Daß nun diesem also / hat er mit guten / Gewissen solches eygenmuendig allhier be-/zeuget. So geschehen An. 1721. /

(L. S.) Franciscus Purckert //

Burger und Tischler in Fried-/landt. /

80. Eodem Anno den 24. Febr. Maria / Weberin / von Heuendorff / welche an al-/len Gliedern deß Leibes contract war // (der auch keine Medicin mehr anschlu-/ge) wurde schier biß aufs Letzte gefueh-/ret / ruffte andaechtig die Seeligste Jung-/frau allhier an / und verbunde sich selber / mit gewissen taeglichen Gebethern / erhielt-/te darauf wunderbarlich die gaentzliche / Gesundheit / welche erhaltene Gnad alle / Nachbarn bezeugen. /

81. Den 9. Martii. Rosina Roeßlin / von / Rueckersdorff / wegen grossen Schmerzen / an einen Schenckel / hat sich mit hertzli-/

chen Vertrauen anhero Mariae der wun-/derbarlichen Mutter befohlen / und ist / nach Vertreibung solcher Schmerzen von / selber getroestet worden; wie sie den 25. /

benannten Monats durch eine schriftliche / Zeugnuß solches darethan. /

82. In diesen Jahr den 22. April hat sich / Rosina Tiegerin / von Ruengehain / all-/hier angemeldet / und außgesaget / daß / sie durch lange Zeit mit einer schweren / Kranckheit darnieder gelegen / und wei-/len keine Artzney verhuelfflich gewesen die / Gesundheit zu erlangen / habe sie sich na-/cher Heuendorff verlobet / und darauf al-/sobald ihre Gesundheit erlanget; welches / sie nicht allein zur Danckbarkeit öffentlich / zu verkuendigen sich außgebethen / son-/dern auch beglaubigen lassen durch schrift-/liche Zeugnuß; wie dann zu Steuer die-/ser Wahrheit sie sich eygenhaendig unter-/schrieben /

(L. S.) Henrich Rieger. /

und /

(L. S.) Michel Wagner. /

200

83. Es bezeuget auch Johann Gaehler // eben von Ruengehain / daß er nach getha-/nen Geluebd und verrichter Andacht / die / Gnad der Gesundheit erlanget habe bey / Maria in Heuendorff / und bestaettiget / solches nebst seinen Zeugen folgender mas-/sen: /

Ich Johannes Gaehler / von Ruenge-/hain / nebst unten benannten Zeugen / be-/kenne / daß ich etliche Wochen vor Wey-/nachten so kranck worden / auch so grosse / Haupt-Schmertzen gehabt / daß ich Tag / und Nacht keinen Schloff noch Ruhe ge-/funden; dahero habe ich meine Huelff / und Zuflucht zu der Mutter JESu genom-/men nach Heuendorff / habe ihr zu Ehren / eine Heil. Meß lesen lassen / auch taeglich / durch 4. Wochen etliche Gebether zu ver-/richten versprochen / darauf die Schmer-/tzen gleich nachgelassen / und nach 5. Ta-/gen zu meiner voelligen Gesundheit gelan-/get bin; fuer welche grosse Gnad ich GOtt / und der Heil. Mutter hertzlichen Danck / sage. Solches bezeugen in gruendlicher /

201

Wahrheit mit mir nachgesetzte Zeugen. / An. 1721. den 23. /

April. Als: /

Johann Chr. Neumann. /

Johann Gr. Wueldtner. /

Johann George Roeßler. /

Gottfried Gaehler / in / Ruengehain. /

84. Zu Ehr der Allerseeligsten Mutter / GOTTes / hat gewissenhaft bezeuget Chri-
/stophorus Dienst / gebuertig von Klein-/Helmsdorff auß dem Hirschbergischen // jetzt
aber Schulmeister zu Boßwitz naechst / Jauer / als er allhier in Heuendorff den / 13. May
An. 1721. seine Andacht ver-/richtet / welcher außgesaget / wie daß er / vor 49. Jahren /
als ein Knab von 15. / Jahren gantz contract und lahm / von / seiner Mutter (wegen
gethanen Geluebd) / nacher Heuendorff gefuehret worden / nach-/deme sie solches
erfuellet / und beyde ihre / Andacht genugsam gepfleget / habe er in / seiner Ruck-Reise
gleich eine Besserung /

202

verspuehret / und in drey Wochen die voel-/lige Gesundheit erhal-/ten; welche erhaltene
Gnad er zur Danckbarkeit eygen-/muendig in seinen damaligen schon gros-/sen Alter
bekennet / und selbe der Christ-/lich-Catholischen Welt kund zu machen / hoechst
begehret hat / in oben benennten / Jahr und Monath. /

(L. S.) Christoph Dienst //

Schulmeister in Boßwitz. /

85. Den 24. May An. 1721. ist nachfol-/gende Wunder-Gnad zu Maria-Heuen-/dorff
von offentlicher Cantzel abgelesen / worden. /

Zu Lob und Ehr der Allerseeligsten / Jungfrauen und Mutter GOTTes Ma-/ria /
bekenne ich Martin Otte / Burger / in Friedlandt / nebst meinen Weib Nah-/mens Anna
Rosina / daß unser juengstes / Tochterlein Maria Dorothea / grosse / Schmerzen in die
Augen bekommen / und / darbey an gantzen Leib erkranket / zu / diesen aber hat dieses
Kind ein Blatter /

203

in das rechte Aug bekommen / und ist in / dem Aug herumgezogen biß mitten in / das Aug
auf den Stern / also daß das / Kind weder das Tag-Liecht / noch das / geringste hat sehen
koennen; in diesen / Creutz und Kummer wegen deß Kinds // haben wir die Zuflucht zu
dem wunder-/thaetigen Gnaden-Bild Maria-Heuen-/dorff genommen / und dieses
Schmerz-/volle Kind an St. Josephi Tag auf ein / Jahr der Mutter GOTTes verlobet / da-
/mit sie mit ihrer Heil. Fuerbitt diesen / Kind die vorige Gesundheit bey ihren /
Goettlichen Sohn erbitten moechte; so / bald aber diese Verlobung geschehen / hat / in
vier Tagen darauf dieses Kind die vo-/rige Gesundheit / und das schoene Liecht / der

Augen wie zuvor wieder bekommen // durch die Fuerbitt Mariae zu Heuendorff. / Darfuer ich nebst meinen Weib und Kind // GOtt dem Allmaechtigen / und seines lieb-/sten Sohns Allerseeligsten Mutter / Lob // Ehr // und Danck sage zu allen Zeiten. Zu / Bekraefftigung dessen / haben sich zwey / Maenner meiner Freunde oder Nachba-/

204

ren eygenhaendig unterschrieben / welche / es mit Augen gesehen. /

Friedlandt den 24. May / 1721. /

(L. S.) Tobias Gabler //

Burger und Becker in Fried-/landt. /

Andreas Vielkind // Bur-/

ger und Schuhmacher in / Friedlandt. /

86. Wegen zwey erhaltenen grossen Gna-/den / lobet und preyset die Allerseeligste / GOTTes-Gebaehrerin / Frantz Guttheimb // von Schluckenau / und giebet darueber / folgende schriftliche Zeugnuß. /

Ich Endes-Unterschriebener / nebst / meiner lieben Ehe-Gattin / bekenne vor / GOtt und aller Welt / mit guten / rei-/nen / und dießfalls Schuld-verpflichtesten / Gewissen / daß in der Heil. Fasten-Zeit / dieses lauffenden Jahrs / mein Maegdlein / Magdalena / in einen hitzigen Fieber der-/gestalten erkranket / also / daß auch durch /

205

unsern moeglichsten Fleiß und Elterlichen / Sorgfaeltigkeit / alle angewendete und / vorgekehrte Mittel nichts helffen wollen; / nachdem wir aber bey augenscheinlicher / grossen Gefahr einiges Aufkommens / nach / GOTT unsere Zuflucht zu der wunder-/thaetigen Mutter Mariae in Heuendorff / durch ein Geluebd (nehmlich mit meinen / Maegdlein dahin eine andaechtige Wall-/fahrt zu verrichten) vorgenommen / ist / mein oberwehtes Kind also gleich von / Stund an besser / und bey verrichter / Wallfahrt voellig wiederum gesund wor-/den / vor welche grosse himmlische Gnad / (so ich einzig durch die maechtige Fuer-/bitt der uebergebedeyten Himmels-Koe-/nigin / und wunderthaetigen Mutter Ma-/riae in Heuendorff von GOtt erhalten) / ewiger und unendlicher Danck / Lob und / Preyß dem Allerhoechsten / und der barm-/hertzigen Huelffs-Mutter Mariae gesaget / seye.

Wobey auch nicht zu verschweigen // sondern auch mit danckbaresten und schul-

206

hiemit soll bekannt machen / wie nach / An. 1710. in der Schluckenauer grossen / Feuers-Brunst / als meines Nachbars / Hauß in voelligen Flammen gestanden // ich in damaliger grossen Gefahr / eben / mein einzige Zuflucht zu der Mutter GÖt-/tes auf Heuendorff mit einen Voto ge-/nommen; worauf sich das Feuer von / meinen Hauß abgewendet / und ich also / vermittelst der maechtigen Fuerbitt Ma-/riae / mein Hauß damals von Feuer (un-/geacht die Flammen schon daran geschla-/gen) dennoch gnaedigst erhalten habe. / Welche zwey grosse Gnaden und Wohl-/thaten / ich zu ewigen Lob / Ehr / Preyß / und Andencken / hiemit zum schuldigsten / Danck nacher Heuendorff / meinen einzig-/sten nach GÖtt sichersten Zufluchts-/Orth danckbarlichst sende / und nebst / Beydruckung meines Pettschafft und / Hand-Unterschrift / mit nachstehenden / Zeugen (zu mehrer Beglaubigung) be-/kraefftige.

Schluckenau / den 30. Junii 1721. /

(L. S.) Frantz Guttheimb //

207

Vatter / Burger und Lein-/weber.

(L. S.) Zacharias Klette //

p. t.³⁰⁰ Organist allda. /

Annô 1722. /

Wie sonderbar freygebig Maria in / Heuendorff / ihre muetterliche Gnaden al-/len allhier Huelffsuchenden durch dieses / 1722. Jahr ertheilet habe / wird nicht / allein auß diesen nachstehenden / sondern / auch auß andern mehr gegebenen Zeug-/nussen der erhaltenen Gnaden abgenom-/men. Wie dann auch deren fernere Mil-/digkeit durch weitere nachfolgende Jahr-/Zeiten zu ersehen ist / auß viel ueberbrach-/ten glaubwuerdigen Attestatis. In dem / Jahr aber 1722. hat die sonderbare Gnad / Mariae in Heuendorff erstens erfahren: /

87. Maria Luendnerin / von Mueldeneichen // welche ungluecklich ihr eine Spindel in

³⁰⁰ p. t. - "PLENO TITULO", neboli "plným titulem"

ein / Aug gestochen / und zwar so hefftig / daß / sie nicht anders vemeynet / das Aug sey /
gar auß dem Kopff herauß / indeme die /

208

Spindel in drey Stuck zerbrochen / so / bald aber dieses Unglueck geschehen / hat / sie
ihre Zuflucht zu der Mutter GOTTes / allhier genommen / weilen sie aber wegen / grosser
Armuth selber nichts zu opffern / wuste / hat sie sich verbunden Mariam / durch gewisses
Gebeth taeglich zu vereh-/ren / nach welcher Verlobung sie bald / Besserung verspuehret
/ und von allen / Schmerzen den andern darauf folgenden / Tag sich befreyet befunden /
auch endlich / die voellige Gesundheit erhalten. Also / bezeuget /

Gottfried Neumann /

Scholtes / nebst seinen / Geschwornen in Mueld-/eneichen. /

Johann Joseph Kratzert. /

Friedrich Krause. /

Und /

Johann George Kielman. /

88. Mit guten Gewissen wird wiederum at-/testiret und beglaubwuerdiget / von unten
/

209

benennt Maennern / daß deß Christoph / Elgers Sohn / Nahmens Gottfried / zu /
Ditterspach / in eine Unsinnigkeit gera-/then / und wegen selber durch 4. Wochen / lang
an einer Ketten angeschlossener ge-/standen seye / und obschon viel Mittel / und
Artzneyen angewendet worden / hat / dannoch keine fruchten wollen / daher / hat man
besagten Menschen nacher Ma-/ria-Heuendorff zu dem Gnaden-Bild Un-/ser Lieben
Frauen verlobet / nach welcher / gethanen Verlobung man gleich die au-/genseinliche
Besserung gesehen und ver-/spuehret / daß er alsobald ein munteres Ge-/mueth / und die
vorige Vernunft wieder-/um durch Fuerbitt und Huelff Mariae er-/langet / und bekommen
habe / so gar // daß man an diesen Menschen weiter kein / Zeichen einiger Verwirrung
vermercket. / Also bezeugen und attestiren wir sam-/mentliche Gerichte in Ditterspach
mit un-/serer Nahmens-Unterschrift / und beyge-/druckten Pettschaft. / Ditterspach / den
1. Febr. 1722. /

(L. S.) Gottfried Wiesen //

Scholtz. /

N. N.³⁰¹ Saementliche Ges-/chworne. /

89. Daß durch Fuersprechung der Heuen-/dorffischen Gnaden-Mutter / Rosina Appeltin / vor ihr Kind die begehrte Ge-/sundheit / nach geschehener Verlobung / allhier auch erlanget habe / bekennet sie / mit nachstehender schriftlichen Zeugnuß. /

Ich Endes-Unterschriebene vergewisse // daß nachdem mein Tochterlein von 3. / Jahren mit grossen Augen-Schmertzen / beladen gewesen / daß es fast voellig um / das Gesicht kommen sollen / auch allbereit / schon auf die 8. Tag lang gar nichts ge-/sehen / auch nirgends kein Huelff finden / koennen; als hab ich mein Zuflucht zu der / Allerseeligsten Jungfraeulichen GOTTes-/Gebaeherin genommen / mein benanntes / Kind dahin auf ein Viertel-Jahr verlo-/bet / steiff vertrauend / daß ich von der / Troesterin der Betruebten auch werde ge-/

troestet werden / welche auch meine Bitt / gnaedigst erhoeret / die Gesundheit bey / GOTT durch ihre groß-gueltige Fuerbitt / erworben / und mein Kind von der be-/foerchtlichen Blindheit errettet. Vor / welche Gnad / GOTT und der Allerseelig-/sten Jungfrauen ewiges Lob und Danck / sage. /

Cunnersdorff / den 30. April 1722. /

Rosina Appeltin //

allda. /

90. Die grosse Guetigkeit Mariae in Heuen-/dorff wird abermal wegen erlangter Ge-/sundheit gerichtlich bezeuget auf folgende / Weise. /

Demnach deß Hanß Altmanns andert-/halb-jaehrigen Kind / (so neben dem linken Aug ein grosses Geschwaer gehabt // uebrigens an selben nichts als das Leben // Hauth und Beine zu sehen) in Gerichten / vorgezeigt / nachgehends aber von den / Eltern Unser Lieben Frauen in Heuen-/dorff auf ein Jahr verlobet worden; /

³⁰¹ N. N. - NOMEN NESCIIO, neboli "jméno neznámé"

daß selbes durch die Fuerbitt besagter Un-/ser Lieben Frauen / und Mutter GOTTes / Mariae / zur voelligen Gesundheit gelan-/get seye / thun wir Endes-Unterschrie-/bene nicht allein mit unser Nahmens-Un-/terschrift / sondern auch mit unsern bey-/gedruckten Gemein-Insiegel bezeugen. / Geben in den Gerichten zu Rueckersdorff / den 1. May An. 1722. /

(L. S.) Johann Frantz Sie-/beneicher / p. t. Richter. /

Nebst /

Sammentlichen Geschwor-/nen allda. /

91. Von der Gefahr zu ersticken / ist ein / Kind deß Johann Christoph Schuetzen // von Reichenberg / errettet worden / wel-/ches 5. Fisch-Graten verschlungen / da-/von es schon in der Gefahr deß Todtes / geschwebet hat; weilen aber dessen El-/tern sorgfaeltig vor die Gesundheit deß / Kindes / und solches alsobald anhero nach /

Heuendorff verlobet / auch eine Heil. Meß / lesen lassen / ist es von der Gefahr deß / Todtes / durch Fuerbitt Mariae befreyet / worden. Also hat angedeutet / und be-/kennet /

Christoph Schuetze / Bur-/ger in Reichenberg. /

92. Weiter hat auch nach verrichter Heil. / Beicht und Communion, freywillig be-/kennet / und allhier in Heuendorff mit gu-/ten Gewissen außgesaget / Elias Simon / Lenngruebner / ein Burger und Raths-Be-/dienter von Buntzlau auß Schlesien / wie / daß er vor etlichen Jahren einen solchen / Schaden an einer Hand und Armb ge-/habt / darzu auch schon der kalte Brand / angesetzt / daß man auch vermeynet / es / koente ihm anders nicht geholffen werden // als durch Abloesung desselben; weilen er / aber ein festes Vertrauen auf die Gna-/den-volle Mutter GOTTes zu Heuendorff / gesetzt / auch dahin ein Wallfahrt verlo-/bet / sie allda andaechtig zu besuchen / hat / er darauf gleich eine Besserung vermer-/

cket / und nach und nach die voellige Ge-/sundheit erlanget: welche erhaltene Gnad / er selbst bezeuget / und selbe zu vermelden / hoechst begehret hat. /

Elias Simon Lenngruebner //

Burger und Raths-Bedien-/ter in Buntzlau. /

93. Dieses nachstehende Attestatum oder / glaubwuerdige Zeugnuß weiset klar auß //

wie die hochgelobte Jungfrau Maria in / Heuendorff / sich so liebeich und guenstig /
erzeiget / gegen denjenigen / so von gan-/tzen Herten Zuflucht nehmen / und in ich-/ren
Noethen auf ihre allmoegende Fuerbitt / vertrauen: wie dann solches die Kayserl. / und
Koenigl. Stadt Buntzlau von einen / Burgerlichen Mit-Glied Nahmens Jo-/hanna
Francisca Steuerin / (so auch die / Gnad der Gesundheit bey Maria in / Heuendorff
erlanget) authentisch bezeu-/get / und mit beygedruckten gewoehnlichen / Stadt-Insiegel
folgender Weise bekraeff-/tigt. /

215

Wir Burgermeister / und Rath-Maen-/ner der Kayserl. und Koeniglichen Stadt /
Buntzlau / in Hertzogthum Nieder-Schle-/sien / Urkunden und bekennen hiemit of-
/fentlich / daß heunt unten gesetzten Ta-/ges / Meister Christian Lambey / Burger / und
Strumpffstricker allhier / vor uns in / gehaltenen Rathe erschienen / und in Nah-/men
Jungfrau Joannae Franciscae Steue-/rin / eines gewesenen allhiesigen Bur-/gers und
Mauer-Altistens hinterbliebener / Tochter von 19. Jahren / mit mehreren / vorgetragen /
wie daß dieselbe ihn ganz / beweglich gebethen / uns um eine Zeugnuß / zu ersuchen /
daß sie vor ein paar Jahren / von einen harten Schlag-Fluß betroffen // und auf Armb und
Bein gelaehmet / mit-/hin in ein so erbaermlichen Zustand verse-/tzt worden / daß sie
weder Haend noch / Fueß ruehren / vielweniger aber gehen // stehen / oder sonsten etwas
verrichten koen-/nen; nunmehr aber durch Goettliche / Gnaden / und zwar nach gethanen
Ge-/luebdnuß zu Unser Lieben Frauen in / Heuendorff / wunderthaetiger Weise wie-/

216

derum restituiret / und mit ihrer vorigen / Gesundheit begabet worden seye. /

Wann dann nun nicht allein Uns // als Obrigkeit / sondern auch der allhiesi-/gen
Geistlichkeit / und gantzen Stadt gar / sehr wohl bekannt / und in der ungefaelsch-/ten
Wahrheit gegruendet ist / daß besagte / Joanna Francisca Steuerin / von ihrer / Geburth an
/ alleweil frisch und gesund // und keinen kraencklichen Zufalle unterworff-/fen gewesen
/ biß daß dieselbe An. 1719. / den Tag nach Creutz-Erhebung von ei-/nen Schlag-Flusse
beruehret / und an der / lincken Seite so wohl an Armb als Bei-/ne dergestalt
geschwaechet worden / daß / sie das Dienst / worinnen sie sich damali-/ger Zeit befunden
/ verlassen / und sich in / eine Cur begeben muessen / dann zumalen / sie in dem Haupt
einen so grossen / Schwindel empfunden / daß sie nicht / maechtig gewesen / auf einen

Fuß aufzu-/treten. /

In welchen Unglueck sie von allen Men-/schen bemitleydet / und auch durch aller-/hand Huelffe secundiret worden; allein // es hat bey ihr die Schwachheit (aller ge-

217

brauchten Mittel ungeacht) mehr zu-als / abgenommen / und ist endlichen auch An. / 1720. zu Ende deß Monaths Julii / die-/ser harte Schlag-Fluß so gar auf die an-/dere Seite gezogen / wodurch sie Jung-/frau Steuerin in ein so jaemmerliches Elend / verfallen / daß sie sich weder regen noch / bewegen koennen. /

Ob sie nun zwar durch Beyhuelffe gu-/ter Freunde / allerhand Mittel gebrau-/chet / und auch sich der Cur deß warmen / Baades durch 4. Wochen bedienet / so / hat man doch nicht das geringste Merck-/mal einiger Besserung verspuehret / und / bey solcher der Sachen Beschaffenheit je-/dermaenniglich geglaubet / daß diese un-/glueckseelige Patientin ihr junges Leben / fruehzeitig wuerde beschluessen / und er-/baermlich umkommen muessen. Worueber / dieselbe sich hoechst-schmerzlichen betruebet // und derohalben sich zum oefftern den Todt / gewuenschet; weilen sie aber mittler Zeit / sich nacher Heuendorff zu dem alldortigen / Gnaden-Bild Unserer Lieben Frauen ver-/lobet / und ihr Zustand sich endlichen auch / unvermuth so weit geaendert / daß sie ihr /

218

dießfaelliges Vorhaben in dem lauffenden / Jahr bewerckstelligen / und den Tag vor / dem Fest der Allerheiligsten Dreyfaltig-/keit / mit obgedachten Meister Christian / Lambey / zu Wagen nacher Heuendorff ge-/langen koennen; so hat es sich gantz wun-/derbarlicher Weise zugetragen / daß sie / Joanna Francisca Steuerin / (welche da-/zumalen weder Hand noch Fuß ruehren / koennen / und auch der Fuehle gaentzlichen / beraubet gewesen / also daß sie in die / Kirch hat muessen getragen werden) nach / verrichter Beicht / und Heil. Commu-/nion, wie auch gethanen Geluebde (daß / sie 3. nach einander folgende Jahr dieses / Gnaden-Bild besuchen / und die wunder-/thaetige Jungfrau Mariam / als eine / barmhertzige Mutter und Helfferin aller / frommen / bedraengten und krancken Men-/schen verehren / und um gnaedige Huelffe / anrufen wolle) mit sonderbaren Trost / und Freude sich begnaediget empfunden: / also zwar / daß sie darueber auch in eine / Ohnmacht gerathen; nachdem dieselbe / aber wiederum zu sich kommen / haette / dieselbe gern sich um das Altar tragen /

219

lassen / und einiges Danck Opffer erlegen / wollen / welches die an ihr dazumalen / noch verspuehrende Schwachheit aber un-/moeglich zugelassen. /

Dahero sie dann mit Thraenen-vollen / Augen wiederum auß der Kirchen getra-
/gen worden / welches nach Mittag in / der dritten Stund geschehen; als man / dieselbe
aber auf den Wagen gehoben // hat sie erstlichen die Finger in der rechten / Hand zu
ruehren / und auch so dann in / den Fuessen einige Empfindlichkeit zu ver-/spuehren
angefangen; worueber die bey ihr / gewesene Persohnen die solches alles was / allhier
geschrieben stehet / mit Augen ge-/sehen / in hoechste Verwunderung gera-/then / anbey
aber auch wahrgenommen // daß sich von Stund zu Stund alleweil / mehr Lebens-Geister
in ermeldter Joan-/na Francisca Steuerin verspuehren lassen // daß sie auch bey ihrer
Anheimkunfft schon / wiederum auf die Beine treten / und deß / Tages darauf
in der Stuben herum ge-/hen koennen; mit welcher es innerhalb / 14. Tagen auch so weit
kommen / daß sie / mit denen Haenden arbeiten / ja so gar /

220

auß dem Hause gehen / und die Kirchen / taeglich besuchen koennen. /

Mithin dann Wir / und die gesamte / hiesige Stadt / diese Begebenheit billich /
bewundern / und solches fuer eine sonder-/bare Goettliche Gnad / und ein rechtes /
Wunderwerck erkennen muessen; festiglich / glaubende / daß GOtt der Allmaechtige //
durch die kraefftige Fuerbitt der Allersee-/ligsten und Ueberbenedeytesten Jung-/frauen
Mariae bewogen worden / offt ge-/dachter Joannae Francis[c]ae Steuerin / die / verlohrene
Gesundheit wiederum zu ver-/leyhen. /

Welches alles Wir von Ambst-und / Obrigkeits-wegen / zu desto mehrer der /
Sachen Beglaubigung / unter gemeiner / Stadt aufgedruckten gewoehnlichen In-/siegel /
zu Steuer der Wahrheit bezeu-/gen. So geschehen Buntzlau den 3. Ju-/lii / An. 1722. / (L.
S.) /

221

94. Auf gleiche Weise wird attestiret / und / glaubwuerdig bezeuget / die grosse Mil-
/digkeit Mariae in Heuendorff / von einer / gantzen Gemeine deß Dorffs Goersdorff // so
wiederfahren Annae Rosinae / dessen / Tochterlein durch einen ungluecklichen / Zufall

gaentzlich um das lincke Aug kom-/men; wie folgende Zeugnuß außweiset. /

Heute dato den 15. Julii An. 1722. / erscheinet in den zu der Hoch-Reichs-
/Graefflich-Gallasischen Herrschafft Graef-/enstein gehoerigen Gerichten / allhier zu /
Goersdorff / ein allhiesiger Inwohner / Friedrich Wuertig / nebst dessen Eheweib / Anna
Rosina / bringen beweglich bey // wie daß in lauffenden Jahr vor Ostern // ihre 12. jaehrige
Tochter Nahmens Anna / Rosina / durch einen ungluecklichen Zufall / (auch nach
gebrauchten Doctor, und al-/lerhand vorgeschlagenen Hauß-Mitteln) / gaentzlich um das
lincke Aug kommen / und / darauf erblindet / so auch biß 7. Wochen / bey ertragenen
groesten Schmetzen / das / mindeste darauf nicht mehr sehen koennen. / In diesen
erlittenen sehr empfindlichen //

222

Wehethaten / hat das Maegdlein / und / die betruebte Mutter / ihre gaentzliche Hoff-/nung
und Zuversicht zu der Ubergene-/deytesten mildreichen Jungfrauen / und / Mutter GOTTes
Maria nacher Heuen-/dorff genommen; die Mutter also seuff-/zend / ist in groester
Hoffnung dahin ge-/eylet / eine Heil. Messe lesen lassen / und / dabey ihre Andacht
demuethigst verrich-/tet / das Kind auch Lebenslang alle Ta-/ge 5. Vatter Unser / und Ave
Maria zu / gebuehrender Danckbarkeit zu bethen / auch / kein rothes Kleyd / oder
dergleichen Farb / mehr zu tragen / dahin verlobet; worauf / das Kind gleich Linderung
bekommen // von Tag zu Tag besser worden / also / daß sie wiederum auf solchen Aug so
hell / und kar gleich andern siehet / und bald / nach gethanen Geluebd etwas zu sehen /
angefangen./

Solchemnach zu Abstattung gebuehren-/der Dancksage / am juengst-verwichenen
/ Hohen Fest der Allerheiligsten Dreyfal-/tigkeit / die Mutter samt der sehend-wor-/denen
Tochter dahin nacher Heuendorff / gereiset / eine Heil. Meß bestellet / ihre /

223

Andacht verrichtet / und also sehr Trost-/und Freuden-reich wieder zu Hauß gerei-/set /
und GOTT in seiner uebergebenedey-/testen wunderthaetigen Mutter gelobet. /

Daß dieses also freywilig vor Uns / gewissenhaft außgeredet / auch wir von / ihren
Eltern zu sicherer Bezeugnuß des-/sen / solches zur Beglaubigung zu attesti-/ren
innstaendigst ersuchet worden / thun / Wir unter unsern wahren Glauben / und /
beygedruckten Gerichts-Insiegel hiemit / bestens bestaetigen. Gegeben in denen /

Gerichten zu Goersdorff / an der aeussersten / Saechsischen Graentze gelegen / den 15. /
Monaths-Tag Julii An. 1722. /

(L. S.) Friedrich Wuerttig //

Richter. /

George Schwerttner //

Hanß Chr. Kleindienst //

und /

Christoph Sitte / 4. Ge-/richts-Aeltisten /

224

Annô 1723. /

In diesen Jahr hat in einen gefaehrli-/chen Zustand seines Kinds / der sorgfaelti-
/ge Vatter George Pueltz / in Cunnersdorff // seine Zuflucht genommen bey Maria in /
Heuendorff / und die begehrte Gnad er-/langet / laut seiner eygenen Zeugnuß. /

95. Es wird hiermit von mir Endes er-/nennten schriftlich attestiret; nachdeme / mein
Kind mit einen sonderbaren Zustan-/de / nehmlich mit Außweichung deß Inn-/geweides
beladen gewesen / und keine Ret-/tung finden koennen / als habe meine Zu-/flucht zu der
Ueberbenedeytesten Jung-/fraeulichen Mutter Maria / bey den Wohl-/Ehrwuerdigen P. P.
Franciscanern zu / Heuendorff genommen / mit vesten Ver-/trauen auf ihre allmoegende
Fuerbitt ge-/hoffet / und auch bey dem lieben GOtt / Gnad gefunden / und meinen Kind
die / Gesundheit erhalten. GOtt / und der / Ueberbenedeytesten Gottes-Gebaehrerin / sey
ewiges Lob und Danck gesaget. A-/

225

ctum Cunnersdorff den 12. Junii An. / 1723. /

Johann Friedrich Patzelt //

Schulmeister. /

George Pueltz / in Cunners-/dorff / Zeuge. /

Nach wieder erlangten Gehoer / welches / durch Fuerbitt der Allerseeligsten Jung-
/frauen Mariae in Heuendorff erlanget hat / Anna Regina Rosalia Seidlin / thut sel-/be
diese nachstehende Zeugnuß allhier ueber-/reichen. /

96. Ich Ende-Unterschriebene bekenne // daß ich durch ein gantzes Jahr taub / und /
voellig Gehoer-loß gewesen bin / und son-/sten unterschiedliche Artztney / auch ande-/rer

Rath gepfleget / und gebrauchet hab // so aber mir auf keine Weiß haben helffen / wollen;
als ich nun gesehen / daß mir / solches Brauchen vielmehr zum Ublen // als zum Guten
ware / so habe ich von / solchen nachgelassen / und bin auf die al-/ersicherste Doctorin
und Helfferin zuge-/

226

loffen / mich mit moeglicher Andacht Ma-/riae der Mutter GOttes in Heuendorff / verlobet
/ worauf nun (GOtt und Ma-/riae sey ewiges Lob!) ich alsobald das voel-/lige Gehoer
wieder erlanget / und erfreue / mich dessen noch biß auf die jetzige Stund. / Also bezeuge
ich mit meinen guten Ge-/wissen. /

Friedlandt den 19. Juni 1723. /

Anna Regina Rosalia /

Seidlin / Toepfferin. /

97. Wie geneygt und guetig sich Maria in / Heuendorff gegen allen Nothleydenden
er-/weiset / kan die allhiesige Nachbarschafft / bestens (durch eygene Erfahrnus) davon /
Zeugnuß geben; und ist auß diesen nach-/stehenden glaubwuerdigen Attestato auch / zu
ersehen. /

Daß nachdeme deß Hanß Henrich / Lanckisch / Burgers und Strumpffstri-/ckers in
Friedlandt / sein Knabe von 11. / Jahren Nahmens Leopold / lange Zeit / grosse
Schmertzen an Augen gehabt / und /

227

dardurch von Gesichte kommen / daß er / kaum mehr das Tage-Liecht erblicken / koennen
/ als er sich nacher Maria-Heuen-/dorff verlobet / daselbsten seine Andacht / verrichtet /
seye ohne andere gebrauchte / Huelffs-Mittel zu seinen voelligen Gesicht / wieder
kommen; wie solches dessen El-/tern bey mir außgesaget. Zeuget meine / eygenhaendige
Nahmens-Unterschrift // und beygedrucktes Pettschafft. Actum / Friedlandt den 31. Julii
An. 1723. /

(L. S.) Henrich Wilhelm /

Posselt / p. t. Burger-/meister. /

Annô 1724. /

98. Die muetterliche Guete ist abermalen / verspuehret worden / da nach andaechti-
/gen Anruffen und gethanen Geluebd / An-/na Elisabeth Haußmannin / in benennten / Jahr

in grosser Lebens-Gefahr von Ma-/ria von Heuendorff ist erhoeret / und von / ihr folgende
Gnad erhalten worden //

228

laut ihrer ueberbrachten schriftlichen / Zeugnuß. /

Ich Anna Elisabeth Haußmannin von / Ruengehain / habe mich verlobet / GOtt /
und seiner werthisten Mutter auf Heuen-/dorff / auf ein Viertel-Jahr / wegen schwe-/ren
Leibes / und gefaehrlichen Zustand in / Kindes-Noethen / in welcher Angst ich / zwey Tag
zugebracht / daß jedermann / vermeynet hat / ich / oder die Frucht mues-/se daraufgehen /
indeme an derselben kein / Leben mehr zu spuehren war. In dieser / grossen Angst / habe
ich ohne Unterlaß die / Mutter GOttes in Heuendorff angeruf-/fet / und hab Gnad erhalten
/ daß ich ei-/ne frische Frucht auf die Welt gebracht // und mit mir ist es von Stund an
auch / besser worden: Worfuer GOtt und sei-/ner Heil. Mutter ewiges Lob und Danck /
gesaget seye. Daß nun diesem also be-/zeugen mit mir /

Johann Christoph Peucker. /

Und /

George Neumann / beyde /

von Ruengehain. /

229

99. Auf gleiche Weise ruehmet und lobet / die grosse Gnaden-Mutter Mariam in /
Heuendorff / wegen erhaltener Gesund-/heit / Rosina Schnablin / und attestiret / solches
folgender massen. /

Es wird hiemit von mir Endes-Be-/nannten gehorsamst berichtet / und schrift-
/lich bezeuget; Nachdeme ich mit gros-/sen Mueheseeligkeiten eine lange Zeit bela-/den
/ auch an den gantzen Leib / sowohl / an den Augen / Schenckeln / und andern / Gliedern
deß Leibes / auch mit innerli-/chen Schmerzen und Preßhaftigkeiten / behafft gewesen /
hab ich meine Zuflucht / zu der wunderthaetigen und unbefleckten / Heil. Jungfrauen und
Mutter GOttes / Maria genommen / bey denen Wohl-/Ehrwuerd. PP. Franciscanern zu
Heuen-/dorff / und dahin mich auf ein Viertel-/Jahr verlobet / auch das veste Vertrauen /
auf ihre groß-gueltige Fuerbitt gesetzt: / Nun GOtt und der Allerseeligsten Jung-/frauen
seye ewiges Lob und Danck gesa-/get / durch sie hab ich Gnad gefunden //

230

und die voellige Gesundheit von dem lie-/ben GOtt erhalten. Dieß beglaubige ich / mit diesen von mir gegebenen schriftlichen / Attestato. /

Cunnersdorff den 28. Sept. /

Rosina Schnabelin. /

Und /

Johann Friedrich Patzelt //

Schulmeister allda. /

100. Weilen durch lange Zeit Rosina Puel-/zin von einen schweren Fieber hoechst be-/aengstiget / dero Kind aber mit der schwe-/ren Kranckheit beladen gewesen / und / nirgends keine Huelff gefunden / hat diese / verlassene Krancke ihre Augen zu dem / Heyl der Krancken gewendet / sich und / ihr Kind Mariae in Heuendorff anbefoh-/len / und mit einen Geluebd sich ihr verlo-/bet / darauf sie sowohl als ihr Kind / die / gewuenschte Gesundheit gar bald erhal-/ten. Solches bezeuget / GOtt / und der /

231

Mutter GOTTes Mariae in Heuendorff zu / Ehren / oben benennte /

Cunnersdorff den 3. Octob. /

Rosina Puelzin. /

Und mit ihr /

Johann Patzelt. /

Annô 1725. /

[101.] Von grosser Bloedigkeit und Schmer-/tzen der Augen / ist durch Fuerbitt Mariae / in Heuendorff / gluecklich in diesen Jahr / befreyet worden / Veronica Hoffmannin / von Friedlandt / wie dessen Eltern und / Tauff-Pathen / solches folgender mas-/sen attestiren. /

Anno 1725. den 22. April / haben wir / zu Ende benennte Eltern / unsere Tochter / Nahmens Veronica / zu dem Gnaden-/Bild Unserer Lieben Frauen zu Heuen-/dorff / wegen grosser Bloedigkeit und / Schmertzten der Augen / auf ein Jahr ver-/lobet. Es seye daher GOtt und der / Allerseeligsten Mutter Mariae / ewiges /

232

Lob und Danck gesaget; dann GOtt / und Maria haben unser Gebeth gnaedig / erhoeret / weil unsere benennte Tochter / Veronica / darauf alsobald das frische / und klare Augen-Liecht erlanget hat. / Welches wir Eltern dieses Kinds / nebst / dessen erbethenen Tauff-Pathen / mit ey-/gener Unterschrift bezeugen. So gesche-/hen Friedland An. 1725. den 22. April. /

(L. S.) Anton Hoffmann //

Vatter. /

Veronica / Mutter. /

Hanß George Hoffmann //

Pathe. /

Hanß George Schwertt-/

ner / Pathe und Zeuge. /

102. Auf gleiche Weise hat ihre sonderbare / grosse Gewalt und Guetigkeit erzeiget // Maria in Heuendorff / da bey Erbauung / deß allhiesigen neuen GOTTes-Hauß / oder Kirchen / durch ein unverhofftes Un-/

233

glueck / ein gewisser Tagloehner dieses Ge-/baeus / Nahmens Gottfried Lincke / so / mitten durch sechs Gerueste von 36. El-/len hoch / biß auf die Erden herunter ge-/fallen / auch einen zu dem Gewoelbma-/chen gehoerigen Bogen in drey Theil zer-/brochen / dennoch an seinen Haupt (mit / welchen er an selben angefallen) weder / eine Wunden / weder ein Wundmal an / seinen gantzen Leib ist zu ersehen gewe-/sen / als allein daß das rechte Augen-/Lied / und der lincke Fuß in etwas ver-/setzet und verrencket worden / darauf zwar / dieser arme Mensch durch 5. Wochen / (vielleicht auch wegen außgestandenen / grossen Schrocken und Verwirrung) dar-/niedergelegen; dennoch hat selber sich / nach verstrichenen benennten fuenff Wo-/chen / allen andern fleißigen Arbeitern in / diesen Marianischen GOTTes-Hauß aber-/mal zugesellet. /

Dahero dieser unglueckseelige Zufall / wohl kan zu Vermehrung der Ehre GOttes / und der wunderbarlichen Mutter / Mariae in Heuendorff / glueckseelig genennet / werden / indeme so benannter arme Mensch //

234

Gottfried Lincke / nicht natuerlicher Weiß // sondern wahrhaft uebernatuerlich / (nach / aller vernuenfftigen Menschen Meynung) / ist beym Leben erhalten worden / weilten / derselbe in wuercklichen Abfall / die Huelff / Mariae innstaendig ueberlaut hat angeruf- / fen. Es seye mithin GOtt gelobet und / gebenedeyet in Ewigkeit durch die Gna-/den- reiche Mutter Mariam in Heuendorff // wegen dieser ertheilten Gnad. /

103. In diesen bemeldten Jahr hat sich / auch ereyget / daß die Gnad der Ge-/sundheit bey Maria in Heuendorff gesu-/chet und gefunden / Johann Christoph / Pohl / ein Burger und Inwohner in / Neustadt / so mit grossen und langwue-/rigen Augen-Schmerzen beaengstiget / war / also daß dieser arme Patient (wie-/len er durch keine leibliche Medicin sich / nicht mehr wuste zu helfen) das beste / Mittel erachtet / sich zu dem allgemeinen / Heyl der Krancken / und Troesterin der / Betruebten Mariam zu wenden / wie auch / geschehen / daß er GOtt dem Allmaechti-/

235

gen ein Geluebd gethan / Mariam alldor-/ten andaechtig zu besuchen / und selbe um / Erledigung dieser so grossen und empfind-/lichen Schmerzen anzuruffen / welches / sothane Geluebd und Andacht so viel ver-/moegt / daß er von seinen Schmerzen fort-/hin ist befreyet worden. Welche Gnad / er nach verrichter Heil. Beicht und Com-/munion selbst allhier angemeldet / und / bezeuget hat. /

Johann Christoph Pohl //

Burger in Neustadt. /

104. Zu sonderbaren Lob und Ehr Mariae / in Heuendorff / gereicht gleichfalls nach- / folgende einige ueberbrachte Zeugnuß we-/gen ertheilter Gesundheit / so Dorothea / Boergerin von Pangratz / allhier von Ma-/ria erhalten / an einen sehr schadhafften / Schenckel / darzu auch schon der Brand / geschlagen / welche erhaltene Gnad von / unten- benannten Maennern gewissenhaft / bezeuget wird / und lautet also: /

Ich Dorothea Boergerin / in Pangratz // nachdeme ich durch einen unverhofften /
 Fall mir meinen Schenckel so verletzet // daß ich mich wegen der grossen Schmer-/tzen
 zu einen Balbier hab begeben mues-/sen / welcher mich auch angenommen, // und
 versprochen zu heylen; aber leyder / GOtt erbarme es! er hat es nicht schaf-/fen koennen
 / dann der Brand hat in das / Bein so hefftig eingetrungen / daß der / Balbier zu mir endlich
 gesaget / Weib / das Bein muß abgeloeset werden / welches / mich so sehr erschroeket /
 daß ich vor gros-/ser Angst nicht gewust hab / was ich thun / soll; hab derowegen bey mir
 gedacht / ich / will mich nacher Heuendorff zu dem Gna-/den-Bild Unser Lieben Frauen
 verloben // und will ihre muetterliche Huelff anrufen // sie wird mich nicht verlassen /
 hab also-/bald einen Bothen geschickt / und mich / dorthin verlobet. Welches der Balbier
 / vermercket / dahero er Spott-weiß zu / mir gesaget / (dann er war ein Luthera-/ner) ihr
 werdet euch gewiß zu der Ma-/rien auf Heuendorff verloben? Ja / sprach / ich zu ihm / ich
 hab es schon gethan; und /

O grosses Wunder! in kurtzer Zeit haben / sich die Schmerzen gelindert / und zur /
 Besserung angelassen / also daß ich mein / Bein nicht hab doerffen abloesen lassen. /
 Darauf hab ich zu dem Balbirer gesagt // da habt ihr euer Pflaster wieder / dann / Unsere
 Liebe Frau zu Heuendorff hat mir / schon geholffen: Bin also wieder gesund / worden /
 daß ich hab selber wiederum koen-/nen nacher Heuendorff gehen / meine An-/dacht
 all dort verrichten / und die er-/langte grosse Gnad mit einer Danck-Mes-/se koennen
 abstatten. Daß nun diesem / also / bezeugen mir beyde Maenner / wel-/che wir gar wohl
 um dieses geschehene / Mirackl wissen. /

Dorff Pangratz 1725. /

Als: /

Gottfried Krauße / Mueller /

in Pangratz. /

Christoph Johann Effen-/berger / Gemein-Aeltister /

in Heuendorff. /

Annô 1726. /

105. Es thut abermalen kund machen die / grosse Gnaden Mariae in Heuendorff // Ferdinand Antonius Ornberger / da er / gewissenhaft durch ein schriftliches At-/testatum erstens von sich selbst bekennet // wie daß er von GOtt mit unterschiedli-/chen Kranckheiten seye heimgesuchet wor-/den / auch in grosse Gefahr deß Todtes / schon gerathen. Nebst solchen auch sei-/ne Ehe-Consortin Anna Margaretha // mit einen allerdings gefaehrlichen Blut-/Fluß behafft gewesen. Und drittens // daß nunmehr sein neun-jaehriges Toch-/terlein Anna Crescentia, nicht allein vor / einen Jahr am Fieber / sondern auch wie-/derum unlaengst in ein gefaehrliche Kranck-/heit verfallen seye / nachdeme er aber nebst / allen den Seinigen / in solchen grossen / Elend / und allerseits augenscheinlicher / Gefahr deß Todtes / nach GOtt seine / Zuflucht und Vertrauen zu der allmoe-/genden Mutter Mariam in Heuendorff /

durch ein Geluebd genommen / seye er / sambt den Seinigen alsobald zu der / hoechst-gewuenschten Gesundheit gelanget. / Vor welche (durch die maechtige Fuerbitt / der uebergebedeyten Mutter Maria) / himmlische Gnad / er GOtt und Mariae / in Heuendorff / hertz-inniglichen und un-/endlichen Danck saget / sambt allen den / Seinigen. /

Ferdinand Anton Ornber-/

ger / auß einen unbenann-/ten Orth. /

106. In diesen Jahr ist auch ueberbracht / worden nachstehende Zeugnuß der em-/pfangenen Gnad / so in Maria-Heuendorff / erhalten ein gewisser Knab / Johann Cas-/par Helbig / unter das Fuerstliche Closter-/Stift Liebenthal gehoerig / welcher mit / grossen Schmerzen und hitzigen Augen-/Fluß sehr beschweret war / und lautet / also: /

Es wird kund und zu wissen gemacht // nebst schoenen Gruß an die Wohl-Ehr-/

wuerdige Patres Franciscaner in Heuen-/dorff / wie daß mein Knab Johann Cas-/par Helbig / von Ottendorff / sich nacher / Heuendorff der Uebergebenedeyten Mut-/ter verlobet / und durch dessen Huelff-rei-/che Fuerbitt Gnad erhalten habe / indeme / er von solchen Augen-Schmerzen und / hitzigen Fluß / gluecklich ist erlediget wor-/den: welche

erhaltene Gnad dieses mei-/nes oben-benennten Kinds / ich als dessen / eygener Vatter
bezeuge / und demuethig / um die gebuehrende Dancksagung bitte. /

Datum Ottendorff den 29. Martii An-/no 1726. /

Christian Helbig //

Vatter. /

107. Nachdeme deß Henrich Lux sein Sohn // Nahmens Hanß Christoph / von Weiß-
/bach / durch ein ungluecklichen Fall den / rechten Schenckel sowohl verrencket / als /
auch starck verletzt hat / seyn zwar alle / moegliche Mittel angewendet worden ihn / zu
curiren / jedannoch ist selber krumm /

241

verblieben. Nachdeme aber dessen El-/tern vor ihn sorgfaeltig / und ihn nacher /
Heuendorff verlobet / hat er darauf gar / bald seinen Schenckel gesund gesehen. /

Auf gleiche Weiß hat durch andaechti-/ge Verlobung die Gnad der Gesundheit /
in Heuendorff erhalten / Anna Keilerin // in grossen Armb-Schmerzen / und Hele-/na
Biebersteinin / so wegen andern gros-/sen Leibs-Schmerzen schon in der Gefahr / deß
Todtes war: Diese beyde seyn von / ihrer Kranckheit augenscheinlich bald be-/freyet
worden. Also bezeuget /

Lautsche in Schlesien / den 13. May. /

Friedrich Hergesell //

Scholteß. /

Und /

Georg Krauße / Ge-/

schwornen allda. /

Annô 1727. /

Die gewoehnliche Barmhertzigkeit Ma-/riae in Heuendorff / wie sie sich jederzeit
/

242

gezeigt gegen allen wahren Verehrern / in Heuendorff / und ihre verlangte Bitten / zu
erhalten geneyget / geben sowohl vor-/gesetzte / und nachfolgende ertheilte Gna-/den gar
klar an Tag: Allein bey allen / diesen waere gleichwohl zu wuenschen // wann alle

Marianische Gnaden / welche / Maria in Heuendorff von so viel hundert / Jahren allen
Nothleydenden gnaedig mit-/getheilet / koenten in diesen Catalogo ein-/getragen / und zu
groesserer Ehre GOt-/tes und Mariae / kund gemacht werden; / dannoch weil solches
wegen Abgang de-/ren nicht geschehen kan / also folgen nur / allein diejenigen / welche
zu jetzigen Zei-/ten seyn offenbar worden; wie dann in / diesen Jahr abermal eine gantze
Gemein / bezeuget / daß durch sonderbare Fuerbitt / der Allerseeligsten Jungfrauen Mariae
// allhier / Ludmilla Veronica Baumertin // ihre begehrte Bitt erlanget habe; wie / folgende
Zeugnuß außweiset./

108. Wir Schultzen und Schoepffen der Ge-/mein Ullersdorff / unter das Hoch-Fuerstl.
/

243

Jungfraeuliche Closter-Stift Liebenthal / gehoerig. Urkunden / und bekennen hier-/mit /
wie daß Ludmilla Veronica Bau-/mertin / voellig um ihr Augen-Liecht kom-/men seye /
also zwar / daß sie sich zu / Weeg und Steg jederzeit von einen an-/dern hat muessen
fuehren lassen. Uber die-/ses hat dessen gepflegter Doctor außge-/saget: daß benennter
Ludmillae Veronicae / Baumertin / menschlicher Weise nicht mehr / zu helfen seye. In
diesem Elend also / hat sie ihre Zuflucht genommen bey der / Mutter Gottes in Heuendorff
/ sich allda / verlobet / und versprochen / taeglich durch / ein gantzes Jahr ihr zu Ehren den
Rosen-/krantz sambt der Lauretanischen Litaney / zu bethen; nach welcher Verlobung es
/ dergestalt mit ihr besser worden / daß sie / bald darauf etwas hat angefangen zu se-/hen
/ und sie allein nacher Heuendorff hat / gehen koennen; nach verrichter Andacht / aber /
als sie wieder nach Hauß kom-/men / hat sie noch besser gesehen / und / endlich mittler
Zeit das voellige Augen-/Liecht wieder ueberkommen. Welches / wir Schultzen und
Schoepffen bezeugen /

244

mit unsern anvertrauten Gerichts-In-/siegel. /

Datum Ullersdorff den 22. / Junii An. 1727. /

(L. S.) Matthes Heller //

Schultz. /

Christian Richter //

Und /

Hanß Hoener /

Schoepffen. /

109. Die grosse Gnad und Guete Mariae in / Heuendorff / wird ferner bestaetiget; wie /
abermal diese nachstehende gerichtliche / Zeugnuß anzeigt. /

Wir Richter und Geschworne auf Ih-/ro Reichs-Graeflichen (Tit.) De Fouri-/schen
Herrschaft Semill / in dem Dorff / Pŕuchowitz / attestiren / daß Vorzeuger / seines
Nahmens / Gabriel Uman / ein all-/hiesiger Inwohner / seinen Buben von / 11. Jahren
(welcher gantz und gar in / Haupt verwirret / und fast kein Glied / still halten konte) nacher
Heuendorff zu /

245

der Gnaden-reichen Mutter GOTTes ver-/lobet hat; und GOtt seye Danck! Wie / auch
der Allerseeligsten Jungfrau Mariae! / weilen er sich jetzt frisch und gesund be-/findet.
Solches bezeugen wir mit un-/ser eygenen Unterschrift. So geschehen / Pŕuchowitz den
12. Augusti An. 1727. /

(L. S.) George John //

Richter. /

George Preußler / Ge-/

schworne. /

Annô 1728. /

110. Hat die gesuchte Gnad der Gesund-/heit bey Maria der Mutter GOTTes in /
Heuendorff gleichfalls erhalten / Maria / Theresia Boßnerin / von Grottau / so we-/gen
Bloedigkeit der Augen grosse Be-/schwernuß erlitten / und außgestanden; / dessen
Zeugnuß lautet also. /

Ich Maria Theresia Boßnerin / beken-/ne und bezeuge hiemit / daß ich in dem /

246

verwichenen Sommer / ein sehr bloedes / Gesicht bekommen / mit Zerschwellung / der
Augen-Lieder / daß ich eben dessent-/wegen in grossen Sorgen gestanden / gar / um das
Gesicht zu kommen / und wiewohl / ich zwar Mittel und Artzneyen gebraucht // so hat
doch alles wenig fruchten noch / helffen wollen. Als habe meine Zuflucht / und Vertrauen
zu GOtt und der Aller-/seeligsten Jungfrauen Maria nacher / Heuendorff genommen /

mich dahin zu / Fuß andächtig verfüeget / daselbsten mei-/ne Andacht verrichtet / und auß meiner / Armuth eine Heil. Meß lesen lassen / und / mich nach solcher in guten Vertrauen wie-/derum nacher Hauß begeben. Worauf / ich also von Tag zu Tag Besserung em-/pfunden / und hoffe durch die Gnad GOt-/tes und Fuebitt der Allerseeligsten Jung-/frauen Mariae der ferneren Gefahr be-/freyet zu werden. /

Daß dieses / wie hier beschrieben / in der / Wahrheit bestehe / und daß obbemeldte / Maria Theresia Boßnerin solche Gnad / in Maria-Heuendorff erhalten habe / thue /

247

ich solches hiermit bestens attestiren / und / bezeugen. /

Grottau den 25. Januarii / An. 1728. /

(L. S.) Benjamin Frantz /

Preußler / Stadtschreiber / und Cantor. /

111. Franciscus Staertz / von Reichenberg // welcher lange Zeit die hinfällende Kranck-/heit an sich gehabt / und ueber alle moeg-/lich angewendte Huelffs-Mittel darvon / nicht hat koennen curirt werden / hat sich / endlich mit Vertrauen zu Unser Lieben / Frauen wunderthaetigen Gnaden-Bild / nach Maria-Heuendorff verlobet / mit / steiffen Vorsatz und Zuversicht / durch die / Fuebitt der Allerseeligsten Jungfrauen / Mariae / von derley seiner schweren Kranck-/heit befreyet zu werden / unter dero Gna-/den-Schutz er sich auch gaentzlich begeben. / Welcher dann auf Seel und Gewissen be-/theuren thut / daß er nach verrichter Heil. / Beicht und Communion / und nach voll-/

248

zogenen seinen Geluebd / von obgesagter / lange Zeit an sich gehabtten hinfällenden / schweren Kranckheit befreyet seye worden: / Mithin auch dato keinen Anstoß darvon / nicht mehr verspuehret habe. Welches er / nebst GOtt der Allerseeligsten Jung-/frauen Mariae / und Gnaden-Bild zu / Heuendorff gaentzlich zuschreibet; darvor / er die Zeit seines Lebens mit aller Devo-/tion danckbar zu seyn hertzinniglich sich / befleissen will / und soll. /

Reichenberg den 12. Sept. / An. 1728. /

Ità testor /

Johannes Udalricus Tuge-/mann / Jud. Civit. Reichen-/berg. /

112. Unter andern vielfaeltigen Gnaden / so / Maria in Heuendorff ihren andächtigen

/ Klienten jederzeit erzeiget hat / kan auch / diejenige³⁰² gerechnet werden / welche erhal-
/ten die in GOtt ruhende Gestrenge Frau / Catharin Orttmanin / von Liebenthal //
desselben Fuerstl. Closter-Stiffts weyland //

249

gewesenen Herrn Secretari hinterlassene / Wittib; so den 14. May An. 1728. all-/hier in
Heuendorff ankommen / und ihre / vorgenommene Wallfahrt vollzogen: auß / sonderbarer
Liebe aber / so sie in ihren an-/daechtigen Hertzen gegen Mariam in / Heuendorff truge /
hat sie Mariam inn-/bruenstig um diese einzige Gnad ersuchet // nur bey ihr in
Heuendorff zu sterben / und / begraben zu werden; wie sie dann zu die-/sem Ende alle
Vorbereitung zu Hauß / zum Todt gemacht. Auß Ursach des-/sen also beurlaubte sie sich
erstens bey ich-/ren Herrn Sohn / und nachgehends bey / allen andern Freunden / nahme
auch mit / sich auf die Reise ihr schon vorbereitetes / Sterb-Hemmet / sambt dem Habit,
(als / ein Mit-Schwester deß dritten Ordens / S. Francisci) in welchen sie wolte begrab-
/ben / und zur Erden bestaettiget werden: / Bethete / und hielte an allhier ohn Unter-/laß
bey Maria in Heuendorff um die be-/nennte Gnad durch gantzer neun Taeg. / Und
ungeacht die Gelegenheit schon an-/kommen / sie abzuhohlen / hat sie diese / dennoch
nicht annehmen noch aufsitzen /

250

wollen / sondern begabe sich abermal in / die Kirchen / fernerort Mariam eyfrig / bittend /
allhier zu sterben und begraben / zu werden: welche Gnad diese andaechti-/ge Frau / und
grosse Verehrerin Mariae / in Heuendorff / auch endlich erlanget / dann / sie eben diesen
Tag in der Kirchen unter / wuercklicher Andacht erkranket / darauf / sie dann den andern
Tag alle Heil. Sa-/cramenten der Sterbenden empfangen / und endlich nach ihren
inniglichen Begeh-/ren den 25. May sanfft in GOtt ver-/schieden / und gerad gegen den
allhiesigen / Gnaden-Bild ihre Ruhestatt erhalten: / Deren Seel GOtt / und Mariam ewig /
lobe / und benedeye. /

³⁰² Chyba tisku: diejeuige

Annô 1729. /

113. Den 15. May bezeuget schriftlich Do-/rothea Jautzin / auß dem Dorff Ketten // auf der Herrschafft Graffenstein / wie sel-/be in benennten Jahr und Monath // durch / Zulassung GOTTes in eine grosse Klein-/muethigkeit und Verwirrung deß Ge-/

251

mueths verfallen seye / nachdeme selbe in / wuercklichen Nacht-Gebeth vor einer er-/sehenen feurigen Manns Figur oder Geist / dermassen erschrocken / und eine solche / Hertzens-Forcht bekommen / daß sie in / dieser Angst und Forcht (welche gantzer / 5. Stund gewaehret) unaufhoerlich die / Heil. Nahmen JESus / Maria / Jo-/seph / angeruffet / biß sie schier gaentzlich / entkraefftet worden / solche Verwirrung / deß Gemueths sie dann von gedachten / Monath Majo an beschweret / biß auf / den 2. Julii / nehmlich biß auf das Fest / Mariae Heimsuchung; da sie dann eine / Reis vorgenommen nacher Maria-Heuen-/dorff, alldorten bey der Gnaden Mutter / und Bildnuß / Huelff zu suchen; gaentzlich / vertrauend / allda durch Fuerbitt Mariae / von dieser Verwirrung deß Gemueths er-/loebt und befreyet zu werden. Nachde-/me aber selbe ihre Beicht und Commu-/nion (zu welcher sie / wegen ungemeiner / Menge deß Volcks / gar schwer gelangen / koennen) endlich mit Vergiessung vieler / Thraenen doch verrichtet / ist sie alsobald / von dieser schweren Angst und Klein-/

252

muethigkeit erlediget und befreyet worden. / Alsdann sie ihr gaentzlich vorgenommen // die Zeit ihres Lebens / so lang sich ihre / Kraefften erstrecken werden / jaehrlich Ma-/riam in Heuendorff zu besuchen / und der / Mutter GOTTes vor diese grosse Gnad / zu dancken / wie auch mit ihrer moeglichen / Andacht zu verehren. /

Praesentatum 15. Augusti / Annô 1729. /

Dorothea Jautzin / in /

Kettendorff. /

114. Eodem. Hat sich die Allerseeligste / GOTTes-Gebaehrerin Maria / eine ge-/schwinde und eylfertige Helfferin erzei-/get / da nehmlich eine unbenannte Kinds-/Betterin auß Schlesien / von Schoen-/waldau / die Huelff der Mutter GOTTes / in Heuendorff / andaechtlich angeruffet; wie / auß nachstehend ueberbrachter schriftli-/cher Zeugnuß zu ersehen. /

Es wird verlanget eine Christliche / Dancksagung zu thun / vor eine auß Schle-
/sien von Schoenwaldau / gewesene Kinds-/Betterin / welche in waehrenden Geburths-
/Noethen solchergestalt abgemattet / und / ohneracht aller angewendeten nur moegli-/chen
Huelffs-Mitteln / in ihrer schweren / Geburths-Arbeit so entkraefftet gewesen // daß es
geschienen / als waere alle mensch-/liche Huelff vergebens / wie dann alles // was an ihr
versuchet worden / nicht den / mindesten effect gezeiget / auch die Heb-/Amme / nebst
allen Gegenwaertigen / an / ihrer Genesung gezweyfet. Nachdem / aber ein Geluebd zu
Unser Lieben Frauen / nacher Heuendorff gemacht worden / so ist / dero viel-
vermoegende Fuerbitt ihr so wohl / zustatten kommen / daß nicht nur sie selbst // sondern
auch ihre schon vor todt geachte-/te Leibs-Frucht / durch glueckliche Gene-/sung beym
Leben erhalten worden: wie / auch von der Zeit an beyde gantz gesund // und von allen
ueblen Zufaelen befreyet ge-/wesen. /

Daß nun dieses schriftliche Attesta-/tum, der erlangten Genad / bey mir rich-/tig
sey abgelegt worden / testor /

P. Nicomedus Koschner, /

p. t. Sacrista Heüendorffii. / 1729. /

Annô 1730. /

115. In diesen Jahr thun erstens dem All-/maechtigen GOtt / und der allhiesigen /
Gnaden-Mutter Mariae in Heuendorff // tausendfaeltigen Danck sagen gewisse El-/tern
von Johannis-Berg / so die Barm-/hertzigkeit der Mutter GOttes innbruen-/stig angeruffet
wegen ihres Kinds / (Nah-/mens Hanß Wentzel) und selbes allhier / andaechtig verlobet /
so in grosser Gefahr / gestanden das Augen-Liecht zu verlieren // wegen einen grossen
Geschwaer / welches / dieses Kind in ein Aug bekommen: nach / vollzogenen Geluebd
aber ist solches zu / sonderbaren Trost seiner Eltern / von be-/

meldter Truebsal mildreich befreyet wor-/den. Welche erlangte Gnad allhier den / 19.
Februarii in obstehenden Jahr ist an-/gemeldet / und durch dessen Eltern selbst / bezeugt

worden. /

116. Deßgleichen seyn auch getreulich zu / dem Gnaden-Thron Mariae zugeloffen // gewisse Eltern von Seckendorff / wegen / ihres Kinds so von der hinfallenden / Kranckheit sehr entkraefftet und abgemat-/tet war / nachdeme aber selbe ihr demue-/thiges Gebeth vor Maria in Heuendorff / außgeschuettet / und das Kind allhier ver-/lobet / ist es von Stund an mit ihm bes-/ser / auch weiter von solcher Kranckheit et-/was leydend / von ihnen nicht mehr gese-/hen worden: also haben sie es eygenmuen-/dig bezeugte den 12. Martii / nach ver-/richter Andacht und Heil. Communion. /

117. Den 16. April ist durch erstattete / Dancksagung die bey GOtt Huelff-reiche / Fuerbitterin Maria in Heuendorff aber-/

256

mal gepriesen worden; indeme nach Ver-/lobung zu diesen Gnaden-Orth / deß Jo-/hann Christoph Rensch / von Seckendorff // Tochterlein / (so durch die laengste Zeit / von einen sehr ueblen Fieber gantz abge-/zehret / und durch keine Huelff zur Ge-/sundheit gelangen konte) hat endlich ihre / Bitt der begehrten Genesung / vermit-/telst der Seeligsten Jungfrauen / gnaedig / erhalten. /

118. Mit guten Gewissen hat außgesaget // und bekennet / den 1. May Elisabetha / Neunin / von Lußdorff / so von schwerer / und langwueriger Kranckheit gantz ab-/geschwaechet; ihr Sohn aber durch lan-/ge Zeit mit sehr empfindlichen Augen-/Schmerzen behafftet war / daß sie beyde / nach gemachten Geluebd zu der Seelig-/sten Jungfrauen Mariam in Heuendorff // bald nach dessen Vollbringung die ge-/wuenschte Gesundheit erhalten haben. /

119. Den 4. Junii / nehmlich an dem Fest /

257

der Allerheiligsten Dreyfaltigkeit / wurde / allhier verkuendiget / daß nebst vielen an-/dern mit unterschiedlichen Kranckheiten / gepreßte Persohnen / auch dem Hannß³⁰³ / Georg Riedel / von Raspenau / das ver-/lohrne Gehoer durch Beyhuelff Mariae in / Heuendorff / wieder seye zugestellet wor-/den / welches er zu mehrer Beglaubigung // offentlig zu verkuendigen sich hoechst auß-/gebethen / und verlanget hat. /

³⁰³ Chyba tisku ve jménu Hannss, kde přebývá jedno „n“.

Annô 1731. /

Unter andern unzehlbaren grossen / Gnaden / so die Gnaden-volle Mutter / Maria
in Heuendorff / denen bey ihr / Huelff-Suchenden auch dieses Jahr gnae-/dig erwiesen hat
/ seyn nachstehende zwey / jetzt ueberbrachte Zeugnussen. /

120. Nachdeme ich Antoni Siebeneicher // Burger der Koenigl. Wienerischen Leib-
/geding-Stadt Neu-Břitschoff³⁰⁴ / und der / Zeit Rentschreiber auf der Hoch-Graeff-/lich-
Gallasischen Herrschafft Friedlandt //

258

in angeruckten 1729. Jahr und Monath / September / von Friedlandt nacher Břt-/schoff /
sambt meiner Ehe-Gattin / auch / 2. Kindern abgefahren / so ist ohnweit / Gietschin mein
4. jaehriges Kind / Nah-/mens Anton Joseph / auß Unvorsichtig-/keit deß Menschen auß
dem Wagen her-/auß geschossen / und da ich nun als Vat-/er / etwann 30. Schritt darvon
zu Fuß / gehend / ersehen / daß dem Kind das hin-/tere Wagen-Rad ueber die Schulter /
fahret / mithin wegen deß schwer bela-/denen Wagens / nichts mehrers als deß / Kinds
Todt vorsah; nachdeme ich aber / in aller Eyl das Kind aufgehoben / ha-/be ich an ihme
kein Beinel zerbrochener // wohl aber hinten auf der Schulter die / Hauth voellig
abgeschundener / und et-/was blutig gesehen / derowegen ich nach / gehabt grossen
Erschroecken und Lamem-/tirungen / dennoch aber gefundenen ge-/sunden Kind / nichts
mehrers / als / daß / das Gnaden-Bild zu Heuendorff und / Gietschin / mir wiederholtes
Kind von / allen Schaden conserviret haetten / danck-/barlich zueygnete / mit dem
Geluebd: /

259

Erstlichen / so balden nur nacher Giet-/schin ankommen wuerde / zum Danck-/Opffer
etliche Heil. Messen allda lesen / zu lassen; (so auch gleich vollzogen) An-/dertens aber /
und da nacher Friedlandt / wiederum revertiren wuerde / mit dem/ gemeldten Kind mich
gleichfalls nacher / Heuendorff zum Gnaden-Bild nebst ei-/ner Opffer-Taffel zu verfuegen
/ und / gleichmaeßigen Danck allda abzustatten // nicht unterlassen wolte; da nun glueckli-

³⁰⁴ Není jasné, jaký název zde měl být vytištěn. Je možné, že autor měl na mysli Průšovice, Nový Bydžov?
V opačném případě se může jednat o chybu tisku, neboť žádné město s tímto názvem neexistuje.

/chen nacher Hauß kommen / so habe auch / alsogleich die dießfaellige Opffer-Taffel / bey einen Mahler bestellt / welcher aber / mit solcher sich ziemlichen / auch ueber ein / Jahr verweylet / daß endlichen derglei-/chen gethanes Geluebd schon in etwas / ins Vergessen gekommen; mittler Zeit / aber hat dem angefuehrten Kind eine / grosse Kranckheit zugestossen / dermas-/sen / daß es nicht nur aufgeschwollen // sondern auch darauf die voellige Ge-/schwulst dem Kind sich ins Geschaefftel / gesetzt / und nichts mehrers wieder-/um / als ohne GOttes und Mariae Huelff / zu Heuendorff / dessen Todt vorgesehen /

260

wurde / darauf nun mich sambt meiner / Ehe-Gattin deß unterlassenen Geluebds / erinnerten / meldende / daß man das so / kraefftig gemachte Geluebd nicht vollzo-/gen / einfolglich hierauß deß Kinds Un-/gesundheit zu schluessen waere; mithin al-/sogleich nicht ermanglete / zu einen an-/dern Mahler zu schicken / und dergleichen / Opffer-Taffel nicht nur gefertiget // sondern auch nacher Heuendorff zum Gna-/den-Bild ueberliefern liesse. O Wunder! / da man mit Berathschlagung eines Do-/ctors, doch mehrister Zuversicht zu Ma-/ria-Heuendorff / dem Kind das Geschaeff-/tel aufschneyden lassen mueste / so ist nach / dem vollzogenen / und nacher Heuendorff / ueberschickten Geluebd / das Kind dem er-/sten Tag gleich frisch und gesund her-/um gegangen; daß also nichts mehrers / als eine grosse Gnad / dem Heuendorffer / Marien-Bild / diese so balde Genesung / zugeschrieben werden kan; worfuer auch / immer und ewig mit meiner Ehe-Gat-/tin / dann Kindern / danckwuerdigst / und / unter diesen Schutz zu seyn verlangen. / Daß nun ob-beschriebene Gnaden von /

261

Maria-Heuendorff der Wahrheit gemaeß // thun wir es (Endes-Benennte) zur Vermehrung Dero ewigen Lob und gebueh-/renden Ehren / hiemit corroboriren. So / geschehen Friedland den 12. Martii An-/no 1731. /

Ea vera esse attestor /

(L. S.) P. Joannes Josephus /

Rösler, Capellanus Senior / Friedlandensis, /

(L. S.) Joannes Josephus /

Knesch, Apothecarius, et / Vir Consularis. /

121. Ich Endes-Unterschriebener bekenne // und thue denen Wohl-Ehrw. PP. Franci-
/scanern hiemit zu wissen; wie daß wir / an unserer Tochter / Nahmens Anna / Maria
Bergmannin / welche 2. Jahr alt // das Elend oder Frais in den Schlaff be-/kommen hat /
11. Stunden lang haben / muessen ansehen / und auch schon vermey-/

262

net / daß sie dießmals werde sterben / ob-/schon wir unterschiedliche Mittel ge-/braucht
/ so ist doch alles Frucht-loß / abgelauffen / biß wir uns endlich auf die / Fuebitt der
Allerseeligsten Jungfrauen / Mariae in Heuendorff verlassen / und ihr / ein Geluebd gethan
/ so hat es sich bald / geaendert / und hat in kurtzer Zeit ihre / vorige Gesundheit
bekommen. /

Ostritz den 2. May Anno / 1731. /

(L. S.) Tobias Bergmann. /

Anna Maria Berg-/mannin. /

Johannes Adam Kurtze //

als Zeuge. /

Zum Beschluß ist endlich zu mercken // daß in Maria-Heuendorff dieses das groe-
/ste Miracul seye / weilen in diesen Heil. / Orth so viel vertieffte / und lange Jahr /
unbußfertige verstockte Suender / durch / wahre Buß und Hertzens-Reu / auß dem /
hoellischen Rachen barmhertziglich erret-/

263

tet / und in der Seelen gesund / und heil / werden. /

So viel nun seye wegen erlangten und / mitgetheilten Wunder-Gnaden / oder /
Wohlthaten / GOtt und Mariae zu Eh-/ren erzehlet. Folgende aber werden schon / eine
fleißige Feder und Schreiber finden // fuernehmlich / so die Leuth (wie sie wohl / auß
Gewissen schuldig seyn) GOtt die / Ehr geben / und die empfangene Gna-/den
offenbahren / sie auch mit allen gebueh-/renden und darzu gehoerenden Umstaen-/den
und Zeugnissen / außfuehrlich und er-/weißlich daher an das Heil. Orth schi-/cken
werden. Es sollen uns auch obge-/setzte ertheilte Marianische Gnaden ge-/nug seyn / daß
wir dardurch angeflam-/met werden / Mariam in Heuendorff mit / eyfriger Andacht zu
verehren / und in / allen unseren Noethen unsere Zuflucht bey / ihr zu nehmen / auch
jaehrlich diesen hei-/ligen Orth Maria-Heuendorff zu besu-/chen / welchen sie ihr auß

sonderbarer / Verordnung GOTTes hat au erwaehlet // um unsertwillen daselbsten zu
rasten und /

264

zu ruhen / damit der Allmaechtige GOtt / durch ihre Huelff-reiche Fuerbitt uns von / aller
Gefahr und Ubel bewahre / und in / seinen Schutz erhalte. Dann es heist: /

Der geniessen will Mariae Treu /

Und ihrer grossen Liebe; /

In Andacht ihr bestaendig sey //

In Tugend sich auch uebe. /

265

Kurtzer Anhang. /

Von der Verehrung der / Allerseeligsten Jungfrauen / und Mutter GOTTes Mariae / wie /
selbe von ihren Clienten in Heuen-/dorff nutzlich verrichtet / wird. /

Erstlich in Kindlicher Neygung / und / tieffester Demuth / werffe dich zu den /
Fuessen dieser Allerseeligsten Jung-/frauen / mit innbruenstigen Bitten // daß sie dich
armseeligsten Erd-Wurm // und groesten Suender in / ihre barm-/hertzige Schooß / und in
die Zahl ih-/rer Verehrer guetiglich aufnehmen /

266

wolle / welches alles mehr mit Hertz / als Mund soll bedachtsam vollbracht / werden. Da
du nun die Allersee-/ligste Jungfrau in deiner Noth zu / deiner Patronin erwahlet hast /
nach / diesen bereithe dich reumuethig zu der / Heil. Beicht / und nach fleißiger Er-
/forschung deines Gewissens der be-/gangenen Suenden / erwecke darueber / Reu und
Leyd / wie folget: /

Vollkommene Reu und Leyd / ueber die Suenden auß Liebe / GOTTes. /

O Mein mildreichester JESu! / O guetigster GOTT! O / GOTT meines Hertzens! / ich
liebe dich in der Wahrheit ueber / alles auß gantzer meiner Seel; es / ist mir hertzlich leyd
/ und trage den / groesten Schmerzen / daß ich dich so / oft / und unendlichmal beleydiget

// der du allein mein hoechstes Guth //

267

und einige wahre Liebe / auch wuer-/dig bist / daß dich alle Menschen mit ewig unendlicher Liebe allezeit lie-/ben sollen; Ach! waere ich tausend-/mal eher gestorben / ehe ich angefan-/gen zu suendigen / der du vorhin / um / meiner Lieb willen selbst hast ster-/ben wollen. Ich mache nun den / kraefftigen Fuersatz / und ist mein / gaentzlicher Will und Meynung / eher / tausendmal zu sterben / den Todt // ja die Hoell selbst zu leyden / als / dich meinen GOtt kuenfftighin fuer-/setzlich zu beleydigen / auch so gar / mit deiner Gnad / nicht die minde-/ste Suend zu begehen. Ja wann / ich die in Boßheit / Suend und La-/stern verzehrte Zeit zuruckbringen // und machen koente / dich niemalsen / beleydiget zu haben / so wolte ich / mein Blut / vor jede Suend / biß / auf den letzten Tropffen vergiessen. / Hoffe jedoch / du werdest mir durch /

268

deine grosse Barmhertzigkeit ver-/zeyhen / durch die Fuerbitt deiner / Heiligsten Mutter Mariae. Amen. /

Vor der Beicht./

ACh Allerguetigster Vatter! ge-/he mir entgegen / und empfan-/ge mich Buessenden mit dem Kuß / deß Friedens / ich habe gesuendiget / wider dich / und in dem Himmel // bin auch nicht werth / daß ich dein / Kind genennet werde; doch weilen / mir bewust / daß deine Erbarmnus-/sen alle meine Suenden uebersteigen // so bitt ich dich hertzinniglich / er-/theile mir wiederum das Kleyd der / Unschuld / erleuchte mich mit deiner Goettlichen Gnad / und gieb mir ein / zerknirrschtes Hertz / meine Suenden / vollkommentlich zu erkennen / und / deinem gesalbten Priester mit wah-/rer Bußfertigkeit / und in rechter /

269

Demuth zu bekennen; mach mich / auch bereit / damit ich auß Scham-/hafftigkeit nichts verschweige / noch / auß Vergessenheit etwas außlasse; / diese / und alle andere / so ich auß / Unwissenheit nicht erkenne / beichte / ich zugleich dir dem Hoechsten Prie-/ster / und verhoffe aller deren voll-/kommenen Nachlaß und Verzey-/hung zu erlangen. Amen.
/

Nach der Beicht. /

ACh Allerreichester Heyland JESu Christe! nun ist dem / Hauß meiner Seelen Heyl
wieder-/fahren / weilen ich auch ein Sohn / Abrahams bin. Ich benedeye dich // O mein
GOtt! daß du mich wie-/der / in deine Huld und Gnad auf-/genommen / und auß dem
verdamm-/lichen Suenden-Stand in den Stand / der Gnaden gesetzt hast; ich bitte /

270

dich allerdemuethigst / du wollest mei-/ne nunmehr abgelegte Beicht / ver-/mittelst der
Verdiensten und hoch-/gueltigen Fuerbitt deiner Liebwerthi-/sten Jungfraeulichen Mutter
Ma-/riae / und aller Heiligen / mit gnaedi-/gen Augen ansehen / und was mir / anjetzo /
oder auch sonst jemalen / an wahrer hertzinniglicher Reu // vollkommener³⁰⁵ Beicht /
und recht / steiffen Fuersatz der Besserung moech-/te ermangelt haben / solches alles /
durch deine unendliche Guete / und / unergruendliche Barmhertzigkeit er-/setzen. Ich
protestire / und sage / auch / daß ich kuenfftig nicht verwil-/ligen werde / so viel in mir ist
/ in / keine eintzige Sach / so zu deiner / Goettlichen Majestaet allergeringsten / Verletzung
gereichen moechte; son-/dern vielmehr setz ich mir festiglich / fuer / all mein gantzes
Weesen / alle / meine Kraefften und Vermoegen //

271

durch mein uebrigen Lebens-Wandel / zu deinen Dienst und Ehr bestaen-/dig
anzuwenden. Amen. /

Vorbereitung / und Seuffzer / vor der Heil. Communion. /

Nur gar zu viel / O mein GOtt! / bin ich versichert der Wunder-/grossen Hochheit deß
Goettlichen Ge-/heimnuß in dem Allerheiligsten Sa-/crament deß Altars / dessen dein un-
/endliche Guete mich anjetzo theilhaff-/tig zu machen / und meine arme / Seel zu speisen
/ wuerdigen will. Ich / lege aber vor dir ein treu-hertzige / Bekanntnus ab / daß ich dieses
Be-/grieffs aller Gnaden / auf alle Weiß / unwuerdig seye / habe auch von mir / selbsten
keine Moeglichkeit zu hoffen // die geziemende Vorbereitung zu die-/sen Allerheiligsten
Gastmahl mitzu-/bringen; daher opffere ich dir auf //

³⁰⁵ Chyba tiskaře – vollkommener.

272

O JESu! alle sorgfaeltige Anstalt / and Vorbereitung / mit welcher dich / so viel fromme Seelen / so viel Hei-/lige GOTTes / und deine Glorwuer-/digste Mutter Maria selbst / an / allen Orthen empfangen / und von / Anbeginn deß eingesetzten Hochwuer-/digsten Altars-Geheimnus / jemalen / geziehret waren. /

Dieweilen aber dieses zusammen / unendlich geringer waere / als deine / GOTT-Herrlichkeit / und Majestaet / erfordert; so komme dann du selbst / bitte ich demuethigst! komme / und nimm von meiner Seel hinweg / alles / was an ihr ungestaltet / man-/gelhafft / und deinen Goettlichen Au-/gen mißfaellig ist; ziehre / und bega-/be meine beduerfftig und Tugend-/lose Seel / mit allen kostbaren Hauß-/rath und Geschmuck / durch welchen / sie vor deinen guetigsten Angesicht / in etwas angenehmer / und beliebig /

273

werde. Also bitte ich dich durch / dich selbst; dann siehe / eben jenen / GOTT / den du mir in diesen Hoch-/wuerdigsten Sacrament dargiebest / diesen opffere ich dir meinen GOTT / wiederum auf / und halte Fuß-fael-/lig um fernere Gnaden an / damit / du nehulich die Unwuerdigkeit des-/sen / der solche Gaab ueberreichet / nicht ansehen / sondern allein den / unendlichen Werth der dargereich-/ten Schaenckung betrachten wollest. / So komme nun O JESu! Kom-/me O unendliche Guete! und verei-/nige mich mit dir auf eine solche be-/staendige Weiß / daß ich nimmermehr / in ein Gefahr gerathe / dich zu be-/leydigen / und deinen Heiligen Leib / und Blut unwuerdig zu empfan-/gen; ueberschatte mein Hertz mit den / Strahlen deiner Gnaden / damit es / in deiner Lieb zerschmelte / und in / dir gantz und gar verbleibe; also /

274

daß es keinen anderen Trost und / Freud als in dir suche / und mit dir / inniglich sich vereinbare / auch in / Leben und Todt / in der Zeit und in / der Ewigkeit / von dir nimmermehr / abgesoendert werde. Amen. /

Zur Seeligsten Mutter GOt-/tes vor der Communion. /

O Heilige Jungfrau! voll der / Gnaden und Barmhertzigkeit // zeige fuer mich deinem suestesten Sohn / JESU dein Hertz / und seeligste / Brust / mit welcher du ihn gesaeu-/get hast: Zeige ihm seine Heilige / Wunden / mit welchen er mich erloe-/set hat / auf daß ich vermoeg deiner / hohen Verdiensten / und kraefftigen / Fuerbitt / dieses grosse Sacrament / wuerdiglich empfangen moege. Er-/halte mir O Jungfrau! daß keine / Hindernus / sondern ich gantz wuer-/

275

dig gefunden werde / diese Heilige / Communion / allwo so grosse Zei-/chen der Liebe sich einfinden / und / sehen lassen / mit eyfriger Liebs-/Begierd zu genuessen. Und ihr alle / Heilige GOTTes / sonderbar aber / ihr meine liebste Patronen / bereitet / mein Hertz / und opffert fuer mich auf / die sorgfaeltige Anstalt / mit welcher / ihr dieses hoechste Geheimnus auf / Erden empfangen / und in euere Her-/tzen aufgenommen habt. Amen. /

Seuffzer nach der Commu-/nion.

NUn lasse O HErr! deinen Die-/ner (Dienerin) in Frieden fah-/ren / dann meine Augen haben ge-/sehen / und mein Mund hat genossen / meinen Heyland. Jetzt hab ich ge-/funden / den meine Seele liebt; ich / bin voller Freuden / und nimmer /

276

betruebt. Ich lege mich O JESu! / zu deinen heiligsten Fuessen / umfasse / dieselbe mit beyden Armben / und / werde mich in Ewigkeit von diesen / nicht abtrennen / und scheiden lassen. /

O unbegreiflichstes Wunder / GOtt das hoechste Guth selbst // lasset sich also weit hinunter / daß / er so gar gesinnet und begierig ist // sich auf die verbindlichste Weiß mit / mir zu vereinigen / und mich anzu-/fuellen mit seinen ueberhaeufigen Ge-/naden und Wohlthaten; dahero / nach unterthaenigster Anbethung // bekenne und bekraefftige

ich vor dir // O JESu! In den Thron meines Her-/tzens / welchen ich dir zu einen be-
/staendigen Wohn-/Sitz darinn auf-/geschlagen habe / daß du allein der / wahre GOTT /
und Allerhoechste / HERR ueber alles seyst / und daß / von deiner freygebigsten Gunst
/ herkomme / was ich bin / was ich /

277

hab / und was ich hoffe / auch dir / alle Pflicht / Huldigung / und Unter-/werffung jederzeit
zu erweisen / als / meine groeste Schuldigkeit erkenne; / in Übung jener tieffesten Demuth
/ versencke ich mich in den Abgrund / meiner Nichtigkeit / und bekenne / vor dir O
hoechstes Guth! daß ich / mit so grossen Gnaden heimgesu-/chet zu werden / auf keine
Weiß wuer-/dig seye: allein auß reiner Liebe ge-/gen dir / nehme ich mir kraefftiglich /
fuer / eher mein Leib und Leben zu / lassen / als dich jemalen mehr zu be-/leydigen / und
besonders in keinen / unwuerdigen Stand zu genuessen. / Nunmehr nach genossenen
Goett-/lichen Himmels-Brod / befinde ich / mich schuldig / eine tausendfaeltige /
Dancksagung / abzustatten / wegen / eingenommener so vergnuegender / Seelen-Nahrung;
nicht weniger / auch dir / O hoechstes Guth! als/

278

meinen Goettlichen Gastgeber fuer / eine / wiewohlen geringste Vergel-/tung / alle meine
Kraefften / so wohl / deß Leibes / als der Seelen darzu-/biethen / und mich voellig zu
deinen / Goettlichen Wohlgefallen auß der Seelen darzu-/biethen / und mich voellig zu
deinen / Goettlichen Wohlgefallen auß in-/nersten Hertzen aufzuopffern: Schaf-/fe nur O
HErr! und dein Knecht / hoeret es: Ich bitte nur um alle / mir nothwendige Gnaden / damit
/ ich das anerbothene Opffer meiner / selbst / nimmermehr zuruck ziehe // weder auch den
geringsten Theil je-/malen davon abnehme. Verleyhe / mir hierzu deinen Goettlichen See-
/gen / und sage zu meiner Seelen // die troestliche Wort: Ich bin / und / will bleiben dein
Heyl in / Ewigkeit. Amen. /

279

Zu Maria der Mutter GÖt-/tes nach der Heil. Com-/munion. /

O Gnaden-reiche und suesse Mut-/ter GÖttes Maria! gleich-/wie du deinen geliebsten
Sohn JE-/sum in deinen Jungfrauelichen Leib / zu empfangen / und zu tragen ver-/dienet
hast / also bitte fuer mich die-/sen deinen Allerheiligsten Sohn um / diese so hoch –

nothwendige Gnad // daß ich ihm in meiner Seelen ein / sanfftes Ruhe-Bettlein zubereiten
// und geben koenne / mit neuen Suen-/den nimmermehr beleydige / weder / von mir
abtreibe. Du weist O / guetigste Mutter ! daß ich durch die / Suend und Laster meines
vorigen / Lebens / tausend Hoellen verdienet / habe / aber ich bitte besaenfftige du / ihn /
den meine Missethaten erzuer-/

280

net haben. Rede fuer mich O Ma-/ria! dann jetzt ist noch die Zeit der / Gnaden : Zeige
ihm dein muetterli-/ches Hertz / so wird er mich um dei-/netwillen gnaedig aufnehmen /
als / der sich gewuerdiget hat / fuer die / Suender am Stammem deß Heil. / Creutzes zu
sterben. Siehe O / Mutter der Gnaden ! ich lege den-/jenigen / welchen du unter deinen /
muetterlichen Herten neun Monath / lang getragen / in deine heilige / Schooß / damit du
an statt mei-/ner ihme unaufhoerliches Lob / und Danck abstaten moegest / wel-/ches
ihme geben die Choer der Heil. / Engeln / die Ehrerbiethung / so ihme / die Schaaren der
Außerwaehten / erweisen / und die allertreulichste // hertzinniglichste Danckbarkeit / wel-
/che du deinen liebsten Sohn selbst / jederzeit erzeiget / und diß in Ewig-/keit geben
wirst. Amen. /

281

Gebeth //

Mariam zu einer Schutz-Frau / und Patronin zu erwählen. /

O Glorwuerdigste Koenigin Him-/mels und der Erden / Allersee-/ligste Jungfrau Maria!
du Mut-/ter aller Trostlosen / und eintzige / Hoffnung nach GOtt in allen unse-/ren
Noethen / ich allerverworffnester / Suender (Suenderin) bekenne reu-/muethig / (zu deinen
Allerheiligsten / Fuessen liegend) daß ich deiner muet-/terlichen Gnaden unwuerdig / wei-
/len ich diß auf diese Stund / dir / und deinen geliebten Sohn / nicht / mit solchen Eyfer
gedienet / mit was / vor einen ich haette koennen dienen // und sollen / sondern oeffters
mit / Hindansetzung seiner heiligen Ein-/sprechung / dem Zeitlichen nachgan-/gen / einen
unglueckseeligen Leibey-/

282

genen deß Sathans abgeben / auch / vielmal meine Hoffnung nur auf / weltliche
unkraefftige Mittel gesetzt; / anjetzo aber kehre ich um / komme / zu deinen Gnaden-
Thron / und er-/waehe dich von nun an zu meiner / sichersten Patronin / und Nothhelf-
/ferin; nimme an / O mildeste Jung-/frau! dieses mein Geluebd und kind-/liches
Versprechen / welches ich vor / meine dir wohl-bekannte grosse / Noth N. aufopffere / und
festiglich / vollzubringen angelobe. Schluesse / mir dahero auf / O Seeligste Jung-/frau!
die Schooß deiner Barmher-/tzigkeit / welche du allen deinen / Klienten, und Verehrern /
(so zu / dir vertreauend daher fliehen) zu / eroeffnen pflegest / und obschon ich /
unwuerdig bin gezehlet zu werden / unter deine Verehrer / nichts desto-/weniger so lasse
mich doch durch / deine muetterliche Gnad unter die /

283

Zahl derselben / und verleyhe mir // diese von mir kindlich vorgetragene / begehrte Gnad
/ damit ich hinfueh-/ro dich nach GOtt jederzeit prey-/sen und loben moege als meine
Gna-/den-reiche Mutter / meine Fuerspre-/cherin / und sicherste Nothhelfferin / jederzeit.
Amen. /

Gebeth zu GOtt // Die Beharrlichkeit und bestaendi-/gen Fortgang in den Tugenden / zu
erlangen. /

O Ewiger GOtt / und HErr! / Ich erkenne nur gar zu wohl // daß es nicht genug sey / ein
tugend-/sames Leben anzufangen / und auch / etliche Jahr fromm gelebet zu ha-/ben /
sondern du erforderst auch / von dem Menschen / daß er dir die-/ne / und treu verbleibe
biß zum letz-/ten Athem deß Lebens. Dieses /

284

hast du / O Goettlicher Erloeser! / mit wahren Mund selbst außge-/sprochen: Der
verharren wird biß / zu dem End / der wird seelig wer-/den.³⁰⁶ Die hohe Gnad aber der /
Bestaendigkeit in dem Guten / kan / von mir nach Wuerdigkeit nicht ver-/dientet werden.
Ich erkenne O / grosser GOTT! meine Schwach-/heit / und bekenne / daß ich auß ey-
/genen Kraefften nichts wuercken kan // auch die mindeste Tugend zu mei-/ner Seelen

³⁰⁶ Matouš, kapitola 10. a 24: (10:22; 24:13) „*qui autem perseveraverit in finem, hic salvus erit*“; Kdo vytrvá až do konce, ten bude spasen.

Heyl: dann diese Be-/harrlichkeit deine freywillige Gaab / allezeit verbleibet / und kanst du / diese sonderbar ertheilen / wem / und / wie es dir gefaellig ist / ohne daß / sich auch einer / dem solche Goett-/liche Gewogenheit nicht begegnet // als einer zugefuegten Unbill sich / beklagen kan: So will ich also in / Forcht und Zittern mein Heyl wuer-/cken / und ein Mißtrauen setzen /

285

auf mein eygene Kraefften / und / Verdiensten; Ich will wachbar / seyn ueber alle Bewegungen mei-/nes Hertzens / jedoch bey aller mei-/ner Bemuehung nicht aufhoeren / mich zu foerchten / vielleicht von / den schweren Anfechtungen noch / ueberwunden / und meines ewigen / Heyls verlustiget zu werden. O / Hoechster GOTT! wie erschroeck-/lich ist dann die Ungewißheit deß / unendlichen Außschlags meines / ewigen Heyls; O deß Verder-/bens! ich kan mir keinesweegs die / Versicherung geben / daß ich ein / Kind der Seeligkeit / oder viel-/leicht ein ewiger Brand der Hoel-/len seyn werde: dann wie unbe-/staendig und wanckelmuethig ist biß-/hero mein Leben in deinen heiligen / Dienst gewesen? Kaum war ich / in der Andacht etwas erwaermet //

286

da stosse mich schon wiederum die / Kaelte an / und verliesse mich der ge-/faßte Eyfer; bald begabe ich mich / auf die Seithen der Buessenden // bald lauffete ich wiederum zu dem / Hauffen der Suender. Heunt kuen-/digte ich meinen Feinden den Krieg / an / morgen darauf legte ich die / Waffen nieder / ja wurde gar ihr / Bunds-Genossener. Ach! wie / oft hab ich dir / O mein GOTT! / die Treu gehuldiget / die ich doch / selbst gebrochen / mich auf die Sei-/then deiner Feinden geschlagen / und / gefaehrliche Verstaendnus mit den / vorigen Lastern gefuehret; wann / deine getreue Diener / und aufrich-/tige Liebhaber ihnen nicht gewiß / versprechen koennen die bestaendige / Beharrlichkeit in denen Tugenden // was soll dann ich wanckelmuethi-/ger Suender / nach so vielen Miß-/

287

brauchen Goettlicher Gnaden und / Einsprechungen / vor eine Sicher-/heit hoffen. Derowegen so un-/wuerdig ich bin / diese Gnad zu em-/pfangen / so gleichsam in den in-/nersten Schatz-/Kasten deiner Frey-/gebigkeit verschlossen ist / also mehr / fliehe ich zu deiner unendlichen Gue-/te. Nimme mich auf unter deinen / maechtigsten Schutz / und

verschmae-/he nicht einen reumuethigen Suen-/der / so all sein Vertrauen setzet / auf deine grundlose Barmhertzig-/keit; ich aber O mein GOTT! / will auf alle Weiß bemuehet seyn // und alle meine Kraefften aufbiethen / solche hoechst-wichtige Gaab von / deiner mildesten Freygebigkeit zu / erlangen: ich will alle Hindernus-/sen auß dem Weeg raumen / wel-/che mir diesen (fuer deine Freunde) / hinterlegten Schatz entziehen moech-/

288

ten. Der Schluß ist also fuer jetzt / und alsdann bey mir gemacht / we-/der Fried noch Stillstand mit je-/nen boesen Anmuthungen einzuge-/hen / welche bißhero die Haupt-/Ursachen meiner Suend und Lastern / gewesen / und deine Goettliche Gnad / von mir abgewendet / oder wenigst / unfruchtbar gemacht haben; da-/mit ich nun gleich an der Stell // an diesen Gnaden-Orth Maria-/Heuendorff den Anfang deß jetzt-/geschlossenen Vorhabens machen / koenne mit deinem Beystand / so / steige zu dir hinauf O GOTT! / mein eyfrige und demuethige Bitt // um diese ueber alles erwuensliche / Gnad der Beharrlichkeit in den / Guten; stehe mir bey wider allen / Betrug und Anfall meiner Fein-/den / auf daß sie mich nicht mehr / abhalten koennen von deinen heili-/

289

gen Dienst: Staercke meinen un-/bestaendigen Willen / damit er dei-/nen Befehl biß zu Ende meines Le-/bens beharrlich nachkomme: Be-/staettige meinen Gang auf deinen / Weegen / damit meine Fußstapffen / nicht bewegt werden. Amen /

Gebeth zu Maria. / Uns in den Dienst Gottes be-/staendig zu erhalten. /

O Seeligste Mutter GOTTes // und Jungfrau Maria! du / bist die Mutter der Barmhertzig-/keit / auf welche ich nach GOTT / all mein Vertrauen und Hoffnung / setze: Du hast mir schon viel tau-/send Gutthaten und Gnaden er-/wiesen / erlaubest mir auch ferners / die Zuflucht zu nehmen / bey dir /

290

als meiner gebenedeyten Mutter: / Beschuetze mich in den wahren / Glauben / sonderbar
in der Angst-/vollen Stund meines Todtes. Nie-/malen will ich abstehen von dem / Dienst
/ Lehr / und Nachfolgung / deines geliebten Sohns; aber eben / darum / wann ich jemalen
deiner / Huelff budeurfftig bin / so wird sel-/biges bey meinem bevorstehenden / Todt
vonnoethen seyn. Ich werffe / mich in deine muetterliche Armben // verlasse mich nicht.
/ Amen. / ³⁰⁷

291

**Gebeth zu Maria der Mutter / Gottes // Von denen zu sprechen , welche / oeffter in
das Laster der Unlauter-/keit gefallen. /**

O Koenigin der Engeln! welche / du auf den hoechsten Gipffel / der Reinigkeit gestiegen
/ und da-/durch vor allen andern Geschoepffen / bey GOTT beliebt und ange-/nehm bist;
Erlange mir von dei-/nen Goettlichen Sohn / diese dem / Himmel so gleichfoermige und
wohl-/gefaellige Tugend: Bekleyde mich / mir der eygentlichen Hof-Farb dei-/ner Diener
/ damit ich von aller / Unlauterkeit ins Kuenfftig bewahret / werde / so wuerdige dich zu
stellen / als eine Mittlerin / zwischen mir / und deinen liebsten Sohn; besaenff-/

292

tige seinen Zorn / aber leithe auch / meine Gedancken zu allen Guten; / erhalte mir seine
haeufige Gnaden // aber bringe auch zuwegen / daß / ich dieselbe nimmermehr mißbrau-
/che; wende ab seine Straff / aber / bewege auch mein Hertz /damit es / in der heylsamen
Forcht GOTTes // und innbruenstiger Andacht gegen / dir O Goettliche Mutter! bestaen-
/dig verharre / und lebe. Amen. /

Gebeth zu Maria // Die Liebe GOTTes durch ihre Fuer-/bitt zu erlangen. /

O Seeligste Jungfrau Maria! // welche du jederzeit mit groe-/ster Innbrunst GOTT geliebet
/ hast / und nichts mehrers gewuen-/schet / als daß GOTT gleichfalls /

293

von uns auf alle moegliche Weiß / geliebet werde: Erhalte mir von / deinen Goettlichen

³⁰⁷ Na konci strany je unistěna dřevořezová viněta s akanty.

Sohn JESU / die so hohe Gnad / daß ich in sei-/ner eyfrigen Liebe allezeit zunehme // und dieses reineste Liebes-Feuer // weder durch die Sturm-Wind der / Versuchungen / noch durch Uber-/schwemmung der Truebsaalen je-/malen koenne außgeloeschet werden. / Amen. /

Allgemeines Gebeth zu Ma-/ria der Mutter GOTTes in / Heuendorff. /

O Grosse Koenigin deß Himmels und der Erden / ueber alle / Weiber gebenedeytete Jungfrau // und Mutter GOTTes Maria! sey / mir gegruesset zu tausendmal auß / gantzen meinen Herten / und auß /

294

gantzer meiner Seel. Ich werff / mich nieder zu deinen Heiligen Fues-/sen / und bekenne schmerzlich / daß / ich aller deiner Barmhertzigkeit un-/wuerdig /dann ich gar zu schwer-/lich / gar zu oft / gar zu vermessen / wider deinen lieben Sohn / meinen / Richter / meinen HErrn / meinen / Vatter / und meinen GOTT ge-/suendiget habe. /

O du Zuflucht der Suender! / Ich bekenne mit Zittern und Seuff-/zen / daß ich mit meinen Suenden / dein unschuldiges Kind gecreutzit-/get habe / seinen blutigen Schweiß // und alles was er zu meiner See-/len Heyl gelitten / nichts geachtet. / Weilen ich dann vor dem Ange-/sicht GOTTes wegen den Unflath / meiner vielfaeltigen grossen Suen-/den nicht darff erscheinen / also hab / ich meine demuethige Zuflucht zu /

295

dir O Maria! Mutter der Barm-/hertzigkeit / du wollest mir bey der / gebenedeyteten Frucht deines Lei-/bes JESUS / Gnad / Barmher-/tzigkeit / auch Verzeyhung aller / meiner Suenden erlangen. O du / barmhertzige Mutter! verlaß mich / nicht / wann ich werde liegen in / Todtes-Schweiß / und kein ver-/nuenfftiges Zeichen mehr geben koen-/nen / so sprich mir zu / widersage / dem boesen Feind an meiner statt // troeste mich in meinen letzten Zuegen // und wann ich euere zwey allerhei-/ligste Nahmen / JESUS und MA-/RIA / nimmer mehr werde nen-/nen koennen / ey so sprich du alsdann // und befehle meinen Geist gnaedi-/glic in die Haende deines allerlieb-/sten Sohns; fuehre mich auß / und / weiche nicht von mir / biß ich mein / Urtheil werde ueberstanden haben.

296

O Allergnaedigst-liebreiche Mut-/ter! sey mein Schutz und Schirm // und laß mich unter

deinen muetter-/lichen Mantel dir befohlen seyn // damit ich nicht ewig verlohren / werde.

/

O Maria! hilf / hilf jetzt / und / allezeit. / AMEN. /

Gelobt / und gebenedeyet seye / die allerreineste und unbefleckte / Empfaengnuß der
Allersee-/ligsten Jungfrauen / MARIAE. / ENDE. /

2. 3. INHALTSVERZEICHNIS / REJSTŘÍK

2. 3. 1. NAMENSVERZEICHNIS / JMENNÝ REJSTŘÍK

Rejstřík jmenný	Strana
Altmanns Friderici	172
Altmanns Hanß	211
Anders Johann George	169
Appeltin Rosina	210–211
Augsten Georg	11
Barteltin Maria Magdalena	184
Baumertin Ludmilla Veronica	242–243
Bergmann Tobias	262
Bergmannin Anna Maria	261–262
Bibersteinin Rosina	180
Biebersteinin Helena	241
Boergerin Dorothea	235–236
Boeße Henrich	178
Boßnerin Maria Theresia	245–246
Buemmerin Juditha	185
Buchelts Johannis Christophori	179
Burggraffens, Herrn	165
de Mayer Daniel Josephus	[IV]
Dienst Christophorus	201
Effenberger Christoph Johann	237
Effenberger Melchior	177
Effenbergerin Maria	175
Ehrlich Tobias	194
Elffenbergerin Rosina	163
Elgers Gottfried	209
Elgers Christoph	209
Elßnerin Anna Maria	191
Erfflerin Maria	188
Falckenavia Fridericus Doerffel	59
Ferdinand II.	62
Flavius Josephus	43
Frantzel Johannes	161
Freidrichin Salomaea	158
Friedrich Johann	195
Fritsch Johannes	188
Gabler Tobias	204
Gaehler Gottfried	201
Gaehler Johann	200
Geißlerin Anna Rosina	180

Gembrich Cyriace	14
Glaserin Elisabetha	165
Goerlach Gottfried	190
Gutbier Hanß George	196
Guttheimb Frantz	204, 206
Hammer Valerianus, Fr.	[III]
Hannig Godefridus	177
Hauptin Anna Catharina	166
Haußerin Magdalena	189
Haußmann Christoph	187
Haußmann Johannes Christophorus	170
Haußmannin Anna Elisabeth	227–228
Helbig Christian	240
Helbig Johann Caspar	239–240
Heller Matthes	244
Henisch Florianus	185
Herbigin Maria	180
Hergesell Friedrich	241
Herman Matthaeus	189
Hermanin Anna Maria	175
Heyneman Joanne	14
Hoeger Mathias, Fr.	[I]
Hoelt Fridericus	172
Hoener Hanß	244
Hoffmann Anton	232
Hoffmann Georgius Johannes	171
Hoffmann Hanß George	232
Hoffmannin Magdalena Catharina	174
Hoffmannin Veronica (Tochter)	231–232
Hoffmannin Veronica (Weib)	232
Honischin Rosina	172
Hovedenius Rogerius	59
Huebner Christianus	155
Huß Johannes	122
Christoph Johannes Christophorus	174, 185
Jackelin Elisabeth	190
Jaegerin Anna Maria	174
Jantschin Maria	177
Jautzin Dorothea	250, 252
Joanna Emerentia Ludmila	30
John George	245
Just Bernardus Martin	96
Kaulfaersch Stephan	185
Keilerin Anna	241
Kielman Johann George	208
Kleindienst Hanß Chr.	223

Klette Zacharias	207
Knesch Joannes Josephus	261
Koschner P. Nicomedus	254
Kratzerin Juditha	182
Kratzert Johann Joseph	208
Krause Friedrich	208
Krauße Georg	241
Krauße Gottfried	237
Kraußin Anna Maria	189
Kurtze Johannes Adam	262
Lambey Christian	215, 218
Lanckisch Hanß Henrich	226
Lanckisch Leopold	226
Langin Anna Elisabetha	192
Lauretz Balthasar	168
Lenngruebner Elias Simon	213–214
Lincke Gottfried	233–234
Lindner Fabian	12
Luendnerin Maria	207
Luendtner Carl	193
Luther Martin	65, 101, 121–122
Lux Hanß Christoph	240
Lux Henrich	240
Maegdlein Magdalena	204–205, 222
Mauritius, Kayser	57
Melanchton Philippo	73, 77
Mickischin Dorothea	191
Mittig Johann George	188
Mueller Christophorus	182
Muellerin Maria	189
Neuberth Johannes Christophorus	175
Neumann George	228
Neumann Gottfried	208
Neumann Johann Chr.	201
Neumann Johannes	11
Neumann Johannes Michel	181
Neunin Elisabetha	256
Oppitz Edmund	[I], [II], [XXVII]
Ornberger Ferdinand Antonius	238–239
Ornbergerin Anna Crescentia	238
Ornbergerin Anna Margaretha	238
Orttmanin Cathrin	248
Otte Martin	202
Ottin Anna Rosina	202
Ottin Maria Dorothea	202
Patzelt Johann Friedrich	225, 230–231

Patzeltin Anna Maria	178
Peucker Johann Christoph	228
Pfeiffer Johannes Georgius	168
Pohl Johann Christoph	234–235
Porsche Melchior	165
Posselt Henrich Wilhelm	227
Posseltin Sabina	187
Preußler Antonius	185
Preußler Benjamin Frantz	246
Preußler George	245
Pueltz George	224–225
Puelzin Rosina	230–231
Purckert Franciscus	196, 198
Rensch Johann Christoph	256
Resselin Anna Maria	176–177
Reßelin Salomena	176
Riedel Hannß Georg	257
Rieger Henrich	199
Riesner Joann Georginus	20
Richter Hanß Friedrich	196
Richter Christian	244
Richters Antoni	176
Rippa, Caesar	[XIII]
Rocken Gregorius, Fr.	[II]
Roeßler Christoph	192
Roeßler Johann George	201
Roeßlerin Maria	191
Roeßlin Anna	160
Roeßlin Rosina	198
Rösler P. Joannes Josephus	261
Seidlin Anna Regina Rosalia	225–226
Seifferts Johann Michael	190
Schaellerin Maria	183
Scheblerin Magdalena	179
Schmidin Salomina	193
Schnablin Rosina	229–230
Scholtz Andreas	178
Scholtz N. N.	210
Schuetz Gottfried Herman	183, 186
Schuetzen Johann Christoph	212–213
Schuetzin Anna	166
Schwartz Johannes	182
Schwerttner George	223
Schwerttner Hanß George	232
Siebeneicher Anton Joseph	258
Siebeneicher Antoni	257

Siebeneicher Johann Frantz	212
Sitte Christoph	223
Sittin Magdalena	170
Staertz Franciscus	247
Stenerin Johanna Francisca	214–220
Tanner Adamus	89
Tarasius, Patriarch	25
Tertulianus	79, 87, 102
Tiegerin Rosina	199
Tugemann Johannes Udalricus	248
Ullrich Johannes Chrstiophorus	185
Ulrich Adam	162
Uman Gabriel	244
Vielkind Andreas	204
Vigilantius, Ketzer	122
von Biberstein, Herrn	4, 16
von Blumenthal Strauch Christoph	14
von Cratzau Gloeserin Anna	157
von Ditterspach Georgii Hanigs	186
von Gallas Philippo Josepho	[XX]
von Gaschin und Rosenberg, Herrn	30
von Raedern, Herrn	16
von Schmuckseuff Richter Johannes	176
von Walldstein Joannis Friderici	96
von Wallstein, Herrn	63
von Watterforth Joseph Convey	156
Wagner Michel	199
Walterin Maria	168
Weberin Maria	180, 198
Wechlin Anna Dorothea	173
Weiner Christianus	160
Weinertin Helena	194
Wentzel Gabriel	178
Wentzel Hanß	254
Weseler Georg	14
Weymanin Abermal Elisabetha	177
Wiesen Gottfried	210
Wietrowsky Maximilianus	[IV]
Wiltnerin Anna Elisabetha	169
Wittigerin Anna Rosina	188
Worff George	163
Wrbezansky Severinus, Fr.	[II]
Wuedtner Johann Gr.	201
Wuellerin Justina	173
Wuertig Friedrich	221, 223
Wuertigin Anna Rosina (Tochter)	221

Wuertigin Anna Rosina (Weib)	221
Zepterin Salomena	191
Zimmermann Johann Christoph	193

2. 3. 2. NAMENVERZEICHNIS–DIE ANDEREN / JMENNÝ REJSTŘÍK–OSTATNÍ

Rejstřík jmenný – Ostatní	Strana
Abraham	[XV], 64, 130, 133, 136
Adam	41
Adrianus, Papst	44
Albertus Ludovicus, heil.	97
Amadaeus	38
Anastasio	73
Apollonia	179
Arius, Ketzer	58
Augustino, heil.	69, 76, 77, 80, 87, 97, 131, 135, 148–150
Basilius, heil.	87, 103, 132, 147
Beda, heil.	147
Beierling Laurentius	52
Belzebub	142
Carolus	51
Cassianus Joannes	50
Clara, heil.	51, 97
Clemenens VI.	102
Constantinus, Kayser	25, 43, 102, 110
Copronymus, Kayser	57
Cyprianus, heil.	87, 103
Damascenus Joannis, heil.	21, 24
Daniel, heil.	[VIII], [IX], 135
David, heil.	[VI], 7, 44, 67, 100, 114, 127
de Bustis Berdanus	[IX], [XIV]
de Cortona Margarite, heil.	97
de Marchia Jacob, heil.	98
de S. Laurentio Richard	[VIII], [XV], 50, 52, 77
de Viterbio Rosae, heil.	97
Deus/Dei	7, 31, 44, 78, 120, 126
Didacus, heil.	98
Dionysius, heil.	49–50, 79
Divini, Juris	88
Elisaeus	134–135
Emanuel, heil.	83, 85
Eusebius	50
Gabriel, Engel	139
Gelasio, Papst	90

Gott	[IX], [X], [XII], [XV], [XVI] , 4–7, 9, 15, 17, 20, 24, 26, 28, 31, 38, 41–45, 47, 51–57, 59, 64, 65, 68, 70, 72, 78–79, 83, 100, 107, 113, 119–138, 140, 143–144, 149, 150–152, 156, 159, 167, 168, 177, 184, 204, 205, 206, 211, 220, 223–224, 226–227, 229–232, 234–235, 238–239, 242, 245–246, 248, 250, 254–255, 259, 263–264
Gregorius, heil.	[XXVI], 88, 102, 136
Helena, heil.	43, 102
Heyron, heil.	147
Chrysostomus, heil.	103, 111
Irene, Kaysrl.	25
Jacob	8, 69, 98, 111
Jesseus	38
Jesus	251
Jesus Christus	[IX], [XVIII],[XIX], 25, 83, 94, 120, 130–132, 146
Joannis XXII., Papst	51
Joannus Capistranus, heil.	98
Job	64, 130
Johannes, Patriarch	24
Josephi, heil.	203, 251
Koterowsky Aemiliano, S. Benedicti	30
Leo, Kayser	21–22
Leone, Papst	90
Lucas, heil.	32, 66, 86, 107, 126–128, 133, 139
Lucifer	40, 129
Marcus, heil.	50, 78, 93, 143, 145
Maria	[I], [VI], [VII], [VIII], [XII], [XIII], [XVI], [XVIII], [XXII], [XXIV], [XXVI], 2–3, 5, 6, 15, 17, 19–21, 25, 28–29, 31–32, 36, 38–42, 45–46, 54, 56–61, 63, 83, 97–98, 114, 116–117, 128, 138–139, 151–153, 155, 157–159, 162, 165–172, 174–178, 180, 182, 184, 185, 187–188, 190–192, 194–197, 199–200, 202–203, 205, 207–209, 211–214, 218, 220–222, 224–227, 229–236, 238–239, 241–242, 244–252, 254–257, 259–264
Michael, Engel	111
Monica, Mutter	76–77
Mutius	51
Mutter Gottes	[I], [VI], [XVII], 20, 25, 28, 57, 58, 61, 114, 117, 139, 157, 160, 161, 163–164, 167, 172–174, 178, 181, 189, 195, 201–203, 206, 208, 212–213, 222, 226, 228–231, 243, 245, 252, 254
Nestorius, Ketzer	58

Nilus	73
Noemi	64
Osvaldus, heil.	74
Parochus	60
Paulus, heil.	15, 26, 44, 67, 89, 111, 132, 145, 146
Petrus, heil.	25, 35, 43–44, 49, 69, 111, 124, 132, 145
Philo Jaudaeus	50
Pius II., Papst	52
Plinius	37
Plutarchus	65
Raphael	134
Rudolph II.	16
Ruffinus	50
Sabellius	51
Saeculis	52
Salomon, Koenig	31, 43
Samuel I.	107, 130
Sathan	59
Saul	114, 131, 134
Senacherio, Koenig	127
Sigonius	58
Solanus Francisci, heil.	97
Sophia, heil.	57
Stephanus, heil.	131
Sylvester I., Papst	102
Thomas, heil.	111
Tolentinus Nicolai, heil.	147
Urban VIII.	[IV], [V], 154
Uxor	41
von Alcanthara Petri, heil.	98
von Aquin Thomas, heil.	102, 136
von Bononie Catharina, heil.	97
von Nazareth Joseph	107, 116
von Padua Antonius, heil.	54, 96, 97
Wenceslaw, heil.	55
Xerxes, Koenig	39

2. 3. 3. LOKALVERZEICHNIS / MÍSTNÍ REJSTŘÍK

Rejstřík místní	Strana
Albrechtsdorff (Albrechtice)	185
Alexandria	50
Arabien	46
Assis	147
Babylon	102
Basel (Basilej)	86
Bautzen (Budyšín)	33
Bertzdorff (Suchá)	166
Bettlehem (Betlém)	35, 107
Blumenthal	14
Bononie	58, 97
B[]joßwitz	201
Bullendorff (Bulovka)	191
Buntzlau (Boleslav; Slezsko)	213–215, 220
Constantinopel	25, 11
Constanz	86
Cratzau (Chrastava)	157, 166, 188, 193
Cunnersdorff (Kunratice)	174, 180, 185, 196, 211, 224–225, 230–231
Dittersbach (Dětfichov)	175, 177, 209
Ebersdorff (Habartice)	[XX]
Egypten	50
Engelland	72
Engelsdorff (Andělka)	170
Freystadt	168, 177
Friedland (Frýdlant)	[XX], 4, 7, 8, 16, 19, 48, 54–55, 60–61, 63, 74, 159, 174, 185, 191, 196, 198, 202, 204, 226–227, 231–232, 257–259, 261
Friedrichswalden	185
Gabel (Jablonné v Podještědí)	115, 176
Gargano, Berg	111
Genua	59
Gietschin (Jičín)	258–259
Goerlitz (Žhořelec)	10, 33
Goersdorff	221
Graffenstein (Grábštejn)	[XX], 250
Grottau (Hrádek nad Nisou)	170, 188, 245–246
Heindorffer franciscaner Closter	48, 53, 54
Hennersdorff (Jindřichovice pod Smrkem)	168, 173

Heuendorff (Hejnice)	[I], [VI], [X], [XII]–[XIV], [XVI], [XVII]–[XVIII], [XXII]–[XXIV], [XXVI], 1, 4, 8, 10–16, 18–20, 27–29, 31, 33–36, 38–39, 41–42, 45–48, 54–55, 60–64, 74, 76, 83, 94–96, 98–99, 106, 114, 152, 154–159, 161–163, 165–169, 171, 174–175, 179–183, 186–187, 191–194, 196–203, 205–207, 209, 211, 213–215, 217–218, 221–222, 224–262
Hirschberg (Jelení Hora/Doksy)	201
Indien	111
Israel	134
Italien	59, 147
Jauer	201
Jericho	107
Jerusalem	23–24, 107, 109–111, 127
Johanns-Berg (Vítkovice u Semil)	254
Kettendorff (Chotině)	250, 252
Klein-Helmsdorff (Malé Heřmanice)	201
Klein-Skall (Malá Skála)	186
Kletzan (Klecany)	[XX]
Konigreich Boeheimb/Boehmen	[XIII], [XX], 1, 6, 13, 46, 53, 90, 92, 115
Kroenau	157
Kronfeldischen Kayserl.	155
Krummen Oelße (Křivá Olešnice)	179
Laemberg (Lemberk)	[XX]
Lauben	33
Laußnitz	96, 115, 169, 187
Lautsche (Loučná)	241
Layen	27
Lidia	39
Liebenthal	179, 190, 239, 248
Liewerda (Libverda)	158
Loreta	148
Lucera	[XX], 30, 54
Lueben	33
Lußdorff (Ludvíkov pod Smrkem)	160, 162–163, 177, 193, 256
Maeffersdorff (Vratislavice nad Nisou)	188
Meissen	6
Mertzdorff	168
Mildeneichen (Lužec pod Smrkem)	16, 175, 207–208
Mueldenau (Luh pod Smrkem)	172, 175, 180, 185, 187–188
München (Mnichov)	27, 49–51
Namburg	157

Neapel	147
Neu-Břitschoff (Nová Březina?)	257–258
Neundorff (Nová Ves)	[XX]
Neustadt (Nové Město pod Smrkem)	234–235
Nicea	25, 79
Niederland	71
Nunersdorff	176
Ostritz	262
Ottendorff	240
Pang-Cratz/Pangratz (Pankrác)	166, 235–237
Paradis	[XII], [XIII], [XV], 41, 49
Prag (Praha)	[I], [III], [IV], 9, 12, 54, 62, 96
Pruchowitz (Příšovice)	244–245
Přemissleni (Přemýšlení)	[XX]
Puntzendorff (Boleslav)	194
Raspenau (Raspenava)	174, 176–177, 181, 184, 189, 257
Ratschendorff (Radčice)	163, 182
Reichenberg (Liberec)	[XX], 54, 177, 181, 184, 189, 212–213, 247–248
Ringelshain/Ringenheim/Ruenge[n]haim (Větrov)	159, 173, 188, 190, 193, 199–201, 227–228
Roersdorff/Rohersdorff/ Rohrsdorff	172, 178, 192
Rom (Řím)	43–44, 102
Rueckersdorff (Dolní Řasnice)	190–191, 198, 212
Ruhestatt	250
Seckendorff	155, 182, 187, 255, 256
Semill (Semily)	244
Seyffersdorff	191
Schlesien (Slezsko)	6, 45, 63, 115, 156–157, 178, 192, 213, 215, 241, 252–253
Schluckenau (Šluknov)	167, 204, 206
Schoenborn (Krásná Studánka)	189
Schoenwald/au (Krásný Les)	180, 189, 252–253
Sion, Berg	31
Suession	112
Surio	74
Syrien	23
Ullersdorff (Oldřichov)	168, 172, 182, 188–189, 242, 244
Weißbach (Bílý Potok)	11, 169, 173, 179, 183, 240
Weissen Berg	62
Weschland	58
Wernsdorff (Pertoltice)	171
Wiese (Ves)	155, 178
Wittenberg	82, 101, 121
Wittig (Vítkov)	47, 115, 161, 191

Wuenschendorff	14
Wustung (Poustka)	[XX], 183
Zahne (Saň)	192
Zittau (Žitava)	4, 5, 9, 33, 61–62

3. TŘETÍ ČÁST – PARAFRÁZE

3.1. OBSAH KNIHY

Censura, autorovo slovo a věnování.....	[I]
1. kapitola	
O všeobecném ohlase a znalosti o milostivém obraze	1
2. kapitola	
Jak a na co je vytvořen svatý obrázek?.....	18
3. kapitola	
Hejnický kostel – popis	27
4. kapitola	
O stromu lipovém, na něhož byl postaven svatý obrázek	34
5. kapitola	
O tom, že Bůh se stará o svoje nejdražší, svoji Matku i jiné svaté, kteří do toho Božího Domu v Hejnicích přinášejí materiální obětiny.....	42
6. kapitola	
O hejnickém klášteře na panství frýdlantském položeném	48
7. kapitola	
Jak Bůh potrestal ty, co odnesli milostivý obraz z Hejnic.....	55
8. kapitola	
O úřadu svaté mše a obzvláště v Hejnicích jak je spravena	64
9. kapitola	
Jak je užitečný úřad obětování svaté mše pro zemřelé duše věrných křesťanů	75

10. kapitola	
O svatém přijímání, jak je zařízeno a jak zde probíhá od pravověrných milovníků mariánských v Hejnicích	83
11. kapitola	
O odpustcích, které propůjčili našemu františkánskému kostelu různí papežové, a které náš hejnický kostel vlastní	95
12. kapitola	
O procesí, kde vzala svůj průvod a zvyk v Hejnicích	106
13. kapitola	
Vzývání Marie Matky Boží a jiných svatých, jak je dokázáno z božského Svatého písma a z nepochybné nauky prvotní církve	117
14. kapitola	
O oněch zázračných skutcích a jak se takové v katolické církvi samotné dají nalézt...	140
15. kapitola	
O zázračných milostech, v tomto svatém místě v mariánských Hejnicích, které obdrželi mariánští klienti [služebníci], o jejichž příchodu [do Hejnic] se svědčí až do nynějších časů	155
16. kapitola	
O jiných udělených milostech Matky Boží Marie v Hejnicích, popsáno podrobněji a s ohledem na okolnosti	195
Přílohy	
Krátký přídavek, přijímání a modlitby	265

3. 2. „ÚRODNÁ A STÍN VRHAJÍCÍ LÍPA, TO JEST: MARIE, ZÁZRAČNÁ MATKA BOŽÍ Z HEJNIC“

[I]

ÚRODNÁ A STÍN VRHAJÍCÍ LÍPA, TO JEST: MARIE, ZÁZRAČNÁ MATKA BOŽÍ V HEJNICÍCH, TÉŽ JAK JE ZŘIZOVÁNA POBOŽNOST VŮČI NÍ V UVEDENÉM MÍSTĚ OD ZBOŽNÝCH MARIÁNSKÝCH MILOVNÍKŮ, PŘEDSTAVENÁ S NĚKTERÝMI PROTIVENSTVÍMI

Edmund Oppitz;

člen reformovaných františkánů.

Vytištěno v Praze na královském dvoře roku 1732 Mathiasem Hoegerem, arcibiskupským knihtiskařem.

[II]

CENSURA

Z nařízení teologů.

Jakožto člen a vrchní představený provinciálů souhlasím s knížkou pátera Edmunda Oppitze, která byla předložena v německém jazyce „Fruchtbarer und Schattenreicher Linden-Baum“, kterou napsal ctihodný otec Edmund Oppitz, reformovaný františkán, a schválena katolickou cenzuře. Není zde napsáno nic, co by bylo v rozporu s pravověrnou vírou ani proti dobrým mravům. Vše bylo v pořádku, neboť to otec nashromáždil a věrně sepsal z oddanosti a ke cti Matky Boží. A tak může být tato kniha svěřena lisu.

V Praze, v konventu Panny Marie Sněžné, dne 1. března, 1731.

Františkán Severin Vrbčanský,³⁰⁸

³⁰⁸ Vychází z Oppitze v knize o konventech v Českých zemích: *Nucleus Minoriticus, Seu Vera, & Sincera Relatio Originis, & Progressus Provinciae Bohemiae, Conventuum, et Residentiarum, Fratrum, & Sororum Sancti-Monialium, Ordin. Minor. S. P. Francisci Strict. Observ. Reform. in Provincia : Sub*

Františkán Gregorius Rocken.

[III]

Ctihodný otec z řádu provincie menších bratří.

Tato knížka s názvem „Fruchtbarer und Schattenreicher Linden-Baum“ byla pročtena dvěma teology z tohoto řádu (františkánů), a schvalujeme, že je možné knihu vydat.

Hejnice, 28. března 1731

Valerián Hammer,

z řádu minoritů, provinciál Českých zemí.

[IV]

CENSURA

Prohlášení o censuře vychází z arcibiskupské kanceláře, která německy psaný titul pročetla. Kniha „Fruchtbarer und Schattenreicher Linden-Baum“ popisuje mnohá dobrodíní i zázraky. Také byla místními ordináři přezkoušena a je doplněna autorovým prohlášením, které se zřejmě odkazuje na příkazy svaté památky papeže Urbana VIII. Není ničím proti víře lidské ani proti historickým záležitostem. Proto je možné ji vytisknout. Praha 10. února 1731.

Maxmilián Větrovský, přisedící arcibiskupské konzistoře.

Imprimatur³⁰⁹

Kniha prošla censurou.

Daniel Josephus de Mayer,

Biskup, generální vikář.

Patrocinio Sancti Wenceslai Ducis, & Martyris, Per Bohemiam, Moraviam, & Silesiam existentium. Nec non Fundatorum, Capitulorum, Commissariorum, Provincialium, aliorumque memoria dignorum, ex Archivis, Proto-collis, & Manuscriptis, sedule collectorum compilatus, Praha 1746, 471 s.

³⁰⁹ Povolení k tisku.

[V]

AUTOROVO SLOVO

V tomto současném mariánském díle jsou obsaženy mnohé milosti a beneficie, stejně jako věrohodná a pravdivá svědectví z vlastních ústních svědectví čestných a věrohodných mužů. Oznamuji na základě dekretu papeže Urbana VIII., že všechny milosti a dobrodiní, které o nich v tomto díle můžeme najít, nejsou předloženy jinak, než jako odpovídající lidské a historické víře. Předkládám též všechny mariánské popisy, jež jsou současně ve smyslu papežské stolice a jejich svatých dobrozdání.³¹⁰

[VI]

VĚNOVÁNÍ

Připsáno nejmocnější korunované královně nebe a země, dceři Abrahama, pocházející z království Davidova, Marii Matce Boží paní Hejnické.³¹¹

[VII]

Mimořádná chvála Panně! Milostivé Matce Boží.

A mezi jinými krásnými ctnostnými tituly, které Ti, Marie, nejskvělejší dávají svatí otcové, a jmenují tě stromem nebeským, můžeme citovat z Knihy přísloví:

[VIII]

3. Kapitola: Strom života; prorok Daniel, Kapitola 4.: Ve středu země stojící strom plodný lipový, který je plný krásy - odkaz na svatého Bernardina,³¹² Leviticus 23: Máte brát ovoce ze stromu, kde jest nejblaženější ovoce; Richard od svatého Vavřince – O chválách Panny Marie;³¹³ 18. Kapitola

³¹⁰ Tj. dílo se neprotiví žádnému dekretu ani nařízení církve katolické.

³¹¹ Věnováno jako dedikace Matce Boží jako vyjádření zbožnosti, ctnosti a lásky; druhé je věnování pozemské vrchnosti tj. Františkovi Ferdinandovi z Gallasu.

³¹² Kazatel; Zakladatel cisterciáků.

³¹³ Ceasar Rippa - rytec z 16. století, ikonografický renesanční umělec. Dílo De Iconografia - je možné, že se rytec inspiroval Rippovou prací.

[IX]

Genesis: Odpočívajte pod stromem. Mluví také o Tobě, Marie, Ty a Pán Ježíš Kristus budete nejkrásnějším ovocem tohoto stromu a zbožní křesťané pod ním budou odpočívát a budou k tobě hovořit, nejblaženější Panno.

Takový strom pak s milostivou spásou můžeme nalézt v Hejnicích. Ó Nejblaženější Panno, v pravdě je to onen nebeský strom života, který Bůh zasadil a pěstil uprostřed Ráje.

[X]

Jak je předlohou Genesis, v 2. Kapitole, která píše, že každý měsíc má 12 plodů, Apokalypsa³¹⁴: Ty jsi onen strom, o němž Daniel ve 4. Kapitole hlásá: Skutečně berte strom uprostřed země a uprostřed jejich stvoření.

Máme tedy onen strom v milém kraji Boleslavském, a sice v Hejnicích. Nejprekrásnější Panno Marie Hejnická, je tu vystaven Tvůj obrázek nejčennější a strom z Božího nařízení zasazený, jak čteme

[XI]

v Genesis, 18. Kapitole: Vy lidé pravověrní, kteří jste tělem obtíženi, nebo na duši, sem přijďte a sobě odpočiňte pod tímto stromem.

Jako jistý národ, klid a ochranu dobré vlády svého knížete chtějí představit obraz, a tak ukazují krásu květů lipového stromu, jak vidíme v názvu Virgiliově „Ve stínu stromečku těšíme se v radosti“.

[XII]

Takový strom lipový, jeho květy a stín, Ty jsi královna nebes a Tvůj obraz úcty nejctihodnější v Hejnicích k líbání vystavený, do jehož stínu utíkají se roku každého křesťanů na tisíce, spočinout pod stínem Tvým plným, ochrany užití, dobrodiní Tvého květu ctnosti dojítí, jichž na lípě zdejší mariánské v mnoha květech ctnosti najdeme.

Marie! Ty jsi strom Boží v zemi zasazený - Daniel 4. Jsi strom života v tomto českém kraji jako v Ráji a takže k tobě voláme,

³¹⁴ Též Janovo zjevení.

[XIII]

když jsme v nouzi o spásu života.

Jedním slovem: Marie! Jsi zázraky činící obrazem zázračným v Hejnicích, stromem milosti pravé, který plody milostivé Tvé do mnoha míst okolních daleko a široko, zvláště pak v Království českém, v dobré vůli rozšiřuje i všem dary a milosti uděluje. Před starými časy, jak vypráví Caesar Ripa v Ikonografii, maloval fortuna aneb

[XIV]

bohyni štěstí sedící na vysokém stromě. Bohyně měla žezlo, korunu a v purpuru zlaté řetězy a jiné dobové statky, které ovšem milovníci její zlámali a odhodili.³¹⁵ Ale Ty, ó Marie, jsi pravá a živoucí Fortuna celého pokolení lidského.³¹⁶ Ty jsi zaujala místo své v Hejnicích na lípě a chcete vědět za jakým cílem a koncem? To vypráví sama Kniha přísloví 8: Abych obohatila mé milovníky a naplnila poklady jejich, jak krásně dokazuje Bernardinus de Bustis část 1, Mariánská kázání podle výroku z knihy Numerii

[XV]

20. Kapitola: Kdo Ti bude žehnat, buď požehnan; Jak často Tě, Marie, a Tvé dítě ctíme, tak často odpovídáš a s tebou celý pozemský Ráj. Tomu nyní odpovídám také zcela útišný: Nám všem je žehnáno, Richard ze svatého Vavřince, Kniha 2: O chválách Panny Marie, kde také říká: Bůh pak učinil toto útěchyplné slovo. V knize Genesis, Kapitola 12: Chci žehnat těm, kteří Ti žehnají; Tedy můžeme říci, že jsi mnohé učinila Marie, dcero Abrahamova, neboť ti, kteří

[XVI]

Ti žehnají, získali nejen časné, ale i věčné bohatství.

Když Tě, Marie, jmenujeme se svatým Ephremem v Přímluvách o Bohu, jsi zázračné dílo celého světa: Marie, Ty jsi v Hejnicích nejvýznamnější zázrak celého

³¹⁵ Neboť bohyně štěstí byla vymyšlena.

³¹⁶ Pravá a nepravá zbožnost se v baroku staví proti sobě – za nepravou jsou označováni bůžci, za tu pravou pak Marie.

Boleslavského kraje. Ano, jsi divotvorný a plodný strom života, z jehož plodného původu pochází také nesčetné plody hojnosti a zázračné události, které víc než tisíc lidí k užítku těla a duše věrně obdrželi (na něž teprve je tvůj obraz postaven).

[XVII]

Jejich jména bohužel byla postavena do zapomnění zuřivými kacíři a zlou Belonou.³¹⁷ Bez ohledu na to je ale jisté a očividné, že se horlivostí, láskou a zbožností vůči Matce Boží nikoli [úcta poutníků] nezmenšuje a nekončí, nýbrž zvětšuje a roste a posiluje kvůli milosrdnosti, které v Hejnicích nemá konce.³¹⁸ Každý může mít pevnou naději, když je v nouzi v nebezpečnosti těla a duše,

[XVIII]

takže se může spolehnout na milostivý obraz v Hejnicích s dětskou důvěrou, pokorným srdcem a čistým svědomím. Může tam hledat milost a pomoc, již tam jistě najde a následně s mnoha tisíci vyzná a musí říci, že Ty, Marie Hejnická, jsi pravým plodným a stínuplným stromem milosti.

Pod Tvé milostivé větve Marie, Ty, vysoce milovaná Matko Ježíšova, a pod Tvou mateřskou ochranu doporučuji všechny mariánské milovníky. Mě ale utěšuje silnou spolehlivostí, že jsi při svém dítěti

[XIX]

Ježíši Kristu věrnou přímělkyní. Ale také v hodině mého smrtelného nastoupení prosím také, abys shlédla milostivě mateřským očima na toto dílo, které ti pokorně s úctou daruji. Vyhledávám srdečně (pokoru) v následujícím chronostichu:

Ve zbožné úctě k Panně Marii daruje tuto knížečku. [1731]

³¹⁷ Bohyně války; Oppitzovy informace dělají dojem, jako by před husitskými válkami existoval seznam lidí, kteří obdrželi mariánský zázrak, ale tyto záznamy byly kacíři zničeny.

³¹⁸ Oppitz si zde připravuje prostor pro zázraky.

[XX]

Druhá dedikace aneb přípis vysoce urozenému panu panu Filipu Josefovi, Svaté říše římské hraběti z Gallasu, na zámku Campo a Freyenthurn, vévodovi z Lucery, pánu panství Frýdlant, Poustka, Habartice, Liberec, Nová Ves, Grabštejn, Lemberk, Klecany a Přemýšlení atd., radovi Jeho římského císařského královského katolického veličenstva, skutečnému komořímu a přisedícímu komořího a dvorního lenního soudu království českého, nejmilostivějšímu fundátoru hejnického františkánského kláštera,

[XXI]

nejmilostivějšímu panu panu.

Je bez pochybností, vysoce urozený říšský pane hrabě a fundátore, že pravda vnějšího zlého světa je jeho vlastní ochranou. Nezdá se dosti silným obecným zvykem nové knihy nebo sebrané pilné práce věnovat obzvláště k vybojování jediné samospásné víry velkého pána k větší autoritě a ochraně.

[XXII]

Každému jistě známo, že příslušná panství sousedí s nevěřící saskou hranicí.³¹⁹ Nejmilostivější poutní místo mariánské v Hejnicích odtud není také daleko vzdáleno. To mě³²⁰ podnítilo k tomu, abych spory ve víře předložil před Jeho říšskou hraběcí milost pana fundátora s nadějí, že s pomocí pana hraběte a s jeho dohledem a se jménem bude uchováno místo stínu lipového stromu proti bouřlivému větru nevěřících odpůrců, a tam tedy bude uchována ochrana a jistota [proti kacířům]. A toto dílo (s přispěním jména pana hraběte) bude mít působivý respekt, jistotu

³¹⁹ Oppitz nevěřící za hranicemi okamžitě staví do role kacířů.

³²⁰ Ich forma – jedná se o pátera Oppitze.

[XXIII]

a také povede k odehnání všech proti těm, co odporují a obtěžují.³²¹

Takže žádný pomýlenec ve víře by nemohl, když by se podíval do díla, poznat víc než pravdu. Pravověrná obec katolíků je tím potvrzována ve víře.

A jak tedy Vaše říšská milost dobře ví, tak v Hejnicích je na tomto milostivém místě nesčetně mnoho milosti a zázraků, které skýtá silná Boží paže. To přináší jeho nejdražší Matka Panna Marie dobrotivost a milost zvláštní útěkovou pravověrných křesťanů, která je vyzkoušená.

[XXIV]

Toto dílo chválí Boha, viz Tóbit, Kapitola 12, Verš 7: Zázraky činící mariánské místo v Hejnicích je zázračné dílo boží. Jedná se o udělenou zvláštní milost Marie Matky milosrdné všem katolickým křesťanům, která jim bude známou učiněna plodným pokračováním zbožnosti vůči této zázračné sošce.

Tedy z této příčiny jsem nemohl opomenout popis velkých poutí všech mariánských milovníků na zmíněné milostivé místo, proto byla práce dána do veřejného tisku. Aby (v tomto útlém nevelkém a prostém díle)

[XXV]

současní křesťané na světě vystoupili před oči a před jméno Jeho hraběcí milosti, a aby nikdo nemohl lehkovážně předhazovat, neboť je to vydáno se souhlasem hraběte. Známa dobrotivost, nejsilnější horlivost vůči Bohu a jeho nejceněnější Matce, v žádném případě nedává pochybnost o něžnosti, dovednosti a velké svobodě. K tomu jsou různí svědkové, kteří podle slova spásy různě vytvářejí onen cenný nový Boží dům. Svatý Řehoř

³²¹ Zmiňování obtěžují tím, jak znevažují mariánský kult. Doznívá spor po Lutherovi starý 180 let. V oblasti rekatolizovaného českého severu Oppitz vnímá střety názorů obou konfesi a vede jej to k tomu, aby napsal obranu mariánského místa v Hejnicích. Předpokládá, že za pomoci duchovních a autorit z Prahy, a také za pomoci světské ruky pana majitele hraběte Gallase, se mu podaří odpůrce zarazit. Oppitz posupně shodí všechny luteránské argumenty. Prvně je zesměšňuje za jejich kacířské psaní a smýšlení, vzápětí udeří skrze zázraky, které Panně Marii prokazují i protestanti, neopomíjejíc toho, že přináší přímluvu mezi jimi a bohem.

[XXVI]

30. v Janovi: Zkouška pravé lásky je prokázáním díla; něžná péče a zbožnost vůči Marii v Hejnicích lze nalézt skrze urozená a pokorou zdobená srdce jako cenný diamant, hluboký a pevně zářící. Z toho se těším, že každé podobné věnování přijme skutečně, jako tuto útlou práci. A sice nikomu jinému než našemu milému panu zakladateli, díky němuž je zázračnému mariánskému obrazu v duchovní dlužnosti věnována úcta již 500 let.³²²

[XXVII]

[Chronostich:] Milosti plné a milosrdné královně nebeské, která je ozdobena znamením a zdejší lid ji chrání svou milostí. [1731]

Takže bych nakonec chtěl vysokému hraběcímu požehnat ochranu domu a dlouhodobé zdraví duše a těla, aby si zachovali.

Jeho milosti a nejmilostivějšímu fundátorovi,

Datováno 20. června 1731³²³

Poddaný duchovní otec Edmund Oppitz, františkán.

1

I. Kapitola

O všeobecném ohlase a znalosti o milostivém obraze.

Je všeobecně známo, že v tomto slavném Českém království se nachází velmi mnoho mariánských divotvorných svatých obrázků, které nechci vyčíslovat proto, že udělovali nesčetné milosti, abych žádnému milostivému místu nepřidával na četnosti udělených zázraků, jež by mohlo přinášet z udělených beneficí. Mým záměrem je popsat milostivou mariánskou sochu v Hejnicích (která je uctívána také za

³²² Oppitz předesílá informaci, že po dobu 500 let se v Hejnicích objevuje úcta vůči svatému obrázku. Jeho slova musíme brát s velikou rezervou, pokud se nejedná o citaci z kroniky. Všeobecně v katolickém prostředí platí formulace „čím starší - tím lepší“. Je nezbytná brát v úvahu historicky doložitelnou dobu osídlení. Nejdříve musíme počítat s neobydlenou oblastí, poté kolonizace, pak až do těchto míst přišlo křesťanství. Zda se opravdu jedná o 500 leté stáří místa, nebo je tomu míň, je otázkou, kterou se Oppitz snaží vysvětlit racionálně a klade důraz na tradičnost; Avšak v knize například není odkazováno na monarchistického panovníka. Tím vypadla nejzásadnější složka, tedy panovník a jeho dynastie. Text pracuje pouze s vrchností světskou a duchovní.

³²³ Není uvedeno místo, kde se Oppitz v tu dobu nacházel. Úvod byl psán závěrem a zpětně tak připravuje čtenáře na to, co se v knize dočte.

2

krajní hranici Království českého), jež je také světoznámá skrze své dobré skutky a milosti (ty, které obdrželi mariánští klienti sami u mariánského milostivého obrazu); Nehledě na to, že samotná uváděná milostivá místa jsou ukazována a veřejně předcítána z kazatelen ve dnech nedělních i svátečních ku co nejvyššímu poučení, a mnohokrát k co největším úžasu ukázány a přečteny byly (spolu s doprovodnými autentickými svědectvími, stejně jako přitištěné městské pečeti, jejichž členům bylo pomozeno).

Ačkoli uznávám svou nicotnost, a nejsem schopen dostatečně popsat zaslouženou chválu Mariinu vykonaných dobrých skutků, že všemi blahoslavená Panna již od mnoha svatých otců, vznešenými učitelů a teologů, byla chválena rukopisy a knihami bez toho, že by v plnosti píle a s duchovní horlivostí, s největším užitkem tak vychvalování byla, takže chci říci v žertu: nic zde nebylo řečeno, co bylo

3

řečeno dříve. Nicméně, ve své bezvýznamnosti jsem si předsevzal, že vytvořím popis hejnického svatého obrázku [Matky] k chvále a cti nebeské královny Marie a užitku věřících, přesto jsem tak učinil s tím, že (dle svědectví svatého krále Kazimíra) bych toho zanechal, podle onoho slova: I když vím, že Marii nikdo není hoden velebit, přesto je lehkovážný a nesmyslný ten, jenž by tuto chválu zamlčoval.

Ačkoli se jedná o velkou starožitnost, o jejím roku vzniku (v němž byla milostivá socha zakoupena, a vystavena na milostivý strom lipový) nemůžeme najít nic spolehlivého. I když se zdá, že se objasnění této historie zakládá na nicotných domněnkách; je však nesporné, že zmíněný svatý obrázek je již více jak 500. rok v Hejnicích od zakoupení chudým hospodářem z vesnice Mil-

4

deneichen³²⁴ v blízkosti ležící Žitavě v [Horní] Lužici, kde byl koupen za 7 feniků a vložen do lípy nedaleko Hejnic (kde byl tehdy hustý les); kterého roku se ale tato událost stala, samotný Bůh ví. Poté byla tomuto svatému mariánskému obrázku zbožnými katolickými

³²⁴ Lužec pod Smrkem.

Svobodnými pány z Biberštejna (spravující tehdejší panství Frýdlant) vystavěna kaple, která byla pojmenována po navštívení naší milované Paní [Marie]; v klenbě tehdy k vidění bylo, že zmíněná kaple jest postavena roku 1211, jiná její část byla dokončena 1252 v Den svatého Františka, ze kterého zachované vzpomínky a připojené spisy dostatečně prokázaly, že již tehdy byly mariánské sochy horlivě navštěvovány

Příčinou, proč byl svatý obraz samotným chudým hospodářem přinesen do blízkosti Hejnic a do lipového stromu postaven, je podle prohlášení těchto svědků tato: dříve

5

již zmíněný sedlák chtěl vyléčit svou nemocnou ženu a dítě, které nemohlo sdílet žádnou lidskou pomocí ani prostředky a on nevěděl, jak jim pomoci. Poté šel ztrápený muž do lesa za svou prací, a tam na něj přišel spánek. Lehl si pod lipový strom, aby tam odpočíval a ve spánku mu bylo do obličeje sděleno, že má koupit mariánský obraz/sošku a postavit ho na lípu. Tam má se svou ženou a dítětem vykonat pobožnost, a pak se jim dostane milost uzdravení. A hle! Zázrak! Do hodiny jeho těžce nemocná žena i s dítětem stojí živá a zdravá a jde svou cestou domů,

6

Boha velebíc(e) a děkujíc(e) ve Svatou Matku Marii.

Znamení trůn milosti v tomto místě a nejzazší hranici Českého království ukázali a zřídili pracovití sedláci. Poté, co se uskutečnil první zázrak uzdravení zmiňované sedlákovy ženy a jejich dítěte, mariánští ctitelé tuto a jiné velké milosti následně široko daleko rozhlásili a rozšířili, aby soška nestála v osamělosti, což zařídil božský dohled; Rozhlášením křesťanského katolického lidu se zbožnost stále více šířila, především v Čechách, Slezsku, Lužici, Míšni a na mnoha cestách byly započaty velké zbožnosti/pouti a procesí, při nichž mnoho nemocných, křivých, slepých a jiných chorých lidí dosáhlo zdraví skrze svoji modlitbu a tím, že se do tohoto místa utekli.

7

Toto vše zde zmíněné je udržováno a uchováno jako věrohodná tradice a ústní zpráva od obyvatel tohoto místa a jejich prarodičů z pokolení na druhé (od počátku až do dnes). Proto pak se s prorokem Davidem ve 43. Žalmu dá zcela zpívat a říci – BOŽE, my

jsme Tě slyšeli našima ušima. Naši otcové nám to vyprávěli, co jsi činil od časů do jejich věků. Takže různými vysokými duchovními a světskými osobnostmi se sdělovalo ono jisté a pravdivé popsání skrze věrohodné svědky: Avšak nade všechnu vykonanou píli se konečně podařilo a v archivu ve Frýdlantu bylo nalezeno, že čtyři důvěryhodní muži a obyvatelé tohoto církevního okrsku (co slyšeli vyprávět zčásti od svých rodičů a prarodičů),

8

také co sami viděli (ve své prostotě), s dobrým svědomím vypovídali a potvrdili při výslechu duchovních a světských pánů. Tak se událo 12. května, 1655 v Hejnicích.

Prvním ze svědků byl čtyřicetiletý Jacob Sembdner – zahradník a lesník frýdlantského panství. S dobrým svědomím přísahal, že častokrát od svých rodičů slýchal, že na místě, kde nyní stojí kostel, byla pouhá pustina a hory a nedaleko odtud stály domy patřící k visce, která se nazývá Mildeneichen (Luh). Zde žil prostý zbožný muž, který v těch horách pracoval se síty a jezdil obchodovat do Lužice, což mu zajistilo alespoň malou obživu. Jednoho dne mu onemocněla žena i dítě a dlouhou dobu leželi. Muž pln bolesti a smutku během své práce přemýšlel a hledal řešení. Padla na něj únava, a

9

tak se posadil pod strom lipový. Ve spánku mu přišlo, že by mohl své ženě a dítěti pomoci, kdyby šel k sochaři do Žitavy a zakoupil by obrázek naší milé Paní a posadil jej na strom lipový, pod nímž seděl. V následujícím svátečním dni šel do Žitavy, kde zakoupil sošku za 7 feniklů, umístil ji do lípy a vyvezl nemocnou ženu i dítě na vůz až ke stromu se soškou, kde se modlili, dokud se neuzdravili. Nemocní sem byli donášeni, modlili se a všichni byli Boží Milostí uzdraveni.

Toto mu bylo řečeno jeho rodiči: Staří říkají, že jednou z Prahy přijela šlechtična se šesti grošáky. Byla velmi nemocná, křivá a chromá, až ji museli nosit na židli. Poté, co na svatém místě pobyla celý den a nechala učinit bohoslužbu, celá se uzdravila.

10

Dokonce i tak, že do kostela z nejbližší kaple šla pěšky, a odtud jela domů.

Zmiňme také chlapce z Čech, který na toto místo byl donesen za doprovodu své matky úplně slepý, aby prozřel. Svou matku pak tento chlapec sám uviděl.

Rodiče také vyprávěli: Nedaleko Zhořelce pracoval v železném hamru dosti troufalý sluha, který se vysmíval kříži a připíjel mu, načež ihned oněměl. Spolu se svými šesti přáteli odjel do Hejnic, kde se dlouze modlil a kál. Později již mohl modlitbu říkat na hlas, protože začal mluvit.

Dále se praví, že jedna služka byla obviněna ze smilstva. Ona ve lži své obvinění popřela a řekla, jestliže není panna, tak ji upadnou oba copy z hlavy, až vyjde do kostela.

11

Před kostelem ji ale copy upadly.³²⁵ Ty poté jako upomínka byly vyvěšeny v kostele a jsou k vidění.

Další svědek Georg Augsten, ve věku čtyřicet let, zahradník z Bílého Potoka, vypráví o svém 107 let starém otci, od něhož mnohokrát slyšel o uzdravování velkého počtu nemocných v Hejnicích, a též také, že velké množství chromých a kulhavých, kteří sem přišli, byli uzdraveni. Počátek a původ tohoto kostela se zakoupením vyobrazením naší milé Paní vyprávěl slovo od slova, jak stejně první svědek vypověděl.

Třetí svědek je Johann Neumann, 60letý hejnický zahradník.³²⁶ Ten vyprávěl podobně o původu tohoto poutního místa a zakoupení mariánského obrazu, jak již vyprávěli dva předchozí svědci při svém dobrém svědomí.

12

Čtvrtý svědek je Fabian Lindner, zahradník z Hejnic svého věku devadesáti let.³²⁷ Tento muž, požehnaný dlouhověkostí vypovídá, že za roky, co pracoval jako lesník v těchto [Jizerských] horách, slyšel od rodičů a prarodičů: všechna uzdravení se měla

³²⁵ Tento incident byl brán jako znamení lži.

³²⁶ Kategorie vlastníku nemovitosti – zahradník ve smyslu terminologie berní ruly.

³²⁷ Hledají se nejstarší svědci jako v Kosmových textech.

stát s obrazem naší milé Paní. Dosvědčil tak první svědek, druhý a třetí svědek toto potvrdili.

Bylo mu známo, že ona urozená paní šlechtična, kterou nazýval paní Banerová³²⁸ přijela nemohoucí asi před 78 lety se šesti grošáky a mnoha lidmi do Hejnic. Když byli 10 mil za Prahou u jejího otce (když byl ve věku šedesáti let, tak se k němu uchýlila), nechala se táhnout na koni, protože byla celá křivá, a do kostela se nechala donést na židli,

13

kde 4 týdny setrvala v kostele, a poté se uzdravila. Oblečení, jež nosila po dobu své nemoci, odložila v kostele a nechala ho tam zavěsit. Odtud odešla pěšky až k nejzazší kapli, sedla si na vůz a jela domů. Poslední svědek dobře vyznal, že mu dala také bílého chleba.

Také hlásí o slepém chlapci, který sem byl dovezen svými přáteli z Čech, a uchýlil se ke svému otci. Když ale přišli do kostela, kde vykonali svoji modlitbu, navrátili se do otcova domu, kde mu chtěli dát polévku. Tento chlapec vzápětí řekl, že vidí okno a proč v Čechách lidé padají na kolena a modlí se českým jazykem. Co to znamená, ptal se svědkových rodičů a jiných lidí. A tak Češi sdělili, že chlapec prohlédl. Šli s ním domů a tohoto chlapce sám svědek viděl, že opět obdržel vidění.

14

Svědek znal a sám také viděl ty, kteří se dostavili do Hejnic a uzdravili se a nechaly berle ležet v kostele. Tam pak leželo velké množství berlí a tím se jeho výpověď uzavírá.

Tyto informace nám podali na své čestné svědomí čtyři výše jmenovaní svědci, a to bylo dobrovolně zaznamenáno těmito níže uvedenými: ctihodný pan, vysoký kněz Ježíše Krista, otec Johann Heyneman, (titulovaný) pan Kryštof Strauch z Blumenthalu z Loučné a Srbské, toho času vrchní hejtman hraběte Gallase. A toto svědectví potvrdili pan konšel a soudce Cyriach Gembrich z Frýdlantu, pan Georg Wessel a všichni zdejší přísežní. Vše bylo podepsáno vlastní rukou duchovenskými, šlechtickými a potvrzeno obvyklými pečeti

³²⁸ Nebo paní, kterou nazýval vysokou šlechtičnou Banner-Frau – příslušnost k vysokému šlechtickému stavu; nebo zkomolenina příjmení paní Banerové, manželky generála Banera, který byl v letech 39–40 na Liberecku a Frýdlantsku, které měl ve své správě z moci koruny švédské.

A tolik tedy k úvodu velké zbožnosti. Zbožnost rostla, což je také způsobeno přílivem lidu do Hejnic i ze sousedních zemí. Doufejme, že tomu bude křesťanský čtenář věřit, protože dle svědectví svatého Pavla ve druhých nebo třetích ústech má toto slovo setrvat, jak bylo řečeno v 2. Knize Korintských. Když by to, co bylo právě řečeno, mělo být vnímáno jen jako papeženecká báseň a bajka, tak by stejně tak jiné více uvěřitelné potvrzené historie musely být uvedeny v pochybnost. Mnohem více proto doufám, že při nejmenším křesťan katolické víry bude ony křesťanské milosti skrze denní skutečnost považovat za jisté a obvyklé. Nehledě na všechny protivníky (kteří nevyznávají takovou sílu a dobrotivost boží) budou přijímat jako pravdivé k větší chvále a cti nebeské královny Marie:

Pozoruhodné a pamětihodné se mi také zdá, že brzy po našem příchodu do Hejnic jeden starý důvěryhodný muž z Lužce mi předložil křivé, téměř nečitelné písmo, v němž bylo obsaženo luterství. A když zemřeli katoličtí pánové z Bibrštejna a panství přešlo dědictvím na pány z Redernu, (kteří patřili k luterskému náboženství),³²⁹ sami pronásledovali poutníky všemožným způsobem. Nakonec zavřeli kostel a všemožnými způsoby zabraňovali poutím, takže došlo o mnoho více stížností římskému císařskému Veličenstvu Rudolfovi II., křesťanské milosrdné památky, a také stěžovatelé silně odkazovali na nedobré chování a zkušenosti, a proto poutě zakázali. Tyto zlé události nemohou Redernové povolit a nechat poutníky jiné

vystavovat těmto nebezpečím, proto chtějí dobré a zbožné lidi od tohoto nebezpečí odvrátit. Z toho důvodu tedy nedovolili v kostele konat pobožnosti (v kostele, v němž milostivý obraz/soška na oltáři byl pod křídly oltáře uschován, také kostelní dveře byly zavřené). Tak horliví mariánští milovníci svá ex vota aneb dary, jež v přílehlých lesích, kde - jak bylo vidět v blízkosti kostela -, věšeli na větve stromů, aby dostáli příslibu, kterým dali dík Bohu a jeho svaté Matce Marii.

³²⁹ Nešlo o dědictví, ale o koupi 1564.

Potom vypukla dlouholetá válka a v tomto revíru byla zdejší oblast každou chvíli postižena. Jenom tato milostivá soška naší Paní zůstala v každé době na oltáři nezničená. Po dosažení milého ušlechtilého míru

18

poddaní tohoto panství (chvála Bohu!) opět se přidali k blaženost činícímu náboženství a i k prastaré úctě a navštěvování tohoto svatého místa se rok od roku zmáhala a rozšiřuje se až po naše časy

II. Kapitola

Jak a na co je vytvořen svatý obrázek?

Takže se budeme krátce věnovat milostivému obrazu v Hejnicích, který je vyřezán ze dřeva a jeho celková délka sahá něco málo okolo půl lokte.³³⁰ Hlava požehnané Panny je zdobena pozlacenou královskou korunou. Ve své pravé ruce svírá červené jablko a na levici nese Ježíška – dítě,

19

které je nahoře zcela nahé a dole je ovinuto do bílé roušky. Jeho malé ručičky svírají jablko. Tvář Panny je zcela krásná a blažená, stejně jako obličej dítěte – malého Ježíška – je trochu brunet; Tělo Panny je zdobeno zlatým pláštěm. V jeho přední části, již nazýváme podšívku, je modré barvy. Žlutá a vybledlá sukně požehnané Panny sahá až k jejím chodidlům, které zakrývá. Kolem těla je opásaná páskem a celá levá noha vystupuje dopředu. Pravá noha, ale jen z poloviny, je zakryta červenou botou.³³¹ Svatý obrázek stojí na okrouhlém podstavci – pařezu, který je vyřezán do cylindrické polohy, potaženém zelenou a červenou barvou. A to je o vlastnosti svatého obrázku, jejím tvaru a podobě.

Vysoce ctěný Christian Augustin Pfaltz, doktor bohosloví, někdejší děkan a venkovský vikář ve Frýdlantu,

³³⁰ V 18. století bylo více druhů měření a rozdílné označení tzv „lokte“, více viz Gustav HOFFMANN, *Metrologická příručka pro Čechy, Moravu a Slezsko do zavedení metrické soustavy*, Plzeň – Sušice 1984, s. 71.

³³¹ Pod šaty je vidět kousek červené boty.

20

farář kostela v Hejnicích, nechal tento obraz Marie v Hejnicích vyrýt z nejponíženější lásky, aby tím rozšířil úctu vůči Panně Marii.³³²

Právě tak nechal do mědi onen milostivý obraz vyrýt v Bohu odpočívající Jeho Excellence fundátor – zakladatel.³³³ Dále pak Bohem vážený opomněný pan Joann Georgius Reisner, vikář Forenaus, děkan frýdlantský, roku 1691. Také tehdy, kdy byl kostel hejnický předán Řádu Svatého Františka v České provincii, byl vryt obraz ve velkém oblouku a také na malém listu, na jehož druhé straně se nacházelo stručné shrnutí původu mariánského obrazu, a to včetně modlitby k Panně Marii Matce boží. To se po všechen čas v boží církvi stalo obvyklým zvykem, který je neustále používán svatými otci³³⁴ a církevními učiteli (kteří výborně rozuměli Svatému písmu). Tak bylo vyučováno, že se Marii

21

a svaté má uctívat. Jak bylo posilováno očividným zázrakem a je vhodné Marii, stejně jako jiné svaté ve vši nouzi a jiném nebezpečí, vyvolávat.

V roce plném milosti narození Krista 787, zaslechl císař Leo, zapřisáhlý nepřítel obrazu, srozuměn, že Písmo o božských zázracích, sepsané prý Janem Damascenským, nemůže být poškozeno. V úkladu a falešnosti císař nechal zhotovit dopis a to tak, že byla zcela napodobena Janova ruka i s Janovým podpisem. Potom byl dopis císaře Lea (patrně falešný) předán knížeti Saraceovi,

22

kteří si díky tomuto falešnému dopisu poslal pro Jana a ukázal mu jej. Zeptal se také, jestli se přiznává, že písmo na papíře je jeho. Avšak to, co bylo uvedeno uvnitř dopisu, na to

³³² Jan Kryštof SMÍŠEK, *Eigentliche abbildnüs Mariae zu Heündorff*, 1659, fotokopie této mědirytiny je uložena v NA Praha, fond Řád františkánů, karton č. 130; viz Přílohy.

³³³ Myšleno František Ferdinand z Gallasu.

³³⁴ Papeži.

nepomyslel. Císař věřil více Leovi než Janovi, a proto nechal Janovi useknout ruku. Na to se Jan vydal domů do své modlitební komůrky.

Jan se vrhl na zem a s plnou důvěrou v této své nejzazší nouzi chtěl u Panny Marie najít pomoc, což se také stalo. Poté, co se Johan silně modlil, nechal svou uťatou paži přiložit k odseknuté ruce, a ta mu do hodiny přirostla, jako by nikdy nebyla odseknuta. Poté modlí se

23

Jan řekl: „O, blažená Panno, pohleď svými milosrdnými očima na mou bídu. Musel jsem zápasit se všemi kacíři, proto mi budeš umět získat čest, a tak mi prosím uzdrav uťatou ruku.“ A pak hledě, ejhle, jakmile Jan usnul, po svém probuzení byl zcela uzdravený. Kolem ruky to měl krvavě červené jako znamení v místě, kde mu ruka přirostla. Když se to doslechl kníže, tak ho chtěl opět posadit do jeho původního čestného úřadu. Jan ale svůj odchod prodlužoval. Všechn svůj majetek, který měl, rozdál mezi chudé a odjel do Jerusalema. Poté poznal opuštěné místo v Sýrii, kde se usadil a vedl osamělý život v klášteře.

24

To tedy doznává Jan Patriarcha v Jeruzalémě v Životě sv. Jana Damascenského roku 787.

Pokud se týká otců ve shromáždění uctívaných, tak uctívají obraz, ale ne ve smyslu Cultu latríe, tj. božskou ctí patřící samotnému Bohu. Ale jak veřejně vyznal sv. Jan Damascéjský ve svých spisech, tak mezi kacíře počítá ty, kteří ve svých spisech o obrazu píší jako o Cultus Latríe, tj. božská čest, kterou nazývají Christiano-Catagoras. Jinými slovy obžaloba katolických křesťanů v té příčině, že častěji kvůli špatnému soudu uctívají pohanské bůžky, anebo uctívají obrazy jako Bohy, jak také dodnes předhazují kacířští luteráni a kalvinisté, což je všechno špatné a zlé.

25

Uctívání oněch svatých obrazů není žádným katolickým vynálezem, jak chybně vykládají luteráni a kalvinisté. To vše je nad slunce jasnější. Zde se to už několik staletí potvrzuje, jak říká již VII. ekumenický koncil, který se konal v Nice v Byzanci roku 787. Účastnil se též papežský nuncius kněz opat Petr, patriarcha Tarasius z Konstantinopole

s 350 biskupy a opaty, císař Konstantin a Irenes. Kde 10. října 787 v 7. sezení se rozhodlo ohledně uctívání svatých obrazů: Pilně prohlašujeme, že zajisté stejně jako sochy nebo obrazy uctívají vhodně bohy a spasitelný kříž, tedy také je možné uctívat ctihodný obraz také našeho pána Ježíše Krista,

26

jeho neoslavitelné Matky Bohorodičky Marie, stejně jako jiných bohů. O to častěji se na ně obrácíme, o to častěji plane božská láska a plnost ctí božkosti a jejich následování. Obrazům se dá prokazovat čest, ale ne se k nim modlit podle Cultu Latrie, co je podle víry. Čest prokazovaná obrazu činí to, co obraz představuje. Následujeme apoštola Pavla, který mezi apoštoly hovořil o svatém evangeliu a svaté svátosti obrazů, protože obdržíme to, co jsme očekávali. Ovšem jinak učí a něco jiného chtějí vzíti v potaz mýlící se kacíři, kteří tedy učení svaté církve kazí a vymýšlejí si nějaké novinky a to, co si myslí jiní, že by z těchto spisů vyčetli.

27

Když jsou dosazeni biskupové nebo kazatelé, a mniši nebo laici mají být okradeni o zpověď; Tak tedy zní nefalšovaný text uvedeného koncilu.

III. Kapitola

Hejnický kostel – popis.

Na vody bohaté řeky a potůčky nám připomínají bohoslužbu, neboť mají své prameny stejně jako krajina, kde se kostel nachází. Potoky a řeky měly stejné množství vody jako víra, různé přítoky a různou zbožnost. A ty řeky stejně tak zásobí jiné stejné řeky, Odru nebo Labe, které tady mají své počátky. Labe má též svůj původ v horách, v Krkonoších,

28

na horách, které jsou pokryty sněhem. Tam se míchají jiné řeky, které jsou na sjízdné lodí.

Právě v této podobě se rozšiřovala hejnická zbožnost k nejblaženější Matce Boží, neboť na počátku byla úcta velmi malá, jen rozšířená v okolí Hejnic, kde byly dřevěné kaple a jen místní milovní Panny Marie, a proto se zdejší vrchnosti rozhodli postavit kapli. Brzy se stávala v zemi známou Milost Boží, kterou poctil Hejnice, když sem seslal Matku Boží. Začaly se sem ubírat houfy lidí stejně jako houfy vod, které se shromáždily do povodní. Bylo tedy nutné kapli rozšířit. Původní stěny byly zbořeny a ty v nové kapli sestávaly již ze zděných částí. Tak se ještě víc rozšířila zbožnost a byl rozšířen kostel, aby mohl pohodlněji sloužit a být používán.

29

1722 byl napotřetí kostel rozšířen.³³⁵ Tak byl učiněn počátek zvláštního trůnu³³⁶ v Hejnicích. Položení základního kamene se konalo 4. května 1772 a výstavba započala 28. května.

Základní kámen byl položen na Svátek narození Svaté Panny Marie. [1722]³³⁷

30

Ted' Její excelenci paní Johanně Emerencianě Ludmile, ovdovělé hraběnce Gallasové, rozené hraběnce z Gaschinu a Rosenbergu, baronce z Lucera, díky níž byl založen hejnický františkánský klášter a jejíž rukou byl položen základní kámen. Byli u toho významní hosté. Pan Emelianus Kotěrowský, opat benediktinského kláštera Svatého Jana pod Skalou a Svatého Kiliána z Wasserhofu, jímž jest slavnostně otevřen.

31

Už tehdy se k Marii mohly uskutečňovat přímlyvy jako kdysi v dobách šalamounových, které byly mířeny na Archu úmluvy údajně uložené na vrchu hory Sion: Učiň tedy Pane, Ó Bože, ke tvému klidu Archu a posilni ji a tak čiň i Panno Marie - povyš se ve své skromné kapli a nepatrném obydlí, kde jsi kdysi bydlela v prastaré lípě pod širým nebem v divočině, jako by to byl ten žalář a odpůrce víry naší úporné, kteří byli

³³⁵ Pozn.: Poprvé byl kostel rozšířen v gotice, 1680 podruhé a výstavbou barokního kostela roku 1722 byl položen základ ke třetímu rozšíření.

³³⁶ Pozn.: Trůnem myšlen kostel.

³³⁷ Latinský chronogram: LAPIS FVNDAMENTALIS/POSITVS IN FESTO SACRAE/VIRGINIS NATAE. [1722].

skrze ni mnoho let opuštění. Nyní je příhodný čas, abys přišla, Panno Marie, ve své svaté vyobrazení. A stála výše nad Hejnicemi;

32

Jak říká evangelista Lukáš, Kniha 14, Verš 10: Jsi-li pozván, jdi a posad' se na poslední místo; potom přijde ten, který Tě pozval, a řekne ti: ‚Příteli, pojd' dopředu!‘ Pak budeš mít čest přede všemi hosty; A také dle Ester, Kniha 6, Verš 9: Tak se jedná s mužem, kterého chce král poctít. Tedy trpělivý čtenáři! (Tak se stalo roku 1722) Zázračná socho ve skvělém Svátku narození Panny Marie! S velkou slávou také v přítomnosti vysoké šlechty a mnohého lidu za troubení trubek a za znění salvy z děl nejvýše byl radostně položen základní kámen. Dále přišlo množství lidu se podívat ke tvému vznešenému trůnu [pozn.: myšlen kostel], na němž zcela jistě sedíš a odpočíváš a lidé zde mohou najít svoji jistotu a klid.

33

Trůn milosti³³⁸ byl zbudován od oněch měst v Lužici, která nebyla katolická, z darů (ex voto). Tato města znázorňují štítky s erby, které jsou ještě dnes vidět za svatým obrázkem/soškou, a které poukazují na to, že peněžní dary byly dány městy Budyšín, Žitava, Zhořelec, Lubáň a Lubij. Chybí zde Kamenec; přesto, že zmíněná města nebyla katolická, nechala vybudovat z úcty k Panně Marii Svatý oltář. K tomu patří i některé ozdoby³³⁹, které zdobily milostivy obraz ve větších svátcích. Do ozdob je oblečena a stojí v nich.

³³⁸ Pozn.: Svatý oltář.

³³⁹ Pozn.: Ozdoby jsou myšleny jako drobné ošacení přímo na sošku Mater Formosy, do kterých je oblékána ve významnější svátky a události.

IV. Kapitola

O stromu lipovém, na něhož byl postaven svatý obrázek.

Co se týká stromů lipových v Hejnicích, byly tenkrát tři, z nichž dva musely být na konci května roku 1722 srazeny, aby uvolnily prostor pro stavbu nového Božího Domu (z těch tří svými větvemi obraz a milostivý kostel pokrývaly a chránily před bouřlivými větry po asi 100 let). Třetí, nesražený prostřední strom, který poskytoval přístřeší svatému obrázku, musel stát v Hejnicích už v roce 1211 a v jeho kmeni stál svatý obrázek.

Podle nápisu na klenbě starý kostel (neboli kaple) byl vystavěn později.³⁴⁰

Důležité je vědět, že nynější obraz stojí na tomtéž místě, kde před časy stál prostřední strom lipový, kde ona řečená nemocná sedláková žena obdržela milost a zdraví.

K tomuto milostivému místu a stromu lipovému v Hejnicích přicházejí ve velkém počtu trpící z různých stran - jsou tu lidé, co potřebují pomoc a dobře vědí, že stejně jako ve stínu apoštolů, totiž Petra a [věří v] jeho zázračnou sílu a schopnosti. (Takže i na ulice vynášeli nemocné, kladli na lože a na nosidla, aby když šel Petr aslepoň jeho stín některé zastínil z nich. Skutky apoštolů, Kniha 5, Verš 15. I ti nemocní jsou přinášeni a pokládáni na postýlku a žebrácké lože,

stejně jako když přicházel Petr). A též milostivý mariánský stín je překrývá a tak jsou osvobozováni od svých nemocí.³⁴¹ Jak se může říci rozumně podle toho, co říká Ecclesiarius ve 24. Kapitole: Rozprostřel jsem své větve a moje větve jsou větvemi srdečnými a milostivými.

³⁴⁰ Touto informací Oppitz potvrzuje stáří Svaté lípy, do níž chudý hospodář postavil sošku Mater Formosy. Snaží se tak poukázat na svátost místa. I když v Hejnicích tou dobou nebylo žádné osídlení, stála zde již lípa, která je nezbytnou součástí hejnického zázraku. Nesporný je pak fakt, že starobylost podporuje úctu k místu a sílu křesťanské víry. Čím starobylější, tím úctyhodnější. Strom zde měl tedy stát ještě před zbudováním staré kaple, která byla dle letopočtu na klenbě údajně postavena roku 1252. Aby byl Svatý obrázek a kaple, později kostel, chráněny před nepřízní počasí, přibýly další dvě lípy.

³⁴¹ Svatý Petr zakrýval lidi svým stínem a tím je uzdravoval. Stejně tak léčivé schopnosti má i vrhající stín posvátné lípy Panny Marie.

Znalci přírody, stejně jako zkušenost sama osvědčují, že lipový strom má na rozdíl od jiných své větve [paže] a větvičky, které dávají silnou ochranu a rozkládají se do obdivuhodné šíře, čímž poskytují příjemný stín a padající déšť zachycují tak, že příchozí chrání před zmoknutím. Ó zázračná Marie, protože Tvůj nejdražší milostivý obraz, tedy socha v Hejnicích, byla posazena na lipový strom

37

bezpochyby z žádné jiné příčiny, protože jsi tady mezi všemi, nabídla jsi jim ochranu, vzalas je k sobě s rozepjatými křídly zbožnosti a lásky.³⁴² Srovnání s učitelem Bonaventurou a jeho spisem Žaltářem panenským: Ve stínu Tvých křídel, velká Paní Ochraná, chci spočinout a chci tam najít tvé ochlazení.

Co píše Plinius o javoru v Knize 12, Kapitole 1, se může také stáhnout na strom lipový. Žádnou větší slávu nemá tento strom, než že odkloní slunce v létě a v zimě pustí,³⁴³ tak je strom lipový ozdobou.

38

Proti horku a chladnu jsou lípy vysazeny.³⁴⁴

Právě tato vlastnost je k vidění v mariánském lipovém stromu v Hejnicích. Ó Marie, jsi lípou plnou ochrany, která odvádí horko, zapáleného Boha na nás [láskou], ale současně nás přibližuješ k prosté zimě smrti do slávy plného stínu nejblaženějšího spatření pohledu nás, Evinych dětí.³⁴⁵ Nás chráníš milostivě a udržuješ nás v útěše. Jak říká blažený Amadeus v 8. Homiliári: O chválách Panně nejskvostnější, nejblaženější Panno – tvoje kořeny

³⁴² Panna Marie je zde přirovnávána k posvátné lípě.

³⁴³ Myšleno opadá, nemá listí.

³⁴⁴ Neboť větve všechno odráží.

³⁴⁵ Oppitz zde proti sobě staví Pannu Marii a hříšnou Evu. My jsme děti Eviny, děti prvního hříchu a Marie nás chrání před zlem světa a před hněvem božím.

vyrůstají a zázračně se rozšiřují stejně jako větve až na konec světa. My jsme na tom světě jako rozeseté děti Adamovy a ty nás chráníš před bouřlivým božím hněvem a trestem, a odvádíš nás do příjemného stínu.³⁴⁶

S podivem čteme, že král Xerxes se do jednoho stromu v Lídii kvůli neuvěřitelné velikosti toho stromu a jeho stínu sám uchýlil i s vojskem, kde se zdržoval celý den. Strom ho chránil, proto ho ověsil drahými řetězy, náramky, náhrdelníky apod. Sám se zdá v Hejnicích od mariánských ctitelů, jichž je nespočítatelné množství, kteří ji uctívají a kteří se shromažďují a utíkají k lípě, stejně jako ono vojsko ke stromu. Tak ta stráž je tam postavena skrz celý den a poskytuje jim ochranu. Marie je tak chválena a uctívána jemně znějícími hlasy a chvalo zpěvy.

Velké a dobrotivé skutky jsou přijímány od nejblaženější Panny a obdivuhodné Matky Marie tisíckrát. Mohou je rozeznat od věčnosti a svět si je může představit, protože v této mariánské lípě jsou učiněny přísliby a na znamení učiněné milosti jsou tam navěšena ex vota.³⁴⁷

Pod ochranný stín tohoto mariánského stromu se ovšem uchylují nemocní a zdravotně trpící, ale také mnoho tisíc hříšných dětí Adamových, kteří chtějí dosáhnout milosti a slitování. Tito mariánští klienti, pak následují po našich prvních rodičích,³⁴⁸ jak můžeme číst v knize Genesis: kteří jedli pod zakázaným stromem, aby získali moudrost pod trestem Božího hněvu jako Lucifer pod pekelným zázemím a byli věčným trestem obmotáni – tím jim otevřeli oči pod stromem, který dával pod svými větvemi stín a nejjistější svobodu.

³⁴⁶ Panna Marie neustále pomáhá hříšníkům, dává jim strom, který je chrání před vedrem a před chladem smrti. Je ochránitelka, přímělkyně u Krista a chrání věřící před Bohem. Sama zná lidskou bídu a utrpení, z toho důvodu byla na Nebe-vzatá, ale není Bůh.

³⁴⁷ „ex vota“ – Velikost milosti Panny Marie se odráží v množství Ex vot, tedy votivních darů. Ti, co přišli žádat o pomoc Pannu Marii, museli učinit slib, že věnují této světicí nějakou oběť, věc = vota (často se jednalo o plíšky ze zlata, stříbra, nebo o jiný zlatý kov). Ti, kdož se uzdravili, přišli a přinesli dar, který se pak věšel, tloukl na zeď, dveře apod. Xerxes byl pohan, obdařil mnohými dary strom, který jej a jeho armádu ochránil. Křesťani obdařují přímo svého svatého, v našem případě Pannu Marii – ona je celý život spasitelkou a ochránitelkou, ona zaručí aspoň přímělvu u Boha nebo vykoná zázrak.

³⁴⁸ Dle církevní terminologie jsou našimi prvními rodiči Adam a Eva.

41

Adam a jeho žena se skryli před tváří Boží ve středu Ráje pod stromem. Jak říká Origenes, naši první rodiče se společně pod tímto stromem oddali hříchu a tím se zbavili jisté svobody. Útěk hříšníků pod strom je následovnictví Adamových dětí, protože se ukrývají do Hejnic pod mariánský strom. Pak je, jak říká Bonaventura, Panna Marie nejjistější místo záchranu všech trpících,

42

jak se může potvrdit tímto elogiem nebo přípisem:

Ochrana a jistota se vždycky najde u Marie.³⁴⁹

V. Kapitola

O tom, že Bůh se stará o svoje nejdražší, svoji Matku i jiné svaté, kteří do toho Božího Domu v Hejnicích přinášejí materiální obětiny.³⁵⁰

Ozdoba Božího Domu spočívá a sestává z mnohočetných církevních ornátů, ozdob oltářů, ze stříbra, zlata, svátostí a klenotů, které byly darovány

43

bohamilujícími křesťany a také císaři, králi, k ozdobě Božího Domu dobrovolně a nejvyššímu Bohu velmi bohatě. Mezi jinými vypráví [kardinál] Baronius, 3. svazek Církevní historie, o horlivém císaři Konstantinovi a zbožné Heleně, která k ozdobě Božího Domu prokazovala celému světu svojí zbožnost tak, že vystavený Boží Dům svatého Petra v Římě byl poctěn vyobrazením spasitele ze 120 pfund³⁵¹ stříbra a také jinými ozdobami ze zlata a stříbra, které ho zdobily. Baronius říká, že Šalamounův chrám byl cennostmi překonán, protože v chrámu Svatého Petra je neocenitelné množství zlata a stříbra. Pozoruhodné je slyšet, jaké náklady vydal král Šalamoun na ozdobu chrámu, píše o tom [historik] Josef Flavius, kniha 8, Starožitnosti,

³⁴⁹ Hříšník se vrací znovu pod strom a v naději, že jeho budoucnost dopadne lépe. Žena, která svedla muže k hříchu, mu má nyní od hříchu pomoci.

³⁵⁰ Ofěry.

³⁵¹ Stará německá jednotka; 1 pfund = 0,5 kilogramu.

Kapitola 2: Podle Flavia nechal v chrámu postavit zcela zlatý stůl a svíce, tam obětoval oběti ze stovek tisíců zlata a kadidel (vykuřovadla) z cenných materiálů, a sice z 20 000 zlata a 50 000 stříbra.³⁵²

Hadrián, římský papež,³⁵³ jako svůj dar nechal ve Svatopetrském chrámu v Římě pověsit stříbrný lustr ve tvaru kříže, na nějž bylo možno ukotvit 1 370 svíců. Po třikrát v roce měly být tyto svíce zapalovány na Den Kristových svátků, na Svátek apoštola Petra a Pavla a při volbě římského papeže; Ačkoli Bůh není pro sebe přebytečně bohatý a není na statky žádoucí, jak říká David v Žalmu 15: Privil pán, Ty jsi můj Bůh, a to co je dobré říkáš Ty; Přesto se Božskému majestátu líbí, když my vyznávající naše viny,

ale z jeho bohatě štědré ruky přijímáme, tak mu zpětně něco obětujeme. On sám ale připomíná dle Exodu 2: Nemáš se před mou tváří objevovat prázdný bez daru.

Naproti tomu Dům Boží v Hejnicích, jelikož je zde málo katolíků, kteří by přicházeli z Lužice, stejně jako ze Slezska, a ostatních míst kvůli chudobě v Hejnicích, krácejí před nás františkány toho roku 1731, spatřiti mohli. Nikde jinde takový církevní poklad plný zlata, stříbra a drahých kamenů jako v Hejnicích není.³⁵⁴

To, co je tu obětováno nejčastěji a dobrovolně, je láska chudých obětovavších, kteří přijímají Boha jako naši nejdražší Pannu Marii, a to je to cenné zlato jejich víry.³⁵⁵

³⁵² Autor neuvádí měrnou jednotku.

³⁵³ Oppitz nepíše, o kterého papeže Hadriána se v jeho textu jednalo.

³⁵⁴ Oppitz přiznává bohatství, které z hejnického pokladu pramení, ačkoli vzápětí píše o chudobě a skromnosti poutního místa.

³⁵⁵ Jedná se o silný odraz františkánského vnímání. Tento řád je chudý podle regulí i podle skutečnosti, čímž se vymezuje i oproti jiným bohatým církevním řádům. Františkánům nesejde na tom, aby vlastnili drahé kovy, ale usilují o lásku Panny Marie. Na druhou stranu se tento text tváří lehce ironicky, kdy Oppitz vyzývá věřící, aby přece jen drobnou cennost přinesli. Konstatuje, že lidé v Hejnicích jsou chudí, což dává malou regionální a náboženskou sondu pro současné badatele. Stejně tak důležitá je informace o malém počtu katolíků ve Slezsku (zde se katolíci vyskytují pouze na pár panství) a Lužici (kolem 2 klášterů); Zajímavostí zůstává, proč páter nemluví o Čechách a o lidech, kteří odtud do Hejnic přichází. Stejně tak prozatím neotevřel pravdu o chrámovém pokladu, který se vedl od roku 1692 a byl plný darů od lidí, kteří sem přinášeli peníze za svá uzdravení.

46

Zbožní poutníci, kteří podle tří mudrců z východu³⁵⁶ obětovali Bohu a Marii zlato, kadidlo a myrhu. Tyto věci se pak nejvíce získají v Arábii, ale v Hejnicích se nejčastěji obětuje vosk, stejně jako svíce ulité z vosku svatého. V Království českém je jich mnoho, protože a právě zapalováním svící dávají mariánští najevo lásku k Panně Marii. Navíc vosk je také vlastně z hmyzu ctnostného³⁵⁷ a z nejkrásnějších květin, s nimiž se dobře dají srovnat nejsvětější ctnosti Panny Marie. Tím si chtějí mariánští klienti říct o požehnání a uctívat svátost Panny Marie stejně jako andělskou čistotu nad vším a o všem.

Co se týká voskových obětí tady v Hejnicích, jedná se často o předměty věnované v průběhu celého roku k potřebám provozu kostela. To vše dostáváme, protože zbožní poutníci a milovníci mariánští zde žádají a obdrží zdraví.

47

A aby vyjádřili vděčnost, obětují světlo ze svící, nějaké kříže nebo groše. Tím následují onu ženu z evangelia, která chrámu obětovala jen pár haléřů. Z věčné pravdy jejich úst prýštilo, že by ráda dala více, než všichni ostatní, protože je to učiněno z dobré a spravedlivé myšlenky vůči Bohu.

Od doby, kdy sem přišli františkáni, přichází ex vota a dary z různých zemí, částečně zlaté, částečně stříbrné a z částečně zlatého kamení, které jsou dávány hejnickému mariánskému obrazu, čímž je uctíván. Beze vší pochybnosti je, že před mnoha časy tu, v Hejnicích u našeho milostivého obrazu, všude svítala samospasitelná katolická víra, kde zářily krásné dary a vota, stejně jako bylo zvykem u oněch milostivých obrazů.

48

Jenže mnohé se ztratily při nejnebezpečnějších válečných tažení.³⁵⁸ Podle spolehlivých dokumentů a psaných materiálů – co nesebrala válka, to sebrali bezbožní nenechaví kacíři, kteří pocházejí nejvíce od luteránů.

³⁵⁶ Myšleni Tři králové.

³⁵⁷ Tj. „včel“.

³⁵⁸ Třicetiletá válka.

VI. Kapitola

O hejnickém klášteře na panství frýdlantském položeném.

Kláštéry jsou společenství vyvolených a k věčnému životu předurčených. Kláštéry jsou nepřemožitelnou pevností

49

proti trojímu nepříteli: tělu,³⁵⁹ světu³⁶⁰ a ďáblu. Kláštéry jsou uzavřené Ráje, v nichž kvetou lilie ctností. Jsou to slunečnice poslušnosti, hyacinty dobrovolné chudoby, růže trpělivosti, fialky skromnosti – pokory, které kolem sebe daleko široko šíří všechny své vůně. Kláštéry mají svůj původ od Krista a jeho mladších následovníků zakládající kostely. Toto víme od svatého Dionysia, který upomíná ve své knize „O posloupnosti církevní“ na ony mnichy, kteří už za dob svatých apoštolů vytvořili první kostel a zasvětili jej mnichovi a vysoce váženému svatému Dionysovi. Tehdy bylo velké množství mnichů a on byl jeden z těch nejzbožnějších. V roce 261 mu byly svěřeny klíče svatého Petra; potom mnoho mnichů dosedlo na římský stolec Petrův.³⁶¹ V církevní historii je také zmiňováno, že v době císaře Konstantina Velikého

50

v Sýrii a Egyptě žil velký počet mnichů. Oceňovaný spisovatel Laurentius Beierling říká, že už v době života svatých apoštolů byly kláštéry.³⁶² Potom svatý Marek evangelista nechal vytvořit v Alexandrii, kde byl biskupem, krásné kolegie³⁶³ a nástupci svatých apoštolů učinili totéž na různých jiných místech; Jak tehdy bylo zvykem z popisu ceremonií, zvyků, řádů osobních a místních vysvěcení; z toho všeho vyplývá, co tehdy

³⁵⁹ Maso; Hříšné tělo.

³⁶⁰ Svádí k hříchu.

³⁶¹ Stejně jako Dionisius, tak i jeho následovníci se stali římskými biskupy.

³⁶² V Evropě začaly vznikat kláštéry na přelomu 5. a 6. století, je možné, že pater Oppitz si tuto skutečnost spletl s prvním objevováním mnišství na Blízkém východě ve 3. století. V opačném případě je častým jevem nepřesná datace či fiktivnost informací za účelem podpoření významu a starobylosti církve.

³⁶³ Kolegia = Koleje pro druhy, fádové domy s ubytováním.

bylo běžné. Svatý Dionysius Philo Judaeus, Eusebius, Ruffinus a Johann Cassianus to též dostatečně dosvědčují ve spisech, které po sobě zanechali.³⁶⁴

V budoucích letech císaři, králové a knížata ze své nejpřednější péče³⁶⁵ zakládali a nechávali zřizovat kláštery, v nichž museli být králové a království horliví, a museli tam být vedeny vroucí modlitby. Ty musely

51

být vykonávány od lidí, které Bůh povolal v obecní spáse putování do poutního místa. Karel, řečený Veliký, jak píše Muccius v Knize 8: Karel Veliký vystavěl mnoho klášterů a zaopatřil je finančně. Jím založené kláštery nesou písmena ABC a každý takový Karlem vystavěný kostel byl osazen zlatými písmeny váhy 100 pfundů zlatých turónů.

Už před časy žilo velké množství řádových duchovních nebo mnichů, neboť o tom píše svatý Bernard z Claravalensische. Tento muž v prvních letech rozšířil svůj svatý řád a v něm bylo uvedeno 160 duchovních otců.

Trithemius vypráví také, že v době papeže Jana XXII. bylo počítáno 5 559 lidí, kteří byli z řádu svatého Benedikta vtěleni do počtu svatých.

Neméně veselé a ctihodné v římské církvi je, co sám řekl Sabellius Eneud. v Knize 6, Memorábilí, že když chtěl páter ministr generál

52

bosých františkánů římský papež Pius II. vést válku proti Turkům,³⁶⁶ františkánský řád mu slíbil 30 000 mužů z řádu a také měl na všech místech zřídit božský úřad, viz Laurentius Beierling V. Monachus.

A nehledě na předchozí nešťastná staletí se společně zcela d'ábelsky spojili kacíři,³⁶⁷ kteří se spikli proti duchovním a mnichům. Nebrajíc ohled na předchozí rozhádaná staletí se zde kacíři společně spikli proti duchovním a mnichům. Mniši trpěli kvůli tomu, že byli utlačováni sroceným davem. Kacíři byli plni nenávisti, kterou proti nim koncipovali, a oni tak byli nuceni dávat po celém světě [pro obě pohlaví]

³⁶⁴ V této první části obecně popisuje život a vývoj klášterů.

³⁶⁵ Jedná se o finanční podporu.

³⁶⁶ V 15. století.

³⁶⁷ Myšleno nekatolíci.

pozor na všechnu čest, bohatství, dobrodiní, rady a na všechno, co Bůh seslal na světský nátisk a čistotu srdce, modlíce se za čistotu duší a za hříšníky světa. Současně v duchovních rádech měli zůstat pouze stálí a neměli by propadnout kacírům, protože museli udržovat sama božská přikázání, která je pro bezbožníky těžké pěstovat, a evangelické rady, které Kristus dal tolika tisícům řádových bratří.

Co se týká nejdražšího Českého království, a sice samotné větší a vzdálené záležitosti husitského povstání,³⁶⁸ náš františkánský klášter je tvořen z mnoha duchovních řádů, z nichž v české františkánské provincii je 30 františkánů a 2 klarisky. Mluvíme také o našem hejnickém klášteře roku 1692,

který byl založen blahorodým a urozeným panem panem Matyášem,³⁶⁹ Svaté říše římské pana z Gallasu, a postaven ke cti Boží a nejblaženější Bohorodičky Marie. Jsou zde serafinisté otcové františkáni a otcové svatého Antonia z Padovy. Na počátku roku 1691 sem bylo uvedeno sedm bratří, potom byl za pět let postaven klášter. Během té doby František Gallas blaženě zemřel v Praze 1698 a jeho zesnulé tělo bylo z Prahy převezeno do Hejnic a v našem tamním kostele blahoslavené Panny Marie pohřbeno v hrobce pod oltářem, kterou nechal zřídit pro sebe a celou rodinu. Dej mu Bůh klidný odpočinek. Nyní žije v hejnickém klášteře dvacet osm duchovních františkánů, bratří z české provincie svatého Václava, kteří se nazývají neformovaní a³⁷⁰

svůj pobyt mají zaručen ročním pravidelným příjmem ze svatých almužen, které dobrosrdečně daroval (titulovaný) fundátor zakladatel z frýdlantského zámku,³⁷¹ tak také z jiných svatých almužen, které dávají zbožní křesťané. Ty Bůh bohatě obdaří.

³⁶⁸ Oppitz husitům přiřadil předcházející text o herezi.

³⁶⁹ Myšlen František Ferdinand z Gallasu.

³⁷⁰ Františkáni se dělili na dvě části, a to podle druhu přísnosti řádu. Více viz studie Josefa Svátka *Bohemia Franciscana*, 1970.

³⁷¹ Opět myšlen František Ferdinand z Gallasu.

VII. Kapitola

Jak Bůh potrestal ty, co odnesli milostivý obraz z Hejnic.

Jak vítězná spásu přinášející milostiplná je nejvyšší duše a těla uspokojení pobožností a

56

dětským utíkaním se k milosti plné královně nebes Marii, jejíž ocenění a vysokost svítí do nebes. Toto se dozvídáme denně, každou hodinu, ano, každým okamžikem. Dozvídají se to všichni milovníci a milovnice Panny Marie, kteří ji vzývají, Pannu Marii Matku milosrdenství. Vnímají ji jako zcela jasné čisté křišťálové zrcadlo, což je všemohoucí Boží moc a působnost ve všech tisících velkomocných milostech a darech při tolika zázračných a milostivých mariánských sochách a milostivých obrazech.³⁷² Skrze Marii a skrze krk církve, jak ji nazývají svatí otcové, ji vidíme vystupující nad hlavou Krista.³⁷³ Zázračný hejnický milostivý obraz sami mariánští ctitelé až s dětskou pokorou a milostivou horlivostí předvádějí.³⁷⁴ I před sto lety se také nespočetné davy

57

ukazovaly, jak je prokázáno v 1. Kapitole. Toto velké ocenění podle možností nebylo prokázáno Bellonou a kacíři, všechny věrné informace zničila válka, krádeže nebo je pohltit vulkán (z období, kdy tu byli kacíři).

Nyní je ještě možné dokázat, jak přísná je Boží spravedlnost, jedna z těch luterských stavovských osob [šlechtičen], která odňala hejnický milostivý obraz, tím ho znesvětila a znectila, tak za to byla také potrestána.

Zonaras v *Annal. Constant.* píše: Bezbožný císař Copronymus si vzal císařskou cennou zlatou korunu z hlavy sochy Panny Marie (kterou posadil císař Mauricius v kostele sv. Sofie) a sám si ji psadil na svoji bezbožnou hlavu. Brzy následoval Boží trest,

³⁷² Zde již autor rozlišuje obraz a sochu. Úmyslně odlišuje termín sochy i obrazu ve smyslu umění. V Hejnicích se nachází především soška, tj. odražená skutečnost a fyzická podstata.

³⁷³ Tzn. hlava je Bůh, Panna Marie je krkem.

³⁷⁴ Tj. cvičení zbožnosti a zvláštní úcty.

takže Carfunkl, který byl v mariánské koruně, se mu dostal na hlavu a císař umřel náhlou a bídnou smrtí.

Signonius v Knize 3 spravuje, že roku 1355 v Bonnonie ve Welchslandu byl hráč, který před Mariiným obrazem vše prohrál a tak Matku boží pošpinil. Proto přišel trest, kdy mu vypadlo oko z hlavy ven, spadlo na zem a on nešťastně upustil svého ducha.

Jiný bezbožný kacír Nestorius se vysmíval Marii Matce Boží. Marie je dle něj pouze čistý člověk, který porodil Krista a za to byl Bohem potrestán tak, že mu jeho drzý jazyk zaživa sežrali červi.

Arius, děsivý arcikacír, byl podobný zesměšňovač Bohorodičky a tomu se poškodily vnitřnosti a tím bídně zemřel.

Kalvín je hlavou satanovou.

Rogierius Hovedenius zaznamenává, že v roce 1198 v Itálii u Janova, v jednom městě byl člověk posedlý d'áblem, měšťan, a zbožný cisterciácký opat z Lucci 3 dny s řádovými bratry, kteří se dotazovali satana, proč město tak tvrdě trestá a on, zlý duch, jim na to se strašlivým řevem odpověděl: Musím donutit vyznat pravdu. My jsme onou legií 6666, která byla vyhnána Kristem a vržena prasatům do moře. A nyní je našim úkolem Mariiny zesměšňovatele trestat a posednout je a popouzet je ještě k většímu zesměšňování. Protože patří tohle město zesměšňovatelům Mariiným, takže ji málo slouží, a musíme na Boží příkaz je posednout a trestat.

Ctnostný pan Friderixus Dörffel z Falknova v Čechách z farnosti

uvádí tentýž příklad, kde se jednalo o stejný obraz Panny Marie ve Chlumu, Kniha 2, Kapitola 8, z roku 1651 vypráví 4 děsivé příklady Boží spravedlnosti, která byla uplatněna na těch nepřátelích Mariiných, které potrestal na jejich světských statcích, na jejich dobrém jménu a také ztrátou jejich života.

Tentýž trest dostala ona zmíněná luterská stavovská osoba,³⁷⁵ jež chtěla umenšit a svou mocí zničit čest milostivé sochy Marie v Hejnicích, vytrhnout je z jejího trůnu

³⁷⁵ S největší pravděpodobností se jedná o Kateřinu z Redernu.

milosti a z jejího oltáře v kostele spolu se všemi drahocennými ozdobami a tehdejším kostelním pokladem a odvézt na frýdlantský³⁷⁶ zámek. Potom také v téže době nařídila odejmout 2 zvony hejnických kostelních věží,³⁷⁷

61

tohle uvádějí všechny církevní knihy.³⁷⁸ Ze starých knoflíků [makovic] kostelních věží nechali odejmout staré spisy, neboť neměly být ponechány žádné staré písemné dokumenty. Kromě toho měla být zkažena zbožnost vůči Marii Matce Boží, tj. zbožným lidem měla být ukončena možnost uctívat Pannu Marii. Tento čin upředla nepřítelkyně (jak je zvykem všech kacířů).³⁷⁹

Tak byl milostivý obraz mariánský celý měsíc ukryt ve vězení frýdlantského [libereckého] zámku.³⁸⁰ Nevím, v kterém koutě byl její obrázek zastrčen (nikdo to nemohl vědět). Teprve, když náhle vypukl požár a celý zámek během hodin padl obětí vulkánů.³⁸¹ Stalo se tak, protože Marie Matka Ježíšova se stala obětí, byla ji z Hejnic odňata čest a k tomu se musí poznamenat,

62

že ten dům v Žitavě, kde byl milostivý obraz koupen, byl v každé době ochráněn před ohněm, ačkoli město Žitava často vyhořelo.³⁸² Toto nečekané neštěstí tehdejší vrchnost silně vyděsilo a od hodiny ve vší tajnosti nařídila zase milostivý obraz odnést do Hejnic a postavit jej na velký oltář, z něhož byl vzat, ale oltářní křídla zůstala zavřena stejně jako

³⁷⁶ Chybná interpretace, soška měla být údajně odvezena na liberecký zámek, kde Kateřina z Redernu pobývala.

³⁷⁷ Oppitz mylně spojuje fakta i osoby. Kostelní zvony z Hejnic nechal odvézt Kateřiny manžel Melchior z Redernu.

³⁷⁸ Edmund Oppitz nejspíše pracoval s farními kronikami, ale žádná z nich se z protestanské doby nedochovala. Páter také uvádí veškeré informace až od třicetileté války. Z něj pak vychází autoři jako je Vrbčanský, Beckovský aj.

³⁷⁹ Odkazy v katolických textech využívají zástupného charakteru, který nevyvolává sílu daného jména. Proto se uvádí přezdívka ve snaze nevyvolávat vzpomínku na „nežádanou“ osobu. Např. Označení Satan se též v církvi neuvádí, ale je nahrazeno zastupujícím jménem.

³⁸⁰ Autor představuje nepřípustnou skutečnost, a to věznění Panny Marie.

³⁸¹ Dle Oppitzova textu vyhořel zámek Frýdlant, a k tomu od základu.

³⁸² Ochrana Matky Boží působí nejen v místě, kde se nachází, ale i kde vznikla – tj. zpětně ochraňuje něco, kde byla přítomna.

kostelní vrata, zamčena a zadělána závorou, aby nikdo nemohl pobožnost vykonávat dál. Mariánské zbožnosti v Hejnicích byl učiněn konec a hejnický obraz měl přijít v zapomnění.

Netrvalo dlouho a přišla Boží pomsta. Zmíněna vrchnost byla ovšem v několika letech ze všech svých panství vyhozena, kvůli uspořádané rebelii jejich syna³⁸³ na Bílé Hoře u Prahy proti císařskému veličenstvu Ferdinandu II., který ji ještě předtím poklad a ozdoby s velkými penězi vzal.³⁸⁴

63

Také panství Frýdlant propadlo královské pokladně, které od jeho Majestátu bylo knížeti Valdštejnovi nejmilostivěji propůjčeno [v léno]. Uteklá bývalá vrchnost odešla až do Slezska. Tam potom není jisté, jestli se musela živit a ukrývat v Polsku, kde po několik let musela žít namáhavý život s různými nemocemi [stále myšlen Kryštof] a konečně náhlou smrtí být stržena z tohoto světa. Bezpochyby to byl veliký trest na věčnosti, který se nedá odvrátit, protože zde na zemi mariánskou čest milostivého obrazu Marie Hejnické se takto pokoušeli ponížít a lacině se jí vysmát:

Naučte se, jak být spravedlivý, a ne pohrdat bohy.

³⁸³ Kryštof z Redernu.

³⁸⁴ Redernové přišli o celý majetek, neboť se syn Melchiora a Kateřiny z Redernu Kryštof účastnil rebelie proti císaři.

VIII. Kapitola

O úřadu svaté mše, a obzvláště jak je spravena v Hejnicích.³⁸⁵

Tak velká a ušlechtilá je síla Božského Majestátu, když na počátku stvoření světa nařídil, aby mu byly obětovány různé oběti, což bylo nejvyšším znamením jeho neomezené moci.

Boží mysl je rovna přírodnímu zákonu, s nímž může nakládat dle svého uvážení. Záležitosti, které se týkají obětí, jsou vidět z příkladů Abela, Noa, Abrahama a Joba.

V desateru, které Mojžíš obdržel jakožto Božské příkazy, se mluví o obětech, které mají být Bohu odváděny, a které mu přísluší. Jak píše Plutarchos: Na světě nebyl nalezen žádný národ, ani barbarský, který by byl domnělým bohům neodváděl oběti.

Podivuji se, že luteráni a kalvinisti mají jiný názor na veřejnou oběť. Martin Luther, který napsal knížku, ve které prosí své luterány pro lásku boží, aby ten ďábelský zvyk svaté mše, jak to Luther nazývá, vymýtili z celého křesťanstva, protože to není nic jiného, než poboženskářství. Taková je Lutherova pýcha, když odmítnul Kristův příkaz,

podle Evangelia svatého Lukáše, Kapitola 22, Verš 9: Tak číňte na mou památku; Jak apoštolové, tak jejich potomci šíří příkázání, že krádež, tolik jako oběti nebo samotné obětování, jak praví Svaté písmo, by mělo být předáváno do prvních kostelů. Johann Piestor, vratslavský dónský provošť, v jeho Weeg-Weiser, cituje Kapitolu 10. a 11. z 20.

³⁸⁵ Autor se tuto kapitolu rozhodl zařadit z možných několika důvodů. O svaté mši v Hejnicích vypovídá, protože církev je stabilizovaná, daná, s neměnným rytusem. Klade se důraz na směřování a specifčnost mariánské úcty, zdůrazňuje pravověrnost - starobylost obřadu, spasitelnosti církve. Tím skrytě naráží na pomatení nekatolíků jakožto úpěnlivých přívrženců Luthera. Katolíci se po celou dobu drží vysvětlení samospásnosti katolictví, tj. kalvinisti mluví o samospáse, katolíci o Boží spáse a katolický kněz je v podání církve služebníkem a prostředníkem mezi Bohem a člověkem. V Oppitzově práci se objevuje důkazný materiál proti nekatolíkům, kteří se mýlí, jelikož nedělají mši. Katolíci navíc podávají pod jednou a protestanti podobojí. Oppitz sbírá argumentační materiál, aby podpořil katolíky a obhájil je na příkladech z Bible. Text je ve výsledku otevřenou i skrytou polemikou s luteránstvím, především v oblasti pohraničí (konfesionální polemika 1. třetiny 18. století). Tématem se Oppitz zabývá proto, že protestanti nemají mši svatou. Navíc jsou Hejnice jediné místo na severu země, kde v luteránském prostředí celistvě funguje katolická církev. Do Hejnic nejspíše přicházeli i katoličtí Lužičtí Srbové, kteří měli obdobnou situaci s více vyznáními v jedné oblasti.

svazku - říká se ve Svatém písmu, jak se mají obětovat Bohu oběti a odvolává se na Konsilium tridentské 22., Kapitola 1., kde je také od apoštolů napsáno, co mají dělat kněží a jak by měli obětovat své potomky (jmenovitě Kristu):

67

To číňte na mou památku, protože podle žalmisty Davida stejně jako světského kněze Pavla, Kristus je kněz na věčnosti i podle nařízení Melchisedecha, který obětoval chléb a víno.³⁸⁶ Je velmi pěkné, že on (jmenovitě Kristus) jakožto nebeský otec obdržel nějakou oběť; nyní se smíte při každé oběti navěky dovolávat jeho Krista, nebeského otce. Stejně, jako byl obětí Kristus na kříži, který vystoupal do nebe (tam, kde není svátost ani oběť).

68

Kněz jej zastupuje a nejčistší oběti obětuje čisté spáse. Spravedlivou, nutně pravdivou a správnou oběť. U proroka Malachiáše v Kapitole 1 také říká Bůh kazatelům: Obětujete-li na můj oltář čistý chléb a obětujete-li zlámané oběti. Nakonec dospěl k závěru: Já vám nepřikázal, že chci oběť z Vaší ruky, neboť katolická církev se rozšířila mezi pohany po celém světě a udělala z nich křesťany. V těchto slovech dává Bůh pochopit, že ze židovských obětí, které byly z velké části z velmi nečistého

69

údivu, jak jest řečeno o další oběti, která by měla být obětována, v Novém Zákoně.

Co je to ale čistá oběť? Neměla by být obětovaná oběť ze strany neposkvrněných? Může být oběť od Žida úspěšně přijata na své místo? Atd.

Protože bez všech pochybnosti skutečně byly jen proroctví, vznikly opět otázky, jaká však tato novozákonní čistá oběť je? My katolíci říkáme se svatým Augustinem Kniha 4, Kapitola 32, Chyrostonem Homilie 96, Žalmem Damascejským a dalšími starými a prastarými učiteli, že nemůže být jinak, než že oběť svaté mše zůstává stále pravá. Svatá mše je pravou a správnou obětí.

Podle liturgie svatého Petra a Jakuba a dle Konstantinopolského koncilu, kde se shromáždilo 150 otců a biskupů,

³⁸⁶ Calvinisti nedělají obřad jako křesťané, ale říkají, že jejich obřady jsou na Kristovu památku. Například katolíci vyznávají, že víno je krev a oplatek tělo Kristovo. Calvinisti obřad zachovali, ale mají ho pouze za připomínku Krista s apoštolů.

70

kteří prozkoumali pravost oběti. Dílo, které se Bohů líbí (jak říkají i sami historici), ale zapřísáhlý nepřítel lidského pokolení Ďábel v souvislosti s knihou Lutherovou přemluvil d'ábelskými argumenty, že mše nemá být činěna dle katolického obřadu oběti svaté mše na oltáři (dle více než tisíce a stovky let staré uctívání svatého Otce skrze staré křesťanské náboženství), jež se sloužila mezi zbožnými křesťany, byla náhle násilně přerušena. Luteráni odpadli od pravého křesťanství, jako když

71

má lev na hraní kulatou kamennou kouli. Je známo, že zavřenému lvu, když se předhodí kamenná koule, s níž si hraje, tak ji válí se strašnou děsivostí, protože si myslí, že kouli drží pod svýma tlapama. Ale přitom koule mu škodí mnohem víc než on té kouli (vzali jste si nebezpečnou hračku, se kterou si zahráváte). A tímto způsobem a myšlením se chovají kacíři a nepřátele katolické církve. Jsou hloupí nebo nezkušení tito lvi, jež mají tuto hloupou kratochvíli a myslí se, než nebude nic lepšího a potěšujícího, když z církve tyto věci vyhodí³⁸⁷ a toto chování se brzy rozšířilo do jiných zemí, nejprve v Sasku, pak v Nizozemí a brzy v Anglii.

72

Dle Izajáše ve 4. Kapitole a svatého Jeronýma: Jak říká svatý apoštol Petr, je církev postavena na skále, aby odolávala všemu včetně zemětřesení; Katolická církev je pevná a věčná, nikdo nemůže zlomit sílu katolické církve a trvanlivost díla Božího. Kdežto to d'ábelské dílo, učení arcikacířů, které s děsivostí napadá církev Boží a snaží se poničit a zmustrovat [vyučovat] Boha a vyhodit tu oběť svaté mše. To je otázka, jestli Lutherovo učení je schopné tento odpor vydržet?

73

Lutherovo učení samotné je založeno na tom, co říká d'ábel. Při Luterově smrti říká svému věrnému následovník Filip Milanchton: Už jsme učinili celkem dost obětem a svátostem

³⁸⁷ Odkazováno na svatou mši.

a až umřu, můžeme tomuto učení učinit zadost. Jak je krásné učení! Komentuje svatý Chrisostome svatou mši. Při svaté mši zpívají svatí andělé a nejbližší místo kolem oltáře je právě jimi k počtě obýváno, jež na oltář obětují. Právě svatý otec Chrisostomus často vídal u oltáře svaté anděly, jak také dosvědčuje svatý opat Nilus ve svých dopisech Anastazioví píše: Také svatí andělé slouží mši svatou a to také dokazuje naše Kronika menších bratří,

74

Kniha 2, Kapitola 57. Život svatého Osvalda, důkazy v 15. dni měsíce října. Kdo jenom základ pravdy z kacírství pochopí, tak pochopí také, že kacíři odpadli od katolické církve zbožnosti. A co se týká Hejnic, tak před naším příchodem³⁸⁸ zde nebyl žádný stálý kazatel bydlištěm. Teprve až pan fundator umožnil stavbu budovy se stálým duchovním, který zde 4 roky před tím začal zajišťovat mše svaté. Proto často přicházel číst mši svatou ctihodný pan děkan z Frýdlantu jako někdejší farář zmíněného kostela, a sice míle cesty daleko.³⁸⁹ Také sem chodili případně jiní páni faráři a duchovní vykonávat mši.³⁹⁰

75

Jejich jména byla zapsána do už zhotovené knihy. A jak bylo zvykem u jiných milostivých obrazů, z toho je vidět, že byla svatá mše obětována také našimi otci [duchovními], kteří tam stále bydlí [v Hejnicích].

³⁸⁸ Odkaz na příchod františkánů do Hejnic mezi lety 1691-1692.

³⁸⁹ Už roku 1624, po odchodu Wolfganga Guntera z Frýdlantu, posledního protestanského kazatele, který byl údajně vyhozen, po něm o 2 roky později nastoupil katolický kněz, napsal vydařenou polemiku na kacíře. Až do příchodu františkánů v 90. letech 17. století se frýdlantský děkan staral o Hejnice na příkaz z Prahy.

³⁹⁰ Dělo se tak z důvodu, že místo faráře a duchovního v Hejnicích bylo do příchodu františkánů neobsazeno.

IX. Kapitola

Jak je užitečný úřad obětování svaté mše pro zemřelé duše věrných křesťanů.³⁹¹

Podle myšlenek obsažených ve Svatém písmu Knihy Makabejských je užitečné modlit se za zesnulé, a také jim obětovat pozornost při mši svaté svatou prosbou [modlitbou].

76

V Hejnicích je slouženo mnoho svatých mší našimi otci, a to za zesnulé fundátory, dobrodince, a také mnoha cizími příchozími.³⁹² Tyto pobožnosti ostatně byly zvykem pravověrných už na začátku křesťanství. Tenhle obvyklý zvyk je doporučován už svatým Augustinem, jako nejvýše užitečným - nutným. Kniha 9 Vyznání svatého Augustina, Kniha Konfesí 9, Kapitola 13: zesnulá matka Monika, jak jí pomáhají mše svaté: Na památku, Ó Pane!, služebnice Moniky byl zřízen oltář jejím mužem; Svědectví o Monice, která když se blížila její smrtelná hodinka, jak

77

praví svatý Augustinus, si pomyslela: Že nikoli (jmenovitě Monika) by její mrtvé tělo mělo být pohřbeno a nějak zvlášť balzamováno, nýbrž měla zvláštní myšlenky, aby byly mše u oltáře obětovány za jejich duši. Tento církevní učitel svatý Augustinus pak ještě píše svatému Vavřinci Ad Laurentium, Kapitola 110: Není málo mluvit o zesnulých duších, kterým pomáhá právě přátelství živoucích při pobožnosti, když přátelé jejich zesnulým obětují svatou mši nebo dávají almužny kostelu.

Se svatým Augustinem souhlasí svatý Chrisostomus v dopise Filipovi, Homilie 3, také znamenají: Tajemství, která jsou

³⁹¹ Protestanté tvrdí, že přímluvy za mrtvé jsou zbytečnost. Reaguje tak na prosazování katolického očištění, který probíhá na principu modlení se za mrtvé. A právě tyto přímluvy u Boha je katapultují do nebe. Oppitz tuto skutečnost porovnává s protestanty, pevně si stojícími za tvrzením, že člověk na zemi již s mrtvou duší nic neudělá, a tím tak neustále polemizuje s protestanty, ať otevřeně nebo nepatrně.

³⁹² Z textu vyčteme důležitou informaci, že Oppitz musel znát fundační listinu Gallasů, kteří si mimo jiné vymíňovali, aby za ně byly pravidelně slouženy mše svaté. Oppitz dodává důkazní materiál o dodržování smlouvy, neboť je respektováno přání zakladatelů obětovat jim mši svatou.

78

známa mrtvým a ne nám. Ne nadarmo jsou jedněmi z nich svatí apoštolové, aby vzdali hold a chválili tajemství, z něhož těží bohatství. A svatý Marek Evagelista svaté mši v modlitbě říkal: Pane Bože, propůjč duším našich rodičů a bratří, kteří zesnuli v křesťanské víře klid a mír.

Svědectví svatého Klementa: Modleme se za naše bratry, kteří spočívají v Kristu,

79

protože Bůh, který přijal jejich duše, jim může odpustit hříchy. Svatý Dionysus, Areopag Eccles.

Hierarchia, Kapitola 7, se cituje: Ctihodný kněz by měl zařídit modlitbu kvůli mrtvým a měl by požádat o milosrdenství a odpustit jim hříchy, aby mohli žít ve světle. Tertulianus o Křesťanech v knize O koruně vojáků, Kapitola 3: Ó můj pane, Bože, my křesťané bychom měli činit jisté objeti pro zesnulé. Podle usnesení koncilu Nicajského kolem roku 315, Kapitola 65, je dán následující příkaz, když biskup zemře smrtí, tak ve všech kostelích a klášterech,

80

kteří pod to biskupství patří, to musí být oznámeno a za mrtvého biskupa má být držena modlitba.

Svědectví ze Svatého písma, 2. Kniha Verš 46 se píše: Je svatá a záslužná myšlenka modlit se za mrtvé, aby mohli být uvolněni ze svých hříchů. Buď pochválen svatý názor, že takoví zemřou bez jediného hříchu a ztráty. Jak je dále vidno, nejen kníže Jidášovi věřil, že duše jsou spaseny skrze oběť a modlitbu, bez níž v tomto světě zaniknou; věřil v to celý Izrael, a proto kromě dávání štědrých finančních darů není jiné možnosti, jak skoncovat s hříchy zesnulého. Které svatořečené knihy o tom píší? Avšak Svatý Augustinus, Kniha 18, Kapitola 36, De Civitate Dei, také říká: Dle Knihy Makabejských Židé však církvi před

81

kanonizováním a svatořečením nedrželi. To stojí napsáno v Matoušovi, Kniha 12, Verš 31; Matoušovi, Kniha 5, Verš 26; ve Filištínských, Kapitola 2, Verš 10, dále je to viděno v Knize Korynským ve 3. Kapitole Knihy 15 a v mnoha dalších. Proto křičí luteráni a jiní

kacíři, kteří mají krk, jak je zvykem pro posmívání bezbožníků, jelikož to nechtějí mít v hlavě. Ačkoli celé křesťanstvo už 1400 let používá tento chvályhodný zvyk, ačkoli my katolíci málo dbáme Luthera, ať už drmolil černé nebo bílé, nemůže nás Luther ničím ponoukat, nás, kteří stavíme Dům Boží [církve]. Čili, krátce řečeno, modlitba za zemřelé a obětování mše svaté jsou ve všem křesťanstvu a sami kacíři, ať je to Kalvín nebo Luther, nemůžou na svých spisech nic pojednat.

82

Tak píše kalvíni v Knize 3, Kapitole 5 a Luther ve své knize. Ano, Luther, Kniha 1, Jenský list 86, strana 1, Resol 9, Jenský list 254, Wittenberg³⁹³ a na mnoha jiných místech říká [Luther] zcela jasně a dokazuje, že existuje očistec a že se má modlit, obětovat almužny, dávat za zesnulé, z čehož je vidět, jak je Luther jako pravá korouhvička, která se podle větru natáčí jednou tam a podruhé tam. Z pusy fouká jednou horký a jednou studený vítr v jedné jediné věci a záležitosti učení. Z toho vychází Luterská kniha ANO či NE, v níž se dokazuje, že Luther dobře stokrát lhal, co předtím zanechal a co před tím lhal, co před tím řekl.³⁹⁴ My katolíci se málo obracíme k Lutherovi, ať už by to vypadalo černé nebo bílé.

83

X. Kapitola

O svatém přijímání, jak je zde zařízeno a jak probíhá od pravověrných milovníků mariánských v Hejnicích.

Emanuel znamená Bůh s námi, to je náš pán Ježíš Kristus, čestný titul, podle Matouše, Kapitola 1, Verš 2. A dokonce je to útěšnější pro plně věřící katolíky než pro syny Izraele, kterým velcí vojenští vůdcové připomínají, že jejich zástupy nejsou tak velké a obdivuhodný jako shromáždění k Bohu, viz Deut. 4. v 7, je Bůh mnohem blíže nejen k nám (vstoupivší, všudypřítomný, silnější), ale ve své nekonečné božskosti i na všechny ostatní stvoření; je

³⁹³ Místo vydání.

³⁹⁴ Kniha dokazuje protiřečení Luherovo.

milostivý k spravedlivým nejen skrze svého svatého Ducha v katolických kostelích, jak jest katolická pravda dle Jana, Kapitola 14, Verš 16, jež také ve své Nejsvětější svátosti na konci světa uděluje.

Ve 33. roce je u lidí bydlících na zemi viditelná neměřitelná božskost, která je skrytá v Jeho přijatém lidství na konci jeho života. Jinak řečeno slovo se stalo tělem [Kristus] - to je svátost oltářní.

Jeho svaté tělo, které je na věčnost spojeno s nebem a slovem, je tedy nesčetněkrát svčeno na celém světě a do široka a daleka jako slunce vysílá své paprsky. Také slovo do stovky uší a mozků se šíří a oči ho vidí na nebi, v zemi i v horách a v údolí.³⁹⁵

Bůh se vydává také v pokrmu, totiž v menších nebo velkých hostiích, ve svaté substancii. Je tam celý a nerozdílný [nezlámaný] a netrpí v těch lámaných hostiích tak, jako sluneční paprsky,³⁹⁶ duše v roztrhaných údech nebo obraz v rozbitém zrcadle, ale svůdce lidí a nedobrodinec [nepřejícník] božské cti našeho Emanuela ve svaté svátosti oltářní budí mnoho nepřátelství, že vlastně přítomnost Krista ve svaté svátosti je vylhaná a nedá se svatému přijímání věřit.³⁹⁷ To celé má vést k tomu, že dobří katolíci odpadnou k pobožnůstkářství.

Podle obtěžovačů katolíků, kteří šíří jed kacířství, my nebudeme tancovat, nýbrž budeme spoléhat na Svaté písmo, na Svaté obce a na všechny milé a staré křesťany.

Čili o přijímání nejsvětější svátosti oltářní podobojí způsobou v Božím přikázání není nic nařízeno. A není také nic uvedeno o tom, že svátost oltářní musí být pod obojí způsobou přijímána lajky pod trestem upadnutí do věčného zatracení. To vychází z Koncilu kostnického 13, Koncilu bazilejského 30, Koncilu tridentského 21.³⁹⁸ Jak uvádí

³⁹⁵ Obrazně myšleny Jizerské hory.

³⁹⁶ Odkazuje na sluneční paprsky, které když pronikají skrze sklo, lámou se.

³⁹⁷ Ďáblovo smýšlení.

³⁹⁸ Závěry zmiňovaných koncil jsou platné pro všechny katolíky.

svatý Lukáš, Kapitola 24, když učedníci sami kráčeli do Emmaus pouze s tělem a krví, dále Svátí apoštolové, Kapitola 2, Verš 42:

87

Svatá svátost oltářní a v jaké podobě se chleba dává laikům. A v Skutcích apoštolů 20, Verš 7 se uvádí, že se v sobotu sešli věřící k lámání chleba a poháru vína, a to i v dobách po prvních apoštolech a prvních kláštorech, kdy se již přijímala svátost oltářní. To dosvědčují svědkové, kteří v této době žijí, jako Tertullianus, Kniha 2, Kapitola 6, Klement Alexandrijský, Kniha 4, Stromatum, Cyprian, Kázání o knihách a pochybnostech, Bazileus v dopisech, Svatý Augustin, Kázání 252 a další svatí otcové,³⁹⁹ kteří žili v prvním pětisetletí existence křesťanské církve.

88

Toto také posiluje prastarý zvyk kostelů, v nichž kněží konají na velkopáteční neděle ceremonie a podávají jenom chléb ze sakramentáře Řehoře Velikého. Ano, to jest s vrtošivými kacíři s jejich Abstemiisem, nebo s těmi, kteří se naschválně neopojí žádným vínem ani jeho vůni, takže si není možné vychutnat samotný chléb; pokud se znovu mluví o obětech Kristu od obyčejného člověka, jako je modlitba k přijímání pod obojí, jak je vidno zdě v Juris Divini [Právo božské]. Neexistuje žádný výslovný příkaz Kristův k tomu, že by každý člověk musel přijímat podobojí a Cap. Super eo. de usuris; & Cap. / Literas. de Restitutione Spoliatorum, z věcí, které má ohlašovat papež.

Lutheráni a jejich prapůvodce kacířství Martin Luther

89

mají věci na některých mnoha místech přijímání jakožto kacíři společné s katolíky.⁴⁰⁰ Co se týká podoby chleba, tak se může dávat i laikům. I luteráni nemusí dostávat podobojí, stačí chléb. V knize Babylonia de Eucharistia je napsáno: Oněm hříšným ne v Kristu, kteří přijímají v pouze jedné podobě, a každý jest dán svévolně. To navazuje na Pět míst

³⁹⁹ Argumentační strategie kněze vychází z odkazů na Bibli, v tomto případě se jedná o nový zákon; zde konkrétně klade důraz na to, že nekatolíci nemusí přijímat Tělo Páně.

⁴⁰⁰ Důkaz odpadlých luteránů od katolíků.

od Adama Tannera Deu Christiun, otázka 5.8., odstavec 6 a také v Knize o svátosti 18 to zase prokazuje svatý papež Pavel.

Kristus, náš pán a spasitel, dal své církvi podle své vůle naučení [ustanovení]. Oněm laikům o proměnění podstaty při přijímání, se má dát podobojí, jak to bylo ustanoveno

90

před více než dvěma staletími v Čechách za časů říšských papežů Lva a Gelasia: totiž toto nařízení vedlo k rozpoznání kacířských Manichejských, kteří si požívali víno a tvrdili, že to není víno.⁴⁰¹ A tak se z tohoto důvodu kvůli tomu zrekli vína a požívali pouze podstatu chleba. Kardinál Baronius, svazek 6, Léta Páně 496 a Graciánova dekreta, Kapitola Comperimus de Consecrat.⁴⁰²

91

A ti kacíři mají také důležitou příčinu svého mínění pro přijímání podobojí, protože tvrdí, že když budou požívat jen chleba jako Kristovo tělo, tak budou dělat dost, aby dostali věčný život.⁴⁰³ Když je velké množství lidu, je sotva možné, abys té svaté krve bylo dosti vylito.⁴⁰⁴

Víno se dá těžko dochovat v požehnané podobě, aby tím vínem byli opatřeni i umírající, protože v zimním období v půlnočních zemích⁴⁰⁵ všechno brzo zmrzne.

Víno je v mnoha zemích jen těžko k dostání, jen pro svatou mši a kvůli přirozenému prostředí.

92

Šestá příčina vychází z toho, že se má pít s jinými z nádoby a že jim vychází z úst něco hnusného, jako francouzská choroba.⁴⁰⁶ Takovým lidem dělá pití špatně, protože

⁴⁰¹ V této podobě se nejedná se o krev Kristovu.

⁴⁰² Oppitz ví, že dvě stě let před napsáním jeho knihy bylo od roku 1436 v Bazileji zlegalizováno přijímání podobojí. Papež je povolil pro kacířské Čechy, ale nesedí datace, tj. 16. Století. Vzhledem k tomu, že Oppitz neuvádí místo, odkud své informace čerpal, můžeme se domnívat, zda se jednalo o Balvína ji jiného autora.

⁴⁰³ Pro přijímání potřebují i krev – víno. Když jí pouze chleba, nestačí to pro spásu, proto je nutné i víno.

⁴⁰⁴ Krev pro všechny nemůže stačit.

⁴⁰⁵ Severních zemích.

⁴⁰⁶ To vysvětluje důvod, proč protestanti nedostanou podobojí u katolíků.

někomu smrdí z pusty, má francouzskou nemoc, má horečky, nemoci, kterýma je napaden a může tím trpět mnoho lidí

Luterští se nacházejí v Tomovi, svazek 1, 21, kde přiznává, že Češi husitským kacířstvím nemohli donutit, že Kristovo nařízení se týká dvojí podoby svátosti a musí požívat obojí svátost oltářní. Svätý Jan, Kapitola 6, Verš 54. Takže jedí maso lidského

93

syna člověka a pijí jeho krev a nebudou mít život, jak vychází ze slov Kristových Matouš 26, Verš 27: Potom vzal kalich s vínem; Všichni pijte z toho kalichu. Přitom Luther věděl, že oni, kteří živoucí tělo Kristovo v podobě chleba užívají, neužívají krev, ti nežijí v okamžiku, kdy neužívají tělo bez krve. Luther znal dobře slova: „Pijte z toho všichni“, které říkal apoštolům a jejich kazatelům a následovníkům. Vidno svätý Marek, Kapitola 14, Verš 23: A ti ho celý vypili. V tento večer pak učinil Kristus ze všech svých učedníků kněží a učil je, jak a v jakém pořadí mají být provedeny oběti dle Nového Zákona. Melchisedech, který jako kněz obětoval Bohu Nejvyššímu víno a chléb. Proto tato modlitba, učiněná skrze kněze, splňuje pravou obětinu. Kněz pak může pomocí jí i napomáhat k léčení a hojení,

94

jak již poznalo mnoho laiků. Při zeleném čtvrtku se dokazuje a říká k útěše všem, kteří přijdou do Hejnic a nemohou být účastni velkého tajemství oltáře samotni, a tak dostávají milost, jejímž původcem je ve vsí milosti je činící blaženost.

V Hejnicích nyní z celého světa přijímají v chlebu skutečné tělo a ve víně skutečnou krev Ježíše Krista všichni katoličtí komunikanti,⁴⁰⁷ a to jako poslušné děti své opravdové matky katolické církve, která je jedinou blaženost činící církev, a která nemůže podvádět ani být podvedena. Tím konečně milost tohoto místa vysvobozuje hříšníky, zpovídající se u Bohem posvěcených kazatelů, jimž jsou svěřeny klíče kostela a kteří chtějí chválit a slavit pána,

95

jak je psáno v Matoušovi 9, Verš 8.

⁴⁰⁷ Označení pro ty, jež přijímají.

XI. Kapitola

O odpustcích, které propůjčili našemu františkánskému kostelu různí papežové, a které náš hejnický kostel vlastní.

Mnoho římských papežů, nástupců pána Krista na zemi, a mužů, kteří se zasloužili o naši všeobecnou církev, vydalo opakovaně svědectví své lásky vůči našemu seravinskému Řádu Svatého Františka a našemu kostelu.⁴⁰⁸ Z nezměřitelného církevního pokladu [katolické církve] bylo uděleno mnoho různých odpustků.

96

Oběma pohlavím [mužům i ženám], které navštěvovaly františkánské kostely a mohou tak Kristovo zásluhou uhasit onen trest [za konkrétní čin], což je žádoucí pro vlastní zadostiučinění nebo pro pokání v jiném životě, udělovali odpustky.

15. února 1692 na Den svátku povýšení svatého Antonína Paduánského byl našemu františkánskému klášteru v Hejnicích předán milostivý rozkaz Jeho knížecí milosti pána arcibiskupa pražského Jana Bedřicha z Valdštejna (titulovaného), a to skrze ctihodného a vysoce učeného pana Martina Bernarda Justa, krajského děkana a faráře v Seitendorffu v Horní Lužici.⁴⁰⁹ A brzy na to přišel velký příliv národa ze všech stran, aby se zúčastnil oněch řádových svátků a také, aby obdržel odpustky. V onom františkánském kostele jsou v jistých

97

svátečních dnech totiž k dostání.

V tomto svatém hejnickém Božím domě a řádovém kostele mohou obě pohlaví získat plnomocné odpustky, tedy ve svátek Ludvíka 31. 1., svátek Margarity Gordony 23. 2., Kateřiny Panny z Bononie 9. 3., svatého Bernarda 25. 3., svátek divotvorného svatého Antonína Paduánského 13. 6., svatého Bonaventury, což byl albánský biskup a kardinál, 13. 7., svatého Františka Solánského 24. 7., na svátek Purcinqua aneb Marie Paní Andělů 2. 8., svátek Panny Kláry 12. 8., kolossánského biskupa Ludvíka 19. 8., svaté

⁴⁰⁸ Odpustky se týkají také hejnického kostela.

⁴⁰⁹ V Budyšíně sídlila kapitula, která se o tuto část Čech starala; pozůstatky ze středověké církevní správy a jejího rozdělení.

Panny Rózy z Viterby 4. 9., Svatého otce Serafina Františka 4. 10., svátek svatého Petra z Alcantary 19. 10.,

98

svátek svatého Jana Kapistránského 23. 10., svátek svatého Didaca 12. 11., svátek svatého Jakuba de Marchia 28. 11. a svátek Neposkvrněného početí Panny Marie 8. 12.⁴¹⁰

Odpustky mohou obdržet všichni pravověrní v mariánském hejnickém kostele na svátek Božího těla, kdy se při procesí při oktávu objevilo 200 odpustek, při nešporách [mší] 400 a v současnosti a v jiných dnech 160. Ostatní dny během oktávu a za nešpor 200 a konečně v jiném dni 80. A znovu je možnost je obdržet na svátek Nejsvětějšího jména Ježíšova.

Konečně plnomocné odpustky obdrží všichni mariánští klienti,

99

kteří navštíví každoročně hejnický kostel poprvé. Kteréžto odpustky jsou propůjčovány papežskou svátostí Benediktem XIII.

Moc udělit odpustek mají římské papežové, jak je v této církvi věčným zvykem, protože mohou rozdělovat nekonečnou dobrotivost Krista našeho Spasitele, který je součástí pokladu naší církve, čímž je vina těch hříchů odpuštěna, ale ta pokuta jako trest zůstává.⁴¹¹ Může to vymazat jen vinu hříchu, ale samotná pokuta zůstane. Tento trest vymazat jenom pro tuto chvíli je účel odpustku. To může učinit jen římský papež z oněch slov Krista našeho pána, která vyslovil k Petrovi a ke všem jeho nástupcům na Petrově trůně [papežském stolci] podle Matouše, Kapitola 16., tobě chci dát klíče od nebeské říše a všechno, co připoutáš na zemi, bude spoutáno také v nebi.

100

A ještě jasněji to podává Jan, Kapitola 20, neboť dává apoštolům moc prominout hříchy, když k nim hovoří. Nyní ale říkají všichni teologové spolu se všemi pravověrnými křesťany, že vina časného pokutování lidí je odvislá od pohledu Božího, když v tomto

⁴¹⁰ Myšleno početí Panny Marie jejími rodiči Annou a Jáchymem.

⁴¹¹ Zakoupením odpustku se hříšníci kajou. Dojde jim odpuštění na tady, ale po smrti.

nebo v onom životě není zcela odpuštěno, jak píše Svaté písmo; Ačkoli jsou hříchy odkoupeny, tak nejsou odpuštěny v nebi, jsou pouze prominuty na zemi. Můžeme tak vidět podle trestu Davida, jak odkazuje Královská kniha [Starý zákon], hřích cizoložství a vraždy je prominuto,

101

ale není to odpuštěno jako věčný trest: O dočasných pokutách mohou rozhodovat římsí papežové udělováním odpustků, které mohou být uděleny ve jménu Krista pána. Naši odpůrci ve svém praotci Martinu Lutherovi čtou, co se o odpustcích píše v 7. Svazku Wittenberském, list 7, strana 2, Propos. 71 a správní katolíci říkají: Všeobecnému lidu dostačuje jen, když rozumí, že jsou jim odpuštěny hříchy a ti lidé mají činit pokání, což odporuje pravdě o papežských odpustcích;⁴¹² kdo by teď chtěl říci, že Luther byl zapřísáhlý odpůrce odpustků, tak ten podle mého názoru píše dobře katolicky. Sám Luther, takhle korouhvička, se toho nedrží,

102

protože ve své výpovědi v Knize Babylonské zajetí si jasně protiřečí. Clement VI. měl vymyslet vynalézt odpustky v roce 1342; Ale tady má Luther díru v krku, jak dokazuje svatý Tomáš Akvinský ve 4 oddíle, 20, číslo 3, tak už za dob svatého Řehoře Velikého, který žil v roce 500 po Kristu, byl zvyk dávat odpustky. Milost dávat odpustky a řešit časné pokuty hříchů, může být ještě starší a mohla by se dát prokázat dále. Papež Silvestr I. svaté Heleně, matce císaře Konstantina Velikého, vysvětit kostel svatého Kříže v Římě, který měl místo se svátostí a na její modlitbu byly tomu místu propůjčeny velké odpustky. Poverus v knize De Fideus píše, že první koncil v Nikei roku 300 jednotně dal moc biskupům udělovat odpustky hříšníkům a Tertullianus, který žil v roce 200 říká v Knize Marcianově: už v jeho době byli kající se hříšníci,

103

kterí obdrželi ke zkrácení svého pokání od biskupů [odpustek]. Svatý Cyprián, který žil v roce 240 po Kristu napomíná v Knize 1., epištola 3., představené církve, aby jednali s hříšníky jemněji a zkrátili jim trest daný církevní mocí. Svatý Basileus roku 371 po

⁴¹² Oppitz vychází ze Svatého Písma a Tomáše Akvinského.

Kristu dosvědčuje, Conciones 73, že v jeho době byl oněm hříšníkům zkracován trest, svatý Chrysostomus v roce 414 píše v Knize 3, Kapitole 1 výrazně slova: Takováto moc zmenšovat dočasné pokuty-tresty nebo je odjímat nemůže být uchopena představeným církve a je nepochybné, že moc poskytovat odpustky nebo moc zmenšovat časné trestání hříchů [před Božím soudem] je ponechána katolické církvi v její kompetenci. Pak říká svatý Jeroným, *adversus Luciferianos Ecclesiae*,⁴¹³ spása a dobrodiní církve záleží na úřadu velekněze,

104

když je mu dovoleno; když je mnoho napětí a svárů uvnitř církve, tak to nesvědčí kněžím, což vidíme u luteránů, kteří nemají žádného hlavního vůdce a neuznávají takového kněze.⁴¹⁴

Ale řekněme, kdo by mu měl být zavázán, když i útěšný článek o odpuštění hříchů skrze tuto mylnou víru měl být vyhozen? Co by mělo být nelidského, než čistá milost a odpuštění pravé církve a protivit se současně boží dobrotě?⁴¹⁵ Co je útěšnější než odpuštění božího hněvu nebo zasloužený trest? Kdo se ptá u takovýchto tlachačů, tak odpustek byl u pravé církve dřív;

105

kdo považuje za správné, že odpustky a milost se málo cení a podceňuje, tak je nevěrník a nepřítel Kristův a jeho církve, lže, svádí a činí slabým nekonečné Kristovy zásluhy a nevěří, že církvev má moc hřichy poutat a mazat. Ve věci článku apoštolské víry odpuštění hříšníků, v němž je takový odpustek prostředkem a nástrojem, musí být přijímán šetrně. A kdo odpustky odsuzuje, tak odvrhuje zásluhy všech dobrých skutků a lže o společenství svatých.

⁴¹³ O odporování světlonošovi Luciferovi.

⁴¹⁴ Spása církve záleží na tom, že kněží budou jednotní a církvev nebude rozpolcená.

⁴¹⁵ Co jiného by měla dávat pravá církvev než milost a odpuštění?

XII. Kapitola

O procesí, kde vzala svůj původ a zvyk v Hejnicích.

Bojující církev měla vždy chvályhodná nařízení a dobrý zvyk. Na jejich korouhvích vlaje dobré nařízení válečného vojska církve boží, které se jedná o to, aby nakonec zvítězila.; aby přemohla masu, svět a ďábla ve skvělém triumfu na nebeském kapitolu. A to musí provést horlivý právočinící katoličtí křesťané. To neznamená, že se ponosou kříže nebo praporce

a budou konat poutě na odloučená místa. Nejde o to, že by se jednalo o věc, která by byla vynálezem současné katolické církve, nýbrž je to chvályhodná zbožná stará zvyklost, jež se stala zvykem už ve Starém Zákoně, o čemž svědčí statečný a silný hrdina Josue, který osvobodil Jericho skrze šest dní za sebou, s archou pánů a celým izraelským národem, když kněží museli dout na 7 pozounů a lid je zcela tiše následoval. Tímto způsobem Josue město obsadil.

Putování na svatá místa jsou Bohu velmi příjemnou věcí. Tak také nařídil Židům, kteří bydleli ve velmi vzdálených zemích, aby třikrát do roka přišli do Šalamounova chrámu jako poutníci a oslavovali ho na Svátek Tabernákula [svatostánku]. To byl zákon velkého proroka Samuela a rodičů, kteří na něj pilně dávali pozor. A sám Ježíš, který nepodléhal žádnému zákonu, tak se svou nejsvětější Matkou a s pěstounem Pánem Josefem

šel podat oběť do jeruzalémského chrámu, jak vypráví svatý evangelista Lukáš ve 2. Kapitole. Je známo v celém křesťanském světě, jak tři králové před východem slunce šli do Jeruzaléma a Betléma, aby vyhledali novorozené jezulátko a uctili ho z té příčiny, jak jest uvedena v božském Svatém písmu. Na celém světě měla být prokázána chvála, z níž by vyplynulo mnoho nebeského požehnání. Nyní by tedy neměl být ctěn a obdarováván cennými dary pouze nově narozený král světa, nýbrž má být také chválen, a jako Bohu líbící se dílo stavět jej před počín všem věřícím křesťanům. Ti mají na čas opustit svoji zem i majetky a učinit velkou cestu do Betléma.

Jak píše svatý Jeroným v 17. Epištole Marcellam, ze všech stran viděl přicházet do Jeruzaléma vysoké duchovní a světské osoby. V jeho době nikdo nebyl považován za plnohodnotného křesťana, když neučinil pouť do svatých míst, kde za nás Kristus trpěl. Svatý Paulinus v Epištole 34 má potom za to, že křesťané mají při takových poutích velké štěstí a obdrží požehnání, když si s sebou domů přinesou něco ze svatého kříže nebo z pozemské říše, po níž chodil Kristus svými nohama.

Kdo si chce přečíst církevní historii, ať se podívá do svatého Eusebia, Knihy 6, Kapitoly 9 a tam najde, co už boží církev mínila v čase apoštolů až do našich dob; totiž považovala poutě za dobré a svaté dílo. Tyto poutě byly posíleny tridentským koncilem

Sessiones 15. Za časů prvotní církve až do Konstantina Velikého byla procesí menší zvyklostí, což se připisuje tyranii pohanských císařů. Poté, co církev obdržela mír, po kterém dlouho toužila, tak poutě zase začaly kvést s dobrem a užitkem křesťanstva. A jak ustanovil císař Konstantin Velký, který šťastně dokončil celou výstavbu města Konstantinopol; zde stojí lid s před sebou sestavenými kříži kolem celého města a nejvýznamnějšími ulicemi a je doprovázen chvalozpěvy, tak to je nejvyšší pobožnost; Vezměme za příklad text Nehemiášův, který píše o výstavbě města Jeruzalém; stejně pak odkaz Svaté písmo Esdrae 2, Kapitola 12.

U svatého Chrisostoma čteme totéž; na jiných místech tohoto typu je uvedeno stejné chování a můžeme to dokázat na Kázání proti Gentilovi a ve svaté Homílii O chvále svatého Pavla - poutě se uskuteční na svatá místa, o čemž píše ve svých Církevních dějinách i kardinál Baronius. Takové poutě byly konány ke svatě Thecle v roce 372, též do Říma ke svatému Petrovi roku 69 a roku 129 opět na svatá místa do Jeruzaléma. V letech 199, 318 a také 359 se konaly poutě k hrobu svatého Cypriana mučedníka, roku 399 také ke svatému apoštolu Tomášovi v Indii. 883 potom k počtě svatého archanděla Michala na horu Gargano; 493, 996 a 1000 do Compostely ke svatému apoštolovi Jakubovi. Znovu pak roku 816 a 1123; dále k naší

112

milé Paní do Francie roku 1161. To všechno najdeme zaznamenáno u Baronia.

Všechny ty poutě se ale vždy nekonaly s dobrým vyústěním. Křesťanům se na nich stalo mnoho zlého, ale také jim bylo dáno mnoho milosti. Například konstantinští, kteří byli osvobozeni roku 1414 od odporné nákazy morem.

Potom césarští konali mimo město procesí (jak jim ustanovil svatý biskup Porphyrius) a za to v době velké drahoty obdrželi úrodný déšť. Též se u Theodosia mladšího vypráví, že když v Konstantinopoli nastalo strašlivé počasí s hrozným zemětřesením a trvalo celé dva měsíce, tak zbožný císař nechal vytvořit krásné procesí, v němž šli

113

s patriarchou Prohem bosí; Ale kvůli zlému počasí se stalo, že jeden chlapec byl vynesena do vzduchu, a pak zase po uplynutí krátkého času beze škody spadl na zem. Vyprávěl, jak v tom větru slyšel nehlasitě zpívat: Svatý Bože! Silný Bože! Nesmrtelný Bože! Smiluj se nad námi. Tyto slova také celý lid veřejně opakoval a do hodiny se nečas uklidnil a zemětřesení se utišilo. I zmíněný císař Theodosius mladší, nástupce v říši císaře Martiana, věděl, jak získat milosrdenství rozhněvaného Boha. Ve všech těchto záležitostech nás spravuje Nicephorus, Kniha 15, Kapitola 15, kde o té věci říká: Zbožný a svatý muž šel ve veřejné pouti a rozdával chudým peníze. Tomu se velmi

114

nerozumně vysmívají luteráni, kteří z procesí katolické církve, jest je podloženo Svatým písmem a provozováno od starých křesťanů, a též jej svojí moudrostí zesměšňují. Michal, král Saul dvorských dcer, se posmíval (když archu úmluvy z Obedova domu do svého města nechal přenést) procesím, v němž David předskakoval před archou.

Aby bylo učiněno za dost, tak už od starého věku je poutní zvyk, jak se vypráví, činěn ročně mariánskými milovníky směrem do Hejnic. O toto místo se starající páni faráři a duchovní pečující o duši a zdůrazňují, že zde byly uvedeny různé milosti a dobrodiní, které zdejší obdrželi od Marie Matky Hejnické ve své nouzi,

115

a to právě při nejrůznějších poutích. Poutníci přicházivali často před svátkem Navštívení Panny Marie, troubením a bubnováním provázení, procesí veliká, slavná a krásná činíce. A přišli z Horní Lužice z Ostritz, také se k nim přitovaryšili z Chrastavy, Seckendorfu, Wiessau, Wittig a mnoha dalších.

Ve sváteční den ráno přišli frýdlantští s krásným a řádným průvodem. Dorazili i naši bratři z Turnova [františkáni] a z arcibratrstva Svatého Františka na neděli v oktávu výše řečeného svátku ze sousedního Slezska z Liebenthalu a okolo ležících farností s velkým počtem lidu v krásných skvostných procesích. Neméně ctihodný otcové dominikáni z Jablonného [v Podještědí] z Čech a s arcibratrstvem Svatého růžence.⁴¹⁶ Skrze celý oktáv přicházelo z mnoha

116

stran velké množství zbožného lidu.

V den Svátku Nanebevzetí Paní Marie přicházejí také liberečtí s vlajíci praporci a za zvuků trumpet a bubnů v krásných a skvostných procesích s velkým množstvím lidu. Na Svátek Narození Panny Marie i novoměšští a z Liebenthalu⁴¹⁷ v krásných procesích. Kromě toho [poutníci] přicházejí po celý rok od Svátku svatého Josefa až po všechny svaté [dušičky], aby zde u Marie vyhledávali pomoc.

117

XIII. Kapitola

Vzývání Marie Matky Boží a jiných svatých, jak je dokázáno z božského Svatého písma a z nepochybné nauky prvotní církve.

Na světě nic krásnějšího k vidění není, než v noci nebe plné hvězd, z nichž jedna je krásnější a než druhé jasnější. Zdá se stejná jako louky krásné a květin plné. Když ale škodlivé, zlé a psotné počasí nastane, nebeskou krásu a hvězdy její hříšná oblaka překryjí. Tak povadává krása hvězd všech se vším leskem a jejich jasem.

⁴¹⁶ Autor od sebe odlišuje jazykové oblasti české vs německé.

⁴¹⁷ V tomto případě myšleno Liebenthal spíše jako Hodkovice nad Mohelkou.

Není to ovšem tak, že skrze nečistotu mraků a výpary zemské by bylo nebe znečištěno, ale neznamená to, že by nebi byl odňat jas, jak by mohlo vypadat. Nakonec stejně to špatné, špína a nečistota, znovu padne na zem a potom přijde silný vítr, který odnese tmavé, špatné počasí, jak se říká. Nebe a slunce a hvězdy jsou zase krásně viditelné, jako tomu bylo předtím. Z toho lze pozorovat a odvodit, že špatné počasí neškodí.

Katolická církev je jako nebe krásné a hvězd plné na oponě nebeské, nesčetným zástupem svatých zdobené, jichž lesk ctností bez ustání svítí. A ti jsou potom světlem světa. Matouš 5. Kapitola, Verš 14:

Tato nebeská opona a její hvězdy vycházejí v dobách mlh a nečistot lidské svévole. Zlí kacíři se pokoušejí tento jas ztmavit svými posměšnými řeči. Potom tedy žádný svatý není ještě dost dobrý, i když je ti kacíři haní a domnívají se, že toto mohou nějak dokazovat násilím. Na to jich je málo, svatí jim ulétli moc vysoko a katolická církev je založená příliš dobře.⁴¹⁸ Z Knihy soudců 5, Verš 20: Hvězdy zůstávají ve svém pořádku a jejich běh a potýká se Sysarou. Svatí zůstanou svatými a kacíři zůstanou odvrženými kacíři. Bůh ví, kdy je čas nechat útočníky na církev na jejich vlastní hlavu nechat přšet zlobu. Titíž, kteří se Bohu nejvíc posmívají, jež Boha nejvíc uctívají, zde [na zemi] skrze dar zázraků a obětování svých těl ve věčné slávě a skvostnosti;⁴¹⁹

Ale ti, kteří slouží jejím bůžkům a drží se jejich čel, budou poznamenáni slovem božím. Apocalypsa 14., Verš 1.: A zázraky a svatost přemůže celý svět silným větrem, jako když je prach rozestřen na pozemském prostoru: Proto se tito mylníci snaží zastít lesk svatých a zesměšňovat to, že katolíci vyjadřují svoji chválu [Bohu]; Všechny kacířské šípy, které ukovali ze špatného porozumění textů božího Svatého písma, a proti nám otiskli s největším zuřivostí, by měly být vyhnány: Tak zaprvé špatně rozumějí textu Matouše 4., Verš 10.: Máš se modlit ke svému Panu Bohu a jen jemu samotnému sloužit; pak také

⁴¹⁸ Luteráni ji tím poškodit nemůžou.

⁴¹⁹ Ti, kteří se vysmívají, jsou proti těm, kteří Boha nejčastěji uctívají zde časně (dočasně pozemsky) dary a tím, že jejich těla přijdou na zmar, ale s věčnou slávou a skvostností.

oněm sluhům u Timothema 1. Knihy, 2. Kapitoly, 5. Verš: Pak je Bůh, který je také prostředníkem mezi

121

Bohem a lidmi, člověk Ježíš Kristus. Potom Izajáš 36, Verš 16. a mnohým jiným špatně rozumějí: Ty jsi Pane náš otec a náš spasitel, to je již od mnoha let tvoje jméno. Luteráni chtějí Kristovu čest zmenšovat, když jeho tělesnou matku a jiné svaté vedle nich uctívají a vzývají. Tvrdí, že svatému Bohu mnohé nechají, vstupovat Boha do událostí a na druhé straně zase všemohoucímu to jeho odjímají. Vzývání svatých je z protikřesťanských zneužívání jedním z těch, které je ve sporu s prvním hlavním přikázáním a vyhlazuje poznání Krista. Luther říká ve 4. svazku Wittenberg, folium 419 o 25. kapitole Knihy Mojžíšovi, že až do dnešních dní (kromě Krista Pána) nikdo nepožíval blaženosti a nebe; nikdo ze zemřelých nežil tak zbožně, aby byl u Boha; nýbrž [podle Lutherova mínění] všechno spí a nemůže o našich věcech vědět ani to nejmenší.

122

rychle běží toto katolické učení o vzývání svatých kacířům proti čelu. Kacíř Vigilantius kolem roku 402 po Kristu nechtěl vůbec nic slyšet o uctívání a vzývání svatých. Stejně tak činil kacíř Wicleff, Jak Hus a Martin Luther: A vymysleli si, že to všechno je velké pobožnůstkářství. Ovšem tohle všechno je velký nerozum. Protože co se prvního týká, tak je ve veškeré katolické učení známo, že Cultus Latrie aneb uctívání ve smyslu modlitby náleží pouze samotnému Bohu a Cultus Duliae aneb uctívání, což je daleko méně než modlení se, náleží svatým andělům a svatým božím jako jeho přátelům a věrným služebníkům, kteří skrze své silné přímluvy u božího majestátu mohou dosáhnout všechno. Protože je jiná úcta, kterou uctíváme

123

boží světce a v žádném případě nejde proti prvnímu božím přikázání. Podle vyjádření Izajášova citátu 48, Verš 2. [11] : Svou čest nechci dát nikomu jinému; katolíci nikdy neučili, že boží světci musí nebo mohou být uctívání modlitbami [ve smyslu zbožňování], nýbrž mají být jen uctívání jako přátelé boží.

Podle toho ti prolhaní kacíři u obyčejného lidu zesměšňují naši pravou katolickou víru a všeobecně tvrdí, že katolíci nedělají žádný rozdíl mezi Cultus Latrie [modlením se]

a Cultus Duliae [uctívání]. V 6. Knize Kalcedonských, Kapitole 7, se mají podle roku 680 uzavírat slova: každý křesťan má se modlit k Bohu, ale svaté má vzývat, aby za něj u božského majestátu prosili. Co bylo také při druhém nikajském koncilu v roce 790, Action 3: Tam bylo jasně

124

pro všechny křesťany jasně ustanoveno, že přijímáme a uctíváme apoštolské prostředí církve skrze uctívání svatých. A ty máme přijímat s úctou jako služebníky, přátelé a děti boží. Jak potom ukazuje také z části Svaté písmo, když do něj nahlédneme, najdeme, že ne my katolíci, nýbrž sám Bůh nazývá své svaté Bohy; co máš, ty kacíři, proti? Neříká snad Bůh výslovně Mojžíšovi - Já jsem ti nařídil faraona k Bohu? Exodus 7, Verš 1 a Žalm 81, verš 6. Řekl jsem: Jste Bohové a všechny děti Nejvyššího. Jen Vy, kacířští mužičkové, jděte dále a těšte se, volejte Boha samého pobůžkáři [neznabozi], když On sám nazval své svaté Bohy. To by se nestalo, kdybyste byli ve všem praví a účastnili byste se božské přítomnosti, 2. list Petřův, 1. Kapitola, Verš 4. To je nyní pravdivé uctívání Boha samého, neboť Bůh

125

sám jim činil dobrodiní a trpěl, aby učinil čest svým nebeským druhům: On si toho cení natolik hodně, jako by se to činilo jemu samotnému. Matouš 25, Verš 40 - také Bůh Pán sám je první, kdo uctívá své svaté, v nichž schraňuje jejich kosti. Žalm 33, Verš 21 a opět Jan 12, Verš 26. kdo mi bude sloužit, toho bude můj otec uctívat, a koho nyní otec uctívá, toho i my musíme uctívat, my, kteří se bojíme Pána.

Čest svatých odporuje boží cti tak málo, jako láska bližního k lásce boží. Naši odporovatelé [luteráni] také otáčejí [namítají], že nás nikdo nemůže přijmout k věčnému životu než Pán Bůh sám. Uctívání svatých je neúčinné a zbytečné. Sám tenhle kacířský úder nemá žádnou krev [nedává nic, nemá smysl]. V případě, že by nás nemohl přijmout do života věčného nikdo jiný než Bůh sám, proč potom Kristus Pán,

kteřý je věčnou pravdou a nemůže se mýlit. Jasně řekl: Lukáš 16, Verš 9.: Otevřete přátelům, aby Vás vzali do věčné spásy. Mají tedy kacíři rozumět tajemství věčné pravdy lépe než Kristus? Nebo má milé slunce příčiny, proč by nebylo dostatečně jasné a světlé, protože někteří netopýří nebo noční sovy je nemohou vidět?⁴²⁰ Zdá se, že tito lidé se nikdy nenaučili nebo nechtějí znát, co říká katolická církev a zvláště její vysoce učený Menochio, 16. Kapitola, Lukáš, který vypraví: Bůh a jeho nejmilejší syn Kristus Pán přijali plnou a nezávislou absolutní moc v nebeské říši, ale co činí Bůh v lásce k chudým, to přichází skrze boží vůli na pomoc v almužnách.

A bude to konečně chudým také připsáno. Totiž způsobem, jak tvrdí sám Izajáš ve 37. Kapitole, Bůh pronesl, když byl velkým množstvím nepřátelského vojska obléhán král Senacherib ve městě Jeruzalém: Chci toto město ochránit. Udržím jej kvůli mé vlasti a mému sluhovi Davidovi. Text dále pojednává o udržení města Jeruzalém Králem Davidem, který byl připraven sejít ubohou smrtí, která mu byla připsána jako přednostnímu ze všech svatých. Příčinou [uchování města] byl Bůh všemohoucí první a přednostní příčina. A tímto způsobem rozumějme katolíci výše uvedenému textu Lukáše 16, Verš 9. je totiž Bůh sám tou nejpřednější mocí a příčinou našeho blaženého přijetí,

neboť jeho služebník mu a jiným svatým učinil modlitbu. Tedy použijme slovo, které dal sám Kristus, abychom radost boží mohli přijmout do věčné spásy a k věčnému životu.

Při uctívání svatých se vůbec nedá mluvit o nějakém umenšování úcty vůči Kristu. On tuhle luterskou bezohlednost svými slovy a dílem sám vymazal. Sám Kristus se tak ponížil, že nejen on sám svoji lidskost z té Mariiny vzal a celou svoji jsoucnost (lidská přirozenost) učinil všeznalou. Ano, on jí [Marii] jako syn matce byl poddán, jak je napsáno v Lukášovi 2, Verš 51. I svým mladším učedníkům myl nohy, proto je tedy uveden jako služebník mezi vyvolenými. A kdyby se Kristus nepomenšil a navíc by se ještě v těle žijící, posadil by se sám vedle sebe, aby si sloužil.

⁴²⁰ Může se jednat o kázání, nebo parafrázi. Kacíři jsou připodobněni netopýřům.

A jak by mohl ještě být umenšenější, poté žít a vládnout na Zemi, jíž čest dlouho byla slíbena – Matouš 19, Verš 28 - s ním budou sedět a soudit 12 rodů a pokolení Izraelských.

Lucifer se nechtěl ponížít vůči Kristovi ani mu poskytnout odpovídající úctu. Snad tenhle rafinovaný duch chtěl svoji věc prokázat tím, že chtěl umenšit čest boží [Otce] všemohoucího stvořitele nebe i země, nebo on jako největší a nejskvostnější mezi všemi anděly a archanděly se chtěl smíchat s lidskostí. A [d'ábel] si touží podřídít tohoto člověka a touží získat čest, která náleží samotnému Bohu a dát si ji prokázat tímto člověkem. Tedy tak činí predikanti⁴²¹ ihned na svůj způsob a kacíři z Luciferova druhu toto činí proti vyvoleným Pána Boha, ačkoli se ví,

že Bohu samotnému má být prokázána úcta a má být vzýván., jak doslovně čteme v Genesis, 20, Verš 7: Necht' Abrahama prosit za sebe a budeš živoucí. Také Job 42, Verš 8: Běžte k mému služebníkovi Jobovi. Můj služebník Job se má za Vás modlit, a to přesně chci spatřit v jeho tváři.

Také pravil Samuelovi v 1. Knize královské, Kapitola 7, Verš 8: Nepřestávej pro nás křičet k Bohu, aby nás vykoupil z ruky Filištínských. Zase u Římanů v Kapitole 15, Verš 30 říká svatý Pavel: Prosím vás bratři, skrze Ježíše Krista, našeho pána a skrze lásku Ducha Svatého, abyste mi pomohli svojí modlitbou při Bohu. Žalmista zpívá: Za to tě budou všichni svatí prosit. Žalm 31, Verš 6: Společně, abyste byli blažení, modlitba spravedlivého zmůže mnoho. Čteme u Jakuba 5, Verš 16: Když je to užitečné, prosíme Boha v tomto smrtelném životě za něco, co by bylo něco užitečné pro ty, kteří jej vzývají a pro ty,

již s Kristem už žijí a panují a také pro ty, kteří s věčným spojeným s Bohem stojí, jako ti, co se ještě nacházejí na zemi. Naši protivníci čtou u svatého Augustína (od něhož mnoho přepíše, když se jim to hodí do krámu), Ten v jednom kázání o svatém mučedníku Štěpánovi řekl: Svatý Štěpán (když se modlil za pronásledovatele křesťanů Saula), jehož

⁴²¹ Posměšné označení pro luteránské kazatelé.

způsob byl vyslyšen, prosil skrze svoji modlitbu a jeho hříchy byly vymazány. Měli bychom se podle toho ve své modlitbě také řídit, neboť o to víc bude vládnoucím darem

132

Kristem Ježíšem vyslyšeno pro své volání.

Tímtež způsobem psal také svatý Bernard Sermunes v předvečer svátku svatého Petra a Pavla, o svatých apoštolech: když ještě byli na této zemi, zmohli milí apoštolové Petr a Pavel všechno [bez hříchu]? Ne. Sice skrze své vlastní síly, ale především skrze Krista. A tak co by tedy dnešního dne nezmožili, tak mohou žít v Kristu věčnou blaženost.

Cítuju Origena, který říká v Nárcích: Chci začít tím, že padnu na svá kolena a budu prosit všechny svaté, aby mi pomohli, protože jsem učinil mnohé hříchy proti Bohu.

Svatý Basileus říká v Homiliích 20. o 40. mučednících, že

133

nastane nouze, uteču k tomuto svatému mučedníkovi. Mocně prosím, aby zachoval můj blahobyť. Ony [mučedníky] prosím, aby mě ochránili před vším zlem.

Z učení svatých otců je ale jasné, že zemřelí [světci, svatí, boží] nespí někde v jeskyni, hrobce nebo za pecí, nýbrž se skutečně nachází u Boha. Uctívejme je, vzývejme je a volejme k nim, aby o nás věděli a přišli nám na pomoc. U Lukáše 15, Verš 7 pak nalézáme: radost v nebi se svatými anděly a vyvolenými pro hříšníka, který činí pokání a když svatí vědí, že já činím pokání, tak vědí také o mé nouzi a tíži. Potom by to mělo být, jako když bohatý Prasser mohl žádat Abrahama o pomoc, domnívaje se, že Abraham ještě není v ochraně nebeského otce, nic o něm neví, spí, nebo ještě leží v zemi.

134

A Rafael neviděl Tobiášovu tíži, když Tobiáš ve 12. verši 12 říkal: já jsem svou modlitbu [prosbu] přednesl Pánu.

Viděno v Genesis 19, Verš 1 se o Lothovi říkalo, že k němu do Sodomy přišli dva andělé. Sotva je viděl, zastavil se, vydal se jim naproti a prosíc je leže na zemi. A na tomtéž místě výše ve Verši 21. říká anděl Lothovi toto: pohleď, také jsem přijal tvoji modlitbu, kterou nechci doslova řečeno zničit. Nechci zničit tohle město, o kterém jsi

mluvil, ale Baruch ve 3. Kapitole, Verši 4 můžeme číst: Všemohoucí Bože Izraele, vyslyš nyní modlitbu tvých dětí, které před tebou hřešili.

Přítom je známa boží dobrotivost i v současném životě. Svým věrným služebníkům často zvěstuje velké tajemství, ano, také jiným lidem myšlení; Samuel tím myslel všechny věci, které byly skryté v srdci Saulově, první Kniha královská 9, Verš 19. Poznal i Eliseus

135

všechno, co se přihodilo s nepřítomnými Giesi; ano, znal všechny nejskrytější rady syrského krále, přestože byl daleko vzdálený, neboť mu všechno oznámil Bůh. Také rozuměl Daniel snu krále Nabuchodonosora. Skrze porozumění učinila pravdivé vysvětlení, neboť mu to Bůh zvěštoval.

Kdo by nyní chtěl rozumně popírat, že milí svatí Boží v nebi by měli být okradeni o tuto vznešenost nejméně v těch věcech, o které byli žádáni jako přímluvci. K tomu krásně mluví svatý Augustinus, Kniha 22 De Civitate Dei, Kapitola 29, z jejich [popíračů] příležitosti, (protože Eliseus věděl o činu a zanechání u nepřítomného Giesia): Svatí vše vidí, ačkoli nejsou přítomni tělesně.

Ale bylo by bláznivé a zpupné ptát se jako hříšný kalvín. V knize 3. Instituciones, Kapitola 20, číslo 24: Kdo svatému Bohu na nebesích dlouho poměruje uši,

136

aby se k nim šířil náš hlas? Je jistě pravda, že duše, které byly odloučeny od těla, podle přirozeného poznání neví, co se děje na světě, jak dokládá svatý učitel svatý Tomáš Akvinský v první části otázky 89, článku 8. A také Abrahám, když byl ještě v předpekli a odloučen od božího nahlédnutí. Podle přirozeného poznání netušil, co se ve světě děje. O něm milým svatým božím, jak říká anglický učitel Druhého druhý, otázka 83, 4. článek. Též svatý Řehoř ve 12 Morales – ve slově u božího syna je to stejné jako v zrcadle. Zjevně všechno, co se děje a co se nám dělo; nejnuitnější myšlenky srdce, těch se dotýká

137

jejich vznešenost, že poznají prosby, které k nim byly učiněny, a je jedno, jestli hlasem nebo srdcem. Nahoru jim posíláme prosby, které znají, protože jim je Bůh zvěstuje.

Z této rozpravy je nyní jasné, že boží svatí na nebi jsou a mohou se za nás modlit a my je máme uctívat. Oproti tomu kacíři, kteří jsou silně posedlí protichůdností ďábelskou a nechtějí strpět uctívání nebo vzývání svatých, si mohou celkem prostě činit ostudu, jako oni Faryseové, kteří pokoušeli Krista a ptali se ho, co se sluší více. Jestli dávat císaři daně, anebo ne, Matouš 22, Verš 17: Domnívali se, že by bylo potupné, když by svobodný národ měl být bez daní. Ale když Ježíš zřel tu daňovou minci, s vyobrazením a nápisem císaře, pravil: Sávejte císaři, co císařovo jest, a Bohu to, co je boží. Právě s touto otázkou vystupují ti drzí služebníci slova [luteráni] ze svých kazatelen a ptají se, jestli je slušné uctívat svaté.

Lotrovští chytráci mi ukazují daňovou minci, nechají mi ukazovat ražbu,

138

obraz a nápis, co stojí na boží minci za jméno a nápis? Váš ničemník mi ukazuje minci s chybějícím jménem i nápisem; Proč si stojíte na této boží daňové minci? Jsem, co jsem. Exodus 3, Verš 14: Já jsem Hospodin, tvůj Bůh. Exodus 20, Verš 2: Já jsem Pán a neměň mě.⁴²² To je Malachiáš 3, Verš 6: Král věčnosti je nesmrtelný, neviditelný, neslučitelný Bůh. 1. kniha Timoteova 1, Verš 17: Dobře tedy dávejte Bohu co je božího, co jemu jedinému přísluší, božskou čest a modlitby, jakožto našemu stvořiteli a spasiteli a nikomu jinému. On sám je král králů a pán pánů.

Pak se ale ptejte dál, zvláště pokud jde o Marii neposkvrněnou Pannu, jak ji můžete uctívat. Ona nemá být posazována jako bohyně vedle Boha, nebo Boha nahrazovat. Vy zlotřilí hubovači, ukažte daňovou minci, co na ní stojí za obraz a nápis. Je to neposkvrněná

139

Matka Boží, zázračná Matka Kristova. Žádná Bohyně, nýbrž nejsvětější Panna, královna všech andělů a svatých, naše přímluvkyně, kterou samotnou [arch]anděl Gabriel pozdravením sám poctil. Skrze ní nám byla dána spása a blaženost. Nyní nápis zní; Hej, tak dejte také jí, co jí náleží, ne božskou úctu, neboť ona není naše stvořitelka nebo vykupitelka, nebo snad Bohyně, nýbrž uctívejte ji jako Matku Boží, pějte chválu na její jméno, blahorečte ji od pokolení k pokolení; Lukáš 1, Verš 48: Pak ji tedy uctívejte

⁴²² Nebudeš mít jiného boha, než jsem já.

užitečně a vystavte hned, jak bylo učiněno všemi mariánskými milovníky v mariánských Hejnicích, kde se rok od roku shromažďují mnohé tisíce zbožných klientů a Marii dnem i nocí chválí a velebí zpěvem a tóny. Obětmi a modlitbami, dáváním almužen a vzýváním ve všech svých bídách její zázračné vyobrazení,

140

padající a pokorně vysoce uctívající jako nejbližší Bohu samému a také ji konečně vnímejte jako nejmocnější patronku slovem i dílem.

XIV. Kapitola

O oněch zázračných skutcích a jak takové v katolické církvi samotné se dají nalézt.

Kacíři celkem dobře vědí, že nepochybný úspěch učinit zázračné dílo bylo dědičně přenecháno katolické, jediné samospasitelné víře v Krista, jeho svaté apoštoly a katolické církvi.

Odtud tedy pochází nechuť luteránů (U luteránů nemůže působit žádné pravé zázračné dílo zprostředkované boží milostí,

141

a proto lživě vykládají zázraky jako zdání.). Pohledme, co vypráví Lutherovým Exorcismem Lutherův nejvěrnější žák Staphilus v knize, kterou nazval Absoluta Responsio, také Lutherův život Cochlaeus. Luther se pokoušel k životu vzbudit z mrtvých dívku, jež utonula ve vodě. A o tom jsou všechny jeho exorcismy. Sami luteráni si mohou vyzkoušet, jak silný výsledek může dávat zázrak jako důkaz pravé církve.

Protože luteráni nyní ve svých „synagogách“⁴²³ vykradli všechny zázraky, a jelikož se odřízli jako líné údy od pravé církve, musejí podle způsobu žvanění upadnout do temnoty nevíry. Musejí přiznávat nutně, že jsou stejně mimo pravou církev, stejně jako mimo pravou naději na věčný život.

⁴²³ Oppitz posměšně luterány směšuje se Židy.

142

S těmito kouzelnými ozdobami mohou [luteráni] celou dobu pranýřovat římskou katolickou víru, protože od počátku učení Krista Pána nejenže proti němu upadli, ale i proti němu řvou tihle mizerní kacíři, kteří se svýma rukama a nohama [bodci], nemohou uznat světlý lesk zázraku ani v nejmenším, ale na opak ho nejhorlivěji zatemňují. K vůdcům tohoto boje používají anglického doktora Stingelfelda. Přichází mi na mysl, že to jsou takoví kacíři, jako byli před časy Židé, kteří ztělesněná božstva obviňovali z velkých bezbožných kouzel a svými bezbožnými ústy tato bohapomnětlující slova odhazovali a pěstovali s Belzebubem jako vrchním d'áblem, kterého vyháněli, v němž to dílo zázračné nebylo nic jiného,

143

než to obyčejné kouzlo nechybějícího znamení pravé víry.

Je také jisté, že nespočetně mnoho zázraků katolické církve daleko přestoupilo všechny d'ábelská umění. Kdo chce vědět, které náboženství pravého božího slova jest, ten ať se rozhlédne, u které církve se dají spatřit zázraky, kde může mít hned pečeť a podpis. Právě tam je kázáno pravé boží slovo. Jak učí sám Kristus v Markovi 16, Verš 17: znamení, která následují u těch, kteří věří, jsou tato: V mém jménu vyženete d'ábla, budete mluvit novými jazyky a také vyženete hady, a když něco smrtelného vypijete, tak vám to neuškodí, budete skládat ruce na nemocné a jim se povede lépe. A co pak ještě více stojí, napsal Jan ve 14, Verš 12: Pravdu říkám vám,

144

kdo ve mně nevěří, ten bude sám činit dílo, než činím já a bude muset více činit než toto dílo.

Vycházíme z toho, co bylo řečeno. Můžeme uzavřít, že katolická jediná samospatitelná církev musí být tou, která sama posiluje své učení o zázracích (tak Bůh na potvrzení nesčíslněkrát působil). Naproti tomu všichni jiní ve špatném a nezaloženém náboženství mimo římské katolické opovrhovali tím, co je u pravých svatých církevních otců a nejzdvořilejších lidí, co drželi za pravého kacíři, to není pravé znamení zázraků.

Tím, že je posíleno katolické náboženství božími zázraky, můžeme dokázat tohoto: zaprvé je jisté, že náboženství, které vyznávali svatí apoštolové a jejich mladíci,

bylo pravým křesťanským náboženstvím.⁴²⁴ Nyní ale stojí božské svaté písmo, které apoštolové v Evangelii a

145

křesťanském učení kázali tam a onde, a všude se to se stalo potvrzením zázraků. Marek 16 a Bůh učinil své a upevnil ve svém slově uskutečněné zázraky. Svatý Petr v jednom okamžiku ve jménu Krista Pána uzdravil člověka, který byl křivý a nemocný už z matčina těla. Též uzdravil mnoho jiných nemocných. Svatý Pavel, který ztratil tvář, dosáhl předchozího zdraví v Kristově jménu skrze křesťana zvaného Annanias. Sám Pavel měl chlapce, který zemřel a Pavel ho opět přivedl k životu. Učinil mnohé jiné zázraky, jak hovoří sama 2. kniha Korintských 12: Já nejsem nic a znamení mého úřadu také ne. Ale nad vámi se stane ve vši trpělivosti se znamením,

146

zázraky a silou.⁴²⁵ Svatý Pavel obyčejnou potní rouškou uzdravil nemocného, jak ji do něj otřel. A to se nachází v dějinách Ondřeje, Matouše, Bartoloměje, Filipa, Tomáše a jiných apoštolů a mladíků u přemnoha takovýchto zázraků. V průběhu času se tyto zázraky neumenšovaly.

Svatý Řehoř, nazývaný Zázračný, jelikož učinil nesčetné zázraky. Vystoupil cestou na vysoký kopec, na němž stál kostel a ten byl jeho modlitbou přesazen na jiné místo. Velké jezero naplněné vodou vyschlo. Řeka Lycus se vylévala, napáchala mnohé škody a prostřednictvím Řehoře se stáhla zpátky. A když zarazil do země holou hůl, tak zjistil, že se zazelenala, jako kdyby pěstoval strom. K životu vyvolal mrtvého, vyhnal mnohé d'ábly z posedlých Kristovým jménem

147

a jakmile promluvil zlý duch z jednoho vyobrazení bůžka a pokoušel se lidi svádět, tak mu ucpal tlamu. Tím ho donutil, aby tiše mlčel. V životě svatého Bazilea, Heyrinimia

⁴²⁴ Obhajuje katolické náboženství ve smyslu zázraků a ve smyslu Boha. Tvrdí, že náboženství apoštolů a jejich následníků je pravé náboženství. Tvrzení je zároveň důkazem.

⁴²⁵ Člověk sám není nic, ani jeho úřad, ale stačí trpělivost a božská díla přijdou samy.

a Beda Bilise. A obdobné zázraky nemohou ani luteráni vyprávět o svém dědovi Lutherovi.

Kdyby teď chtěl někdo přece jen mít v nynějších časech zázrak jako potvrzení naší katolické víry, ať jde do Neapole, a tam spatří krev svatého Januária, která se v časech šťastných jednou ročně na svůj svátek a také dnes hlavu pozvedá. Jakmile nastává neštěstí, nebo když je přítomen kacír, zůstává tvrdý jako kámen. Při cestě do Tolentina v Itálii uvidí paži svatého Nikolaje Tolentinského, z níž v dobrých dobách proudí mléko a v nešťastných dobách krev. V Assisi, kam se vydává, leží tělo

148

mého svatého [duchovního] otce Františka. Zde lze vidět, jak získával Kristova zranění mnoho set let; vidna jsou na jeho těle, která viděl už španělský kardinál Sabinae Aegidius Carillus v roce 1354, a tyto zázraky pozoroval. Kardinál hlasitě říká: Kdyby neviděl jiné zázraky, které by potvrzovaly křesťanské náboženství, přece by mu k potvrzení stačilo, že tělo svatého otce Františka je pravdivé. Kronika menšího řádu, 4. Kniha, 12. Kapitola ještě přes sto nebo více dnů zázraky byly k přečtení u Johanna Bagatta v knize De Admirandis Orbis Terrarum, takže v krátkosti zde musíme pominouti ostatní zázraky. A jestliže by tohle nemělo dostačovat, necht' jde [čtenář] do Lorety nebo Czestochowe [v Polsku].

Jako znamení tohoto zázraku je u svatého Augustina v Knize 22 De Civitate Dei, Kapitola 5, jenom jeden zázrak, který potvrzuje pravou víru. Byly učiněny mnohé tisíce

149

zázraku v katolické víře více a jasněji, než může učinit polední slunce v horkém dni, které má tolik tisíc v pravdě horlivých katolických otců ve všech rozích a koncích světa, a které mohly působit odedávna.

Svatý otec Augustinus má k tomuto mému úmyslu krásné dilema. Proti kacírům Kniha 2, De Civitate Dei, Kapitola 5, říká: Buď věříte, že se stal zázrak k posílení katolické víry, nebo té církvi nevěříte. Takže věříte, že to, co následuje, je důležité k tomu, abychom věřili, že toto učení je pravé a má svůj původ u Boha (pak jsou zázraky pečeti božskosti, jíž pečeti označuje Bůh své učení a zesiluje je). Ale když nevěříte, že tento velký zázrak nemůže být pro vás dostačující a svět v toto učení (co jest velmi protichůdné vůči tělu a krvi) věří bez vlastního zázraku, jenž by předcházel (v tom případě se nevěří,

že problém nastává, i když nikdy předtím člověk žádný zázrak neviděl a nemůže tudíž věřit).

150

K tomu, co jsem dříve poznamenal, činím tuto závěrečnou řeč: Je naprosto nemožné, aby nějaký luterán, kalvinista či nějaký jiný kacíř, odtržený od pravé katolické církve, mohl učinit jeden jediný zázrak. Jinak řečeno byl by to zázrak všech zázraků, který by bylo nutno co nejvýše obdivovat, kdyby mohl kacíř vlastní zázrak své falešné víry potvrdit.

Kdyby Bůh luterskou nebo nějakou jinou odtrhnuvší se církev od pravé církve, tedy falešnou synagogu, potvrdil svým zázrakem, pak by musel současně potvrdit jejich falešné omyly, čímž by vlastně stvrdil lživé svědky, falešnou milost a mylné učení. Tak by mohl pomáhat duchu rozšiřovat falešné lži. Jak to už velmi pěkně poznamenal sv. Augustinus, Kniha o užitečnosti víry, Kapitola 6. a Anglický

151

Doktor, díl 3, Otázky 43 a 44. Takže opačně řečeno, Bůh po všechny časy působí jako posílení katolického náboženství a činí zázraky. Je zjevné a neuvěřitelné, že ten, jenž není okraden o pravý rozum, by tomu nevěřil. A zmíněná pravda se může prokázat mnoha příklady, které k tomu jsou k dispozici, protože četní kacíři po odpřisáhnutí svého falešného mínění přijali pravou jedinou blaženost činící katolickou církev. Tím tolik prohlédli a rozličných zázraků, jenž Bůh u milostivého obrazu Mariina naši nejdražší Matky učinil, anebo se udávají u hrobů milých svatých božích až do dnešních dnů. To sám dokládá Luther ve svých Vittenberských [kázání] vytištěných roku 1554, v Instructione aliquot Articulorum, 7. list následujícími významnými slovy: |Říkám jen,

152

s celým křesťanstvem dobře pamatuj, abys ctil svaté a vzýval je. Příčinu svého výroku prosazuje, když říká: Kdo smí činit protivenství nebo lhát, do dnešních dní dobře pamatuj, že je zjevné u našich svatých těl a pohřbů, že by Bůh ve svém svatém jménu nečinil zázraky? Luther praví: a toto buď základ pro všechny budoucí zázraky k mému

předsevzetí, které také Bůh učiní v mariánských Hejnicích. To je také jen to málo, co mohu vnést na denní světlo v úctě vůči Marii hejnické.

Ty ale trpělivý čtenáři promiň jako malou moudrost a špatné řečnické umění, které není přece jen jednoduché, ale pravdivé.⁴²⁶ Zázraky popisované se staly a byly darovány po roce 1730 z vůle dobrých skutků a beneficí v mariánských Hejnicích. Takto přenechávám všechno budoucím následovníkům - mariánofilům,

153

kteří o tom chtějí spravit křesťanský svět.

KONEC.

Ponížená prosba k Marii o odpuštění mnou zapříčiněných nedostatků a chyb.

V přítomném spise vyznávám o tobě, Panno, v knížečce. Odpusť mi, Panno Marie, nedostatky, které jsem proti tobě učinil.

154

AUTOROVO PROHLÁŠENÍ

V tomto následujícím mariánském katalogu jsou obsaženy mnohé milosti a dobrodiní [beneficia], které pocházejí od pravdivých a věrohodných svědectví a dosud také z vlastních ústních svědectví, čestných a věrohodných mužů, která jako dobrodiní byla sebrána dohromady. Tímto tedy prohlašuji a chci, aby všechny tyto zázraky, milosti a dobrodiní, o kterých se v tomto díle čte, a jsou tu k nalezení, aby nebyla pokládána za nic víc než za lidskou víru. Tímto také dosvědčuji, že jsem zachoval dekry, které vydal římský papež Urban VIII., blažené paměti 5. června 1631 a 5. července 1634. Předávám a přenáším všechno, co je uvedeno v tomto mariánském díle papežskému stolci pro porozumění svatému dobrovzdání.⁴²⁷

⁴²⁶ Autor se staví do role skromného vyprávěče zázraků, neboť v této chvíli se dostává k nejdůležitější části knihy, a to jsou zázraky Panny Marie. Zde je pokora velmi důležitá, protože reprodukuje boží vůli, jakoby byl obyčejným dokumentaristou.

⁴²⁷ Před vydáním dáno ke schválení.

XV. Kapitola

O zázračných milostech, v tomto svatém místě v mariánských Hejnicích, které obdrželi mariánští klienti [služebníci], o jejichž příchodu [do Hejnic] se svědčí až do nynějších časů:

Rok 1716

1. Christianus Huebner, voják z císařského regimentu kronfeldských ležel v táboře nedaleko sousedství Hejnic [Heuendorff] a byl velmi těžce nemocen. Usmyslil si, že dosáhne velké milosti, která je dávana skrze přimluvu Marii Hejnické nouzí trpícím a utlačovaným

156

a jimiž byl pohnut, aby se plně svěřil (ve svém největším nebezpečí smrti) právě tomuto milostivému obrazu. Tam učinil slib a okamžitě na to dostal dokonalé zdraví. Jak sám vypověděl a dosvědčil výše zmíněného roku, když zde byl osobně, aby vyjádřil všemohoucímu Bohu svou důvěru a svůj dlužný dík panenské Matce.

2. Tak se svěřil uvedené milostivé matce blahorodý urozený pan Joseph Convey z Watterforth ze Slezska, který užíval mnohé prostředky k udržení svého zdraví. I nechal povolát některé doktory, na něž se spoléhal. Přece jenom brzy učinil slib v Hejnicích k naší milé Paní, také byl brzy zachráněn od nebezpečí smrti. Též o tom dosvědčuje jeho zavěšená děkovná oběť [ex vota]

157

3. Anna Gloeserová z Chrastavy [Cratzau] byla celých 20 let hluchá a sotva učinila slib Marii Hejnické, podle její vlastní výpovědi získala plný sluch. Ale protože svůj slib učinila velice pozdě, znova ohluchla. Avšak poté, co poznala svoji chybu a svůj slib obnovila, brzy opět obdržela toužebný sluch

4. Žena v Kroenau, která byla 8x nebo 9x v těžkém nebezpečí při porodu, konečně po 10. šťastně porodila, jelikož učinila slib se svým pobožným mužem, který byl zvláštním ctitelem Matky boží v Hejnicích.

5. Ve Slezsku v Namburgu jednomu kováři vystřelil kousek žhavého železa do oka, čímž byl na dlouhou dobu oloupen o světlo oka [neviděl], nýbrž i trpěl největšími a nejtěžšími bolestmi.

158

Doktoři mu odřekli obličej se životem (zlomili nad ním hůl), proto se v této bídě a nejvyšším nebezpečím se obrátil s horlivou modlitbou k Marii v Hejnicích a učinil slib navštívit zbožně podle možnosti a po tomto učiněném slibu kousek železa sám od sebe brzy vyskočil. A tím zase získal svůj původní okasvit a kvůli zvláštnímu pohnutí z této obrovské obdržené milosti k chvále a cti Marie v Hejnicích nechal veřejně z kazatelny oznámit svoje nejvyšší poděkování (modlení).

6. Salomaea Freidrichová ze vsi Libverda [Liewerda] ležela po porodu těžce nemocná po dobu deseti týdnů. Když však hledala svoje útočiště a našla jej u hejnického milostného obrazu, tam také prosila nejblaženější Bohorodičku a velmi brzy na to obdržela žádané zdraví.

159

Jak sama potvrdila a vypověděla 25. října 1716.

7. 21. prosince 1716 přišla do Hejnic jedna osoba z Větrova [Ringenheim], která vyznala, že před dlouhou dobou přišla o rozum [bezvědomí], ale když jednou na krátký čas přišla k sobě, učinila slib, že chce po šest let navštěvovat toto milostivé místo a ročně nechat sloužit mši svatou, a tím také prokázat svou pobožnost. Po takto učiněném slibu získala svůj někdejší rozum, proto vyplnila svůj slib a nechala sloužit slíbenou mši svatou.

8. Jedna žena z Frýdlantu [Friedland] téhož dne a téhož roku uskutečnila slíbený slib skrze Pannu Marii, neboť byla deset let neplodná, a Bůh ji požehnal dědici. Za obdrženou milost z vděčnosti

Své nejlaskavější pomocnici darovala stříbrnou obětinu.

Rok 1717

9. 21. ledna se vícekrát ohlásila ženská osoba jména Anna Roeßlin z Ludvíkova [Lußdorff] [pod Smrkem] a s vděčností vypověděla, že několik týdnů nemohla používat ruce a nohy, ale když se zcela zaslíbila, tak hned první den obtíže ustávaly a vzápětí už opět mohla používat všechny údy.

10. 27. února se objevil Christianus Weiner z Ludvíkova [Lußdorff], aby rovněž vykonal dík milostivému obrazu a podal milostiplnou oběť, protože měl těžké a bolestivé bodání u srdce. A když se sám zaslíbil Matce Boží, tak nebezpečí zmizelo a obdržel svoje původní zdraví.

161

11. Johannes Frantzel z Vítkova [Wittig] byl 14 dní zcela bez plného rozumu. Dokonce musel být přivazován, a proto se žena tohoto trpícího muže ve vysoké důvěře, k nejblaženější pomocnici křesťanů, obrátila. Slíbila, že se bude denně modlit skrze růženec, aby Panna Marie svého nejmilejšího syna, tohoto muže, přivedla od ztraceného rozumu opět k sobě. Po takto učiněném slibu a příměluva z kazatelny, a po učiněné modlitbě, se tento nemocný muž zase dobral k rozumu, a to bez všech užívaných léků. Potom zase dosáhl plného užívání svého rozumu. Za což byl Matce Boží jako věrné přímělvkyni u jejího jednorozeného syna v Hejnicích vysloven povinný dík, a toto dosažené dobrodiní bylo

162

na věčnou památku také pilně zapsáno. To se stalo 6. července 1717.

12. Jistý Adam Ulrich z Ludvíkova [Lußdorff] byl dlouhou dobu v držení hlavové nemoci [bolest hlavy; migréna; vysoký krevní tlak] blízko smrti. Jeho uzdravení nepomáhaly žádné prostředky, a tak se tento muž, již všemi lékaři opuštěný nemocný, obrátil očima k milosrdné utišitelce všech sužovaných do Hejnic. V této nouzi se poručil z celého srdce k její cti a též k její cti nechal soužit mši svatou. Den ode dne pak pociťoval

zlepšení, takže po uplynutí 8 dní mohl osobně učinit svůj dík milostivé přímluvkyni. A to se stalo 12. října uvedeného roku.

13. 13. října se 4leté dítě Georga Worffa z Radčic [Ratschendorff] uzdravilo, protože trpělo dlouho na disenterii. Jeho rodiče byli zoufalí, a tak to dítě odnesli sem do Hejnic a obětovali nejblaženější Panně Marii.

163

14. Dítě, které už věřilo pomstě smrti bez pomoci jakéhokoli léku, se plně uzdravilo. Tato pomoci plná přímluvkyně Marie byla po zaslíbení poctěna zvláštním díkuvzdáním do tohoto milostivého místa.

15. 31. října jedno dítě Rosiny Effenbergerové z Ludvíkova [Lußdorff] mělo stažené všechny údy. Nemohlo dlouho dobu sát z matčiných prsou. Jeho matka ho tedy poručila Matce Boží v Hejnicích, a poté všechny dětské údy posílily a dítě hned začalo užívat mateřské mléko.

16. 17. prosince jedna žena byla dlouhou dobu nemocná, učinila však slib k milosti plné Matce Boží, což šest let po plném uzdravení

164

vypověděla v přítomnosti několika svědků, že během těchto let nepocítila útok takovéto choroby a může to dosvědčit dobrým svědomím.

17. 20. prosince jedna ženská osoba z nejmenovaného místa, taktéž jako zmíněná osoba předchozí, byla dotčena velkou těžkostí vnitřních bolestí krku. Obávala se i polknout. Poté, co se z obav a strachu zaslíbila velkou vírou, tyto nepříjemnosti a potíže zmizely. A tak jí bylo prostřednictvím Matky Boží milostivě zachováno požadované zdraví.

165

Rok 1718

18. 13. února dítě pana purkraběte Melchiora Porscheho leželo nebezpečně nemocné, ale protože ale ho rodiče pečlivě zaslíbili všeblazené Matce Bohorodičce a v 8 hodin nechali sloužit mši svatou, tak dítě bylo z nebezpečného stavu osvobozeno.

19. 10. dubna uvedeného roku následovalo osvobození z nebezpečné nemoci na zvláštní přímluvu Marie Hejnické, a sice nejprve se zvláštní milosti těšila Elisabetha Glaserová z Dlouhého Mostu [langen Bruecke], která se skutečně nebezpečně nemocná nacházela už ve smrtelném strachu, a po uskutečněném slibu Matce vši milosti, totiž Marii Hejnické, které se svěřila, zase obdržela za svou prosbu zdraví.

166

24. dubna Anna Schuetzová z Pankráce [Pang-Gratz] [Jítrava] byla též trpěla dlouhou nemocí, tak se všemohoucí Marii zaslíbila příslibem. A po učiněném slibu obdržela svoje osvobození.

29. dubna jiných pět osob ze Suché u Liberce [Bertzdorff] se v Hejnicích zaslíbilo, a po učiněném slibu a vykonané pobožnosti bylo spaseno v tomto svatém místě. Jakmile došli domů, vrátilo se jim plné zdraví.

19. 19. června Anna Catharina Hauptová z Chrastavy [Cratzaw] na grabštejském panství byla pět let chromá tak, že musela chodit o holích. Po zaslíbení horlivě a vroucně sama přišla s holemi a po učiněném zaslíbení od Marie znovu obdržela tolik sil, že už mohla bez pomoci

167

holí zdravá a veselá radostně nastoupit zpáteční cestu.

20. Marie Huettlerová z Křivé Olešnice [krummen Oelse] byla jako těhotná obtížena velkými nemocemi. Po přímluvě u Marie Hejnické obdržela zdraví a šťastně přivedla dítě na svět.

21. 3. července jistý muž ze Šluknova měl takové těžkosti s krkem, že všichni, co ho viděli, pochybovali o jeho životě. Když se ale zaslíbil do Hejnic nejblaženější Matce Boží a vydal se na cestu o Vigílii, aneb předvečer Svátku navštívení Panny Marie, aby vyplnil svůj slib. Cestou skutečně postupně ztratil bolest a došel zcela zdraví, tak mohl poděkovat za tuto přímluvu u Boha, Marii, a za obdržené zdraví.

168

22. 22. července Balthasar Lauretz z Mertzdorffu ve Slezsku měl velké bolesti jedné nohy, a tak se zaslíbil a byl zázračně uzdraven. Jedno dítě z Jindřichovic pod Smrkem [Hennersdorff] bylo postiženo růží v obličejí a všichni se domnívali, že musí ztratit oči z obličejí. Silnou přimluvou u Marie zase žilo plným zdravím.

23. 4. září Johannes Georgius Pfeiffer z Oldřichova v Hájích [Ullersdorff] byl přepaden velmi intenzivními bolestmi těla, a tak se v této nouzi obrátil k bohu a učinil slib k naší milé Paní Hejnické a jeho žádost byla šťastně vyřízena. Také Marie Walterová z Freystadtu se zaslíbila Nejvyšší, a poté, co dokončila slib, byla u studnice milosti zde, u naší milé Paní opět osvobozena od zmíněné choroby.

169

24. 23. října Anna Elisabetha Wiltnerová z Bílého Potoka [Weißbach] měla těžký k porodu. Jakmile se utekla k Marii, její porod byl šťastně vyřízen, nehledě na to, že už předtím 2x utrpěla potrat.

25. 6. listopadu ženská osoba se svým dítětem byla napadena velkými bolestmi očí, a tak přišli zcela spoléhající se na Marii do Hejnic a tam se zaslíbili. Poručili se do silné přimluvy této zázračné Matky. Potom oba sdíleli pomoc a zase obdrželi jasný oka svět [zákal].

26. 11. listopadu se konalo díkuvzdání od Johanna Georga Anderse z Koenigshahnu v Lužici, který byl silně napaden těžkými myšlenkami.

170

Zdalo se, že se pomátne. Jeho přátelé ho ale zaslíbili velkou vírou a velmi brzy poté zase obdržel původní zdraví rozumu.

27. Magdalena Sittová z Hrádku nad Nisou [Grottau], která byla už od narození chromá a křivicí protkaná, se v jednom roce zaslíbila a po učiněném slibu všemohoucí Panny Marie obdržela rovnou chůzi a měla zcela zdravé údy, jak sama v doprovodu dvou svědků vypověděla a potvrdila 11. října.

Rok 1719.

28. 24. února Johannes Christophorus Haußmann z Andělky [Engelsdorff] byl 13 týdnů zbědovaný velkou tělesnou bolestí a jinými nepřestávajícími bolestmi, a tak se ve třetím roce stal zbožným, aby se uzdravil.

171

A s toutéž nemocí přišla jedna žena z Horní Lužice, která též žádala o zdraví od Matky milosrdné. 26. února přišla jistá ženská osoba z Mueldenhausen [Sasko] a vypověděla o jisté nemoci, od které byla osvobozena zprostředkování milostiplné Matky Marie Hejnické a byla plně uzdravena. Johannes Georgius Hoffmann z Pertoltic [Wernsdorff] měl dlouhotrvající bolest hlavy. Ta vedla skoro k tomu, že ztratil rozum. Tak tedy vložil naději do zdejší naší milé paní, která mu pomohla, a on radostně mohl opět odejít domů.

29. 2. dubna jedna žena z Poustky [Wustung], která byla zatížena těžkou chorobou, ačkoli byla kacířka, tak svoji naději a důvěru vložila do velké přímlyvy [modlitby] nejblaženější Matky Boží, aby

172

získala zdraví, nechala dokonce sloužit svatou mši. Také to vyznala poté, co opět obdržela své zdraví, o které předtím přišla. To bylo příčinou toho, že pro další dobu skrze přímlyvy u nejblaženější Panny Marie vyznala pravou víru [stala se katoličkou].

30. 10. dubna Fridericus Hoenelt z Luhu [Mueldenau] a Rosina Honischinová z Rohrsdorffu, kteří byli v bolestech těla a jiných údů, tak volali zbožně Matku milosrdnou kvůli obdržení svého zdraví a chvalozpěvy ji nepřestávajícě chválili jako nejlepší pomocníci v nouzi.

31. 30. dubna dceruška jistého Friderica Altmannse z [Dolní] Oldříše [Ullersdorff], která měla v obou očích nádor

173

a byla tím velmi postižená. To jí omezovalo v obličejí. Proto se uchýlili pod milostivou studnici laskavosti naší milé Paní. Prosili ji a ta dívenka prosvětčila. I Justina Wuellerová z Větrova [Ringelshain] si velmi zoufala kvůli velkým bolestem očí a zbožně žádala mocnou ruku a mateřskou podporu zdejší mocné Paní.

32. Jakási žena z Bílého Potoka [Weißbach] měla těžkosti těla, a aby se uzdravila, utekla jako nemocní s velkou důvěrou ke spáse a svou přímluvou k Panně Marii v naději, že se plně uzdraví.

33. 7. května Anna Dorothea Wechlová z Jindřichovic pod Smrkem [Hennersdorff] měla nějaké těžkosti s pažemi a přímluvou zdejší Matky Boží se dostavila úleva.

174

A syn Johanna Christophora Christoph a z Kunratic [Cunnersdorff] se zbožně kvůli své těžké chorobě poručil k naší milé Paní a skrze přímluvu byl z toho nebezpečí života zázračně zachráněn.

34. Anna Marie Jaegerová z Raspenavy [Raspenau], která ležela s těžkou nemocí bez všech sil, se obrátila s důvěrou k Panně Marie do Hejnic a také hned pocítila sílu, jak sama vyslovila a věrným srdcem doznala.

35. 13. června přispěchala s plnou důvěrou k Marii Hejnické Magdalena Catharina Hoffmannová z Frýdlantu [Friedland], a to kvůli velkým bolestem očí. Též podle její naděje bylo brzy vyřízeno její přání. Na památku obdrženého dobrodiní nechala na zmíněném místě pověsit tabulku.

175

Téhož měsíce 15. června Marie a Anna Marie Hermanovi z Dětrichova [Dittersbach] kvůli výše uvedené oční bolesti byly zcela bez útěchy a šly prosit Pannu Marii přímluvkyni, načež byly potěšeny zcela čistýma očima.

36. Marie Effenbergerová z Luhu [Mueldenau] měla tři nemocné děti a i ona sama byla velmi obtížena různými chorobami. S pobožností byla vyslyšena v nouzi stejně jako její tři děti.

Taktéž 26. června nedaleko Lužce [Mueldeneychen] zaslíbil Johannes Christophorus Neuberth, protože čtvrt roku měl zle infikovanou nohu. Učinil slib, brzy byl uzdraven a cítil se lépe.

176

37. 2. července Salomena Reßelová z Raspenavy [Raspenau] převýšila chvalozpěvy blaženou Pannu Marii za to, protože obdržela zdraví. Přímluvu učinila kvůli velkým a nepřestávajícím bolestem hlavy.

38. 9. července Johannes Richter a také nějaký chlapec ze Schmuckseuffa. Richter byl z Nunersderffu. Oba upadli do nepřestávající nemoci a tak doufali a vzdychali k všemocné pomocnici naší milé Paní, až obdrželi plnou pomoc. I dítě jistého Antona Richtera z Jablonného v Podještědí [Gabel] bylo obtíženo špatným viděním, ale jeho rodiče ho obětovali nejblaženější Panně a bylo opět spaseno.

39. 23. července Marie Resselová a

177

Anna Marie Resselová z Raspenavy [Raspenau] měly infekci [dýchací cesty] prsou. Měly velké bolesti těla, tak vyhledaly pomoc u milostivého trůnu a tam obdržely vyhledávanou pomoc.

13. srpna Elisabetha Weymanová z Freystadtu byla chorobou, která na ní padla, zcela zničená. Kolem Velikonoc nechala učinit trvalou modlitbu k Bohu a Panně Marii. Po jejím provedení byla po učiněném slibu opět obdařena silami.

40. 8. září poté, co byl učiněn dík Panně Marii Bohorodičce za učiněnou milost zdraví, se uzdravili následující nemocní: Melchior Effenberger z Ludvíkova [Lußdorff], jehož dítěti bylo pomoženo ze špatné oční choroby. Také Godefridus Hannig z Dětrichova [Ditterspach] obdržel zdraví kvůli různým tělesným bolestím. Maria Jantschová z Liberce [Reichenberg] byla zcela bez sil a která opět získala zdraví.

178

Dále Anna Maria Patzeltová s dítětem, která s milostí obdržela zdraví.

41. 10. září ohlásily následující osoby, že obdržely zdraví a byly tedy utěšeny na přímluvu naší zdejší milé Paní, a to Andreas Scholtz a nějaká dívka z Roersdorffu ze Slezska, která dlouhou dobu bezúspěšně měla těžké oční bolesti. I Gabriela Wentzela pronásledovala těžká nemoc, nádor, aneb vodnatost. Z ní se uzdravil zcela právě díky pomoci Matky Boží.

42. 28. října chlapec jistého Henricha Boeße ze Vsi [Wiese] utlačovala velká nemocí. Ztratil řeč a tak ho rodiče z celého srdce poručili Marii zdejší tak, že dítě zase získalo nejen předchozí zdraví, nýbrž i zcela svoji řeč.

179

43. 1. listopadu Magdalena Scheblerová přišla z Křivé Olešnice [krummen Oelße] – nedaleko bývalého dolního Slezska. Magdalena byla více než rok kulhavá a chromá. Sotva mohla někam jít, tak s celou svou důvěrou vyhledala milostivou Matku v Hejnicích a podle vlastní výpovědi v té tuto milost sama našla.

44. 25. listopadu Apollonia, dcera Johanna Christophora Buchelta z Bílého Potoka [Weißbach], pracovala na chorobě, která ji posedla. Se svými rodiči byla doporučena zbožně nejblaženější Panně. Už hodinu poté se cítila lépe a po učiněném slibu už netrpěla takovou nemocí, jak viděli nejen její rodiče, ale také sousedé, a vůbec nic z té choroby na ní nepozorovali.

180

45. 10. prosince Maria Herbigová z Kunratic [Cunnersdorff], která velmi špatně slyšela, obdržela sluch. Anna Rosina Geißlerová z Krásného Lesa [Schoenwald] zase tou milostí svůj zeslabený sluch zpět silný obdržela.

Rok 1720.

46. 7. ledna Rosina Bibersteinová z Luhu [Mueldenau] ležela v těžké nemoci 13 týdnů. Když věděla, že jakákoli lidská pomoc je bezmocná, tak volala zbožně nejlepší Pannu Marii Hejnickou, načež obdržela požadované zdraví, které se přála.

47. 14. ledna Maria Weberová z Hejnic [Heuendorff] vyslovila nekonečné díky a chválila Marii přímiluvkyni, protože byla ve své křivosti a chromosti, kdy měla křeče v rukách a nohách, připoutána půl roku na lože.

181

Tam se ve čtvrtém roce zaslíbila, že bude denně činit modlitbu k počtě nejblaženější paní Marii ke svému plnému zdraví.

48. Johannes Michel Neumann z Raspenavy [Raspenu] měl souchotiny. Byl malátný a obdržel od milosrdné Matky, jako přímlyvkyně, plně své uzdravení, které jí připisuje.

49. 4. února bylo v Hejnicích oznámeno, že nějakého chlapce v Liberci [Reichenberg] dlouho obtěžovala choroba a kvůli tomu také vyhledal útočiště v Hejnicích. Zde byl milostivě vyslyšen a od téže choroby osvobozen. Takovou těžkou chorobou velmi trpěl také přes 12 týdnů

182

Christophorus Mueller z Radčic [Ratschendorff] a také učinil slib. Po osmi dnech pociťoval úlevu a vyznal, že už více nebo dále touto zlou chorobou nikdy více nebyl obtěžován.

50. Juditha Kratzerová z [Dolní] Oldříše [Ullersdorff] obdržela u Panny Marie v Hejnicích milost, neboť byla velmi dlouho ve strachu s oční chorobou. Poté, co pokorně vzývala Pannu Marii, byla obdařena světlejším oka svitem.

51. 25. února s dobrým svědomím vypověděl a vyznal Johannes Schwartz ze Seckendorffu po těžké a dlouhotrvající tělesné chorobě, kterou byl zcela oslaben, že učinil slib k nejblaženější Panně Marii v Hejnicích a brzy po jeho dokonání obdržel své předchozí síly a došel svého plného zdraví.

183

52. 3. března se nejjemnější Panna Marie prokázala jako přímlyvkyně vůči Gottfriedovi Hermanu Schuetzenovi z Poustky [Wustung], jenž byl dlouhou dobu na celém těle a na všech údech křivý a slabý. Byl upoután na lůžko, tudíž všichni pochybovali o jeho zotavení. Při nejvyšším nebezpečí smrti nejhorlivěji vzýval a prosil Marii jako všemohoucí pomocnici a spásu nemocných. Byl tedy ze zjevného nebezpečí zachráněn a získal předchozí zdraví.

53. 7. dubna byla Maria Schaellerová z Bílého Potoka [Weißbach] dlouhou dobu obtěžována a strašena nejtěžšími chorobami šlaku [mrtvice; srdce] a měla nepřestávající teplotu.

S plnou důvěrou se pospíšila k utěšitelce smutných a skrze pomoc této věrné Panny bylo zlo vyřízeno.

54. 1. května bylo Bohu a nejblaženější panenské Bohorodičce Boží děkováno pokornou modlitbou. Díky vzdávala Maria Magdalena Bartelová z Liberce [Reichenberg], která byla postižena velkými bolestmi očí, a zdálo se, že přijde o celý obličej. Ale potom skrze prosbu lesklého jitřního světla Mariiny hvězdy byla na opět ve svých očích na její přimluvu prosvětlena.

55. Opět jistá dívka z Raspenavy [Raspenau] si zasloužila milost zdraví skrze niterně procítěnou modlitbu. Předtím měla celý rok velmi těžké bolesti hlavy, a poté, co vzývala spasitelovu Matku a její milosrdenství, tak obdržela spásu a milosrdenství.

56. 9. května Stephan Kaulfaersch, měšťan frýdlantský [Friedlandt], se svoji manželkou věrohodně dosvědčil, že jejich dítě bylo zraněno vřetenem do oka. Jelikož ho hned [jeho rodiče] s velkou důvěrou zaslíbili a během devíti dní bylo oko osvobozeno od vší nemoci.

57. Antonius Preußler z Frýdlantu [Friedlandt] a Florianus Henisch z Bedřichova [Friedrichswalden] byli dlouhodobě nemocní, ale skrze pomoc Marie se znovu uzdravili. Utěšeni byli také Johannes Christophorus Christoph z [Cummersdorff] a Johannes Christophorus Ullrich z Luhu [Mildenau] obdrženým zdravím pro jejich děti, které byly v největším nebezpečí smrti.

58. Juditha Buemmerová z Albrechtic [Albrechsdorff], která byla zcela oslabená

na údech vodnatelností, po niterném vzývání milosrdné milé Matky milostivě obdržela milost a byla posílena na všech údech.

59. 7. července poté, co proběhla modlitba, dosvědčil statečný pán (tit.) Gottfried Schuetz, purkrabí na Malé Skále [Klein-Skall], že ležel zachvácen žhoucí horečkou i křečemi na všech údech. Nepomáhaly už žádné prostředky, aby dosáhnul zdraví. Obrátil se do Hejnic, aby tam našel pomoc. Slíbil, že tam vykoná pouť a zaslíbil se v horlivé důvěře. Brzy obdržel ztracené zdraví a mohl vykonat svůj slib.

60. 9. července bylo ohlášeno, že dcera Georga Hanigse z Dětrichova [Ditterspach], měla plicní chorobu a to ji velmi soužilo a trýznilo.

187

Avšak, co ji rodiče zaslíbili naší milé Panně Marie v Hejnicích (podle vlastní ústní výpovědi), tato dívka zázračně získala síly, milost a plné zdraví.

61. Sabina Posseltová ze Seckendorffu v Lužici, zbožně doufajíc v nejpřípravenější pomocnici ve všech nouzích Marii, se sem utekla kvůli jisté chorobě a našla, co podle své důvěry nepochybovala, že najde.

62. Christoph Haußmann z Luhu [Mueldenau] byl oteklý na nohou a rukách, takže nebylo možné, aby udělal krok. 13 měsíců byl zcela křivý. V naději milosti její nejblaženější Panny Marie Hejnické obdržel plné zdraví, o čemž bylo z kazatelny veřejně čteno poděkování.⁴²⁸

188

63. Johann George Mittag z Hrádku nad Nisou [Grottau] vyznal, že žal jeho dceruška silně trpěla na oční chorobu, ale zásluhou nejblaženější Panny Marie opět obdržela předešlé dobré vidění. Právě tuto milost podobně získala Anna Rosina Wittigerová z Vratislavic nad Nisou [Maeffersdorff] a nějaká svobodná osoba z Luhu, která byla z největší bolesti oční též zcela vykoupena Mariinou přímlovou.

64. 4. srpna, jak vypověděli, obdrželi další milost uzdravení tito: Johannes Fritsch z Chrastavy [Cratzau], Marie Erfflerová z Větrova [Ruengehaim] a jistá žena z Oldříše [Ullersdorff], která trpěla velmi těžkými horečkami. Skrze působení nejblaženější Panny obdržela zdraví poté, co učinila slib a vykonala jej.

189

65. Pannu Marii také chválí jistá žena z nejmenovaného místa, která trpěla nejtěžšími bolestmi zubů, a její dítě bylo vysílono jinou chorobou. Při mocné přímlově ztracené zdraví opět získaly zpět. Téměř osleplá Maria Muellerová z Krásné Studánky

⁴²⁸ Sdělení veřejnosti, nemocný požádal, aby tuto informaci františkáni sdělili při kázání jiným.

[Schoenborn] a nějaký chlapec z Krásného Lesa [Schoenwald] se kvůli oční vadě svěřili do služby Matky Boží a byli utěšeni jiným obličejem [viděli].

66. 18. srpna bylo milosrdenství a dobrotivost Matky Boží oceněno chvalořečmi těch, kteří byli různě nakaženi, nebo se jednalo o osoby postižené různými chorobami: Magdalena Haußerová z Vratislavic nad Nisou [Maeffersdorff] z panství Liberec, Anna Marie Kraußová z pustého Oldřichova [Wuest-Ullersdorff] Matthaesus Herman z Raspenavy [Raspenau].

190

Měli velké tělesné bolesti, kontrakce údů a dlouhou dobu leželi zcela zbaveni sil. Ale přímluvou nejjemnější Panny byli zase uzdraveni.

67. 15. září ve velkých očních bolestech (ve své naději) získala žádanou pomoc jedna žena z Naumburgu; Elisabeth Jackelová z Dolní Řasnice [Rueckersdorff]; Gottfried Goerlach z Větrova [Ruengenhain]; všichni tihle chválí, blahořečí a oceňují chválou Marii za to, že od nich odehnala nouzi a obtíže.

68. 21. srpna jedno dítě Johanna Michaela Seifferta z Liebenthalu z Dolního Slezska obtížila nemoc, třaslavice, a skrze Pannu Marii nejblaženější, již rodiče své dítě zaslíbili, bylo osvobozeno od této velké těžkosti.

191

69. Dorothea Mickischinová ze Seyffersdorff, která ležela těžce postižená hlavní nemocí [nemoc hlavy], doufala, že u Marie v Hejnicích získá své předchozí zdraví a také ho šťastně obdržela, jak sama vypověděla 20. října a tuto milost jí [Marii] připsala.

70. 27. října Anna Maria Elßnerová z Bulovky [Bullendorff] trpěla dlouhou dobou třaslavicí, načež ji brzy poručili do péče Nejblaženější Panny Marie Hejnické, která ji, jak poznala, od tohoto zla osvobodila. Salomena Zepterová z Vítkova [Wittig], jejíž obličej byl kvůli oční mázdře skutečně velmi omezen, utekla k věrné Matce milosrdné a skrze důvěru získala milosrdenství.

71. 28. října Maria Roeßlerová z Dolní Řasnice [Rueckersdorff] na panství Frýdlant

192

se soužila v největších bolestech při porodu. S důvěrou zbožně volala k utěšitelce trpících Marii a spěšná pomocnice jí v nouzi přijala.

72. 3. listopadu Anna Elisabetha Langová ze vsi Saň [Zahne] náhle silně puknula při porodu. Kvůli tomu byla nebezpečně nemocná, a když se zbožně slibem zavázala nejblaženější Panně v Hejnicích, do hodiny ušla všemu nebezpečí smrti.

73. Dítě Christoha Roeßlera z Rohersdorffu ve Slezsku bylo ve velkém ohrožení nemocí, která na něj dopadla, a tak ho zde v Hejnicích vroucně zaslíbili do milosti Matky Boží a bylo od tohoto nebezpečného a nejzlejšího stavu zcela osvobozeno. Jeho rodiče nevědí, jak dostatečně za obdržené dobrodiní poděkovat.

193

74. 24. listopadu Carl Luendtner z Chrastavy [Cratzau] se svou ženou a dětmi upadli do nebezpečné choroby a po zbožném vzývání nejblaženější Panny Hejnické byl se všemi blízkými zachráněn z pomsty smrti.

75. 1. listopadu Johann Christoph Zimmermann, tesař a kovář ve Větrově [Ruengehain], měl třináct týdnů žhavou horečku (od ní se zdálo, že umírá). Byl velmi oslabený. A při nejdobrotivější Matce vykupitelově, k níž se utekl a spolehl se na ní, byl šťastně vykoupen.

76. Salomina Schmidová z Ludvíkova [Lußdorff] se dlouhý čas trápila hlavními bolestmi. Užívala všechny možné prostředky, aby utišila tu bolest a zdálo se, že žádný nepomůže. Poté svoji mysl zbožně obrátila do Hejnic k naší milé Paní, které se zaslíbila. A byla dobrotivě vyslyšena; tato obdržená milost zásluhou Pannou Marie byla

194

oceněna poděkováním, chválou a díkuvzdáním, což vlastní rukou dosvědčil podpisem zdejší školní mistr Tobias Ehrlich, 27. prosince 1720.

77. Helena Weinertová z Puntzendorffu [Boleslav], která měla kvůli horečce vodní chorobu, se zbožně poručila do pomoci nejmocnější Panny, a díky její moci obdržela osvobození z této nemoci.

V roce 1720 nakonec mnoho jiných s různými chorobami, nákazami, mdlobami a nouzemi, kteří zbožně, věrně a pobožně poručili do Hejnic k nejblaženější Panně

a pomocníci všech křesťanů, byli dobrotivě ve všechem čas svých nouzí vyslyšeni a do svého zdraví zase přivedeni. Proto je milosrdenství a dobrotivost této velké Matky nutno zvěstovat povinným prokazováním úcty, chválit ji, uctívat a oceňovat.

195

Ještě v mnoha letech budou tuto zázračnou Matku všichni dobrořečit a chválit, protože ona je jedinou nadějí zarmoucených, občerstvením či posilou nemocných a je nejjistější jistotou trpících nouzí.

XVI. Kapitola

O jiných udělených milostech Matky Boží Marie v Hejnicích, popsáno podrobněji a s ohledem na okolnosti.

Od roku 1721–1730.

[78.] Velikomocnou pomoc ruky nejblaženějšího a největšího srdce útěchy, prožil Johann Friedrich

196

Richter z Kunratic [Cummersdorff] na frýdlantském panství, který byl křivý a chromý. Kvůli jedné noze chodil o chůdách a poté, co viděl, že všechny užití prostředky selhaly, směřoval svoji naději a spolehnutí na přímluvu Marie Hejnické. Ve své naději nepřišel ke škodě, neboť po učiněném slibu brzy na to získal zdraví, jak dosvědčuje písemně celá obec.

25. ledna 1721.

[Pečeť] Hanß Friedrich Richter,

Hanß George Gutbier, rychtář v Kunraticích.

79. Franciscus Purckert, měšťan a stolař ve Frýdlantu, dosvědčuje, že v postní čas

197

1720 byl povolán do jisté vesnice, aby tam zařídil svou práci a poté, co ji provedl, tak na zpáteční cestě si poranil nohu. Neboť byl všude sníh a voda, velmi brzy pocítil velké bolesti. Ty způsobily, že už nemohl chodit ven z domu, aby si vydělal na půl chleba. V této zoufalosti se obrátil k Panně Marii do Hejnic a slíbil, že chce navštěvovat toto

milostivé místo častěji, jen co zase nabude sil. Také své svědomí chtěl lítostivě očišťovat zpovědí a chtěl přijímat [tělo Páně]. A jak řekl, tak věrně vykonal. Jakmile tak učinil, vyzoroval, že už může chodit lépe a vracely se mu síly, až se konečně zcela uzdravil. Z vděčnosti za udělenou milost přinesl do Hejnic chůdy,

198

které mu kdysi nutně sloužily. S dobrým svědomím vlastními ústy zde toto dosvědčil. Stalo se Léta Páně 1721.

[Pečeť] Franciscus Purckert, měšťan a stolař ve Frýdlantě.

80. 24. února téhož roku Maria Weberová z Hejnic [Heuendorff], která měla všechny údy svého těla [v křeči] stažené (už nepolykala žádnou medicínu). Zdálo se, že už byla povolána k poslednímu. Zbožně proto volala nejblaženější Pannu zdejší [Hejnickou] a spojila se sama s jistými denními modlitbami. Tím zázračně obdržela plné zdraví, jak obdrženou milost dosvědčují všichni sousedi.

81. 9. března Rosina Roeßlevá z Dolní Řasnice [Rueckersdorff] měla velké bolesti na ramenou / nohou. S velkou nadějí a vírou se poručila Panně Marii jako zázračné Matce.

199

Po vyhnání oněch bolestí byla utěšena, což 25. tohoto měsíce učinila skrze písemné svědectví.

82. 22. dubna Rosina Tiegerová z Větrova [Ruengehain] zde oznámila a vypověděla, že už byla dlouhou dobu postižená chorobou a ležela, a protože jí nepomáhaly žádné léky. Tak se zaslíbila do Hejnice a dostala zdraví. Pak si z vděčnosti nejen přála veřejné sdělení a modlení, nýbrž také chtěla, aby bylo písemné svědectví [o zázraku zaznamenáno]. Na důkaz této pravdivosti vlastnoručně podepsal:

[Pečeť] Henrich Rieger a

[Pečeť] Michel Wagner.

200

83. Jak dosvědčuje Johannes Gaehler z Větrova [Ruengehain], poté, co učinil slib a zřídil pobožnost, obdržel milost Marie Hejnické a vedle svých svědků tak potvrdil následujícím způsobem:

„Já, Johannes Gähler z Větrova, vedle níže uvedených svědků vyznávám, že několik týdnů před Vánocemi jsem byl nemocný a měl jsem také velké bolesti hlavy. Dnem i nocí jsem ve spánku nemohl najít klid. A tak jsem se utekl o pomoc Matce Ježíšově v Hejnicích a ke cti jsem jí nechal soužit svatou mší a denně po 4 týdny jsem se modlil a dával přímlyvy. Hned potom bolesti pominuly a po pěti dnech jsem nabyl opět svého plného zdraví.

201

A za tuto velkou milost skládám srdečný dík Bohu a svaté Matce, to také dokazují pravdivě svými dalšími svědky.“

23. dubna 1721, a to:

Johann Chr. Neumann.

Johann Gr. Wueldtner.

Johann George Roeßler.

Gottfried Gaehler z Větrova.

84. Ke cti nejblaženější Matky Boží dosvědčil Christophorus Dienst, narozený v Malých Heřmanicích [Jelení Hora; Klein-Helmsdorff], nyní školní Mistr v B[il]oßwitz blízko Javora, nechal zařídit 13. května 1721 v Hejnicích pobožnost, jak vypověděl. Učinil tak proto, že před 49 lety byl ještě jako 15letý chlapec stažený a chromý. Jeho matka učinila slib a dovezla jej do Hejnic, kde se její doufání v pomoc vyplnilo. Oba dostatečně pečovali o svou pobožnost [modlitbou] a při své zpáteční cestě hned pocíťovali zlepšení.

202

Během 3 týdnů získali plné zdraví. Tuto obdrženou milost vděčně vyznával vlastními ústy ve svém, již tehdy vysokém věku, a sám křesťansko-katolickému světu oznamoval s nejvyšším přáním, a to ve výše uvedeném roce a měsíci.

[Pečeť] Christoph Dients v B[il]oßwitz, školní mistr.

85. 24. května 1721 byla veřejně z kazatelny přečtena následující zázračná milost Marie Hejnické.⁴²⁹

„K chvále a cti nejblaženější Panny a Matky Boží Marie, vyznávám já, Martin Otte, měšťan ve Frýdlantu, spolu se svou ženou jménem Anna Rosina, že naše nejmladší dceruška Maria Dorothea dostala do oka velké bolesti a onemocněla tak na celém těle.

203

K tomu toto dítě dostalo do pravého oka puchýř [neštovice] a to se rozšířilo doprostřed oka až na zřítelnici. Dítě mohlo sotva při nejmenším vidět denní světlo. Při tomto kříži [této starosti] a soužení kvůli dítěti jsme se utekli k zázračné milostivé Panně Marii v Hejnicích a toto bolestiplné dítě zaslíbili v Den svatého Josefa Matce Boží, aby svou svatou přímluvou vyprosila tomuto dítěti u svého božského syna předešlé zdraví. Poté, co se toto zaslíbení provedlo, dítě za 4 dny dostalo opět své předešlé zdraví a krásné světlo do očí, a to všechno na přímluvu Marie Hejnické. Proto já spolu se svoji ženou a dítětem Bohu všemohoucímu, jeho nejmilejšímu synu a nejblaženější Matce na věky zvoláváme chvála, chvála a díky. K potvrzení tohoto [zázraku] se dva muži, moji dva přátelé a sousedi,

204

vlastnoručně podepsali, protože tento zázrak viděli na vlastní oči.“

Ve Frýdlantu 24. května 1721,

[Pečeť] Tobias Gabler, měšťan a pekař ve Frýdlantě,

Andreas Vielkind, měšťan a obuvník ve Frýdlantě.

86. Kvůli dvěma velkým milostem, které obdržel, chválí a velebí nejblaženější boží Bohorodičku Frantz Guttheimb ze Šluknova [Schluckenau] a dává tak následující písemné svědectví:

„Já, níže podepsaný, spolu se svou milou manželkou vyznávám před Bohem a celým světem, s dobrým čistým svědomím a s jistým pocitem závazku, že v době

⁴²⁹ Autor sám neznal skutečnost možné přejímání zázraku z ústní tradice. Na konci textu je patrné, že měl k dispozici stručná potvrzení od lidí, popř. tento zázrak sám i mohl zažít, neboť se v této době v Hejnicích nacházel. Otázkou zůstává, zda sepsání zázraku/ů měl přikázané od provinciála, jelikož Hejnice byly vnímány jako užitečné místo, kde se dějí zázraky. Vše musí mít doložené; Oppitz se chová úřednický.

svatého půstu běžného roku [letos] moje dívenka [dcerka] Magdalena onemocněla žhavou horečkou, a tak jsem se svou největší možnou pílí a rodičovskou starostí používal všechny možné a předepsané prostředky,

205

které nepomáhaly. Pak už jsme my [s manželkou] při zjevném velkém nebezpečí chtěli získat nějaké uzdravení pro dcerku skrze Boha, u něhož jsme hledali útočiště, a to u zázračné Matky Marie v Hejnicích, pro níž jsme měli slib (totiž, že já se svou dívkou vykonáme zbožnou pout') a tak se moje zmíněné dítě do hodiny zlepšilo. Při té pouti, kterou jsme uskutečnili, aby to dítě bylo zdravé, se uzdravilo. A za tuto velikou nebeskou milost (kterou obdržela za mocnou přímluvu nejblaženější nebeské královny a zázračné Matky Marie Hejnické od Boha) věnuji věčný a nekonečný dík, chválu a ocenění nejvyšší a milosrdné Marii Matce pomocné.

Také nechci zamlčet, nýbrž chci dát na vědomí celému světu nejvděčnějším a povinným svědomím k chvále a cti nebeské královny, že

206

roku 1710 ve Šluknově vypukl velký požár. V domě mého souseda už stály vysoké plameny a já jsem tehdy ve velkém nebezpečí utekl právě sem k Panně Marii Hejnické a přinesl jsem ex voto, takže se oheň od mého domu odvrátil a já jsem skrze zprostředkovanou mocnou přímluvu Marie uchránil svůj dům od ohně, nehledě na to, že plameny na něj pořád dál šlehal. Kteréžto dvě velké milosti a dobrodiní k věčné chvále, slávě, cti a památce nejvěčněji zasílám na památku jako dlužný dík do Hejnic mému jedinému, po Bohu nejjistějšímu útočišti, a to nejvděčněji potvrzuji vše přitištěním mé pečeti a vlastnoručním podpisem s následujícími svědky pro větší věrohodnost.“

Šluknov, 30. června 1721

[Pečeť] Frantz Guttheimb

207

Otec, měšťan a tkadlec,

[Pečeť] Zacharias Klette, tamní varhaník.

Rok 1722

Jaké ještě zvláštní mateřské milosti udělila Marie Hejnická všem zdejšími a pomoc hledajícím v roce 1722 lze poznat nejen z následujících, nýbrž také ještě více z uvedených svědectví o udělených milostech. V nadcházejících letech je vidět další jemnost z mnoha věrohodných svědectví. V roce 1722 zakusili poprvé obzvláštní milost Marie v Hejnicích:

87. Maria Luendnerová z Lužce [Mueldeneichen], která si nešťastně bodla vřeteno do oka a tak silně, že se vřeteno rozlomilo na 3 kusy. Nemyslila proto na nic jiného, než že jí oko z hlavy vypadne. Po neštěstí hledala své útočiště u zdejší Matky, ale kvůli své velké bídě nevěděla, co obětovat,

208

tak se spojila s Marií jistou modlitbou, skrze niž ji bude uctívat. Brzy po uctívání ucítila zlepšení, druhého dne se cítila osvobozena od všech bolestí a v následujících dnech obdržela plné zdraví. A to dosvědčuje

Gottfried Neumann, rychtář se svými přísežnými v Lužci:

Johann Joseph Kratzert,

Fridrich Krause a

Johann George Kielman.

88. S dobrým svědomím zase svědčí a zvěrohodňují níže uvedení mužové,

209

že syn Christopa Elgera jménem Gottfried v Dětrichově [Ditterspach] upadl do nesmyslnosti [problémy s rozumem, pomátl se] a v tomto stavu byl 4 týdny. Musel být přidělán řetězy, a přestože používali mnohé prostředky z lékařství, tak to neneslo skoro žádné plody. Uvedení muži se proto zaslíbili milostivému obrazu naší milé Paní a po učiněném zaslíbení hned pocíťoval zjevné zlepšení. Díky předchozí statečnosti a rozumu, které získal na přímluvu Panny Marie, na tomto člověku opět nebylo znát žádné znamení pobláznění. To dosvědčují a potvrzují společní soudci z Dětrichova jménem naším. Podpisem a přitíštěnou pečeti. Dětrichov 1. února 1722.

210

[Pečeť] Gottfried Wiesen, rychtář,
Anonymní přísežní [shromáždění].

89. Rosina Appeltová, skrze přímluvu Hejnické milostivé Matky, prosila o navrácení zdraví pro své dítě. Po učiněném zaslíbení dítě získalo zdraví zpět, což doznává následujícím písemným svědectvím:

„Já, níže podepsaná, dosvědčuji, že moje 3letá dceruška byla postižena oční bolestí tak, že mohla přijít o celý obličej. Dlouhých 8 dní nemohla vůbec nic vidět a nikdo pro ni nemohl najít pomoc. Až jsem se odebrala k nejblaženější panenské Bohorodičce, kde jsem našla útěchu. Mé jmenované dítě jsem zaslíbila na čtvrt roku pevně doufajíc, že utěšitelka smutných mě také utěší. Moje prosba byla milostivě vyslyšena

211

a zdraví, skrze Boha a jeho velmi laskavou přímluvu, dosaženo. Mé dítě tak bylo zachráněno před hrozící slepotou. Za tuto milost Bohu a jeho nejblaženější Panně vyslovuji věčný dík a chválu.“

Kunratice, 30. dubna 1722

Rosina Appeltová.

90. Velká dobrotivost Panny Marie Hejnické byla opět prokázána při dosažení zdraví, a to následujícím způsobem:

Hanß Altmann měl jeden a půl roční dítě, které mělo v levém oku velký hnisavý zánět. To dítě bylo pouze kost a kůže [ohroženo na životě], proto

212

ho rodiče po roce zaslíbili naší milé Paní v Hejnicích. Na tuto vyřčenou prosbu naší milé Paní a Matce boží Marii bylo dosaženo plného zdraví, což dosvědčují na konci podepsaní, a to nejen naše podpisy i jména, nýbrž také pritištěná obecní pečeť. Dáno u rychtáře v Dolní Řasnici 1. května 1722,

[Pečeť] Johann Frantz Siebeneicher (plným titulem) rychtář a ještě někteří přísežní.

91. Nějaké dítě Johanna Christopha Schuetze z Liberce [Reichenberg] upadlo v nebezpečí, protože spolkl pět rybích kostí a bylo zachráněno, protože jeho rodiče v pečlivosti zdraví dítěte ho zaslíbili

213

Do Hejnic a také nechali sloužit mši svatou a tím tedy přímluvou Mariinou bylo osvobozeno z nebezpečí smrti, a to dosvědčuje a vyznává

Christoph Schuetze, měšťan v Liberci.

92. Po učiněné svaté zpovědi a přijímání dobrovolně vyznal a zde v Hejnicích a s dobrým svědomím vypověděl Elias Simon Lennguebner, měšťan a radní v Boleslavi [Buntzlau] ve Slezsku. Před několika lety utrpěl škodu na ruce a na paži měl studený oheň, takže žila domněnka, že už mu nikdo nemůže pomoci. Ale měl pevnou víru v milostiplnou Matku Boží v Hejnicích, zaslíbil se k ní vykonat pouť a pobožně ji navštívit, načež brzy zpozoroval zlepšení a dosáhl plného uzdravení.

214

Sám dosvědčuje obdrženou milost, kterou tady doporučil ohlásit. Podepsán vypověděl:

Elias Simon Lennguebner, měšťan a radní v Boleslavi.

93. Následující potvrzení aneb věrohodné svědectví dosvědčuje jasně, jak milostiplná Panna Marie Hejnická vstupuje do srdcí, které se k ní utíkají, které se jí svěří se svými nouzemi a dojde k její všemocné přímluvě, což se stalo v císařském a královském městě Boleslavi [Buntzlau] jedné člence měšťanské rodiny jménem Johanna Francisca Steuerová (také obdržela milost uzdravení u Panny Marie Hejnické). Vše autenticky doložila a stvrdila přitištěnou městskou pečetí:

215

„My, Purkmistr a radní císařského a královského města Boleslavěc ve vévodství Dolní Slezsko, tímto veřejně potvrzujeme a vyznáváme, že uvedeného dne se mistr Christian Lambey, měšťan a punčochář, dostavil před radu a jménem Panny Johanny Franciscany Steuerové, dcery po někdejším zdejším měšťanu a starším představeným zedníků, [aby potvrdil], že tato devatenáctiletá dcera vícekrát sdělila, jak se zcela pohnutě modlila. Vydala nám svědectví, že před pár lety byla zachvácená těžkým zranění paže a nohy, kterou měla zlomenou nohu. V takto velmi žalostném stavu, že nemohla hýbat ani rukou, ani nohou, ani chodit, ani stát a ani cokoli nic jiného zařídít, tak nyní z božské milosti, a sice po učiněném slibu naší milé Paní v Hejnicích, byla zázračně opět restituována [navrácena do stavu zdraví].

216

Dosáhla svého původního zdraví.

Toto je nám velmi dobře známo nejen jako vrchnosti, nýbrž také všemu duchovenstvu a celému městu. Zakládá se na nefalšované pravdě, že řečená Johanna Francisca Steuerová byla od svého narození zcela zdravá a čerstvá a neutrpěla žádné nemocné náhody. Až do Dne povýšení kříže roku 1719 byla dotčena právě ránou do nohy a na levé straně stejně tak na paži a noze byla oslabena [možná mrtvička]. Službu, kterou předtím zastávala, musela opustit a musela se podrobit léčení, takže ve své hlavě pociťovala velkou závrať a už nebyla mocna toho, aby si stoupla na nohy.

A v tomto neštěstí s ní měli soucit všichni lidé, kteří se jí při té slabosti pokoušeli pomáhat.

217

Sama teprve na konci července roku 1720 tato velká mrtvice ukázala i druhou tvář. Panna Steuerová upadla do žalostné bídy, nemohla se hýbat. Ačkoli ji různými prostředky pomáhali dobří přátelé a sama se podrobila léčbě v horké lázni trvající 4 týdny, nepociťovala ani v nejmenším znamení nějaké zlepšení. Mnozí si mysleli, že tahle nešťastná pacientka předčasně ukončí svůj život. Tímto nejvýše bolestným osudem pohnuta si přála časnou smrt. Protože se ale během té doby zaslíbila do Hejnic tamnímu milostivému obrazu naší milé Paní, její stav se nakonec začal výrazně měnit. V tom roce mohla učinit, co si předsevzala.

218

Na svátek Nejsvětější trojice se mohla na voze nechat dovést do Hejnic s výše uvedeným mistrem Christianem Lambeyem. Zcela zázračným způsobem přihodilo, že Johanna Francisca Steuerová (která tehdy nemohla hýbat ani rukou ani nohou, a tak ji museli do kostela donést), po vykonané zpovědi, svatém přijímání a učiněném slibu (slib zněl, že třikrát za sebou v následujícím roce navštíví milostivý obraz a uctí zázračnou Pannu Marii jako milostiplnou Matku a pomocnici všech nemocných či postižených lidí a bude ji vzývat o milostivou pomoc) s obzvláštní útěchou a radostí se dočkala milosti. Ačkoli

původně upadla do bezmoci, zase přišla k sobě, neboť se ráda nechala nosit kolem oltářem a nechala

219

na něj položit děkovné oběti, které ji pocíťovaná slabost znemožňovala [položil to za ní někdo jiný]. Nechala se vynést z kostela s očima plnýma slz, což se stalo ve tři hodiny odpoledne. Když ji ale zvedali na vůz, začala pocíťovat prvně prsty na pravé ruce, a pak také i v nohách. To mohli vidět lidé, kteří stáli u této ženy a upadli do nejvyššího podivení. Zjišťovali, že se hodinu k hodině začala jmenovaná Johanna Francisca Steuerová cítit mnohem lépe, takže po návratu domů už zase mohla chodit. Navíc den na to už mohla chodit kolem místnosti a za 14 dní chodila tak daleko, že mohla pracovat rukama,

220

ano, dokonce i vycházet z domu a denně navštěvovat kostely.

Tuto událost my a celé zdejší město obdivujeme a musíme uznat zvláštní Boží milost jako pravý zázrak pevně věřice, že všemohoucí Bůh skrze silnou přímluvu u nejsvětější a nejblaženější Panny Marie se nechal pohnout k tomu, že zmiňovaná Johanna Francisca Steuerová zase obdržela ztracené zdraví.

To vše my, úředníci a vrchnost k větší věrohodnosti věci potvrzujeme přitištěnou obvyklou městskou pečetí.“ Stalo se v Boleslavci 3. července 1722. [Pečeť]

221

94. Tímtož způsobem je potvrzena a za věrohodnou položena milost a laskavost Marie v Hejnicích, a to celou obcí města Goersdorff. Anna Rosina dokládá následující svědectví, jak její dceruška přišla nešťastnou náhodou zcela o levé oko:

„Dnes, dne 15. července 1722, se zde u úřadu v Goersdorff objevil soudce, který náleží vysokému říšskému hraběcímu gallasovskému panství Grabštejn. Zdejší obyvatel Friedrich Wuertig s manželkou Annou Rosinou s sebou předloni o Velikonocích přivedli svou 12letou dceru jménem Anna Rosina, která nešťastnou náhodou (podle doktora a domácích prostředků) přišla zcela o levé oko a tím oslepla. Sedm týdnů trpěla velkými bolestmi. Po oněch všech prožitých velmi citlivých bolestech, dívku vzala s sebou starostlivá matka ve své celistvé naději a důvěře k nejblaženější a

222

nejemnější Panně a Matce boží Marii do Hejnic. Lkající matka spěchala s největší nadějí právě tam. Nechala zde sloužit mši svatou a také pokorně sloužit modlitbu. Stejně tak slíbila, právě vzhledem k vděčnosti se dítě po celý svůj život bude každý den modlit, pětkrát [denně přeříkávat] Otčenáš a mariánskou modlitbu. Též zaslíbila, že nebude nosit červené oblečení nebo jakoukoli jinou barvu. Tím dítě pocítilo úlevu a den ode dne se to zlepšovalo.

Po učiněném slibu opět prohlédlo a začalo vidět. Na výše zmíněný svátek Nejsvětější trojice jela matka s uzdravenou prohlédnuvší dcerou vroucně poděkovat do Hejnic, aby tam učinily svatou mši a zase pronesly svoji modlitbu.

223

Potom velmi útěše a radostně jely domů chválíce Boha a jeho nejblaženější zázračnou Matku.

Toto před námi pro naši vědomost dobrovolně vypověděly rodiče té dívky a k jistějšímu svědectví a víře potvrdili. My to potvrzujeme s naší dobrou vírou přitištěnou soudní pečeti.“ Dáno soudu v Goersdorfu, položené u nejzazší saské hranice 15. července 1722

[Pečeť] Friedrich Wuerttig , rychtář;

George Schwerttner ,

Hanß Chr. Kleindienst a

Christoph Sitte a 4 soudní přísedící.

224

Rok 1723

V tomto roce kvůli nebezpečnému stavu svého dítěte našel své útočiště u Panny Marie Hejnické a požádal o milost pečující otec George Pueltz z Kunratic [Cunnersdorff]. Dítě obdrželo milost, jak otec dosvědčuje podle vlastního svědectví:

95. „Tímto já na konci jmenovaný písemně stvrzuji: Poté, co mé dítě upadlo do zvláštního stavu, totiž mělo nějaké zvláštní problémy střev a nemohli jsme najít žádnou

záchranu, tak jsme se uchýlili k nejblaženější Panně Marii, ke ctihodným otcům františkánům v Hejnicích a s plnou důvěrou jsme doufali ve všemocnou přímluvu. Tu jsme také našli v milé boží milosti a mé dítě se zase uzdravilo. Buď Bohu a nejblaženější Bohorodičce věčná

225

chvála a díky.“ Dáno v Kunraticích 12. června 1723, podepsán:

Johann Friedrich Patzelt, školní mistr;

George Pueltz, jako svědek z Kunratic.

Po vyslyšení přímluvy u nejblaženější Panny Marie v Hejnicích nechala Anna Regina Rosalie Seidlová učinit následující svědectví:

96. „Já, níže podepsaná, vyznávám, že jsem byla celý rok hluchá a úplně bez možnosti slyšet. Opatřili mne různými léky a jinými radami, ale to mi žádným způsobem nepomáhalo. Zjistila jsem, že je mi to spíše ke zlu než k užitku, a tak jsem se utekla k nejjistější doktorce a pomocnici a zaslíbila se podle svých možností

226

modlitbami Marii, Matce boží v Hejnicích, načež (Bohu a Marii buď věčná chvála!) jsem zase získala plný sluch a těším se ho až do nynější hodiny. To dosvědčuji se svým dobrým svědomím.“ Ve Frýdlantu 19. června 1723,

Anna Regina Rosalie Seidlová, hrnčička.

97. Náklonnost a dobrotivost prokazuje Matka Hejnická všem trpícím nouzí, jak můžeme nejlépe vidět z následujícího svědectví (skrze vlastní zkušenost) a lze spatřit z tohoto následujícího věrohodného svědectví:

„11letý chlapec jménem Leopold, syn Hanše Henricha Lanckischa, měšťana a punčocháře ve Frýdlantě [Friedlandt],

227

měl dlouhou dobu bolesti očí, takže sotva mohl spatřit denní světlo. Když se zaslíbil Marii Hejnické a učinil modlitbu, tak bez dalších užívaných pomocných prostředků přišel k plnému zraku, jak u mě vypověděli jeho rodiče. To dosvědčuje můj vlastnoruční podpis a přítisťená pečeť. Stalo se ve Frýdlantě 31. července 1723,

[Pečeť] Henrich Wilhelm Posselt, plným titulem purkmistr.

Rok 1724

98. Mateřská dobrotivost byla v řečeném roce pocítěna, když Anna Elisabetha Haußmannová zbožně volala a učinila ve velkém nebezpečí života zaslíbení, načež ji Marie Hejnická vyslyšela a udělila jí následující milost:

228

„Podle podaného písemného svědectví já, Anna Elisabetha Haußmannová z Větrova [Ruengehain], jsem se zaslíbila Bohu a jeho nejcennější Matce Hejnické po čtvrtročním těžkém a nebezpečném stavu tělesném. Ve své bídě jsem žila v nouzi spolu s dítětem a ve strachu, že se každý domníval, že už nebudu dál žít. V tomto velkém strachu jsem vzývala bez přestání Boží Matku v Hejnicích a obdržela jsem milost. Přivedla jsem na svět čerstvý plod a od hodiny mi bylo lépe, za což buď chvála a dík vyřčen Bohu a jeho svaté Matce (do úvodu proč píšu velkým písmenem). Toto se mnou dosvědčují.“

Johann Christoph Peucker a
George Neumann, oba z Větrova.

229

99. Stejným způsobem chválí a ctí velkou milost Matku Marii v Hejnicích za obdržené zdraví. Rosina Schnablová dokládá i následující:

„Já, níže uvedená, poslušně sděluji a potvrzuji písemně, že jsem byla po dlouhou dobu ve velkých těžkostech celého těla. Také jsem měla bolesti očí, paží a jiných údů těla, dále vnitřní bolesti a tlaky, takže jsem našla útočiště u divotvorné a neposkvrněné Matky Marie u ctihodných otců františkánů v Hejnicích. Tam jsem se na čtvrt roku zaslíbila a učinila pevnou důvěrou přímluvu. Nyní tedy nejblaženější Panně

230

věčná chvála a dík, který ji vyjadřuji poté, co obdržela milost a pevné zdraví od milého Boha. Toto stvrzuji svým písemným svědectvím.“

V Kunraticích 28. září,

Rosina Schnabelová a

Johann Friedrich Patzelt, tamní školní mistr.

100. Rosina Puelzová byla dlouhou dobu nejvýše ustrašená těžkou horečkou a její dítě těžkou nemocí. Protože nikde nenašli pomoc, tak opuštěná nemocná obrátila svůj zrak ke spáse nemocných a zaslíbila se se svým dítětem Panně Marii v Hejnicích. Následně ona a její dítě obdrželi požadované zdraví.

231

To výše uvedená potvrzuje ke cti Bohu a Matce boží Marii Hejnické v Kunraticích 3. října.

Rosina Puelzová a
Johann Patzelt.

Rok 1725

[101.] Skrze přímluvu Marie Hejnické byla v tomto roce osvobozena od velké nemoci a bolesti očí Veronica Hoffmannová z Frýdlantu [Friedlandt], jak v následujícím dosvědčují její přátelé a otec.

„Léta 1725, 22. dubna, jsme my níže jmenovaní rodiče naší dceru jménem Veronica zaslíbili milostivému obrazu naší milé Paní Hejnické kvůli její velké nemoci a bolesti očí. Buď řečená Bohu a nejblaženější Matce Marii věčná chvála

232

a díky. Pak Bůh a Marie milostivě vyslyšeli modlitbu, neboť naše zmiňovaná dcera Veronica brzy obdržela jasný oka svit. To kromě kmotrů dosvědčujeme jako rodiče tohoto dítěte vlastním podpisem.“ Stalo se ve Frýdlantu 1725, 22. dubna.

podpisem.“ Stalo se ve Frýdlantu 1725, 22. dubna.

[Pečeť] Anton Hoffmann, otec;
Veronica, matka,
Hanß George Hoffmann, kmotr,
Hanß George Schwertner, kmotr a svědek.

102. Stejným způsobem prokázala zvláštní velkou moc a dobrotivost Marie Hejnická při výstavbě zdejšího nového božího domu aneb kostela při očekávaném neštěstí

jistého nádeníka této stavby Gotfried Lincke, který spadl z lešení 36 stop vysokého [11m]. Na tři kusy se rozlomil půlkruhový oblouk, kterým se tvoří klenba, a tyto kusy mu spadly na hlavu a učinily mu zranění. Bylo vidět, že celé jeho tělo je poraněné. Takže měl také zraněné pravé oko, levou nohu a tento ubohý člověk pět týdnů ležel (snad také kvůli utrpenému úleku) a po těch pěti uvedených týdnech byl péčí jiných dělníků tento mariánský boží dům dostavěn.

Tato nešťastná náhoda může být k zmnožení boží úcty a zázračné Matky Marie v Hejnicích šťastně nazvána, neboť uvedený chudák

Gottfried Lincke nepřirozeným způsobem, nýbrž skutečně nadpřirozeným (podle mínění všech rozumných lidí) byl zachován při životě, a protože při tom samotném pádu vnitřně volal o pomoc Marii. Budiž chválen Bůh a blahořečen na věčnosti skrze milostiplnou Matku Marii Hejnickou za tuto udělenou milost.

103. V uvedeném roce také hledal a našel milost uzdravení u Marie v Hejnicích Johann Christoph Pohl, měšťan a obyvatel, který byl sužován velkou a dlouhodobou bolestí očí, takže tento chudák pacient (protože mu nepomáhala žádná tělesná léčba), využil nejlepší prostředek, a sice aby se obrátil na všeobecnou spásu nemocných a utěšitelku těch postižených Marii, což také udělal. Všemohoucímu Bohu

učinil slib, že Marii v Hejnicích zbožně navštíví, aby byl zbaven oné velké a citlivé bolesti. Jakmile učinil slib a modlitbu, tak byl od svých bolestí osvobozen. Tuto milost po vykonané svaté zpovědi a přijímání sám zde oznámil a dosvědčil:

Johann Christoph Pohl, měšťan v Novém Městě pod Smrkem.

104. K zvláštní chvále a úctě Marie v Hejnicích sahá současně následující svědectví o uděleném zdraví, které zde od Marie obdržela Dorothea Boergerová z Pankráce [Jitrava; Pangratz], která měla velice poškozený úd a byla sražena ohněm. Dosvědčuje tak skrze níže uvedené muže:

„Já, Dorothea Boergerová z Pankráce [Jitavy] jsem si nešťastnou náhodou zranila nohu a musela jsem jít kvůli velké bolesti k ranhojiči, který mě přijal a slíbil mě uzdravit. Ale bohužel, Bože smiluj se! On to nemohl dokázat, protože oheň tu nohu tak mocně utiskoval, že mi nakonec ranhojič řekl: Ženo, té nohy se budeme muset zbavit! Což mě velmi vyděsilo, až jsem velkým strachem nevěděla, co mám učinit; tak jsem si pomyslela, že se zaslíbím do Hejnic k milostivému obrazu milé Paní a že budu vzývat mateřskou pomoc, jelikož ona mě neopustí. Poslala jsem proto posla, aby mě zaslíbil. To se dozvěděl ranhojič, a tak mi posměšně říká (protože byl luterán): Vy jste se jistě zaslíbila Marii v Hejnicích! – Ano, řekla jsem mu, už jsem to udělala – a

O, velký div! V krátkém čase se mi ulevilo od bolesti a nastalo zlepšení, takže už jsem si nemusela nechat odstranit nohu. Načež jsem řekla ranhojiči: Tady máte zpátky svoje flastry! -potom mi naše milá Paní Hejnická pomohla. Zase jsem se uzdravila, takže jsem mohla opět sama jít do Hejnic, abych zde vyslovila svou modlitbu a abych za obdrženou velkou milost zařídila děkovnou mši.“ Tak tohle všechno dosvědčují oba mužové, kteří o tomto skutečněném zázraku vědí. Ves Pankrác [Jitava], 1725,

Gottfried Krauße Mueller, mlynář v Pankráci [Jitavě];

Christoph Johann Effenberger, obecní starší v Hejnicích.

Rok 1726

105. O velké milosti Marie v Hejnicích sám vyznal a dal své písemné svědectví Ferdinand Antonius Ornberger, který byl navštěvován různými nemocemi a upadl už do velkého nebezpečí smrti. Vedle něj byla obtížena nebezpečným krvotokem také jeho manželka Anna Margaretha a jako třetí jeho devítiletá dcerka Anna Crescentia. Měla roční horečku a ještě předtím upadla do těžké choroby. Poté co vůči všem svým bližním, kteří byli ve velké bídě a ve zjevném nebezpečí smrti, vzal svůj útěk u Boha a všemohoucí Matky Marie v Hejnicích a učinil slib,

se svými bližními zase obdržel zdraví, které nejvíce potřeboval. O nebeské milosti Boha (skrže mocnou přímluvu nejblaženější Matky Marie) a Marie Hejnické, vyslovil zcela srdcevroucí a nekonečný dík sám za všechny své blízké.

Ferdinand Anton Ornberger z nejmenovaného místa.

106. V tomto roce vydal následující svědectví o obdržené milosti u Marie Hejnické jistý chlapec Johann Caspar Helbig, patřící pod knížecí klášterní panství Liebenthal. Byl obtížen velkými bolestmi a žhavým očním tokem.

Kromě pěkného pozdravu oznámil ctihodným

bratřím otcům františkánům v Hejnicích:

„Můj chlapec Johann Caspar Helbig z Ottendorffu se zaslíbil do Hejnic nejblaženější Matce a obdržel skrže její pomocnou přímluvu milost, neboť byl šťastně vyléčen z oné oční bolesti a horečnatého hnisu. Milost, kterou obdrželo moje výše jmenované dítě, potvrzuji jako jeho vlastní otec a poníženě prosím o náležité díkuvzdání.“

Dáno v Ottendorffu 29. března 1726,

Christian Helbig, otec.

107. Syn Henricha Luxe jménem Hanß Christoph z Bílého Potoka [Weißbach] si nešťastnou náhodou silně zranil pravou končetinu, kterou si vykloubil. Byly použity všechny možné prostředky k tomu, aby ho vyléčili, ale i přes to zůstal zmrzačený.

Poté, co ho jeho rodiče starostlivě zaslíbili do Hejnic, velmi brzy se jeho končetina uzdravila.

Stejným způsobem obdržela po zbožném zaslíbení milost uzdravení v Hejnicích Anna Keilerová mající velké bolesti paže a Helena Biebersteinová, která upadla v tělesné bolesti do nebezpečí smrti. Tyto obě byly ze své nemoci očividně brzy vysvobozeny. Toto je dosvědčeno v Lautsche ve Slezsku 13. května,

Fridrich Hergesell, rychtář a

George Krauße, tamní přísežní.

Roku 1727

Obvyklé milosrdenství Marie Hejnické se v té době

242

osvědčilo u všech pravých ctitelů v Hejnicích, a ti za své učiněné prosby obdrželi mnohé následující milosti jasně ve dnu [na bíledni]. Bylo by žádoucí, kdybychom všechny ty mariánské milosti, které Marie v Hejnicích milostivě uděluje už tolik staletí všem nouzí trpící, mohli do tohoto soupisu zanést a učinit je větší ke cti boží a Marie. Avšak to se kvůli prodlení nemůže stát [nebylo evidováno na začátku], aspoň tedy u následujících [zázraků], které jsou v současnosti zjevné. V tomto roce dosvědčuje celá obec, že se skrze zvláštní prosbu nejbláženější Panny Marie vyplnila prosba Ludmilly Veronicy Baumertové, jak dokazuje následující svědectví:

108. „My, rychtáři a přísežní obce Oldřichov v Hájích [Ullersdorff], jenž patří

243

pod vysoké knížecí, [potvrzujeme, že] Ludmilla Veronica Baumertová přišla plně o svůj zrak, takže se musela nechat vodit jinými po cestách. Vypověděl tak doktor, který se o ni staral. Jmenované Ludmille Veronice Baumertové nebylo možné lidským způsobem pomoci. V této bídě tedy vyhledala útočiště u Matky boží v Hejnicích, kde se zaslíbila a slíbila modlit se po celý rok a k její cti nosit růženec spolu s loretánskou litánií. Po tomto slibu se jí to zlepšilo, takže brzy na to začala vidět a sama mohla jít do Hejnic. Po učiněné modlitbě však, když šla opět domů, viděla ještě lépe, a nakonec během času přišla zcela ke svému zraku. To dosvědčujeme my, rychtář a přísežní

244

S naší právní pečeti.“

Dáno v Oldřichově, 22. června 1727;

[Pečeť] Matthes Heller, rychtář;

Christian Richter a

Hanß Hoener, nařízení.

109. Velká milost a dobrotivost Marie v Hejnicích je dále potvrzena, jak dokazuje následující soudní svědectví:

„My, rychtář a přísežní na panství Semily, Jeho říšského hraběte des Fourischen ve vsi Příšovice [Přuchowitz], dosvědčujeme, že předkladatel svého jména zdejší obyvatel Gabriel Uman zaslíbil svého jedenáctiletého chlapce [nebo chlapce před 11 lety] v Hejnicích (u toho chlapce bylo vše v hlavě pomotané)

245

milostiplné Matce Boží a díky Bohu nejblaženější Panně Marii, takže se nyní nachází zcela zdravý a čerstvý. To dosvědčujeme svými vlastními podpisy.“ Stalo se v Příšovicích 12. srpna 1727,

[Pečeť] George John, rychtář;

[Pečeť] Gerorge Preußler, přísežní.

Rok 1728

110. Maria Theresia Boßnerová z Hrádku nad Nisou [Grottau] obdržela u Marie Matky Boží v Hejnicích milost zdraví. Trpěla oční chorobu a velikými obtížemi. Její svědectví zní takto:

„Já, Marie Theresia Boßnerová tímto vyznávám a dosvědčuji, že jsem v předešlém létě měla

246

velmi špatné vidění a oční obtíže. Vzešly mi z toho velké starosti. Téměř jsem přišla o zrak a jakkoli jsem využívala prostředků a léčiv, tak přesto nesly málo plodů, které by mi mohly pomoci. Když jsem vyhledala útočiště a spolehla jsem se na Boha a nejblaženější Pannu Marii v Hejnicích a šla jsem tam pěšky zbožně, vyslovila jsem tam svoji modlitbu a ze své ubohosti jsem nechala sloužit svatou mší. Poté jsem se s dobrou důvěrou odebrala domů. Ze dne na den pocítila zlepšení a doufám, skrze boží milost a přímluvu nejblaženější Panny Marie, že budu i dále osvobozena od nebezpečí.

To, co jsme zde podle pravdy napsali, že výše jmenovaná Marie Theresia Bossnerová, obdržela v Hejnicích u Marie

247

takovou milost, zde tímto potvrzují a dosvědčují.“

Hrádek nad Nisou, 25. ledna 1728.

[Pečet'] Benjamin Frantz Preußler, městský písař a kantor.

111. Franciscus Staertz z Liberce [Reichenberg], upadl na dlouhou dobu do nemoci a nemohl se z ní vyléčit, přestože užíval nejrůznější možné pomocné prostředky. Nakonec se zaslíbil s důvěrou k naší milé Paní a zázračnému milostivému obrazu mariánského v Hejnicích s pevnou vůlí a důvěrou se tedy zcela oddal milostivé ochraně skrze přímmluvu nejblaženější Panny Marie, od níž mohl být ve své těžké nemoci osvobozen, přičemž když byl na duši a na mysli pomatený, tak po uskutečněné svaté zpovědi a přijímání a

248

po plném zaslíbení z dlouhotrvající těžké nemoci opět osvobozen. Tento muž tedy se zcela upsal vedle Boha také nejblaženější Panně Marii a jejímu milostivému obrazu v Hejnicích, tudíž že po celý čas svého života jim bude vděčně a z vroucího srdce dávat všechnu pokoru.

Liberec, 12. září 1728.

Svědék Johannes Udalricus Tugemann, přísežný v Liberci, měšťan.

112. Mezi jinými četnými milostmi, jež Marie v Hejnicích prokazovala svým zbožným klientům, může být započtena také ta, kterou obdržela [nyní] v Bohu odpočívající urozená paní Catharina Orttmanová z Liebenthalu z knížecího kláštera, která byla také vdovou po panu sekretáři.

249

Přišla 14. května 1728 do Hejnic, aby zde uskutečnila zamýšlenou pout' zvláštní lásky, kterou vůči Marii v Hejnicích nosila ve svém zbožném srdci. Vroucně u Marie požadovala jedinou milost, jen v Hejnicích zemřít a být tam pohřbena. K tomuto konci [ke smrti] se připravovala doma. Z této příčiny [během té cesty do Hejnic] nejdříve přebývala u svého pana syna, následně u všech jiných přátel a na cestu si s sebou vzala již připravenou úmrtní košili [rubáš] s hábitem (jako spolusestra 3. řádu svatého františka, tj. terciárka), v němž chtěla být pohřbena a uložena do země. Modlila se a u Marie Hejnické a beze všeho zdržování obdržela v devátém dni

250

uvedou milost a nehledě na okolnosti šla do kostela a vroucně prosila Marii, aby tam mohla zemřít a být pohřbena. Kterážto milost této zbožné ženě a velké ctitelce Panny Marie Hejnické byla nakonec poskytnuta. Neboť v témže dni v kostele během bohoslužby onemocněla a potom druhého dne obdržela svaté svátosti umírajících a nakonec po vroucích prosbách 25. května sladce v Bohu zesnula a obdržela svého klidu právě naproti zdejšímu milostivému obrazu. Její duši buď Bůh a Marie věčně chvál a uctívej.

Rok 1729

113. 15. května písemně dosvědčila Dorothea Jautzová ze vsi Chotině [Kettendorff] na panství Grabštejn, jak v uvedeném roce a měsíci sama propadla božím přičiněním do velké malomyslnosti a zmatení mysli.

251

Sama při skutečné noční modlitbě viděla ohnivou mužskou postavu aneb ducha a získala takový strach v srdci, že v tomto strachu a děsu (který trval celých pět hodin) nepřetržitě volala svatá jména Ježíš, Maria, Josef až se jí zdálo, že je zcela oslabena. Toto zmatení mysli se zhoršilo v uvedeném měsíci květnu. Až do 2. července, totiž do svátku Navštívení Panny Marie. Pak se rozhodla odejít k Marii v Hejnicích, aby hledala pomoc tam, u milosti Matky Boží a jejího obrazu zcela důvěřujíc, že skrze přímluvu Panny Marie bude spasena a osvobozena z tohoto zmatení mysli. Avšak poté, co sama učinila zpověď a svaté přijímání (které se uskutečnilo jen s obtížemi, kvůli nesčetnému množství lidu), přičemž do té doby prolila mnoho slz, a byla

252

opuštěna od těžkého strachu a malomyslnosti. Pak si zcela předsevzala, že po čase svého života, jak jí budou stačit síly, bude ročně navštěvovat Marii Hejnickou a děkovat Matce Boží za tuto velkou milost. Stejně tak ji bude uctívat všemi možnými modlitbami.

Prezentováno 15. srpna 1729,

Dorothea Jautzová v Chotyni.

114. Téhož dne i měsíce se nejblaženější Bohorodička Marie projevila jako příčinnivá pomocnice, když ji vzývala nejmenovaná chůva ve Slezsku v Schoenwaldau a volala zbožně o pomoc Matku Boží Hejnickou, jak vyplývá z následujícího písemného svědectví:

253

„Je vhodné vyjádřit křesťanské díkůvzdání za to, že ve Slezsku v Schönwaldau někdejší porodní bába pomáhala rodičce v její nouzi, ale všechny možné použité prostředky rodičku v porodu vysilovaly. Zdálo se, že všechny lidské prostředky selhávají, ač se pokoušeli o všechno, neměly nejmenší výsledek. Také porodní bába pochybovala o uzdravení té rodičky. Po učiněném slibu k naší milé Paní v Hejnicích přišla všemocná přímluva nejen sama o sobě, nýbrž také zachránila tělesný plod [novorozence] před smrtí a dítě šťastným uzdravením zůstalo zachováno při životě. V té době byli oba zdraví a osvobození od všech zlých příhod.

254

Nyní následuje písemné potvrzení o obdržené milosti, které u mě bylo správně doloženo.“

Svědék páter Nicomedus Koschner, úplným titulem sakrista v Hejnicích, 1729.

Rok 1730

115. V tomto roce nejprve všemocnému Bohu a zdejší milostivé Matce Marii v Hejnicích vyslovili tisícerý dík rodiče z Johannis-Bergu, kteří vzývali milosrdnost Matky Boží vroucně kvůli svému dítěti (jménem Hanß Wentzel) a zbožně jej zde zaslíbili. Dítě se ocitlo ve velkém nebezpečí, neboť mu hrozila ztráta zraku. To proto, že se mu do oka dostal zánět. Po provedeném zaslíbení a ke zvláštní útěše jeho rodičů byl uvedený chlapec milostivě osvobozen od svého utrpení.

255

Tato udělená milost byla nahlášena 19. února téhož roku a skrze rodiče samé dosvědčena.

116. Opět s důvěrou k trůnu Mariiny milosti přišli jistí rodiče ze Seckendorffu kvůli svému dítěti, které upadlo do nemoci a bylo velmi oslabeno a zmateno. Dítě v Hejnicích zaslíbil a sami učinili pokornou modlitbu před Marií Hejnickou. Od hodiny se nemoc

dítě zlepšovala a rodiče už neviděli, že by dítě trpělo nemocí. Vlastními ústy pak toto dosvědčili 12. března po učiněné modlitbě a svatém přijímání.

117. 16. dubna bylo učiněno díkuvzdání boží pomocníci a přímluvkyni Marii Hejnické v zaslíbení ke zdejšímu milostivému místu,

256

kdy byla dceruška Johanna Christopha Rensche ze Seckendorffu (dlouhou dobu trpěla zlou horečkou a již dlouhou dobu nebylo pomoci k uzdravení), a která nakonec ono požadované uzdravení obdržela po prosbě o uzdravení, kterou měla zprostředkovat nejblaženější Panna.

118. S dobrým svědomím vypověděla a vyznala 1. května Elisabetha Neunová z Ludvíkova pod Smrkem [Lußdorff] byla zcela oslabena těžkou a dlouhodobou nemocí. I její syn také dlouhou dobu trpěl velmi nepříjemnými očními bolestmi. Oba po učiněném zaslíbení nejblaženější Panně Marii v Hejnicích a po jeho vykonání obdrželi požadované zdraví.

119. 4. června, na svátek

257

Nejsvětější trojice, zde bylo oznámeno, že mezi mnoha dalšími, různými nemocemi sužovanými osobami, je také Hannß Georg Riedel z Raspenavy [Raspenau], který pomocí Marie Hejnické zase získal ztracený sluch a k větší důvěryhodnosti to nechal veřejně oznámit.

Rok 1731

Mezi jinými nespočetnými velkými milostmi, které milostiplná Matka Marie Hejnická milostivě prokázala těm, kteří u ní také téhož roku žádali pomoc, patří následující dvě předaná svědectví:

120. „Já, Antoni Siebeneicher, měšťan vídeňského královského poddanského města Nového Břetšoffa [Neu-Břitschoff], toho času důchodní písař na vysokém hraběcím gallasovském panství Frýdlant, jsem

258

v roce 1729 v měsíci září jel s manželkou a dvěma dětmi z Frýdlantu do Břetšoffa [Březina?]. Nedaleko Jičina mé čtyřleté dítě jménem Anton Joseph nepozorností jednoho člověka vypadl z vozu. Já otec jsem kráčel asi 30 kroků pěšky dál od něj a viděl jsem, že zadní kolo toho vozu přešlo přes záda dítěte. Zdálo se, že se nemůže stát nic jiného, než že dítě zemře, protože vůz byl těžce naložen. Ale poté, co jsem ve všem spěchu dítě pozvednul, tak jsem na něm nepozoroval ani kůstku zlomenou. Na ramenou měl zcela sedřenou kůži a viděl jsem i krev, ale po velkém zděšení a lamentování jsem dítě našel zdravé. Nicméně jsem ho chtěl ochránit před všemi škodami, a tak jsem tedy učinil slib u milostivého obrazu v Hejnicích a Jičíně.

259

Zaprvé, jakmile jsme přijeli do Jičina, tak jsem nechal jako děkovnou obětinu sloužit mši svatou (která se také hned konala) a za druhé, když jsme se zase vrátili do Frýdlantu, hned jsme s dítětem jeli do Hejnic k milostivému obrazu a tam nepřestávali vyjadřovat díky. Poté jsme šťastně jeli domů, a tam já u malíře objednal obětní tabulku. Trvalo víc než rok, než to malíř udělal, takže učiněný slib nakonec upadl v zapomenutí. Mezitím ovšem uvedená dítě soužila velká nemoc. Dítěti se udělal nádor a já jsem věděl, že bez pomoci boží a Mariiny v Hejnicích dítě nemůžu ochránit před smrtí. Tak mě moje

260

manželka upomenula na onen nevykonaný slib a v důsledku toho dítě upadlo do nezdraví. Načež jsem mocně učinil slib a poslal jsem k jinému malíři. Obětní tabulku jsem nechal nejen znovu zhotovit, ale také ji přenést do Hejnic k poutnímu obrazu. O zázrak! Podle doktorovy rady by se musel onen nádor dítěti vyříznout, ale spolehnout se na Marii Hejnickou poté, co byl vyslán slib do Hejnic. Dítě prvního dne bylo čerstvé, zdravé a běhalo okolo. Toto brzké uzdravení se nemůže připsat ničemu jinému, než velké milosti hejnického mariánského obrazu. Se svou manželkou a dětmi za tuto ochranu věčně vděčíme. Že se výše jmenovaná milost Marie Hejnické

261

stala podle pravdy, činíme my (uvedení na konci) k rozšíření její věčné slávy a cti. Zde to potvrzujeme.“ stalo se ve Frýdlantu 12. března 1731.

Pravým svědkem toho byl [Pečeť] páter Johannes Josephus Roesler, starší kaplan ve Frýdlantu,

[Pečeť] Johannes Josephus Knesch, lékárník a muž konšel.

121. „Já, na konci podepsaný, vyznávám a dávám na vědomí ctihodným otcům františkánům: Naše dcera jménem Anna Maria Bergmannová, dva roky stará, ve spánku dostala bídu aneb utrpení a dlouhých 11 hodin jsme se museli

262

dívat a už jsme se mysleli, že tentokrát umře. Ačkoli jsme používali různé prostředky, tak to bylo zcela bezvýsledné. Nakonec jsme učinili prosbu nejblaženější Panně Marii v Hejnicích, spolehli se na ni a vykonali slib. Ta se brzy změnila a v krátké době došla svého původního zdraví.“ Ostritz, 2. května 1731

[Pečeť] Tobias Bergmann,

Anna Maria Bermannová,

Johannes Adam Kurtze jako svědek.

Na závěr je nutno zmínit, že Marie Hejnická je zde největším zázrakem, protože v tomto svatém místě je po dlouhá léta tolik skrytých hříšníků, nepřipravených k pokání, kteří by mohli být od pekelné pomsty zachráněni

263

pravým pokáním a srdečním zármutkem. Ve své duši by mohli být uzdraveni a spaseni.

Tolik tedy ohledně udělených a sdílených zázračných milostí aneb dobrých skutků Boha a Marie vyprávěných k jejich cti. Následovníci jistě najdou pilné pero a písaře a (lidé, jak jsou povinni dobrému svědomí) prokáží Bohu čest a přijatou milost a také by náležitými okolnostmi a svědectvími otevřeně vyjevili, podrobně a prokazatelně je zaslali do svatého místa. Výše uvedené mariánské milosti by však měly dostačovat k tomu, abychom Marii v Hejnicích zbožnými modlitbami uctívali, abychom u ní při všech svých bídách přijímali útočiště a ročně navštěvovali toto svaté místo Marie Hejnické, které si vybrala ze zvláštního božího nařízení a kde spočinula.

264

Všemohoucí Bůh skrze její pomocnou přímluvu [nás] ze všeho nebezpečí a zla uchovej ve své ochraně. Pak se říká:

Chci užívat Mariiny věrnosti
a velké lásky,
při ní zůstat ve zbožnosti,
a pěstovat též ctnosti.

265

Krátký přídavek⁴³⁰

O uctívání nejblaženější Panny a Matky Boží Marie, jak provozovali její klienti v Hejnicích

S nejnítěrnější prosbou v dětské oddanosti a v nejhlubší pokoře se vrhám k tvým nohám, nejblaženější Panno, abys duši nejchudšího zemského červa a největšího hříšníka dobrotivě přijala do své milosrdné náruče a do počtu svých ctitelů,

266

což má být pozorně přijato srdcem a ústy. Mariánský ctitel je vyzýván, aby si ve své nouzi zvolil jako patronku nejblaženější Pannu. Tak se připraví ke zpovědi, pilně prozkoumá své svědomí a hříchy a kvůli nim v sobě vzbudí žal a lítost.

Veliký bol a žal láskyplnému Bohu za vykonané hříchy.

Nejdobrotivější Bože! Bože mého srdce, miluji tě v pravdě, ze své celé duše a je mi srdečně líto a snáším největší bolest, že tak často a nekonečně tě zraňuji.

267

Jako mariánský ctitel vyznávám svoji pravou lásku a jsem vděčný Kristovi za věčnou a nekonečnou lásku po všechno čas, kdy by jej člověk měl milovat. Kdybych radši tisíckrát dříve zemřel, než jsem začal hřešit a ty jsi ze své lásky kvůli mně zemřel. Ze své

⁴³⁰ Postupy, kterými se má řídit hříšník přicházející do Hejnic. Je možné, že text vychází z mariánské liturgie.

plné vůle a mínění bych raději tisíckrát zemřel smrtí a sám trpěl v pekle, než by můj Bůh, který mi propůjčil milost a odpustil mé hříchy, za mě v budoucnu trpěl. Nejraději bych za své hříchy vylil svou krev až do poslední kapky.

268

Doufám však, že mi ve svém velkém milosrdenství Kristus na přímlovu nejsvětější Matky Marie promine. Amen.

Před zpovědí

Ach, Nejlaskavější Otče! Přijď mi vstříc a přijmi ode mě kajícího políbení míru. Hřešil jsem proti tobě a nebi a nejsem hoden, abych se nazýval Tvým dítětem, ale vím, že Tvoje milosrdenství předstihuje všechny mé hříchy, a tak Tě vroucně srdečně prosím - uděl mi oděv nevinnosti a osvětli mě svou božskou milostí.

269

Dej mi plně poznat mé srdce rozervaných hříchů a uznat tvému pomazanému kazateli správnou připravenost ke zpovědi a pravou pokoru. Učiň mě připraveným, abych nezamlčel nic ze svého studu a abych nevynechal nic ze svého zapomínání. Tyto i všechny ostatní nevyznávám z nevědomosti. Zpovídám se nyní Tobě nejvyššímu veleknězi a doufám v Tvé úplné prominutí, Amen.

Po zpovědi

Nejbohatší spasiteli Ježíši Kriste! Nyní se do domu mé duše vrátila spása, protože jsem také synem Abrahamovým. Blahořečím Tě, O můj Bože, že jsi mě zase přijal do své milosti, do přízně a přesadil mne ze zatraceného stavu hříchu do stavu milosti.

270

Prosím Tě nejpokorněji, abys nyní mou složenou zpověď zprostředkoval zásluhám a vysoce platné příhodě Tvé nejmilejší panenské Matky Marie. U všech svatých abych byl nahlížen milostivými očima. Pokud jde o nynější či budoucí skutečnou srdečněvroucí žalost při vykonané zpovědi a je to skutečně pevné nasazení pro zlepšení [hříšníka], takže

bych to nerad umenčoval, abych mohl obdržet tvoji nekonečnou dobrotivost a neohraničenou srdečnost.

271

Dosvědčuji a říkám, že v budoucnu nechci v žádné věci zraňovat tvůj božský majestát, nýbrž chci mnohem více v celém mém bytí všechny své síly a statky stále dávat do služby v Tvé cti. Amen.

Příprava a pokání před svatým přijímáním.

Nyní jsem tedy můj Bože zcela ujistěn zázračnou velikostí tvého božského tajemství v nejsvětější svátosti oltářní, na niž se teď tvou nekonečnou dobrotou podílím a chci jí nasytit svou ubohou duši. Předkládám před Tebe mé ze srdce věrné vyznání, že jsem nehoden Tvého přijetí vši milosti a sám nemám žádnou možnost doufat, že bych přispěl v přípravě této srdeční hostiny.

272

Obětuji Ti, Ježíši, všechnu pečlivou přípravu, s níž přijímáš tolik lidských duší. Stejně tak jako boží světce, Tebe a Tvoji Matku Marii přijímají na všech svatých místech a od počátku zdobily nejcennější oltářní tajemství.

Přijď sám, prosím tě poníženě, i kdyby to bylo nekonečně málo podporováno pro Tvou božskou milost a skvělost. Přijď a vezmi k sobě mou duši a všechno, co je na ní nedostatečné a v Tvých božských očích špatné. Ozdob a obdař moji potřebnou a nectnostnou duši všemi skvělými ozdobami a bohatstvím, skrze které bych se stal před Tvou dobrotivou tváří o něco příjemnější a oblíbenější.

273

Prosím Tě, skrze tebe samotného, pohleď právě v toho Boha, kterého mi v této nejcennější svátosti dáváš. Toho Ti obětuji, můj Bože, zase zpátky a padaje na kolena spoléhám se na Tvou další milost.⁴³¹ Totiž nedostatečnost [hříšníka], kterou přesahuje tento dar, abych nepřehlédl, nýbrž abych chápal všechnu tu nekonečnou hodnotu tohoto daru. Přijď nyní Ježíši, přijď, nekonečná dobroto, a sjednot' mě se sebou, abych už neupadl do nebezpečí,

⁴³¹ Mluví obecně k bohu, ale současně mluví k tomu Bohu, kterého přijímá, a to je Ježíš Kristus.

že tě poškodím a znectím tvé svaté tělo a krev. Zastiň mé srdce paprsky své milosti, abych se ve Tvé lásce roztavil a abych v Tobě zcela zůstal.

274

Tedy abych žádnou útěchu a radost nehledal jinde než v Tobě a vnitřně se s tebou sjednotil i v čase života, smrti a věčnosti a abych od tebe nikdy nebyl odloučen. Amen.

K nejblaženější Matce Boží před přijímáním

Nejsvětější Panno plná milosti a milosrdenství, ukaž pro svého nejsladšího syna Ježíše Krista své srdce a nejblaženější hrud', z níž si jej kojila. Ukaž mu jeho svaté rány, jimiž mě vykoupil, abych byl oprávněn přijmout díky Tvým vysokým zásluhám a v pevné přímělivě tuto velkou svátost. Udržuj mě, Ó Panno, abych vždycky našel zcela své svaté přijímání, kde se nacházejí

275

velká znamení lásky, abych je mohl vidět a požívat s horlivou tělesnou žádostivostí. Vy všichni svatí boží a vy moji nejmilejší patroni, připravte mé srdce a pečlivě pro mě učiňte oběť, s níž přijímám toto nejvyšší tajemství zde na zemi a ve vašich srdcích. Amen.

Kající po přijímání

Nyní ponech, Ó Pane, jí, svého služebníka (služebnici) v míru, když mé oči viděly a má ústa pocítila svého spasitele.⁴³² Nyní jsem našel toho, kterého moje duše miluje. Jsem plný radosti a žádného zarmoucení.

276

Pokládám se, Ó Ježíši, k Tvým nejsvětějším nohám a objímám je oběma pažemi a až do věčnosti se od nich nechci odtrhnout ani odloučit.

Ó neohraničitelný zázraku, Bože, samo nejvyšší dobro, nech se dále s mou myslí sjednotit a spoléhat se na Tvoji nepřekonatelnou milost a dobré skutky. V nejponíženější modlitbě se vyznávám a posiluji se před Tebou, Ó Ježíši, na trůnu Tvého srdce, v němž

⁴³² Obrazně pojímá hostii, která se nejdříve vystavuje a poté pojídá.

jsem ti vystavěl pevný příbytek, jsi jediným pravým Bohem a nejvyšším Pánem nade vším. Všechno, co jsem, dostávám z Tvé štědré náklonnosti.

277

Doufám v Tebe, že ti budu moci prokázat všechn závazek, sliby a oddanost v každém čase. To vůči tobě považuji za svoji nejvyšší povinnost. Ve cvičení své nejhlubší pokory se nořím k základům mé nicotnosti a vyznávám před Tebou, Ó největší dobro, že jsem byl navštíven tak velkou milostí, jíž nemůžu být hoden žádným způsobem. Sám, z čisté lásky vůči Tobě jsem si již dříve pevně předsevzal ponechat mé tělo a život a nikdy více Tě nezarmoutit a nezpůsobit zvláště nehodný stav.

278

Nyní po požití božského nebeského chleba se cítím povinným vyslovit tisícové poděkování za přijatou duševní potravu, a to Tobě, nejvyšší dobro, svému božskému hostiteli. Chtěl bych Ti nabídnout tu nejmenší oplátku ze všech svých sil těla i duše a plně se k Tvému božskému dobrodiní ze své duše vydat a plně se obětovat tvému božskému dobrodiní z nejniternějšího srdce, aniž bych z toho odebral částičku. Propůjč mi své božské požehnání a vyslov mé duši útěšné slovo. Jsem a chci zůstat v Tvé spáse na věčnost. Amen.

279

K Marii Matce boží o svatém přijímání

Ó milostiplná a svatá Matko Panno Marie. Poté, co jsi přijala svého nejmilejšího syna Ježíše do svého panenského těla a záslužně jsi ho nosila, tedy prosím, pro tohoto mně, Tobě nejsvětějšího syna, a za tuto nejvyšší důležitou milost, abych mu ve své duši připravil nejsladší lože klidu a abych mu je mohl dát, zažeň ode mě nové hříchy, at' mě již neobtěžují. Ty víš, nejdobrotivější Matko, že jsem si svými hříchy a vinami svého předchozího života tisíckrát zasloužil peklo, ale prosím, smiluj se.

280

Přimluv se za mne, Ó Marie, neboť nyní je ještě čas milosti. Ukaž mu své mateřské srdce, aby mě skrze Tvou vůli milostivě přijal, protože zemřel za hříšníky na svatém kříži. Pohleď, Ó matko milosti, skládám onomu, kterého jsi nesla pod svým mateřským srdcem a ve svaté lůně nosila 9 měsíců, abys vyřídila mou nepřestávající chválu a dík, které mu vzdávají chóry svatých andělů a uctívají ho zástupy vyvolených, prokazující mu nejmilejší a nejnítějnější díky, které ty svému nejmilejšímu synu sama stále prokazuješ a budeš dávat na věky. Amen.

281

Modlitba

Marii, ochránkyni a patronce k vyvolení.

Nejcennější královno nebes a země nejblaženější Panno Marie, Matko všech bez útěchy a jediná naděje po Bohu ve všech našich nouzích. Já, hříšník [hříšnice]vyznávám žalostivě (ležíc u tvých nejsvětějších nohou), že jsem nehoden Tvé mateřské milosti. Stojím před Tebou a tvým milovaným synem. Nesloužil jsem s takovou horlivostí, jakou bych sloužit mohl, ale častěji jsem upadl do neštěstí poddanství

282

satanova a také jsem se mnohdy spoléhal jenom ve světské, slabé prostředky. Nyní se obracím a přicházím k Tvému trůnu milosti a otáčím se k Tobě, k mé nejjistější patronce a pomocnici v nouzi. Přijmi, má nejjemnější Panno, můj slib a dětský příslib, který obětuji tobě v nouzi a slibuji: Aby nejjemnější Panna rozprostřela svoji milostivost nad všemi klienty [uctívači], (kteří se k ní s důvěrou utekli a o které tedy pečuje) přestože mohu být počítán mezi ty nehodné tvé uctívače, se nicméně dávám do tvé mateřské milosti, mezi

283

počty těch ostatních, a propůjč mi svou milost, abych mohl chválit a velebit Boha v každé chvíli a milostiplnou Matku a moji přimlůvkyni, nejjistější pomocnici v každé době. Amen.

Modlitba k Bohu, kterou mohou dosáhnout ve ctnostech očekávání a posílení a v jejich pokračování.

Věčný Bože a Pane! Vyznávám se, že nejsem zcela schopen začít ctnostný život a žít celý život zbožně, ale ty podporuješ lidi, kteří Ti slouží a věrně zůstávají až do posledního dechu svého života.

284

Božský vykupiteli, svými pravými ústy jsi sám pravil: Kdo vytrvá až do konce, bude spasen. Velká milost a stálost v dobrodiní nemůže být zasloužena bez zásluhy. Ó velký Bože! Vyznávám svoji slabost. Přiznávám, že nemůžu všechno učinit svými silami. Ani jako nejmenší ctnost ke spáse své duše. Potom mi zůstávají Tvé dobrovolné dary a Ty můžeš sám udělit, kdykoli se Ti zlíbí. Můžeš je také zvláště darovat, když se Ti zlíbí někoho, kdo si stěžuje na nespravedlivost a nesetkává se s takovou božskou rozvážlivostí. Nicméně by rád hříšník, který k Tobě promlouvá, dosáhl spásy a

285

svoji nedůvěru by vložil do svých vlastních sil a zásluh: Tak chci také ve vlastní bázni a s citem být ostražitý kvůli všem pohnutím svého srdce a nechci přestat žít ve své snaze v boží bázni a nechci se nechat přemoci po všech těžkých bojích o spásu mé duše. Nejvyšší Bože, jak děsivé je nevědomí nekonečného rozhodnutí mé věčné spásy, anebo zatracení. Já sám si nemohu dát žádnou jistotu, že jsem dítětem blaženosti nebo snad budu ve věčném ohni pekla. Jak vrtkavý je můj život v tvé svaté službě. Sotva jsem se v modlitbě trošku zahřál,

286

tak jsem znovu v chladu a ztrácím pevnou horlivost. Brzy se oddávám povídajícím a brzy zase běžím k houfu hříšníků. Dnes jsem vyhlásil svému nepříteli válku a zítra skládám zbraně. Byl jsem ve spolku hříšných duší, byl jsem soupeřem těchto nepřátel. Jak často jsem ti Bože sliboval věrnost a jak jsem jí nedostál, bojoval jsem na straně tvých nepřátel a vedl jsem nebezpečné spojení s předchozími hříchy, když Tví věrní služebníci a

skuteční milovníci nejspíše mohli slíbit trvalou stálost v oněch ctnostech. V co můžu doufat já, kolísavý hříšník, po tolika zneužitích božích milostí

287

a slibech jistoty. Jsem nehoden přijmout milost, která je uzamčena v nejvnitřnější pokladnici tvé ochoty. Stále více utíkám k tvé nekonečné dobrotě. Vezmi mě pod svou mocnou ochranu a neodmítej žalostivého hříšníka, který na Tebe do tvého nekonečného milosrdenství vložil všechnu svou důvěru. Ale můj Bože, chci se snažit při všem vědomí, nabízej všechny své síly, abych si zasloužil tvůj nejdůležitější dar a nejmilostivější ochotu. Ze své cesty chci odstranit všechny překážky, které by mi (pro tvou radost) tento poklad mohly [od Boha] odebrat.

288

Závěr z toho tedy je, že pro teď i potom musím učinit mír a klid, aby se kvůli mým hříchům a vinám, jako hlavní příčině, aby se ode mě neodvrátila Tvoje božská milost nebo nebyla bezvýsledná; Nyní na tomto milostivém místě Marie Hejnické chci učinit počátek nyní uzavřeného předsevzetí a přestupuji před Tebe, Bože, s horlivou a pokornou prosbou o udělení milosti a dobrotivosti. Stojím proti všem podvodům a útokům svých nepřátel, aby mě nemohli už více odvádět od Tvé svaté služby.

289

Posilni moji nestálou vůli, abych na konci svého života následoval vůli Tvoji. Stvrď mé kroky po tvých cestách, aby se mé šlápěje nepohnuly. Amen.

Modlitba k Marii, abychom si uchovali stálou službu k Bohu.

Nejblaženější Matko Boží a Panno Marie, jsi Matkou milosrdenství, v níž po Bohu vkládám všechnu svoji naději a důvěru. Už jsi mi prokázala tisíckrát své dobrodiní a milost. Dovol mi dále utéci se k Tobě jako mé

290

nejblaženější Matce. Ochraňuj mě v pravé víře a obzvláště ve strachuplné hodině mé smrti. Nikdy nechci odstoupit ze služby, učení a následování tvého milovaného syna, ale právě proto někdy potřebuji Tvou pomoc a to i při mé nadcházející smrti. Vrhám se do tvé mateřské náruče. Neopouštěj mne. Amen.

291

Modlitba k Marii, Matce Boží, kterou vyslovují ti, kteří častěji upadají do hříchu nečistoty.

Ó královno andělů, která si stála na nejvyšším vrcholu čistoty a která jsi skrze to milována a přijímána u Boha i před všemi jinými stvořeními. Pomoz mi dosáhnout od Tvého božského syna ctnost z nebes. Oblékní mne dvorskou barvou svých služebníků, abych byl ochráněn před veškerou nečistotou do budoucna. Tak tě ctím jako zprostředkovatelku mezi mnou a tvým nejmilejším synem.

292

Zjemni jeho hněv a veď mé myšlenky též ke všemu dobrému. Uchovej mi jeho častou milost, ale přiveď mě k tomu, abych ji nikdy nezneužíval. Odvrát' jeho trest ode mě, ale pohni mé srdce k tomu, abych stále žil a ve spásné bázni boží udržoval vnitřní zbožnost vůči tobě, Matko Boží. Amen.

Modlitba k Marii, k dosažení boží lásky skrze přímluvu.

Ó nejblaženější Panno Marie, která jsi v každé době milovala Boha a s největší niterností si nepřála nic více, než aby Bůh

293

byl námi milován všemi možnými způsoby. Zachovej mi od svého božského syna Ježíše vysokou milost, abych v každé době přijímal jeho horlivou lásku a aby tento nejčistší oheň lásky mohl uhasit bouřící vítr pokušení a přemohl mou bídu. Amen.

Všeobecná modlitba k Marii Matce Boží v Hejnicích.

Ó velká královno nebes a země, mezi všemi ženami nejblaženější Panno, Matko Boží Marie. Buď mi tisíckrát pozdravena z celého mého srdce a

294

z celé mé duše. Vrhám se k Tvým svatým nohám a žalostivě vyznávám, že nejsem hoden veškeré Tvé dobrosrdečnosti a že jsem často hřešil proti Tvému milému synovi, mému soudci, mému pánu, mému otci a mému Bohu.

Ó útočiště hříšníků, vyznávám a kaji se, že jsem svými hříchy nedbal na tvé nevinné ukřižované dítě, na jeho krvavý pot a vše, co za spásu mé duše vytrpěl. Kvůli špíně svých mnohočetných velkých hříchů se nesmím ukázat před tváří boží, a tak hledám své ponížené útočiště v tobě, Ó Marie.

295

Matko milosrdenství, získej pro mě u nejbláženějšího plodu tvého života Ježíše milost, milosrdenství a odpuštění všech mých hříchů. Ó milosrdná Matko, neopouštěj mne, když budu ležet ve smrtelném potu a nebudu moci dát žádné rozumné znamení. Přimluv se za mě a odežeň zlého nepřítele [d'ábla]. Utěš mne v mém posledním tažení, a kdybych už nemohl vyslovit Vaše dvě nejsvětější jména Ježíš a Marie, vyslov je ty a poruč mého ducha milostivě do rukou svého nejmilovanějšího syna. Veď mne a neodstupuj ode mne, abych přestál rozsudek, který nade mnou bude vyřčen.

296

Ó nejmilostiplnější Matko, buď mou ochranou a záštitou a ponech mne pod svým mateřským pláštěm, abych nebyl na věky ztracen. Ó Marie, pomoz, pomoz nyní a po všechny časy. Amen.

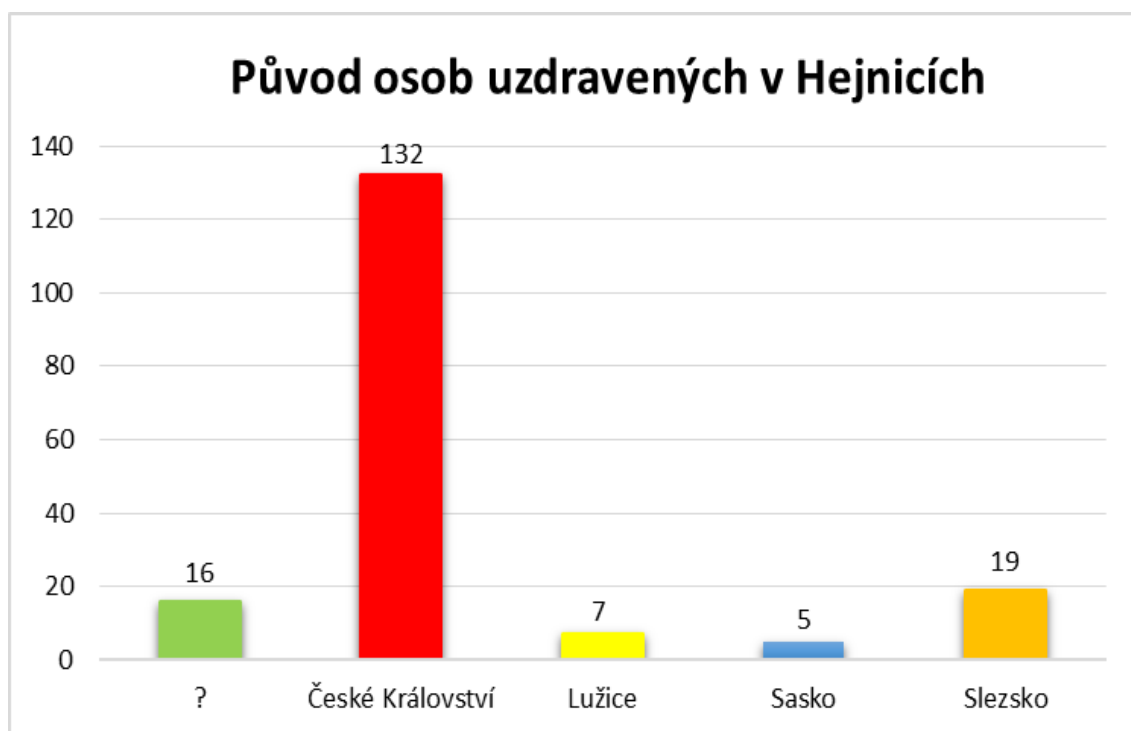
Buď chváleno a blahorečeno ze všech nejčistší a neposkvrněné početí nejbláženější Panny Marie.

KONEC.

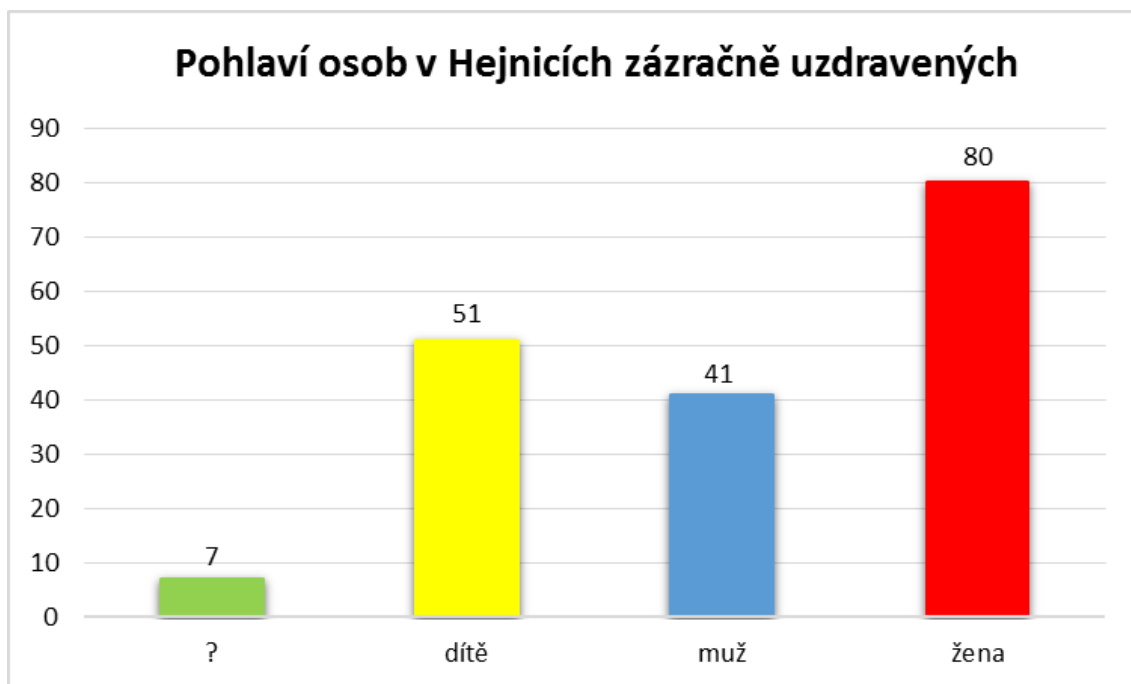
4. ČTVRTÁ ČÁST – grafové analýzy

4.1. ANALÝZY ZÁZRAKŮ USKUTEČNĚNÝCH V HEJNICÍCH MEZI LETY 1716–1730 DLE INFORMACÍ Z DÍLA EDMUNDA OPPITZE

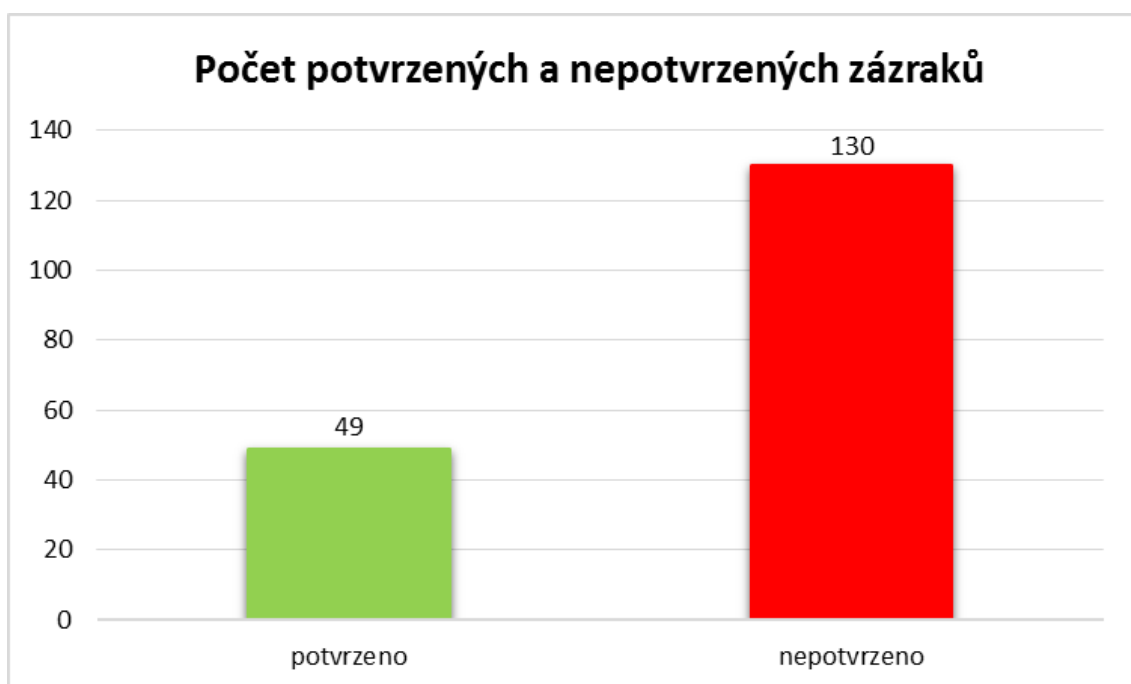
4.1.1. PŮVOD OSOB UZDRAVENÝCH V HEJNICÍCH; GRAF Č. 1

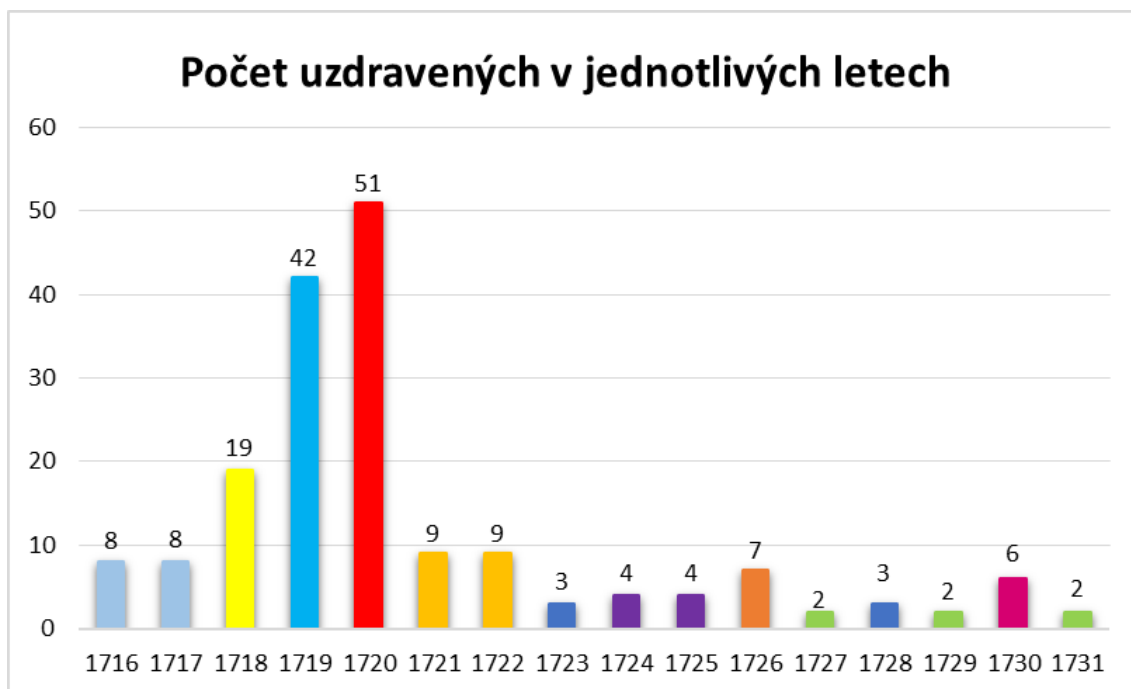
4. 1. 2. POHLAVÍ OSOB V HEJNICÍCH ZÁZRAČNĚ
UZDRAVENÝCH; GRAF Č. 2

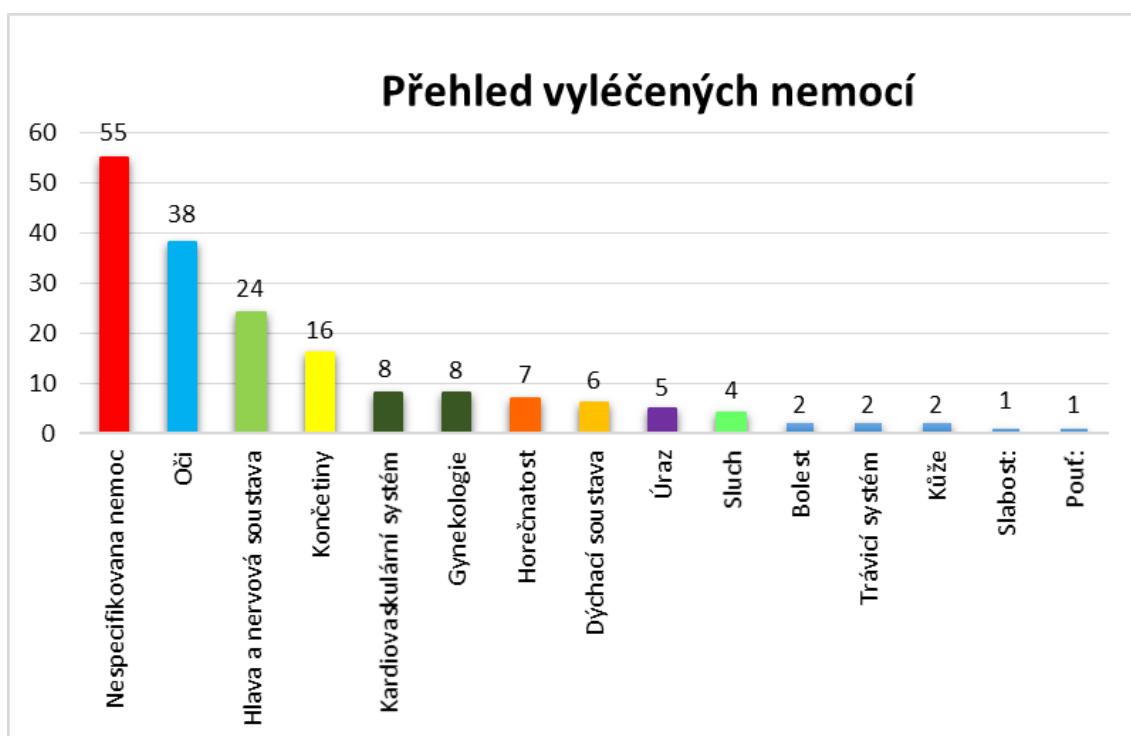
4. 1. 3. POČET POTVRZENÝCH A NEPOTVRZENÝCH ZÁZRAKŮ;
GRAF Č. 3

4. 1. 4. POČET UZDRAVENÝCH V JEDNOTLIVÝCH LETECH; GRAF Č. 4

4. 1. 5. PŘEHLED VYLÉČENÝCH NEMOCÍ; GRAF Č. 5

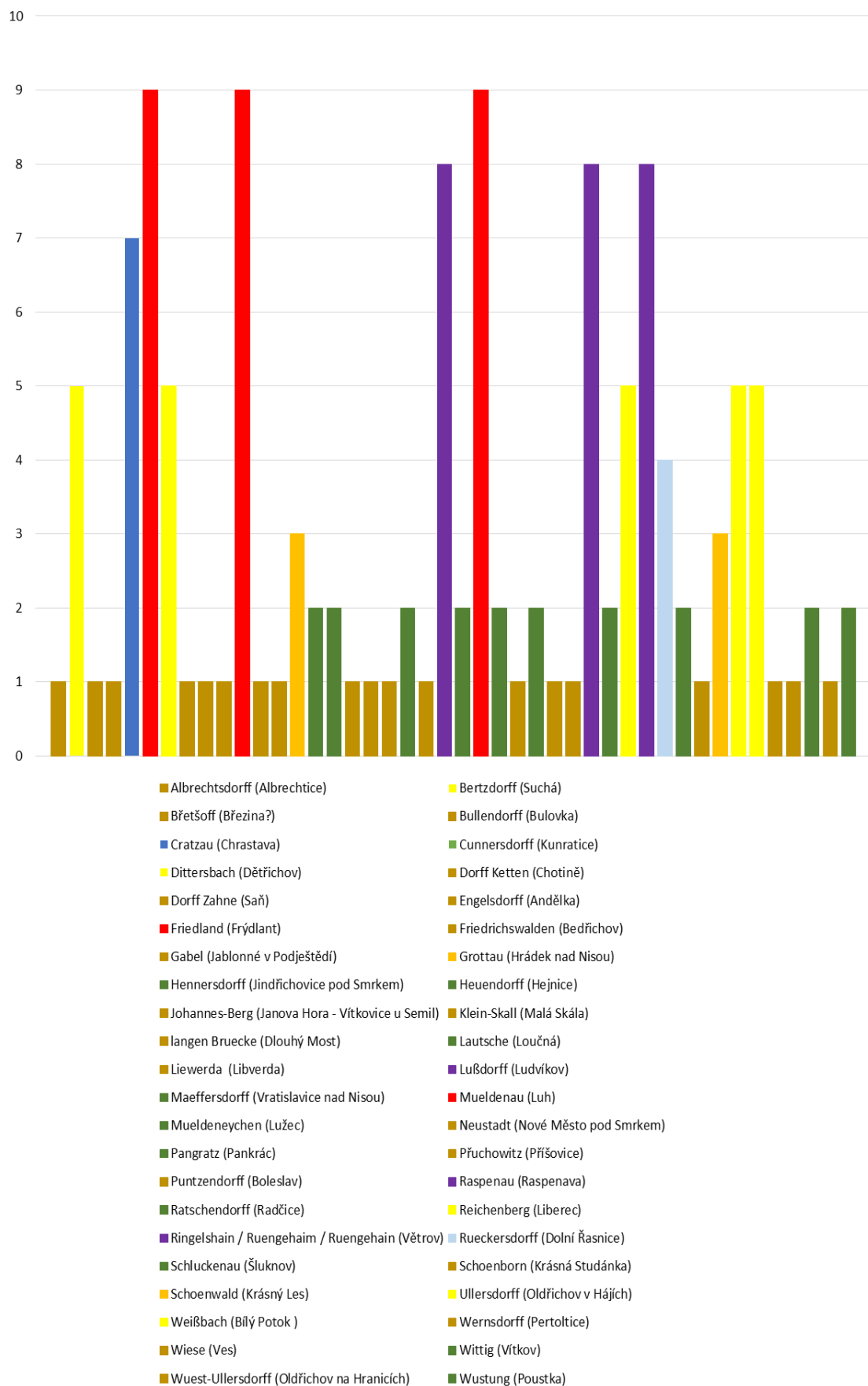
4. 1. 6. PŘEHLED VYLÉČENÝCH NEMOCÍ - DETAIL; GRAF Č. 6

Přehled vyléčených nemocí - detail	Počet uzdravených
<u>Nemoc</u>	55
<u>Oči:</u>	38
bolest očí	16
nemoc očí a špatné vidění	14
slepota	4
zranění oka	2
oční nádor	1
oční zánět	1
<u>Hlava a nervová soustava:</u>	24
hlavová nemoc	14
pomatení	4
bolest hlavy	3
nemoc ztráty řeči	1
bez rozumu	1
bezvědomí	1
<u>Končetiny:</u>	16
chromost a křivost	6
bolest těla a údů	3
nemohoucí na údy	2
třasavice	2
infekce končetiny	1
kulhavost	1
zranění nohy	1
<u>Kardiovaskulární systém:</u>	8
vodnatost	4
srdeční bolesti	2
srdeční nemoc	1
krvetok	1
<u>Gynekologie:</u>	8
porodní bolesti	4
komplikace při porodu	1
nemoc v těhotenství	1
nemoc po porodu	1
neplodnost	1
<u>Horečnatost:</u>	7
<u>Dýchací soustava:</u>	6
infekce dýchacích cest	2
bolest krku	2
souchoťiny	1
nemoc plic	1
<u>Úraz:</u>	5
<u>Sluch - hluchota:</u>	4
<u>Bolest:</u>	2
<u>Trávicí systém:</u>	2
bolest zubů	1
střevní nemoc	1
<u>Kůže:</u>	2
kožní nemoc	1
poškozený úd a popáleniny	1
<u>Slabost:</u>	1
<u>Poutí:</u>	1

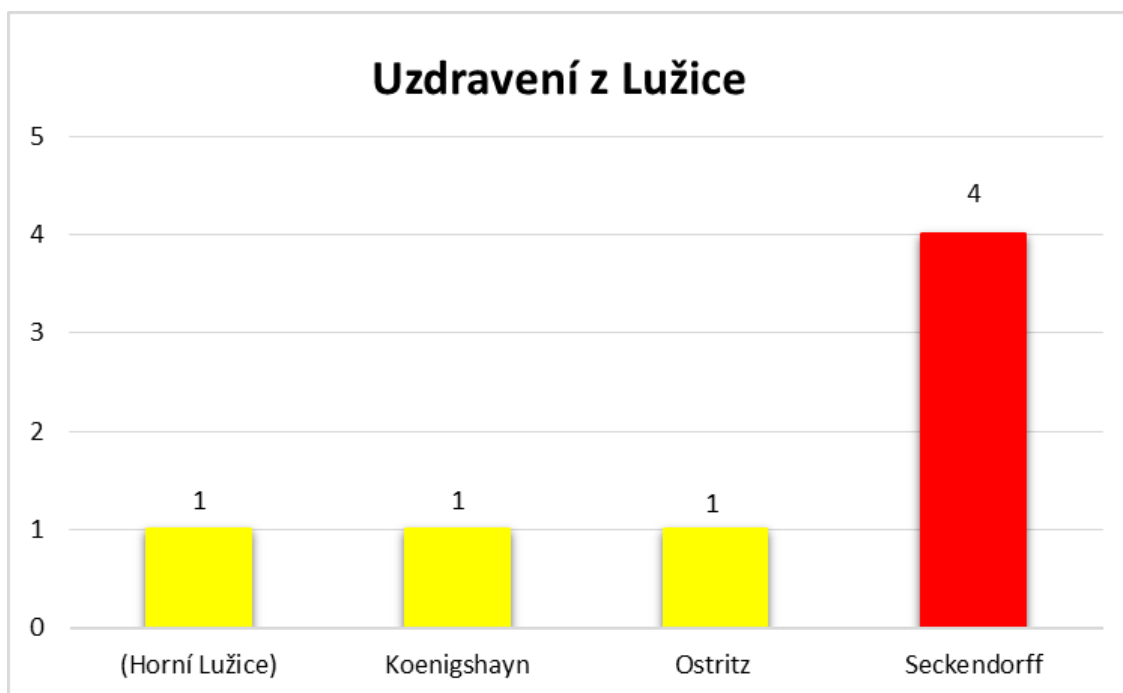
4. 1. 7. UZDRAVENÍ Z ČESKÉHO KRÁLOVSTVÍ; GRAF Č. 7

Uzdravení z Českého Království	Počet uzdravených
Albrechtsdorff (Albrechtice)	1
Bertzdorff (Suchá)	5
Břetšoff (Březina?)	1
Bullendorff (Bulovka)	1
Cratzau (Chrastava)	7
Cunnersdorff (Kunratice)	9
Dittersbach (Dětřichov)	5
Dorff Ketten (Chotině)	1
Dorff Zahne (Saň)	1
Engelsdorff (Andělka)	1
Friedland (Frýdlant)	9
Friedrichswalden (Bedřichov)	1
Gabel (Jablonné v Podještědí)	1
Grottau (Hrádek nad Nisou)	3
Hennersdorff (Jindřichovice pod Smrkem)	2
Heuendorff (Hejnice)	2
Johannes-Berg (Janova Hora - Vítkovice u Semil)	1
Klein-Skall (Malá Skála)	1
langen Bruecke (Dlouhý Most)	1
Lautsche (Loučná)	2
Liewerda (Libverda)	1
Lußdorff (Ludvíkov)	8
Maeffersdorff (Vratislavice nad Nisou)	2
Mueldenau (Luh)	9
Mueldeneychen (Lužec)	2
Neustadt (Nové Město pod Smrkem)	1
Pangratz (Pankrác)	2
Přuchowitz (Příšovice)	1
Puntzendorff (Boleslav)	1
Raspenau (Raspenava)	8
Ratschendorff (Radčice)	2
Reichenberg (Liberec)	5
Ringelhain / Ruengehaim / Ruengehain (Větrov)	8
Rueckersdorff (Dolní Řasnice)	4
Schluckenau (Šluknov)	2
Schoenborn (Krásná Studánka)	1
Schoenwald (Krásný Les)	3
Ullersdorff (Oldřichov v Hájích)	5
Weißbach (Bílý Potok)	5
Wernsdorff (Pertoltice)	1
Wiese (Ves)	1
Wittig (Vítkov)	2
Wuest-Ullersdorff (Oldřichov na Hranicích)	1
Wustung (Poustka)	2

Uzdravení z Českého království

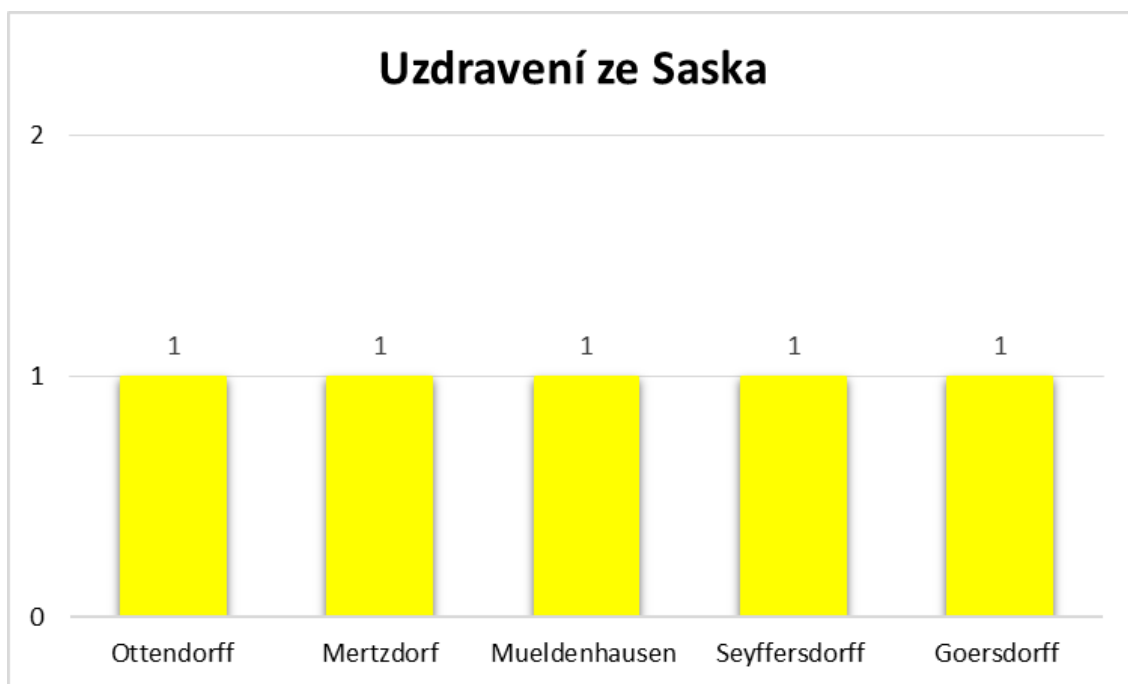
4. 1. 8. UZDRAVENÍ Z LUŽICE; GRAF Č. 8

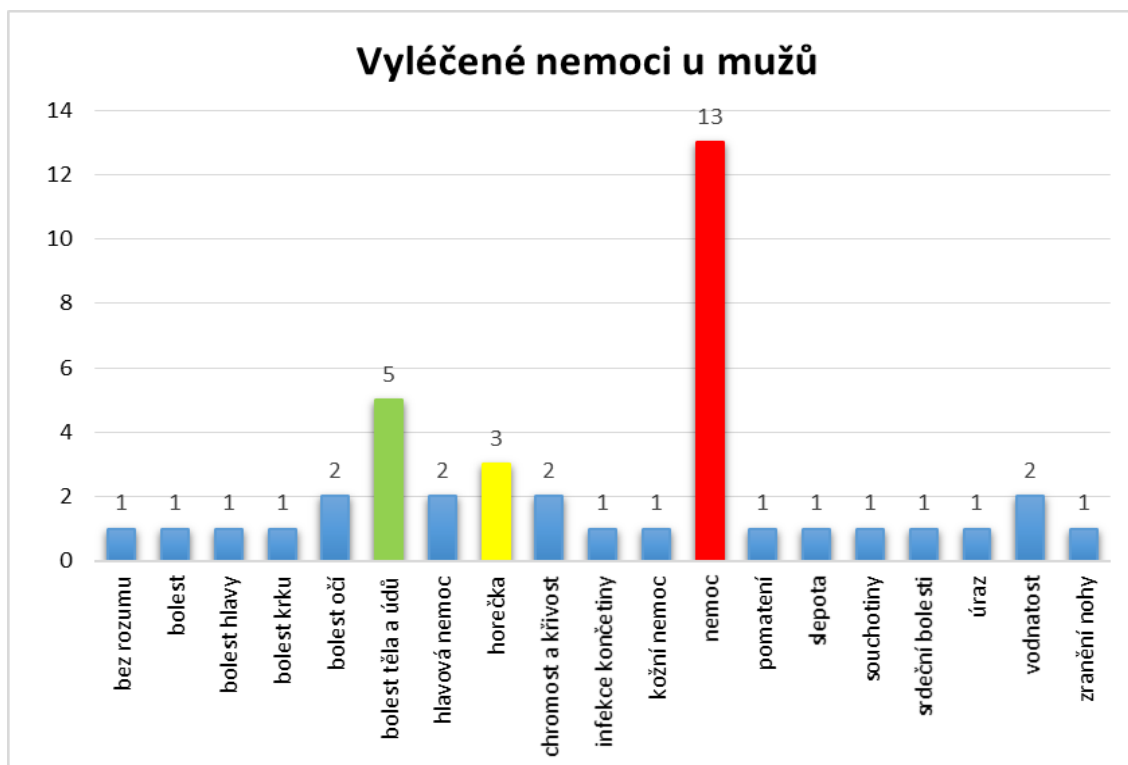
4. 1. 9. UZDRAVENÍ ZE SLEZSKA; GRAF Č. 9

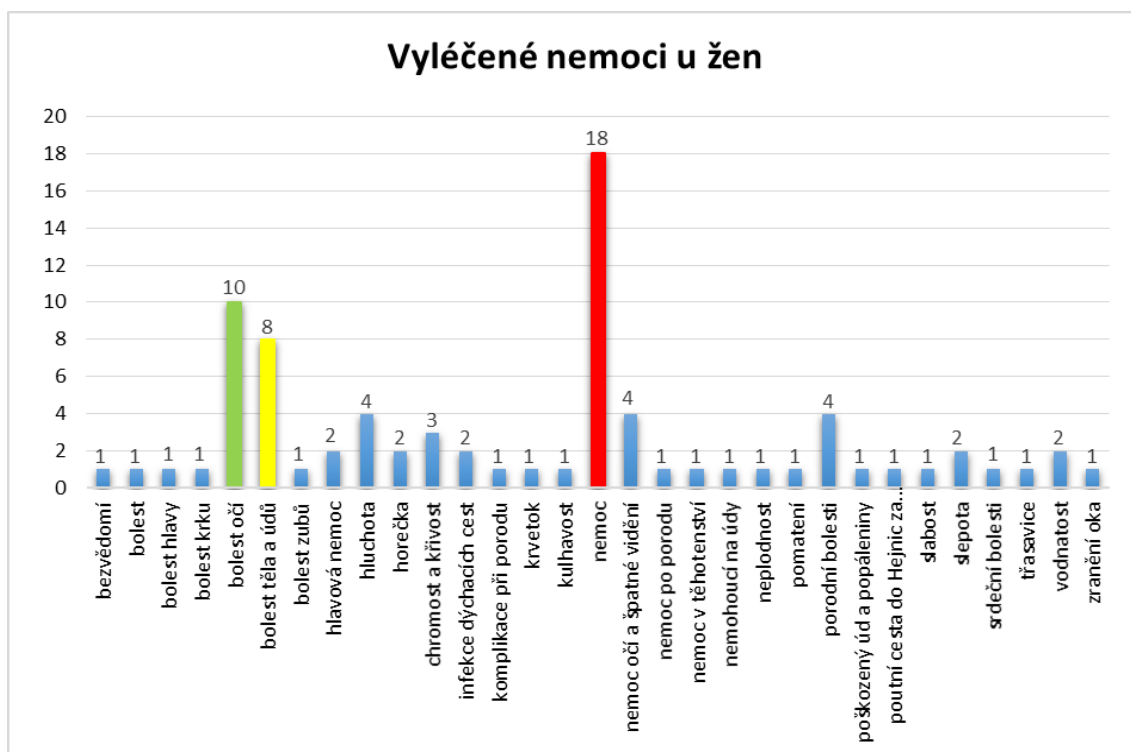
4. 1. 10. UZDRAVENÍ ZE SASKA; GRAF Č. 10

4. 1. 11. VYLÉČENÉ NEMOCI U MUŽŮ; GRAF Č. 11

4. 1. 12. VYLÉČENÉ NEMOCI U ŽEN; GRAF Č. 12

4. 1. 13. VYLÉČENÉ NEMOCI U DĚTÍ; GRAF Č. 13

4. 1. 14. VYLÉČENÉ NEMOCI U NEZNÁMÉHO POHLAVÍ; GRAF
Č. 14

4. 2. DETAILNÍ ZPRACOVÁNÍ USKUTEČNĚNÝCH ZÁZRAKŮ V HEJNICÍCH DLE DÍLA EDMUNDA OPPITZE

4. 2. 1. PŮVOD OSOB UZDRAVENÝCH V HEJNICÍCH; GRAF Č. 1

4. 2. 1. ROK 1716

Muž	3
?	1
?	1
nemoc	1
nepotvrzeno	1
Slezsko	2
Namburg (Slezsko)	1
slepota	1
nepotvrzeno	1
Watterforth (Slezsko)	1
nemoc	1
nepotvrzeno	1
žena	5
České Království	4
Cratzau (Chrastava)	1
hluchota	1
nepotvrzeno	1
Friedland (Frýdlant)	1
neplodnost	1
nepotvrzeno	1
Liewerda (Libverda)	1
nemoc po porodu	1
nepotvrzeno	1
Ringelshain / Ruengehaim / Ruengehain (Větrov)	1
bezvědomí	1
nepotvrzeno	1
Slezsko	1
Kroenau (Slezsko)	1
komplikace při porodu	1
nepotvrzeno	1
Celkový součet	8

4. 2. 2. ROK 1717

Dítě	2
České Království	2
Lußdorff (Ludvíkov)	1
nemohoucí na údy	1
nepotvrzeno	1
Ratschendorff (Radčice)	1
nemoc	1
nepotvrzeno	1
Muž	3
České Království	3
Lußdorff (Ludvíkov)	2
hlavová nemoc	1
nepotvrzeno	1
srdeční bolesti	1
nepotvrzeno	1
Wittig (Vítkov)	1
bez rozumu	1
nepotvrzeno	1
Žena	3
?	2
?	2
bolest krku	1
nepotvrzeno	1
nemoc	1
nepotvrzeno	1
České Království	1
Lußdorff (Ludvíkov)	1
nemohoucí na údy	1
nepotvrzeno	1
Celkový součet	8

4. 2. 3. ROK 1718

?	6
České Království	6
Bertzdorff (Suchá)	5
nemoc	5
nepotvrzeno	5
Pangratz (Pankrác)	1
nemoc	1
nepotvrzeno	1
dítě	3
?	2
?	2
bolest očí	1
nepotvrzeno	1
nemoc	1
nepotvrzeno	1
České Království	1
Hennersdorff (Jindřichovice pod Smrkem)	1
nemoc očí a špatné vidění	1
nepotvrzeno	1
muž	4
České Království	2
Schluckenau (Šluknov)	1
bolest krku	1
nepotvrzeno	1
Ullersdorff (Oldřichov v Hájích)	1
bolest těla a údů	1
nepotvrzeno	1
Lužice	1
Koenigshayn (Lužice)	1
pomatení	1
nepotvrzeno	1
Slezsko	1
Mertzdorf - Slezsko	1
bolest těla a údů	1
nepotvrzeno	1
žena	6
?	1
?	1
bolest očí	1
nepotvrzeno	1
České Království	3
Cratzau (Chrastava)	1
chromost a křivost	1

nepotvrzeno	1
langen Bruecke (Dlouhý Most)	1
nemoc	1
nepotvrzeno	1
Weißbach (Bílý Potok)	1
porodní bolesti	1
nepotvrzeno	1
Slezsko	2
Freystadt (Slezsko)	1
nemoc	1
nepotvrzeno	1
Krummen Oelße (Křivá Olešnice) - Slezsko	1
nemoc v těhotenství	1
nepotvrzeno	1
Celkový součet	19

4. 2. 4. ROK 1719

dítě	9
?	1
?	1
nemoc	1
nepotvrzeno	1
České Království	7
Gabel (Jablonné v Podještědí)	1
nemoc očí a špatné vidění	1
nepotvrzeno	1
Lußdorff (Ludvíkov)	1
nemoc očí a špatné vidění	1
nepotvrzeno	1
Mueldenau (Luh)	3
nemoc	3
nepotvrzeno	3
Ullersdorff (Oldřichov v Hájích)	1
oční nádor	1
nepotvrzeno	1
Wiese (Ves)	1
nemoc ztráty řeči	1
nepotvrzeno	1
Slezsko	1
Nunersdorff (Slezsko)	1
nemoc	1
nepotvrzeno	1
muž	9
?	2
?	2
nemoc	1
nepotvrzeno	1
vodnatost	1
nepotvrzeno	1
České Království	6
Cunnersdorff (Kunratice)	1
nemoc	1
nepotvrzeno	1
Dittersbach (Dětřichov)	1
bolest těla a údů	1
nepotvrzeno	1
Engelsdorff (Andělka)	1
bolest	1
nepotvrzeno	1

Mueldenau (Luh)	1
bolest těla a údů	1
nepotvrzeno	1
Mueldeneychen (Lužec)	1
infekce končetiny	1
nepotvrzeno	1
Wernsdorff (Pertoltice)	1
bolest hlavy	1
nepotvrzeno	1
Slezsko	1
Schmuckseuff (Slezsko)	1
nemoc	1
nepotvrzeno	1
žena	24
?	1
?	1
nemoc	1
nepotvrzeno	1
České Království	17
Cunnersdorff (Kunratice)	1
hluchota	1
nepotvrzeno	1
Dittersbach (Dětřichov)	2
bolest očí	2
nepotvrzeno	2
Friedland (Frýdlant)	1
bolest očí	1
nepotvrzeno	1
Grottau (Hrádek nad Nisou)	1
chromost a křivost	1
nepotvrzeno	1
Hennersdorff (Jindřichovice pod Smrkem)	1
bolest těla a údů	1
nepotvrzeno	1
Mueldenau (Luh)	1
nemoc	1
nepotvrzeno	1
Raspenau (Raspenava)	4
bolest hlavy	1
nepotvrzeno	1
infekce dýchacích cest	2
nepotvrzeno	2
nemoc	1
nepotvrzeno	1
Reichenberg (Liberec)	1
slabost	1

nepotvrzeno	1
Ringelshain / Ruengehaim / Ruengehain (Větrov)	1
bolest očí	1
nepotvrzeno	1
Schoenwald (Krásný Les)	1
hluchota	1
nepotvrzeno	1
Weißbach (Bílý Potok)	2
nemoc	2
nepotvrzeno	2
Wustung (Poustka)	1
nemoc	1
nepotvrzeno	1
Lužice	1
(Horní Lužice)	1
bolest	1
nepotvrzeno	1
Sasko	1
Mueldenhausen (Sasko)	1
nemoc	1
nepotvrzeno	1
Slezsko	4
Freystadt (Slezsko)	1
nemoc	1
nepotvrzeno	1
Krummen Oelße (Křivá Olešnice) - Slezsko	1
kulhavost	1
nepotvrzeno	1
Rohrsdorff / Roersdorff / Rohersdorff (Slezsko)	2
bolest očí	1
nepotvrzeno	1
bolest těla a údů	1
nepotvrzeno	1
Celkový součet	42

4. 2. 5. ROK 1720

?	1
České Království	1
Mueldenau (Luh)	1
nemoc očí a špatné vidění	1
nepotvrzeno	1
dítě	13
?	1
?	1
nemoc	1
nepotvrzeno	1
České Království	10
Cratzau (Chrastava)	2
nemoc	2
nepotvrzeno	2
Cunnersdorff (Kunratice)	1
nemoc	1
nepotvrzeno	1
Dittersbach (Dětřichov)	1
nemoc plic	1
nepotvrzeno	1
Friedland (Frýdlant)	1
zranění oka	1
nepotvrzeno	1
Grottau (Hrádek nad Nisou)	1
nemoc očí a špatné vidění	1
nepotvrzeno	1
Mueldenau (Luh)	1
nemoc	1
nepotvrzeno	1
Raspenau (Raspenava)	1
bolest hlavy	1
nepotvrzeno	1
Reichenberg (Liberec)	1
nemoc	1
nepotvrzeno	1
Schoenwald (Krásný Les)	1
nemoc očí a špatné vidění	1
nepotvrzeno	1
Slezsko	2
Liebenthal (Slezsko)	1
třasavice	1
nepotvrzeno	1

Rohrsdorff / Roersdorff / Rohersdorff (Slezsko)	1
nemoc	1
nepotvrzeno	1
muž	13
České Království	12
Cratzau (Chrastava)	2
horečka	1
nepotvrzeno	1
nemoc	1
nepotvrzeno	1
Friedland (Frýdlant)	1
nemoc	1
nepotvrzeno	1
Friedrichswalden (Bedřichov)	1
nemoc	1
nepotvrzeno	1
Klein-Skall (Malá Skála)	1
horečka	1
nepotvrzeno	1
Mueldenau (Luh)	1
vodnatost	1
nepotvrzeno	1
Raspenau (Raspenava)	2
bolest těla a údů	1
nepotvrzeno	1
souchotiny	1
nepotvrzeno	1
Ratschendorff (Radčice)	1
nemoc	1
nepotvrzeno	1
Ringelhain / Ruengehaim / Ruengehain (Větrov)	2
bolest očí	1
nepotvrzeno	1
horečka	1
nepotvrzeno	1
Wustung (Poustka)	1
chromost a křivost	1
nepotvrzeno	1
Lužice	1
Seckendorff (Horní Lužice)	1
nemoc	1
nepotvrzeno	1
žena	24
?	1
?	1
bolest zubů	1

nepotvrzeno	1
České Království	20
Albrechtsdorff (Albrechtice)	1
vodnatost	1
nepotvrzeno	1
Bullendorff (Bulovka)	1
třasavice	1
nepotvrzeno	1
Cratzau (Chrastava)	1
nemoc	1
nepotvrzeno	1
Dorff Zahne (Saň)	1
porodní bolesti	1
nepotvrzeno	1
Heuendorff (Hejnice)	1
chromost a křivost	1
nepotvrzeno	1
Lußdorff (Ludvíkov)	1
hlavová nemoc	1
potvrzeno	1
Maeffersdorff (Vratislavice nad Nisou)	2
bolest těla a údů	1
nepotvrzeno	1
nemoc očí a špatné vidění	1
nepotvrzeno	1
Mueldenau (Luh)	1
nemoc	1
nepotvrzeno	1
Puntzendorff (Boleslav)	1
vodnatost	1
potvrzeno	1
Reichenberg (Liberec)	1
bolest očí	1
nepotvrzeno	1
Ringelshain / Ruengehaim / Ruengehain (Větrov)	1
horečka	1
nepotvrzeno	1
Rueckersdorff (Dolní Řasnice)	2
bolest očí	1
nepotvrzeno	1
porodní bolesti	1
nepotvrzeno	1
Schoenborn (Krásná Studánka)	1
slepota	1
nepotvrzeno	1
Ullersdorff (Oldřichov v Hájích)	2

horečka	1
nepotvrzeno	1
nemoc očí a špatné vidění	1
nepotvrzeno	1
Weißbach (Bílý Potok)	1
srdeční bolesti	1
nepotvrzeno	1
Wittig (Vítkov)	1
nemoc očí a špatné vidění	1
nepotvrzeno	1
Wuest-Ullersdorff (Oldřichov na Hranicích)	1
bolest těla a údů	1
nepotvrzeno	1
Lužice	1
Seckendorff (Horní Lužice)	1
nemoc	1
nepotvrzeno	1
Sasko	1
Seyffersdorff (Sasko)	1
hlavová nemoc	1
nepotvrzeno	1
Slezsko	1
Naumburg (Slezsko)	1
bolest očí	1
nepotvrzeno	1
Celkový součet	51

4. 2. 6. ROK 1721

dítě	3
České Království	2
Friedland (Frýdlant)	1
nemoc očí a špatné vidění	1
potvrzeno	1
Schluckenau (Šluknov)	1
horečka	1
potvrzeno	1
Slezsko	1
Klein-Helmsdorff (Malé Heřmanice) - Jelení Hora - Slezsko	1
chromost a křivost	1
potvrzeno	1
muž	3
České Království	3
Cunnersdorff (Kunratice)	1
chromost a křivost	1
potvrzeno	1
Friedland (Frýdlant)	1
zranění nohy	1
potvrzeno	1
Ringelshain / Ruengehaim / Ruengehain (Větrov)	1
hlavová nemoc	1
potvrzeno	1
žena	3
České Království	3
Heuendorff (Hejnice)	1
bolest těla a údů	1
nepotvrzeno	1
Ringelshain / Ruengehaim / Ruengehain (Větrov)	1
nemoc	1
potvrzeno	1
Rueckersdorff (Dolní Řasnice)	1
bolest těla a údů	1
potvrzeno	1
Celkový součet	9

4. 2. 7. ROK 1722

Dítě	7
České Království	4
Cunnersdorff (Kunratice)	1
nemoc očí a špatné vidění	1
potvrzeno	1
Dittersbach (Dětřichov)	1
pomatení	1
potvrzeno	1
Reichenberg (Liberec)	1
úraz	1
potvrzeno	1
Rueckersdorff (Dolní Řasnice)	1
oční zánět	1
potvrzeno	1
Sasko	1
Goersdorff (Sasko)	1
slepota	1
potvrzeno	1
Slezsko	2
Buntzlau (Boleslav) - Slezsko	2
srdeční nemoc	1
potvrzeno	1
úraz	1
potvrzeno	1
muž	1
Slezsko	1
Buntzlau (Boleslav) - Slezsko	1
kožní nemoc	1
potvrzeno	1
žena	1
České Království	1
Mueldeneychen (Lužec)	1
zranění oka	1
potvrzeno	1
Celkový součet	9

4. 2. 8. ROK 1723

dítě	2
České Království	2
Cunnersdorff (Kunratice)	1
střevní nemoc	1
potvrzeno	1
Friedland (Frýdlant)	1
bolest očí	1
potvrzeno	1
žena	1
České Království	1
Friedland (Frýdlant)	1
hluchota	1
potvrzeno	1
Celkový součet	3

4. 2. 9. ROK 1724

Dítě	1
České Království	1
Cunnersdorff (Kunratice)	1
nemoc	1
potvrzeno	1
žena	3
České Království	3
Cunnersdorff (Kunratice)	2
bolest očí	1
potvrzeno	1
nemoc	1
potvrzeno	1
Ringelshain / Ruengehaim / Ruengehain (Větrov)	1
nemoc	1
potvrzeno	1
Celkový součet	4

4. 2. 10. ROK 1725

dítě	1
České Království	1
Friedland (Frýdlant)	1
bolest očí	1
potvrzeno	1
muž	2
?	1
?	1
úraz	1
nepotvrzeno	1
České Království	1
Neustadt (Nové Město pod Smrkem)	1
bolest očí	1
potvrzeno	1
žena	1
České Království	1
Pangratz (Pankrác)	1
poškozený úd a popáleniny	1
potvrzeno	1
Celkový součet	4

4. 2. 11. ROK 1726

Dítě	3
?	1
?	1
horečka	1
potvrzeno	1
České Království	1
Weißbach (Bílý Potok)	1
úraz	1
potvrzeno	1
Slezsko	1
Ottendorff (Slezsko)	1
bolest očí	1
potvrzeno	1
Muž	1
?	1
?	1
nemoc	1
potvrzeno	1
Žena	3
?	1
?	1
Krvetok	1
potvrzeno	1
České Království	2
Lautsche (Loučná)	2
bolest těla a údů	2
potvrzeno	2
Celkový součet	7

4. 2. 12. ROK 1727

dítě	1
České Království	1
Přuchowitz (Příšovice)	1
pomatení	1
potvrzeno	1
žena	1
České Království	1
Ullersdorff (Oldřichov v Hájích)	1
slepota	1
potvrzeno	1
Celkový součet	2

4. 2. 13. ROK 1728

muž	1
České Království	1
Reichenberg (Liberec)	1
nemoc	1
potvrzeno	1
žena	2
České Království	1
Grottau (Hrádek nad Nisou)	1
nemoc očí a špatné vidění	1
potvrzeno	1
Slezsko	1
Liebenthal (Slezsko)	1
poutní cesta do Hejnic za účelem smrti u PM	1
potvrzeno	1
Celkový součet	3

4. 2. 14. ROK 1729

Žena	2
České Království	2
Dorff Ketten (Chotině)	1
pomatení	1
potvrzeno	1
Schoenwald (Krásný Les)	1
porodní bolesti	1
potvrzeno	1
Celkový součet	2

4. 2. 15. ROK 1730

Dítě	4
České Království	2
Johannes-Berg (Janova Hora - Vítkovice u Semil)	1
nemoc očí a špatné vidění	1
potvrzeno	1
Lußdorff (Ludvíkov)	1
nemoc očí a špatné vidění	1
potvrzeno	1
Lužice	2
Seckendorff (Horní Lužice)	2
Nemoc	2
potvrzeno	1
nepotvrzeno	1
Muž	1
České Království	1
Raspenau (Raspenava)	1
Nemoc	1
Potvrzeno	1
Žena	1
České Království	1
Lußdorff (Ludvíkov)	1
Nemoc	1
Nepotvrzeno	1
Celkový součet	6

4. 2. 16. ROK 1731

Dítě	2
České Království	1
Břetšoff (Březina?)	1
úraz	1
potvrzeno	1
Lužice	1
Ostritz (Lužice)	1
nemoc	1
potvrzeno	1
Celkový součet	2

ZÁVĚR

Monografie německého františkána Edmunda Oppitze, hejnického kvardiána v letech 1720–1722, je obsáhlou prací zachycující nejen sílu a důležitost mariánského kultu v Českém království, ale jde zároveň o text, který hluboce hájí smysl katolické víry v sevření luteránského světa.

Ve své diplomové práci jsem se snažila zaměřit se na charakteristiku a význam Oppitzova díla „*Fruchtbarer und Schattenreicher Linden-Baum, Das ist Mariae der Wunderthaetigen Mutter Gottes in Heuendorff Ursprung*“, úzce propojeného s mariánským poutním místem v severočeských Hejnicích, které byly hojně navštěvovány až do roku 1945. Stěžejní částí celé práce je analýza (písemná i grafová) chronologicky sepsaných a typologicky odlišných 179 mariánských zázraků, které se odehrály v Hejnicích mezi lety 1716–1731. Nechybí ani kapitola o obhajobě katolických Hejnic před luterským světem, které Oppitz věnuje – ať skrytě či otevřeně – značnou část své monografie. Za významný přínos považuji vložený přepis a především pak parafráze Oppitzovy knihy, které byly s ohledem na komplikované porozumění barokní němčině nejnáročnější součástí bádání i z časového hlediska. Ve františkánově monografii chyběl obsah práce, který jsem spolu s místním i jmenným rejstříkem vytvořila a přiložila.

Mimo hlavní oddíly práce jsem chtěla poskytnout komplexní náhled na sledovanou tematiku za pomoci studia pramenů a literatury, jež jistým způsobem ovlivňují regionální mariánský kult, a zasadit vznik díla do dobového kontextu. Nechybí ani kapitola o milostivé sošce Panny Marie Hejnické, ať už popis svaté sošky, či její grafické vyobrazení. Dále seznamuji čtenáře s tradicí hejnického poutního místa včetně jeho historického vývoje. Jsem si vědoma toho, že některé oblasti nejsou čtenáři představeny do hloubky, nebo nejsou poskytnuty detailněji propracované poznámky (např. v transliteraci Oppitzovy monografie chybí odkazy na osobní jména uvedená v jeho díle), což vysvětluji snahou držet se hlavního tématu této závěrečné práce, tj. mariánskými zázraky.

Námětem pro další bádání či srovnávací studia v návaznosti na předloženou diplomovou práci by mohly být rešerše obdobných děl v české a příhraniční lokalitě a jejich následná vzájemná komparace. Stejně tak je možné rozšíření literatury o odborné

německé práce směřující k pojednávanému tématu.⁴³³ Existuje v mezích někdejšího Českého království podobná „církevní historie mariánského poutního místa“? Za zvážení by stála sonda do Oppitzovy publikační činnosti a zjištění, jestli bychom k výtisku „*Fruchtbarer und Schattenreicher Linden-Baum*“ našli rukopis (resp. znění poslední ruky), a zda tato monografie byla františkánovou jedinou knihou. Je možné, že Oppitz publikoval ještě jiné texty, jejichž autorství není jisté, a které se nemusely dochovat. Bližší pozornost si zaslouží samotné Oppitzovo dílo a jeho kompletní kritická synoptická edice. V rámci své diplomové práce jsem se pokusila dohledat autorem citované biblické texty a zjistit míru přesnosti jejich využití, resp. interpretace a parafráze. Obojí jsem srovnávala jak s latinským, tak s českým zněním.

Oppitzovo dílo zaslouží další badalské zhodnocení právě v komparaci s jinými českými i cizojazyčnými texty o mariánské úctě v zahraničí i na území České republiky. Mou snahou bylo, aby se výsledek předložené diplomové práce stal plnohodnotným dílčím příspěvkem ke komplexnější pojednání o mariánské úctě a jejím kultu v novověké české historiografii.

⁴³³ Zejména knihu Georga Schreibera et al. *Deutsche Mirakelbücher. Zur Quellenkunde und Sinngebung*, Düsseldorf 1938, příslušné stati ze sborníku *Wallfahrt kennt keine Grenzen*, München 1984 a publikovanou disertaci Hermannu Bacha *Mirakelbücher bayerischer Wallfahrtsorte*, München 1963 zaměřenou na literární problematiku tohoto žánru.

SEZNAM POUŽITÝCH PRAMENŮ A LITERATURY

ARCHIVNÍ PRAMENY:

Národní archiv Praha, fond Řád františkánů, karton č. 130

Liber Memorabilium conventus Novodomensis; strojový přepis je k dispozici v Jihočeské vědecké knihovně, Zlatá Koruna, signatura 1 JH 54, bod 156, s. 37–38

Liber Memorabilium conventus Plsnensis, strojový přepis je k dispozici v Jihočeské vědecké knihovně, Zlatá Koruna, signatura 1 JH 54, s. 528

Albin HLAWATCH, *Chronik des Klosters zum hl. Joseph in Mährisch Trübau Ab anno 1678. 1910[–1940]*

STARÉ TISKY:

Georg CRUGERIUS, *Sacri Pulveres mensis Julii, ex ijsdemis monumentis Antiquitatis Quibus antecedentes VI. MM. et DD. collecti, et excibrati Publico Bono*, Praha (?), b. d. (1670?)

Vigilius GREIDERER, *Germania Franciscana, seu Chronicon geographo-historicum ordinis S. P. Francisci in Germania tractans primario de provinciis et domiciliis dicti ordinis sub stemmate observantium militantibus, secundario etiam de aliis sub jurisdictione aliorum superiorum repositis, I. Germania Franciscana orientali-australis, seu Chronicon geographo-historicum ordinis S. P. Francisci in Germania orientali-australi*, Innsbruck 1777, s. 601, 667–670.

Christophonus MANLIUS, *Scriptores rerum Lusaticarum Antiqui et recentiores, Seu Opus, In quo Lusaticae Gentis Origines, Res gestae, Temporum vices, et alia ad Slavicarum Lusaticarum et vicinarum Gentium Antiquitates et Historiam pertinentia Monumenta recensentur, quidam nunc primum ex Manuscriptis eruti, inter quos Christophori Manlii Rerum Lusaticarum Commentarii diu desiderati deprehenduntur, nonnulli vero ex Libellis fugientius, ob raritatem in Corpus conjecti, ex Bibliotheca senatus Zittaviensis editi*, (předml. Christ. Godofred. Hoffmann), Lipsko – Budyšín 1719, David Richter 1719, s. 43, 311.

Edmund OPPITZ, *Fruchtbarer und Schattenreicher Linden-Baum, Das ist Mariae der Wunderthaetigen Mutter Gottes in Heuendorff Ursprung; Auch wie die Andacht gegen*

dieselbige an gemeldten Orth von andächtigen Marianischen Liebhabern verrichtet wird samt etlichen Controversiis vorgestellt, Prag 1732

Johann Carl ROHN, *Chronic Vormals Boehmischer Cron-Lehen, Nunmehr ins Allodium gezohener zweyer Staedten Friedland, und Reichenberg, in welcher Deren allda gewesten Hohen Herrschaften Succession, als deren Berken de Duba, deren von Biberstein, deren von Raedern, des von Wallenstein, deren von Gallas, und deren von und zu Clam, ihre Helden-Thaten, und Wuerden, Aufkommen der Staedten, Veraenderungen der Religion, der Catholischen Geistlichen Hirten Nachfolge, Kriegs-Bedraengnussen, Stadt- und Gerichts-Sachen, verschiedene Gluecks- und Ungluecks-Zufaelle und was sonst etwann merkwuerdiges allda vorgangen, theils aus fleißigen Geschichtschreibern, theils aus geschriebenen Anmerkungen zusammen getragen seynd, Praha 1763.*

Augustinus SARTORIUS – Guillelmus GUMPENBERG, *Marianischer Atlas, Oder Beschreibung Der Marianischen Gnaden-Bilder Durch die gantze Christen-Welt, Prag 1717*

Johann Carolus STRAUCH, *Fruchtbarer und schatten-reicher Linden-Baum oder Marianischer Albendorffer erneuerter Ehren-und Gnaden-Thron: Das ist: Ausführlichen Bericht von dem uralten Wunder-reichen Gnaden-Bild zu Albendorf, Prag 1731*

Jan Tanner, *Heiliger Weeg VOn Prag nacher Alt-Buntzel zu der Jungfrawen Maria, 1680*

Severin VRBČANSKÝ, *Nucleus minoriticus, seu vera et sincera relatio originis, et progressus provinciae Bohemiae, conventuum, et residentiarum, Fratrum, et Sororum Sancti-Monialium, Ordin. Minor. S. P. Francisci Strict. Observ. Reform. in Provincia, sub patrocinio sancti Wenceslai ducis et martyris, Per Bohemiam, Moraviam, et Silesiam, existentium. Nec non Fundatorum, Capitulorum, Commissariorum, Provincialiu[m], aliorúmque memoriâ dignorum, ex Archivis, Proto-collis, et Manuscriptis, sedulé collectorum compilatus, Praha 1746, kapitola 39, s. 361–376.*

LITERATURA (MONOGRAFIE A STUDIE):

Atlas Mariánská poutní místa, Dačice 2007.

Rudolf ANDĚL – Roman KARPAŠ a kol., *Frydlantsko, Minulost a současnost, Liberec 2002, s. 65*

Josef BENNESCH, *Ortsgeschichte von Haindorf, Friedland 1924*

Lenka BOBKOVÁ, *Velké dějiny Zemí koruny české, IVa, 1310-1402, Praha/Litomyšl 2003, s. 516.*

- Karel ČERNÝ, *Ostatky, zázraky a bratrstva v jezuitské koleji v Klatovech v 17. a na počátku 18. století*, in: Sborník prací z historie dějin umění 2, 2003, s. 51–66
- Karel ČERNÝ, *Sv. Ignác z Loyoly a Panna Maria Klatovská jako zdroj milosti*, in: Barokní jezuitské Klatovy. Sborník textů ze symposia v Klatovech, Klatovy 2007, s. 23–31
- Jan HEINZL, *Perzekuce katolické církve na Frýdlantsku 1949-1955, centralizační a internační klášter Hejnice*, Diplomová práce, Liberec 2006.
- Hermann HALLWICH, *Friedland vor fünfhundert Jahren*, Mitteilungen des Vereines für Geschichte der Deutschen in Böhmen 43, 1905, s. 357–428
- Julius HELBIG, *Geschichte der Kirche und des Klosters in Haindorf, Friedland i. B.* 1894, s. 3–111
- Petr HLAVÁČEK, *Ďábel z Horní Blatné aneb Ze života českých luteránů v polovině 16. století*, in: Ve znamení zemí Koruny české, Praha 2006, s. 314–324
- Gustav HOFFMANN, *Metrologická příručka pro Čechy, Moravu a Slezsko do zavedení metrické soustavy*, Plzeň – Sušice 1984, s. 71
- Markéta HOLUBOVÁ, *Soupis tištěných sbírek zázraků jezuitských poutních míst*, in: Miscellanea oddělení rukopisů a starých tisků 17, 2001–2002, s. 116–132
- Markéta HOLUBOVÁ, *Textové a obrazové zaznamenávání svatohorských zázraků ve světle barokní doby*, in: Podbrdsko 8, 2001, s. 68–75
- Alfred HOPPE, *Des Österreichers Wallfahrtsorte*, Wien 1913, s. 7–8
- Mojmír HORYNA, *Tomáš Haffenecker a stavba poutního kostela v Hejnicích*, Umění 29, 1981, s. 437–447
- Helena PEŠÍKOVÁ, *Vznik a využití hrobky Gallasů v Hejnicích*, Diplomová práce, Liberec 2002
- Emanuel POCHE a kol., *Umělecké památky Čech*, 1, A/J, Praha 1971, s. 370–372
- Jiří KETTNER, *Dějiny pražské arcidiěze v datech*, Praha 1993, s. 224–229
- Jan KILIÁN, *Gallasové na Frýdlantsku a Liberecku v 17. a 18. století*, Diplomová práce, Liberec 2000
- Julius KOŠNÁŘ, *Poutnická místa a památné svatyně v Čechách*, Praha 1903, s. 246–247
- Miloslav KOŠTÁL, *Počátky luterské reformace na lužickém pomezí*, in: Z minulosti Děčínska a Českolipska II, 1974, s. 26–41
- KRACÍKOVÁ – Vojtěch BELLING, *Středověká sakrální architektura na Frýdlantsku*, Praha 2003, s. 65
- Jiří KROPÁČEK a kol., *Severní Čechy. Krajina, historie, umělecké památky*, Praha 1981,

s. 64–68

František Xaver KRYŠTŮFEK, *Protestantství v Čechách až do bitvy Bělohorské (1517–1620)*, Praha 1906, s. 76

Karel KUČA, *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*, 2, Praha 1997, s. 58–60

Markéta HOLUBOVÁ, *Textové a obrazové zaznamenání svatohorských zázraků ve světle barokní doby*, in: Podbrdsko, č. 8, Příbram 2001, s. 68–75

Martin KRUMMHOLZ, *Clam-Gallasův palác. Johann Bernhard Fischer von Erlach. Architektura, výzdoba, život rezidence*. Praha 2007

Jiří MIKULEC, *Vestigium Bohemiae Piae Albrechta Chanovského – krajina zázraků z časů pobělohorské rekatolizace*, in: Husitství – Reformace – Renesance 2, Praha 1994, s. 767–779

Jan ROYT – Jan MLČOCH, *České nebe. Topografie poutních míst barokních Čech*, Praha 1993

Karl MÜLLER, *Zur Geschichte des Franziskanerkonvents in Mähr. Trübau. Nach Aufzeichnungen der Klosterchronik. Mitteilungen zur Volkskunde des Schönhengstler Landes*, roč. 19, 1923, 70–83

Franz NÉMETHY, *Das Schloß Friedland in Böhmen*, Praha 1818, s. 52

Miloslav NEVRLÝ, *Kniha o Jizerských horách*, Praha 2007, s. 171

Michaela OTTOVÁ – Aleš MUDRA, *Capella in honorem Mariae Formosae. K historii středověkého poutního místa v Hejnicích*, in: Regnum Bohemiae et Sacrum Romanum Imperium. Sborník k počtě Jiřího Kuthana, Praha 2005, s. 315–335

Anastas PEER, *Maria – Haindorf: Entstehung und Geschichte des Wallfahrtsortes mit Gebetsangang*, Reichenberg 1927, s. 6–20

Helena PEŠÍKOVÁ, *Vznik a využití hrobky Gallasů v Hejnicích*, Diplomová práce, Liberec 2002

Zdeňka PROKOPOVÁ, „*Thaumaturga Cajoviensis*“. *Život barokního poutního místa v letech 1660 – 1720*, In Historie, č. 96, Studentská vědecká konference Hradec Králové 1997, s. 123

Zdeňka PROKOPOVÁ, „*Auxilium Christianorum, ora pro nobis!*“ *Barokní knihy zázraků jako dosud málo využitý pramen*, in: Kuděj 6, 2004, č. 1, s. 3–16

Daniela PLÍŠKOVÁ, *Vznik a využití krypty Clam-Gallasů v kostele Navštívení Panny Marie v Hejnicích v letech 1759–1945*, Diplomová práce, Liberec 2010

Miloš RABAN – Eva MACHKOVÁ, *Mezinárodní centrum duchovní obnovy Hejnice*,

Pardubice 2005, s. 1–12

Anton RESSEL, *Geschichte des Friedländer Bezirkes. Nach den glaubwürdigsten Quellen zusammengestellt*, Friedland 1900

Jana ROLENCOVÁ, *Františkáni v Hejnicích 1691–1783*, Diplomová práce, Liberec 2005

Jan ROYT, *Obraz a kult v Čechách 17. a 18. století*, Praha 1999

Jan ROYT, *České nebe: Soupis nejznámějších mariánských poutních míst v Čechách a na Moravě, českých a moravských zemských patronů*, Havlíčkův Brod: Okresní vlastivědné muzeum H. Brod, 1991.

Jan ROYT, *Poutě a poutní místa v Čechách*, in: *Cesty a cestování v životě společnosti. Sborník příspěvků z konference konané 6.–8. září 1994 v Ústí nad Labem*, (edd. Lenka Bobková, Michaela Hrubá), Ústí nad Labem 1997, s. 309–314

Joseph RUDL, *Der Himmlische Gnadenbaum*, 1843

Řivnáčův průvodce po Království českém, Praha 1882, s. 417

Miloš SLÁDEK, *Zázračná uzdravení a „dobrotivá vzhlednutí“ v literatuře českého baroka*, in: *Česká barokní literatura*, Praha 1993, s. 247–271

Josef SVÁTEK, *Bohemia Franciscana*, 1970.

Milan SVOBODA, *Mariánské poutní místo Hejnice v historické paměti*, in: *Locus pietatis et vitas. Sborník příspěvků z konference konané v Hejnicích ve dnech 13.–15. září 2007*, (edd. Ivana Čornejová – Hedvika Kuchařová – Kateřina Valentová), Praha 2008, s. 255–278

Milan SVOBODA, *Der Fall Haindorf – Katholiken versus Protestanten: Konfessionalisierung oder Disziplinierung?*, in: Miloš Řezník (Hg.), *Grenzraum und Transfer. Perspektiven der Geschichtswissenschaft in Sachsen und Tschechien*, Berlin 2007, s. 95–118

Milan SVOBODA – Jan HEINZL, *Hrabata z Gallasu, Clam-Gallasu a Hejnice. Poutní místo a jeho patroni*, Liberec – Hejnice 2015

Josef Vítězslav ŠIMÁK, *Čechy*, 10, Severní Čechy, Praha 1898, s. 149–151

Pavel VLČEK – Petr SOMMER – Dušan FOLTÝN, *Encyklopedie českých klášterů*, Praha 1997, s. 225–227

Markéta VEDRALOVÁ, *Historie poutního místa v Hejnicích*, Bakalářská práce, Pardubice 2011

Bonaventura WILHELM – Klement MINAŘÍK, *Dějiny klášterů františkánských v Čechách a na Moravě*, Třebíč 1909–1910, s. 112–118

Martina ZEMANOVÁ, *Historická rekonstrukce knihovny konventu františkánů*

v *Hejnicích (1691–1945/1950)*, Liberec, Diplomová práce FP TUL, 2010

Andrej J. ZAKRZEWSKI, *Choroby i uzdrowienia w swietle Jasnogorskiej Księgi cudom*,
in: *Život na šlechtickém sídle v 16.–18. století*. Acta Universitatis Purkynianae,
Philosophica et Historica I, Ústí nad Labem 1992, s. 141–160.

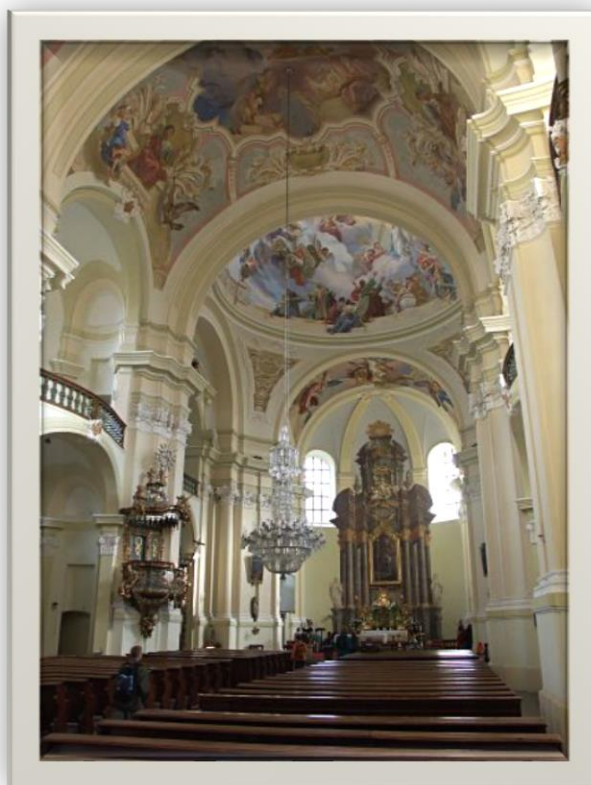
SEZNAM PŘÍLOH

- 1) Kostel Navštívení Panny Marie s klášteřem v Hejnicích
[<http://www.ceskolipsko.info/galerie/274750.jpg>; cit.dne 11.2.2015]
- 2) Interiér kostela Navštívení Panny Marie v Hejnicích
[<http://www.pamatky.ceskalipa.org/akce/obr/041009va.jpg>; cit.dne 11.2.2015]
- 3) Anonymní mědiryt Panny Marie Hejnické v úvodu díla pátera Edmunda Oppitze
Fruchtbarer Und Schatten-reicher Linden-Baum, Praha 1732
- 4) Titulní list díla Edmunda Oppitze *Fruchtbarer Und Schatten-reicher Linden-Baum*,
Praha 1732
- 5) Matter Formosa, kostel Navštívení Panny Marie, Hejnice, kopie originálu ze 14.
Století
- 6) Další příklady vyobrazení Panny Marie Hejnické v dobové literatuře
 - a. Jan Kryštof Smíšek, *Eigentliche abbildnüs Mariae zu Heündorff*, 1659
 - b. Jan Tanner, *Heiliger Weeg VOn Prag nacher Alt-Buntzel zu der Jungfrawen Maria*, 1680.
 - c. *Mariae Lust-Garten*, 1704
 - d. *Der Himmlische Gnadenbaum*, 1843
 - e. Další vyobrazení Panny Marie Hejnické
- 7) Titulní list z knihy o vambeřických zázracích
- 8) Zázraky udělené Pannou Marií Vambeřickou
- 9) Seznam představených Františkánů hejnického kláštera od roku 1716 do 1731
- 10) Krátké medailonky pánů z Gallasu žijících v letech od založení kláštera v Hejnicích
až po vydání Oppitzovy kroniky
 - a. František Ferdinand Ignás z Gallasu
 - b. Antonín Pankrác Rudolf z Gallasu
 - c. Jan Václav z Gallasu
 - d. Filip Josef z Gallasu

1) Kostel Navštívení Panny Marie s klášteřem v Hejnicích

2) Interiér kostela Navštívení Panny Marie v Hejnicích

- 3) Anonymní mědiryt Panny Marie Hejnické v úvodu díla pátera Edmunda Oppitze *Fruchtbarer Und Schatten-reicher Linden-Baum*, Praha 1732

- 4) Titulní list díla Edmunda Oppitze *Fruchtbarer Und Schatten-reicher Linden-Baum*, Praha 1732

- 5) Mater Formosa, kostel Navštívení Panny Marie, Hejnice, kopie originálu ze 14. století od Karla Stádníka

6) Další vyobrazení Panny Marie Hejnické v dobové literatuře

a. Jan Kryštof Smíšek, *Eigentliche abbildnüs Mariae zu Heündorff*, 1659.

- b. Jan Tanner, *Heiliger Weeg VON Prag nacher Alt-Buntzel zu der Jungfrawen Maria*, 1680.¹

¹ Obdobná rytina použita v Jan Tanner, *Via Sancta*, 1690

c. *Mariae Lust-Garten*, 1704²

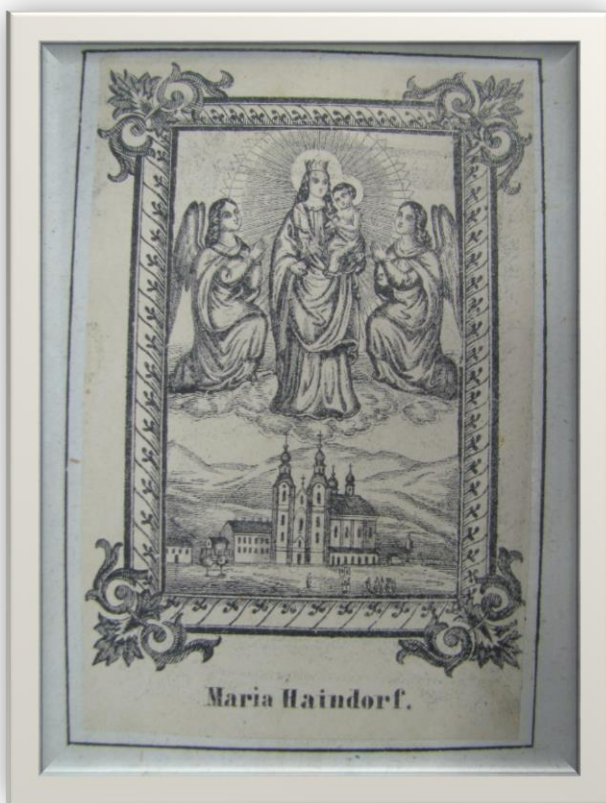

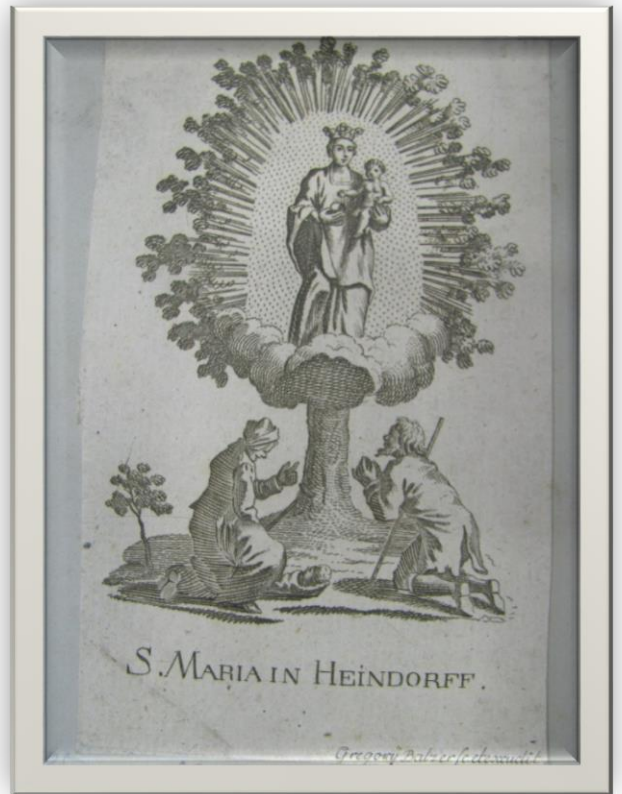
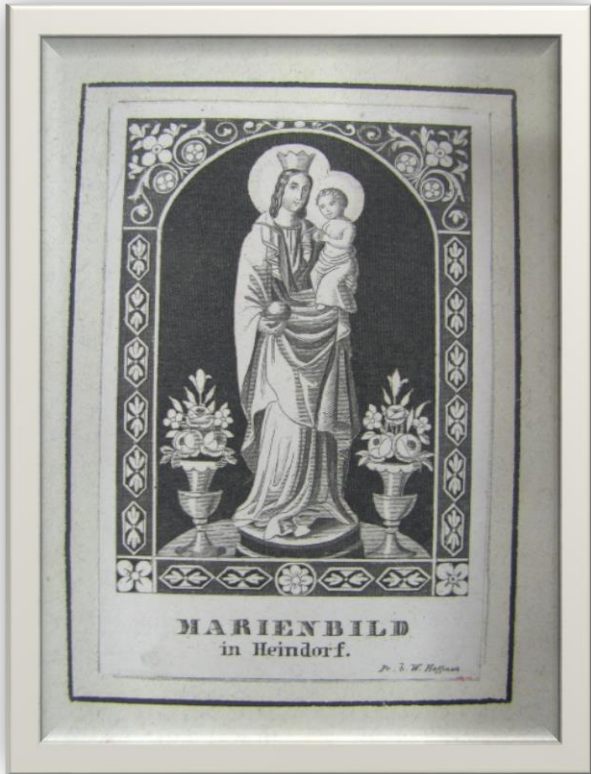
² Zjednodušená rytina použitá v *Mariae Lust-Garten*, 1717

d. Joseph Rudl, *Der Himmlische Gnadenbaum*, 1843

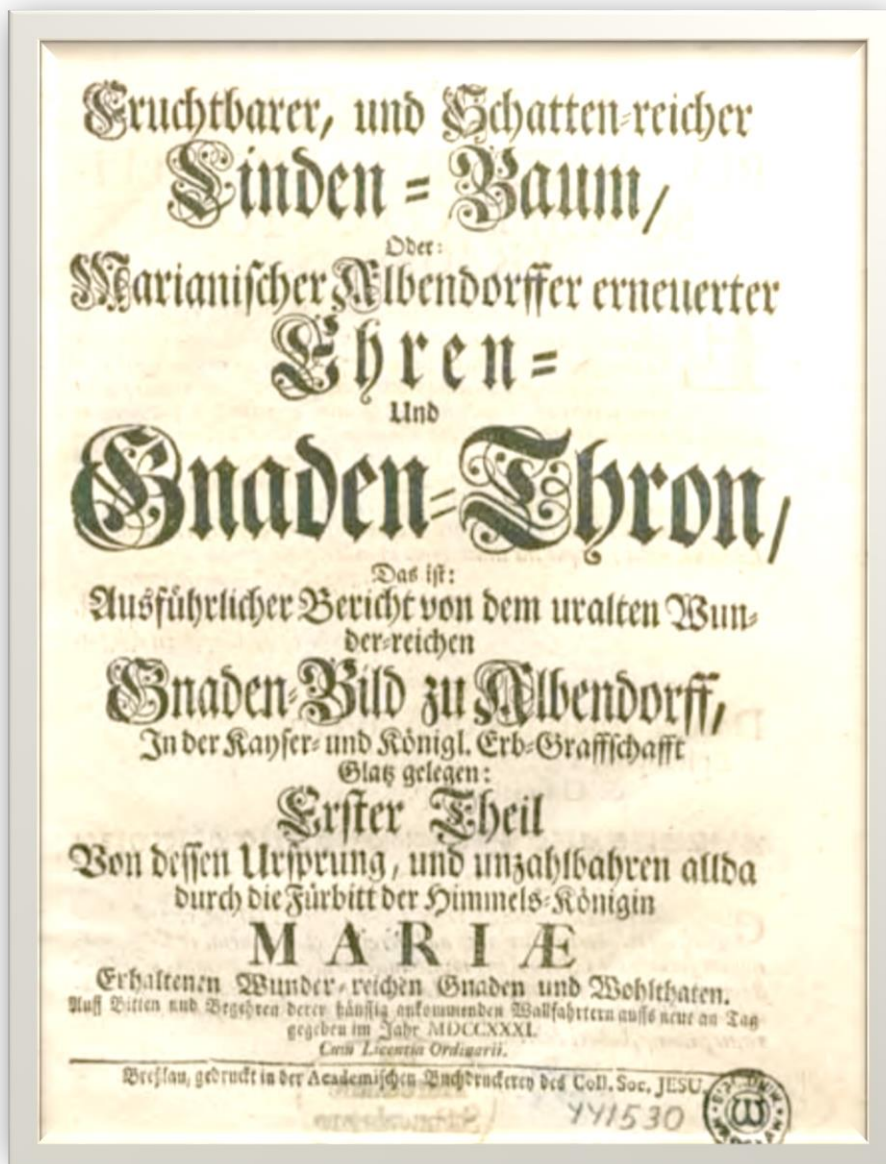

a. Další příklady vyobrazení Panny Marie Hejnické

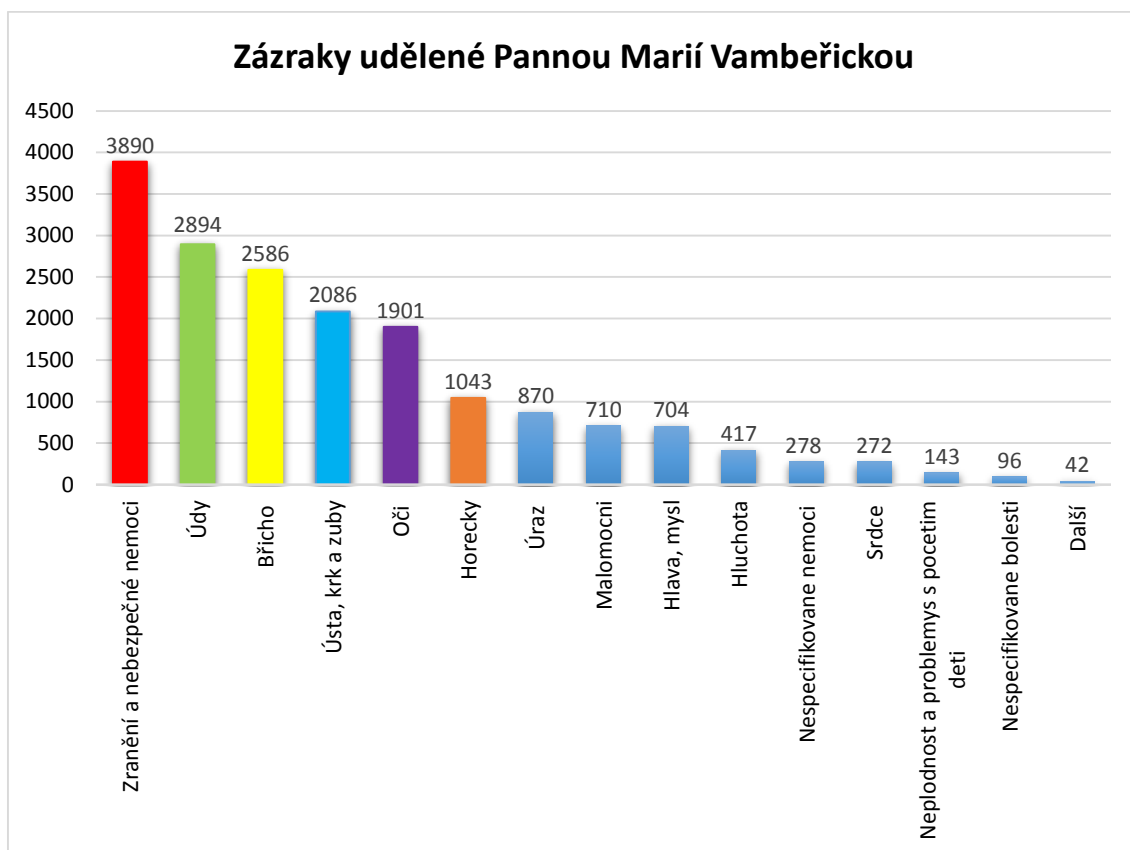

7) Titulní list z knihy o vambeřických zázracích³

³ Julius Carolus STRAUCH, *Fruchtbarer und Schatten-reicher Linden-Baum oder Marianischer Albendorffer erneuerter Ehren-und Gnaden-Thron: Das ist: Ausführlichen Bericht von dem uralten Wunder-reichen Gnaden-Bild zu Albendorf, in der Kayser und Koenigl.Erb-Gravschafft Glatz gelegen: Erfter Theil Von dessen Ursprung, und unzählbaren allda durch die Fuerbitt der Himmels-Koenigin MARIAE. Erhaltenen Wunder-reichen Gnaden und Wohlthaten*, 1731.

8) Zázraky udělené Pannou Marií Vambeřickou

9) Seznam představených františkánů hejnického kláštera od roku 1716 do 1731⁴

1716-1717	Hieronymus Pauer
1717-1720	Nicomedes Kurtz
1720-1722	Edmund Oppitz
1722-1725	Nicomedes Kurtz
1725-1729	Timothaeus Path
1729-1730	Christophorus Mentzl
1730-1731	Servasius Haas
1731-1734	Benignus Turba

⁴ Julius HELBIG, *Geschite der Kirche und des Klosters in Haindorf*, 1894, s. 125.

10) Krátké medailonky pánů z Gallasu žijících v letech od založení kláštera v Hejnicích až po vydání Oppitzovy kroniky

Tento významný šlechtický rod pochází z Tridentska rozkládající se na severu dnešní Itálie. V českých zemích se usídlili až v 17. století s příchodem Matyáše Gallase, který za věrnost a služby Habsburkům získal velké majetky a statky po Albrechtu z Valdštejna. Gallasové vládli na Frýdlantsku a Liberecku 123 let. Během té doby prošlo panství četnými změnami a komplikovanými obdobími, např. poddanskými bouřemi, vpády nepřátelských vojsk, emigrací v důsledku třicetileté války a sociálně-náboženskými konflikty. Hlavní památkou na Frýdlantsku zůstává hejnický chrám Navštívení Panny Marie.

a. **František Ferdinand Ignác z Gallasu (1635-1697)**

František Ferdinand nebyl příliš dobrodružné povahy jako jeho mladší bratr Antonín Pankrác nebo otec Matyáš. Po dobu svého dvaasedesátiletého života neusiloval o žádné významné postavení ve dvorské společnosti. Stejně tak se stavěl k vojenské kariéře. Spíše se zajímal o rozvoj svého vzdělání a také o umění.⁵ Často pobýval v Praze a na svých venkovských sídlech. Zprvu nejvíce na Hoříněvsi, tu ale roku 1674 prodal Janu Šporkovi, a s celou svou rodinou přesídlil na hrad a zámek Frýdlant,⁶ který roku 1673 odkoupil od svého bratra Antonína.⁷

V poslední čtvrtině 17. století vypuklo na frýdlantském panství rolnické povstání vedené místním kovářem Andreasem Stelzigem. K bouřím došlo údajně v důsledku zvýšeného tlaku na poddané, kdy se vrchnost po odchodu poloviny obyvatel z Frýdlantska snažila získat stejné výnosy z roboty, které měla před třicetiletou válkou. Na Frýdlantsku se k protestujícím přidala další gallasovská panství. Roku 1680 byla ustanovena hodnotící komise, která měla ověřit vážnost situace. Ta po důkladném přezkoumání situace došla k závěru, že ze strany vrchností nedochází k žádným pochybením. I přes další snahu

⁵ Martin KRUMMHOLZ, *Clam-Gallasův palác. Johann Bernhard Fischer von Erlach. Architektura, výzdoba, život rezidence*. Praha 2007, s. 19: František Ferdinand Gallas zaměstnával mimo jiné malíře jakým byl např. Karel Škréta a jiní.

⁶ Tamtéž, s. 19.

⁷ Milan SVOBODA – Jan HEINZL, *Hrabata z Gallasu, Clam-Gallasu a Hejnice*, 67; Martin KRUMMHOLZ, *Clam-Gallasův palác*, s. 17.; Jan KILIÁN, *Gallasové na Frýdlantsku a Liberecku v 17. a 18. století* Diplomova práce katedry historie FP TUL, Liberec 2000, s. 180.

kompromisů a ústupků ze strany šlechty i vydáním robotního patentu císařem Leopoldem I. téhož roku, nedošlo k úplnému zklidnění situace.⁸

František Ferdinand zemřel roku 1697 ve svém paláci v Praze, odkud bylo jeho tělo převezeno přes Liberec a Frýdlant do Hejnic, kde dodnes spočívá.⁹

Hrabě se oženil celkem dvakrát. První jeho chotí se stala Kateřina Barbora z Martinic (1642-1667), s níž měl tři děti.¹⁰ Krátce poté za svou druhou ženu pojal Johannu Emerenciánu Gašínovou z Rosenbergu (1643-1735), jež byla u svých poddaných velmi oblíbená pro svoji laskavost a zbožnost.¹¹ Spolu s ní se zasloužil o zbudování mariánského poutního místa Hejnicích, k němuž roku 1697 přibyla rodová hrobka, kam byl František Ferdinand pohřben jako první z Gallasů. Johanna Emerenciána se po smrti svého muže starala o české majetky, které zdědil jejich syn Jan Václav. Mimo jiné také podporovala další rozvoj hejnického poutního místa až do své smrti roku 1735. Manželovi přivedla na svět celkem osm dětí. Z mužských dědiců se dožil dospělosti pouze Jan Václav (1671-1719), který získal mnoho významných titulů¹² a zasloužil se tak o dobrý zvuk gallasovského jména v Evropě. Pozdější spojení s rodem Clamů zajistil sňatek Františkovy dcery Aloisie Beatrix s hrabětem Karlem Linhartem Samuelem z Colonna-Felsu.¹³

⁸ Milan SVOBODA – Jan HEINZL, *Hrabata z Gallasu, Clam-Gallasu a Hejnice*, s. 67; Martin KRUMMHOLZ, *Clam-Gallasův palác*, s. 17; Jan KILIÁN, *Gallasové na Frýdlantsku a Liberecku v 17. a 18. století*, s. 180.

⁹ Jan KILIÁN, *Gallasové na Frýdlantsku a Liberecku v 17. a 18. století*, s. 181.

¹⁰ Tamtéž, s. 182; Martin KRUMMHOLZ, *Clam-Gallasův palác*, s. 20; syn Leopold Arnošt byl nevlastní, spolu pak měli manželé dvě dcery – Kajetánu Terezii a dívku neznámého jména.

¹¹ Více Helena PEŠÍKOVÁ, *Vznik a využití hrobky Gallasů v Hejnicích*, Diplomová práce, Liberec 2002, s. 49; Martin KRUMMHOLZ, *Clam-Gallasův palác*, s. 19-20.

¹² Roku 1704 se Jan Václav stává říšským dvorním radou, císařským velvyslancem. Roku 1708 byl jmenován nejvyšším českým maršálkem a následující rok administrátorem lucemburského vévodství. Díky svým zásluhám a zkušenostem získal roku 1712 další pocty, a to jmenování tajným radou a nejvyšším hofmistrem arcivévodkyně Alžběty. Následující rok se ve svých dvaceti pěti letech stal císařským velvyslancem v Římě, kde se mu dostalo týchž poct jako samotnému císaři Svaté říše římské. V posledním roce života se mu dostalo nejvyššího uznání v kariéře, kdy byl roku 1719 jmenován vícekrálem Neapole, avšak zemřel dvacet jedna dní po svém oficiálním nástupu.

¹³ Martin KRUMMHOLZ, *Clam-Gallasův palác*, s. 20

b. Antonín Pankrác Rudolf z Gallasu (1638-1695)

Přesné datum narození mladšího syna Matyáše z Gallasu není známo.¹⁴ Od mládí toužil po vojenské kariéře, ale jelikož situace v habsburské monarchii a na válečném poli mu nepřála, přijal nakonec nabídku komorníka u bavorského kurfiřta.¹⁵ Po společně stráveném dospívání se svým starším bratrem Františkem Ferdinandem se začal potýkat s finančními problémy, které způsobil nadměrným hýřením majetku a života nad rámec svých možností. V důsledku toho byl nucen rozprodat svou část dědictví po otci. Frýdlant roku 1673 prodal bratru Františkovi¹⁶ a roku 1685 se byl nucen vzdát i Smřic ve prospěch rodu Šternberků.¹⁷

Antonín miloval umění, často cestoval, a to především po celé střední Evropě. V posledních letech jeho života na něj byla vypsána exekuce v důsledku finančního bankrotu ze zrušení jeho vojenského pluku z roku 1689. I když se proti tomu několikrát odvolal přímo k císaři a žádal odškodné, nikdy mu nebylo vyhověno. Antonín Pankrác zemřel v polovině roku 1695.¹⁸

Mladý hrabě pojal za manželku Annu Viktorií Arco (1643-1709), ženu ze stejného rodu jako jeho otec. Spolu s ní měl dvě dcery Dorothu Viktorii a Kateřinu a jednoho syna Filipa Františka. Z dochovaných dokladů vyplývá, že rodiny obou gallasovských větví se stýkaly a udržovaly dobré vztahy.¹⁹

c. Jan Václav z Gallasu (1671-1719)

Asi nejvýznamnější potomek z rodu Gallasů se narodil roku 1671 Františku Ferdinandovi z Gallasu a jeho ženě Emerenciáně, která se o české majetky svého syna včetně rozvoje hejnického poutního místa starala až do své smrti roku 1735.

¹⁴ Jan KILIÁN, *Gallasové na Frýdlantsku a Liberecku v 17. a 18. století*, s. 181.

¹⁵ Martin KRUMMHOLZ, *Clam-Gallasův palác*, s. 17.

¹⁶ Jan KILIÁN, *Gallasové na Frýdlantsku a Liberecku v 17. a 18. století*, s. 180; Martin KRUMMHOLZ, *Clam-Gallasův palác*, s. 17-18: uvádí rok 1674.

¹⁷ Martin KRUMMHOLZ, *Clam-Gallasův palác*, s. 18.

¹⁸ Jan KILIÁN, *Gallasové na Frýdlantsku a Liberecku v 17. a 18. století*, s. 181.; Martin KRUMMHOLZ, *Clam-Gallasův palác*, s. 17-18.

¹⁹ Jan KILIÁN, *Gallasové na Frýdlantsku a Liberecku v 17. a 18. století*, s. 181; Martin KRUMMHOLZ, *Clam-Gallasův palác*, s. 18.

Jan Václav během dospívání absolvoval právnickou fakultu na Univerzitě Karlově v Praze, načež se roku 1688 vydal do Turína, kde nastoupil studium na Šlechtické akademii. Zde byl mladý hrabě vzděláván v jezdeckví, šermu, boji, tanci, matematice, psaní, literatuře, zeměpisu a v cizích jazycích. Poté se roku 1690 vydal do Říma, aby nabyl dobrých zkušeností a konexí, dále procestoval Benátky, Německo a Nizozemí.²⁰

Roku 1704 se Jan Václav stává říšským dvorním radou. Ve stejný rok se vydává přes kanál La Manche do Londýna, kde má zastávat pozici císařského velvyslance, avšak všechny výdaje spojené s tímto nákladným životem platí ze svých peněz, což jej finančně vyčerpávalo. Roku 1708 byl jmenován nejvyšším českým maršálkem a následující rok administrátorem lucemburského vévodství.²¹ Díky svým zásluhám a zkušenostem získal roku 1712 další pocty, a to jmenování tajným radou a nejvyšším hofmistrem arcivévodkyně Alžběty. Následující rok se ve svých dvaceti pěti letech stal císařským velvyslancem v Římě, kde se mu dostalo týchž poct jako samotnému císaři Svaté říše římské.²²

V posledním roce života se mu dostalo nejvyšší pocty v kariéře, kdy byl roku 1719 jmenován vicekrálem Neapole, avšak zemřel dvacet jedna dní po svém oficiálním nástupu. Jana Václava pohřbili v místním kostele Panny Marie, kde spočívá dodnes, avšak jeho srdce bylo přeneseno do rodové hrobky v Hejnicích.²³

Ačkoli je Jan Václav právem považován za nejslavnějšího hraběte z Gallasu, zanechal po sobě dluhy, které vzešly z vydržování jeho nákladného života spojeného s významnými funkcemi. I přes to se mu podařilo zakoupit některá území pro scelení frýdlantského panství – např. Grabštejn (1704), Novou Ves a Mlýnici (1712) a také mezi lety 1707-1712 nechal dle plánů Johanna Fischera z Erlachu postavit gallasovský palác v Praze.²⁴

Jan Václav byl stejně jako jeho otec dvakrát ženat. Obě jeho manželky pocházely z rodiny Filipa Zikmunda z Dietrichsteina. Díky těmto manželstvím získal Jan Václav

²⁰ Martin KRUMMHOLZ, *Clam-Gallasův palác*, s. 22.

²¹ Více Helena PEŠÍKOVÁ, *Vznik a využití hrobky Gallasů v Hejnicích*, s. 51; udává limburské vévodství.

²² Martin KRUMMHOLZ, *Clam-Gallasův palác*, s. 22-24.

²³ Více Helena PEŠÍKOVÁ, *Vznik a využití hrobky Gallasů v Hejnicích*, s. 52; Martin KRUMMHOLZ, *Clam-Gallasův palác*, s. 25.

²⁴ Více Helena PEŠÍKOVÁ, *Vznik a využití hrobky Gallasů v Hejnicích*, s. 52-53; Martin KRUMMHOLZ, *Clam-Gallasův palác*, s. 25.

dnešní Lobkovický palác v Praze. Z prvního manželství s Marií Annou (1681-1704) vzešel dědic gallasovského rodu Filip Josef. Druhá žena Jana Václava Marie Ernestina (1689-1745), sestra zesnulé Marie Anny, povila Janu Václavovi dvě děti, z nichž dospělosti se dožila pouze dcera Marie Alžběta.²⁵

d. **Filip Josef z Gallasu (1703-1757)**

Filip Josef se narodil v době, kdy jeho otec Jan Václav nastupoval slibnou zahraniční kariéru, a proto výchova jeho syna připadla na babičku Johanu Emerenciánu, která se současně také starala o synovi statky v Čechách.²⁶

Stejně jako všichni Gallasové byl i Filip Josef vzděláván v Praze. Roku 1721 se vydal na kavalírskou cestu po dnešním Rakousku, Německu, Francii, Nizozemí a Itálii.²⁷ Po svém návratu a dosažení plnoletosti přebírá od své babičky kompletní moc nad správou svých majetků Frýdlant, Liberec a Grabštejn, již roku 1726 doplnil ještě o zámek Lemberk. Díky této koupi získal Filip Josef z Gallasu v severních Čechách dominium, což s sebou přinášelo značný hospodářský i finanční zisk.²⁸ Následujícího roku odkoupil také Klecany u Prahy, kde roku 1754 hostil císařovnu Marii Terezii. 1729 dokončil výstavbu hejnického chrámu a roku 1754 zakoupil zámek Bubeneč. Finanční situace Gallasů byla stabilizována.²⁹

Mladý hrabě z Gallasu sice již nebyl tak významný v politickém životě jako jeho otec Václav, avšak i tak získal nemalé postavení u dvora. Roku 1726 se stal komorníkem, o šest let později byl jmenován císařským tajným radou a zanedlouho poté skutečným tajným radou a také královským místodržícím. Poslední vysoká funkce mu byla svěřena roku 1747, kdy přijal post nejvyššího českého hofmistra.³⁰

²⁵ Více Helena PEŠÍKOVÁ, *Vznik a využití hrobky Gallasů v Hejnicích*, s. 52-53; Martin KRUMMHOLZ, *Clam-Gallasův palác*, s. 25.

²⁶ Martin KRUMMHOLZ, *Clam-Gallasův palác*, s. 25.

²⁷ Tamtéž, s. 26

²⁸ Jan KILIÁN, *Gallasové na Frýdlantsku a Liberecku v 17. a 18. století*, s. 193.

²⁹ Martin KRUMMHOLZ, *Clam-Gallasův palác*, s. 26; Jan KILIÁN, *Gallasové na Frýdlantsku a Liberecku v 17. a 18. století*, s. 193.

³⁰ Martin KRUMMHOLZ, *Clam-Gallasův palác*, s. 28-29.

V průběhu sedmileté války chtěl spolu se svou chotí uniknout do Lince, kde cestou v Českých Budějovicích roku 1757 zemřel. Jeho tělo bylo přesunuto do hejnické hrobky, kde se nachází dodnes.³¹

Filip Josef byl za svého života oddán pouze jednou, a to se svou sestřenicí Marií Annou z Colonna Felsu. Ta do manželství přinesla bohaté věno, které napomohlo k vnitřní finanční stabilizaci gallasovského majetku a pomohla tak zaplatit dluhy po Josefově otci. Manželství Josefa a Marie Anny bylo, až na dceru, která zemřela v útlém dětství, bezdětné. Nebylo žádného mužského potomka, jenž by se stal pokračovatelem rodu.³² Na základě závěti posledního Gallase byla správou nad rodinným majetkem ustanovena jeho žena Marie Anna, přičemž dědicem gallasovského odkazu, erbu, majetku a jména se po její smrti roku 1759 stal jejich synovec Kristián Filip Clam-Gallas (1748-1805).³³

³¹ Tamtéž, s. 29; Jan KILIÁN, *Gallasové na Frýdlantsku a Liberecku v 17. a 18. století*, s. 194.

³² Martin KRUMMHOLZ, *Clam-Gallasův*, s. 29; Jan KILIÁN, *Gallasové na Frýdlantsku a Liberecku v 17. a 18. století*, s. 194.

³³ Jan KILIÁN, *Gallasové na Frýdlantsku a Liberecku v 17. a 18. století*, s. 194.